ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ

ΕΚΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

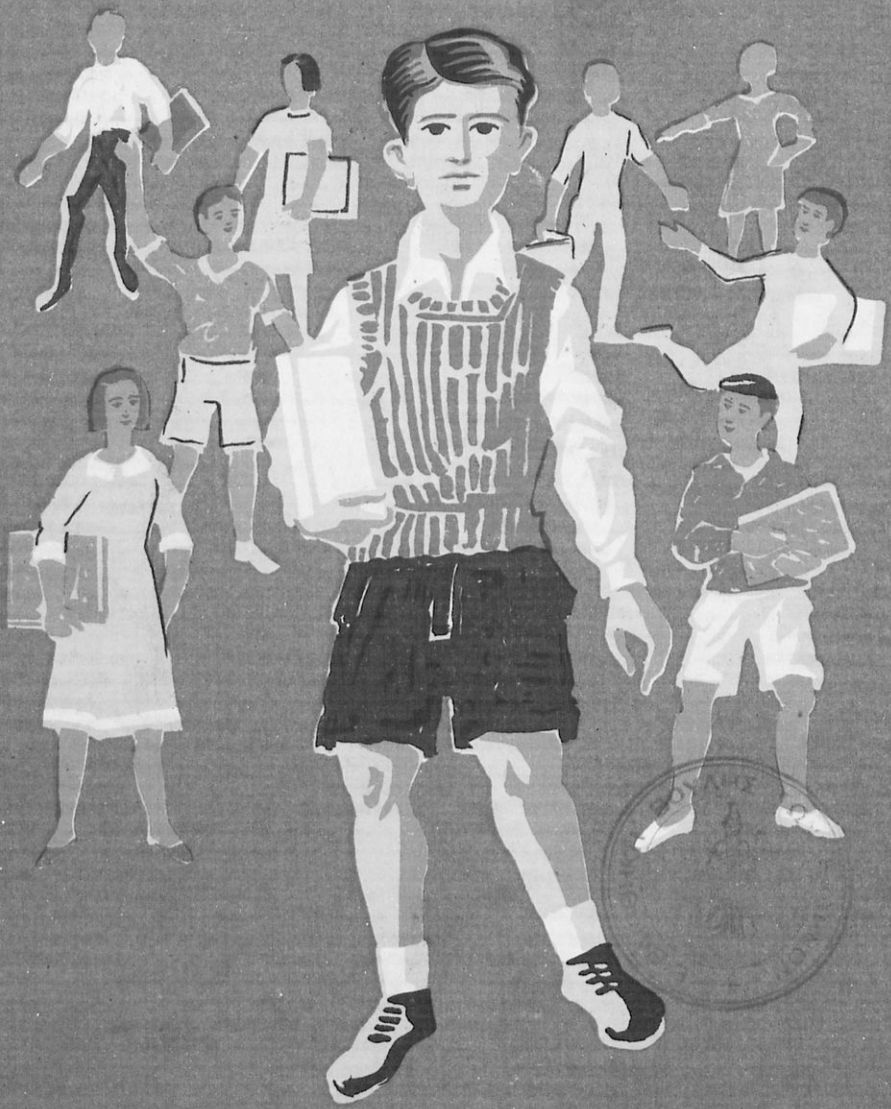

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ 1954

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

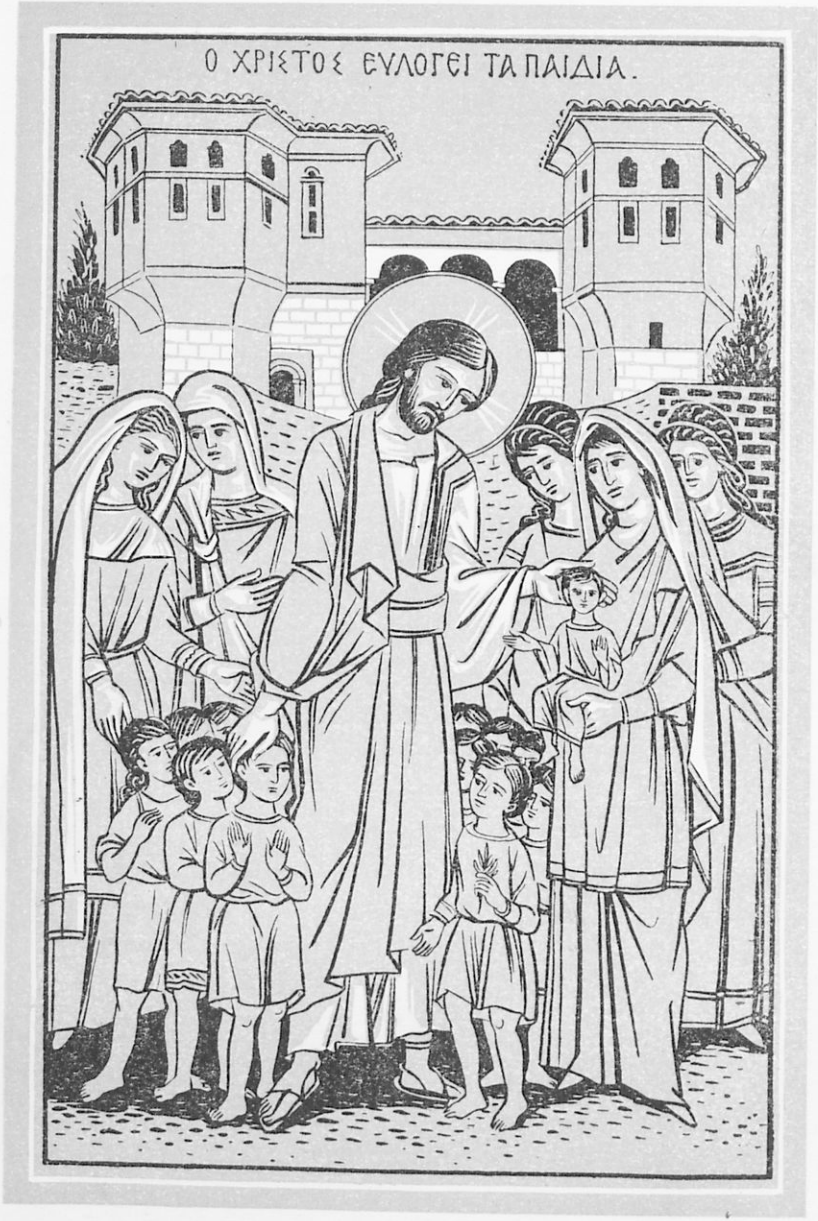

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ξ . 69 ΠΑΒ

ΕΥΑΓΓ. Π. ΦΩΤΙΑΔΟΥ - ΗΛΙΑ Π. ΜΗΝΙΑΤΗ
Γ. ΜΕΓΑ - Δ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ
Θ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ

Διαγνωστικά ΣΤ' Δημοτικού

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ

ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Ο.Ε.Σ.Β.
1597

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1954

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΜΕΡΟΣ
ΠΡΩΤΟΝ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΗΜΑΙΑΝ

Αὐτὸ εἶναι τὸ ἱερὸ πανί, τὸ γαλανὸ καὶ τ' ἄσπρο,
κομμάτι ἀπ' ἀνοιξιάτικο καὶ ξάστερο οὐρανό,
ποὺ εἶναι λευκὸ σὰν τὸν ἀφρὸ τοῦ κύματος, ποὺ ἀνθίζει
σὲ περιγιάλι ὁλόγλυκο, σὲ πέλαγο μακρινό.
Αὐτὸ εἶναι τὸ ἱερὸ πανί, πού, ὅταν περνᾷ μπροστά μας,
ὑγραίνονται τὰ βλέφαρα καὶ σπαρταρᾷ ἡ καρδιά μας.

Δὲν εἶναι ἡ αὔρα, ποὺ ἔρχεται γλυκὰ νὰ τὸ χαϊδέψῃ,
δὲν τ' ἀνεμίζει πρόσχαρα ἡ αὔρα ἡ σιγανή·
εἶναι μιὰ ἀθάνατη πνοή, ποὺ ὁρμᾷ νὰ ζωντανέψῃ
μὲ ἀνατριχίλα ἀνέκφραστη τὸ δίχρωμο πανί.
Τὸ πῆρε κάποια μάγισσα καὶ τό 'καμε χλαμύδα,
νὰ ζῇ σ' αὐτὸ καὶ πάλλεται ὁλόκληρη ἡ Πατρίδα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Εἶναι ἡ Σημαία! Τὴν βλόγησαν παπᾶδες μ' ἄσπρα γένεια,
μέσ' στῆς σκλαβιᾶς τὸ τρίσβαθο κι' ἀπόκρυφο σχολειό,
ἔκλαψαν μάτια καὶ καρδιὲς ἐπάνω της, καὶ οἱ κόρες
τὴν νύκτα τὴν ὑφαίνανε κρυφὰ στὸν ἀργαλειό.
Σὰν βόρειο σέλας ἄστραψε στὴν Λαύρα μιὰ ἡμέρα
κι ἁπλώθηκε ὡς τὸν ἕβδομο οὐρανὸ κι ἀκόμη πέρα.

Ποιά λύρα ἔχει τὴν δύναμι γιὰ νὰ σὲ ψάλῃ ἐπάξια;
Εἶσαι τῆς νέας Ἑλλάδος μας ἡ ἁγία εἰκόνα Ἐσύ.
Εἶσαι λαχτάρα ποὺ λυγάει τὰ γόνατα τῶν σκλάβων,
εἶσαι τοῦ γένους τ' ὅραμα, Σημαία μας χρυσῆ,
ποὺ ὅταν τὰ μάτια ἐπάνω σου μὲ σέβας τὰ καρφώνει
θαρρεῖς καὶ κάποιο οὐράνιο φῶς σὲ περικυκλώνει...

Ν. Ζαφειρίου «Ἡ Ἑλληνικὴ Σημαία» *Στέφανος Δάφνης*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Α'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

1. ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

— Παππού! ἔ, παππού! ἐφώναξεν ὁ Νάσος, σπρώχνωντάς τον μὲ τὸ πόδι του.

— Τί εἶναι ;

— Ἄ, σήκω νὰ ἰδοῦμε τὴν Ἀνάστασι.

Σὰν ἐβγῆκαν ἔξω ἀπὸ τὴν καλύβα τους, ἄκουαν σὲ ὅλην τὴν κοιλάδα καὶ γῦρο ἀπὸ τὶς ράχες φωνές. Ὅλοι οἱ βλάχοι τῆς περιφερείας ἐκείνης ἦσαν στὸ πόδι, στολισμένοι, καὶ μὲ κεριὰ στὰ χέρια ἐπερίμεναν τὴν Ἀνάστασι.

Εἶχε πιὰ πλησιάσει ἡ ὥρα. Ὁ αὐγερινὸς φεγγοβολῶντας ἀνέβαινε ψηλά. Οἱ βλάχοι μὲ τὶς γυναῖκες καὶ τὰ παιδιά τους ἦσαν ἕτοιμοι ἔξω ἀπὸ τὶς καλύβες τους. Οἱ χωρικοὶ ἀπὸ τὰ γῦρο χωριὰ εἶχαν ἀνεβῆ στὰ ὑψώματα. Νέοι ζωηροί, γέροντες λευκόμαλλοι, παιδιά, γυναῖκες νέες καὶ γριές, ὅλοι εἶχαν καρφώσει τὰ μάτια τους στὸ ἀνατολικὸ μέρος τοῦ ὁρί-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ζοντος. Ἤξεραν πὼς ἀπὸ ἐκεῖ ὑψώνετο μιὰ ράχι, ἀπ' ὅπου θὰ ἐφαίνετο ὁ παπᾶς μὲ τὴν λαμπάδα στὰ χέρια, κηρύσσοντας στοὺς πιστοὺς τὴν Ἀνάστασι τοῦ Σωτῆρος. Οἱ μεγάλες πυρὲς ἐλαμπάδιζαν ὑψηλὰ καὶ ἔρριχναν κοκκινωπὲς ἀκτῖνες στὰ πρόσωπα καὶ στὰ καθαρὰ ἐνδύματα.

Ἡ καρδιὰ ὅλων ἐβροντοκτυποῦσε ἀνυπόμονη, ὅσο ἐπλησίαζε ἡ μεγάλη καὶ ἱερὴ στιγμή. Κάθε ἄστρο, ποὺ παρουσιάζετο ἀπὸ τὴν ράχι, τὸ ἔπαιρναν γιὰ τὴν λαμπάδα τοῦ παπᾶ καὶ ἐφώναζαν ἀναπηδῶντας μὲ χαρά:

— Νά το, ἐφάνηκε!

— Ἀμ' ποῦ ἀκόμη!

— Θ' ἀσπρίσῃ τὸ μάτι σου γιὰ νὰ τὸ ἰδῇς.

Καὶ ἐπείραζε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον καὶ διηγεῖτο ἱστορίες, καὶ οἱ γεροντότεροι παραμύθια, γιὰ νὰ περάσῃ ὁ καιρός.

— Νά το, νά το! Ἐκεῖνο εἶναι! ἐφώναξε κάποιος χαρούμενος.

Πράγματι ἐφάνηκε φῶς λαμπάδας, ποὺ ἐτρεμόσβηνε στοῦ ἀνέμου τὴν πνοή. Ἔσχιζε τὸ σκοτάδι καὶ ἔρριχνε παρήγορη λάμψι γῦρο.

Οἱ βλάχοι ὅλοι καὶ οἱ χωρικοὶ ἀπὸ ὅλα τὰ γῦρο μέρη ἐκάρφωσαν πρὸς τὰ ἐκεῖ τὰ μάτια τους καὶ ἐτέντωσαν τὴν ἀκοή τους.

— Χριστὸς ἀνέστη, παιδιά!...

Ἡ φωνὴ ἀκούσθηκε ἀπὸ τὴ ράχι δυνατή. Ἔφθασε σὰν κύματα στὶς καρδιὲς τῶν ἁπλοϊκῶν ἐκείνων ἀνθρώπων καὶ ἔχυσε ἐπάνω τους γλυκύτητα καὶ συγκίνησι.

— Χριστὸς ἀνέστη, παιδιά!

Ἡ φωνὴ ἀκούσθηκε τώρα πιὸ δυνατή. Οἱ βλάχοι καὶ οἱ χωρικοὶ ἔσκυψαν τὴν κεφαλὴ καὶ ἔκαμαν τὸν σταυρό τους. Ὅλη ἐκείνη ἡ μεγάλη κοιλάδα ἔμοιαζε τὴν ὥρα ἐκείνη σὰν ἕνας μεγάλος ναός, ὅπου ἐδοξάζετο τὸ μεγαλεῖο τοῦ Θεοῦ.

— Χριστὸς ἀνέστη, παιδιά!

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἡ φωνὴ ἀντήχησε γιὰ τρίτη φορά. Μαζὶ μὲ τὸ φῶς τῆς λαμπάδας ἐφάνηκε καὶ μία ἄλλη λάμψις καὶ ἀμέσως ἀκούσθηκε ὁ βαρὺς βρόντος πυροβόλου. Καὶ εὐθὺς μὲ τὸν πρῶτο πυροβολισμὸ ἄλλοι πολλοὶ μαζὶ πυροβολισμοὶ ἐσφύριζαν στὶς ράχες, τὰ λαγκάδια, τὰ δένδρα, τὶς καλύβες, τὰ πρόβατα καὶ τὰ μανδριά. Οἱ βλάχοι, μὲ τρελλὸν ἐνθουσιασμόν, μετέδιδαν ὁ ἕνας στὸν ἄλλο τὴν εὐχάριστη εἴδησι τῆς Ἀναστάσεως.

— Χριστὸς ἀνέστη, ἀδέλφια!

— Ἀληθῶς ἀνέστη!.... ἀληθῶς ἀνέστη!...

— Ζῇ καὶ βασιλεύει....ζῇ καὶ βασιλεύει!...

Πολυάριθμα μικρὰ φῶτα ἐπλανῶντο παντοῦ. Τὰ βλαχόπουλα ἔτρεχαν πρόθυμα νὰ μεταφέρουν στοὺς ἄλλους τὸ ἅγιο φῶς, ποὺ ἔλαβαν ἀπὸ τὴν λαμπάδα τοῦ παπᾶ.

Σὲ λίγο ὅλες οἱ ράχες ἐφεγγοβολοῦσαν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ μέσα στὸ σκοτάδι, ὡς πολυάριθμα διαμάντια. Ἀπὸ κάθε καλύβα τὰ καριοφίλια καὶ οἱ ἀσημοπιστόλες ἄστραφταν καὶ ἐβροντοῦσαν. Τὰ πρόβατα στὰ μανδριὰ ἐβέλαζαν καὶ ἐπηδοῦσαν φοβισμένα ἀπὸ τοὺς κρότους, οἱ σκύλλοι ἀλυκτοῦσαν καὶ τὰ ἄλογα ἐχρεμέτιζαν.

Ἡ ράχι, ποὺ ἐπάνω της ἐφάνηκε τὸ πρῶτο φῶς τῆς Ἀναστάσεως, ἦτο τώρα κατάφωτη. Εἴκοσι ὡς εἴκοσι πέντε βλάχοι, ἀσκεπεῖς, μὲ τὴν λαμπάδα ἀναμμένη στὰ χέρια, ἐγονάτιζαν γῦρο στὸν παπᾶ. Καὶ ὁ παπᾶς, ὄρθιος, κινῶντας τὴν λαμπάδα του ἄνω καὶ κάτω, δεξιὰ καὶ ἀριστερά, ἔψαλλε τὸ « Χριστὸς ἀνέστη ».

Ἀνδρέας Καρκαβίτσας

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

2. ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ

Τὸ μέγα θαῦμα σήμερα τὴν πλάσι ὅλη μαγεύει,
ρυθμὸς ἀγάπης στὶς καρδιές, σὰν ὄνειρο χαϊδεύει.
Χριστὸς ἀνέστη ! ἀντιλαλεῖ παντοῦ σὰν ἅγια ἀλήθεια,
κι ἀκτῖδα ἐλπίδας χύνεται σὲ πονεμένα στήθια.
Κι ἔρχεται μὲ τὴν ἄνοιξι, μὲ τοὺς ἀνθοὺς τ' Ἀπρίλη,
τὸ πρόσχαρο τὸ μήνυμα, σὰ νά 'θελε νὰ στείλῃ
τὴν λουλουδένια του ὁμορφιὰ τοῦ Γολγοθᾶ τὸ θῦμα
μέσ' στὴν ἀνθρώπινη ψυχὴ νὰ πνίξῃ κάθε κρῖμα.
Χριστὸς Ἀνέστη ! φίλημα γλυκειᾶς ἀγάπης δῶστε
φίλοι κι ἐχθροὶ κι ἀδελφικὰ τὰ χέρια σας ἑνῶστε.
Ἕνα τοῦ κόσμου τ' ὄνειρο : Νικήτρια ἡ καλωσύνη
νά 'ναι παντοῦ, κι ὁδηγητὴς τῶν ἔργων μας νὰ γίνῃ.
Τοῦ λόγου ἡ δόξα ἀνάλαμψε κι ἦρθε παρηγορήτρα
— σὰν αὔρα μέσ' στὸ ἡλιόκαμα — σ' ὅλη τῆς γῆς τὴν φύτρα.
Χριστὸς Ἀνέστη ! ἂς ζῇ στὸν νοῦ τὸ Σύμβολο τ' ὡραῖο,
γιὰ νὰ πληθαίνουν μέσα μας χαρὲς καὶ φέγγος νέο,
ἡ Δικαιοσύνη τῆς ψυχῆς τὰ βάθη νὰ φωτίζῃ
καὶ τῆς Ἀγάπης ἡ ὁμορφιὰ τὸν κόσμο νὰ στολίζῃ.

Γ. Λαμπρίδη « Χριστὸς Ἀνέστη »

Ἰωάννης Πολέμης

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

3. ΧΡΟΝΙΑΡΕΣ ΜΕΡΕΣ

Καὶ θὰ 'ρθοῦν χρονιάρες μέρες: Τὰ Χριστούγεννα,
μὲ τ' ἀφρόπλαστα χριστόψωμά τους, πρῶτα,
καὶ τ' Ἁϊ-Βασιλειοῦ, μὲ τῶν παιδιῶν τὰ κάλαντα,
καὶ μὲ τῶν νερῶν τ' ἁγιάσματα, τὰ Φῶτα.

Καὶ ὕστερα τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ 'Ανάστασι,
ποὺ τὸ ὁλόχαρο χωριὸ θὰ τὴν γιορτάσῃ,
τῶν βουνῶν βροντοξυπνῶντας τοὺς ἀντίλαλους,
σπέρνοντας λαμπάδων φέγγισμα στὰ δάση.

Καὶ μὲ τὰ λαμπριάτικα καλοκαιριάσματα
στήνοντας χορὸ στὰ ὁλόανθα χαμομήλια,
θ' ἀνεμίζουν κάτω ἀπὸ μηλιᾶς χιονόκλαδα
κόκκινες ποδιὲς καὶ κίτρινα μαντήλια.

Γεώργιος Δροσίνης

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

4. Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ

Ἀνήμερα τῆς ἑορτῆς τῶν Βαΐων τοῦ Εἰκοσιένα, τὴν Κυριακή, φίλοι τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε' καὶ ἐπίσημοι ξένοι τὸν ἐπαρακινοῦσαν νὰ φύγῃ, νὰ σωθῇ. Τὰ μέτρα τῆς Ὀθωμανικῆς κυβερνήσεως ἐξ αἰτίας τῆς Ἐπαναστάσεώς μας ἐγίνοντο ἄγρια καὶ ὁ καθεὶς μποροῦσε νὰ προβλέψῃ τὸ μέλλον. Τὸν ἐπαρακαλοῦσαν λοιπὸν νὰ φύγῃ, τοῦ ἐπρόσφεραν καὶ τὰ μέσα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

«Μὴ μὲ παρακινῆτε νὰ φύγω, εἶπε στοὺς φίλους του. Μὴ θέλετε νὰ σωθῶ. Ἡ ὥρα τῆς φυγῆς μου θὰ ἦτο ἀρχὴ σφαγῆς, ὥρα σπαθιοῦ στὴν Κωνσταντινούπολι καὶ στὰ ἄλλα Χριστιανικὰ μέρη. Ὡραῖο πρᾶγμα θέλετε νὰ κάμω, μεταμορφωμένος μὲ καμμιὰ προβιὰ στὴν πλάτη, νὰ φεύγω στὰ καράβια. Ἢ, κλεισμένος σὲ φιλικὴ πρεσβεία, νὰ ἀκούω στοὺς δρόμους τὰ ὀρφανὰ τοῦ Ἔθνους μου νὰ σπαράζουν στὰ χέρια τοῦ δημίου. Εἶμαι Πατριάρχης γιὰ νὰ σώσω τὸν λαό μου, ὄχι νὰ τὸν ρίξω στὰ μαχαίρια τῶν Γενιτσάρων. Ὁ θάνατός μου ἴσως ὠφελήσῃ πιὸ πολὺ ἀπὸ τὴν ζωή μου. Οἱ ξένοι βασιλεῖς θὰ ταραχθοῦν ἀπὸ τὸν ἄδικο θάνατό μου. Δὲν θὰ δείξουν ἀδιαφορία βλέποντας νὰ βρίζεται ἡ πίστις τους στὸ πρόσωπό μου καὶ οἱ Ἕλληνες θὰ πολεμήσουν μὲ ἀπελπισία, ποὺ συχνὰ χαρίζει τὴν νίκη. Κάμετε λοιπὸν ὑπομονὴ ὅ,τι μοῦ συμβῇ. Σήμερα τῶν Βαΐων ἂς φᾶμε στὸ τραπέζι τὰ ψάρια τοῦ γιαλοῦ καὶ ἔπειτα, ἴσως αὐτὴν τὴν ἑβδομάδα, ἂς φᾶνε καὶ αὐτὰ ἀπὸ μᾶς.

»Ὄχι, δὲν θ' ἀφήσω νὰ μὲ περιγελοῦν, περπατῶντας μὲ ἀκολουθία ἀπὸ διάκους καὶ ἄρχοντες στοὺς δρόμους τῆς Ὀδησσοῦ, τῆς Ἑπτανήσου ἢ τῆς Ἀγκῶνος καὶ νὰ μὲ δείχνουν τὰ παιδιὰ καὶ νὰ λέγουν: Νὰ ὁ φονιᾶς Πατριάρχης! Ἂν τὸ Ἔθνος μου σωθῇ καὶ θριαμβεύσῃ, θὰ μὲ ἀποζημιώσῃ, ἐλπίζω, μὲ θυμιάματα τιμῆς καὶ ἐπαίνου, ἐπειδὴ ἔκαμα τὸ χρέος μου. Δὲν θὰ ἀνεβῶ γιὰ τετάρτη φορὰ στὰ μοναστήρια τοῦ Ἄθω, δὲν τὸ θέλω. Χαίρετε, σπήλαια καὶ κορυφὲς τοῦ ἱεροῦ βουνοῦ. Χαῖρε, θαλάσσιο κῦμα. Χαῖρε, Σπάρτη καὶ Ἀθῆναι, ὅπου ἤθελα νὰ ἱδρύσω σχολεῖα γιὰ τοὺς νέους τῆς Πατρίδος. Χαῖρε, γῆ τῆς γεννήσεώς μου, Δημητσάνα!

»Ἐγὼ πηγαίνω ὅπου μὲ καλεῖ, μὲ ὁδηγεῖ ἡ γνώμη μου, ἡ μεγάλη μοῖρα τοῦ Ἔθνους καὶ ὁ οὐράνιος Θεός».

Ὁμιλία περὶ τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Γρηγορίου *Γεώργιος Τερτσέτης*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

5. Ο ΘΕΟΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΕΙ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Πολλὲς φορὲς συλλογίζομαι καλὰ-καλὰ ὅσα τεράστια ἡ θεία παντοδυναμία Του κάνει γιὰ τὴν σωτηρία τοῦ λαοῦ τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ὅταν εἶμαι βυθισμένος στὶς σκέψεις αὐτές, φέρω τὸν νοῦ μου στὴν ἀξιομνημόνευτη ἐκείνην ἐποχὴ τῆς ἐλευθερώσεως τῶν Ἰουδαίων ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Φαραώ. Καὶ βρίσκω κάποια ὁμοιότητα στὶς τύχες τῶν δύο λαῶν.

Ἀκούει ὁ Θεὸς τὴν κραυγὴ τῶν υἱῶν τοῦ Ἰσραήλ, βλέπει τὴν θλῖψι καὶ τὴν δυστυχία του, συμπαθεῖ στὰ δεινά τους καὶ ἐκλέγει ἕνα ποιμένα προβάτων, γιὰ νὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὴν γῆν τῆς Αἰγύπτου.

— Ποιός εἶμαι ἐγώ, λέγει ὁ Μωϋσῆς, Κύριέ μου, ποιός εἶμαι ἐγὼ πού προστάζεις νὰ πάω στὸ Φαραώ, τὸν βασιλιᾶ τῆς Αἰγύπτου ; Παρακαλῶ, Κύριε, ἄφησέ με. Ἰσχνόφωνος καὶ βραδύγλωσσος ἐγὼ εἶμαι.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τὰ ἴδια ἐλέγαμε καὶ ἐμεῖς, ὅταν ὁ Θεός, ἐλεῶντας τὴν ἀθλία κατάστασί μας, ἐφώτισε στὴν καρδιά μας τὸ μεγάλο ἔργο τῆς ἀπελευθερώσεώς μας.

— Ἐμεῖς μόνοι, ἐλέγαμε, νὰ σπάσωμε τὶς ἁλύσεις μας; Ἐμεῖς νὰ νικήσωμε τὸν πολυάριθμο στρατὸ καὶ στόλο τοῦ τυράννου ;

— Μαζί σου θὰ εἶμαι ἐγώ, εἶπε τότε στὸν Μωϋσῆ ὁ Θεός. Μὴ φοβᾶσαι, ἐγὼ θὰ ἁπλώσω τὸ χέρι μου καὶ μὲ τὴν δύναμί μου θὰ κτυπήσω τοὺς Αἰγυπτίους. Ἐγὼ θὰ δυναμώσω τὸν λαό μου ἐναντίον των.

Αὐτὰ μοῦ φαίνεται ἀπαράλλακτα ὅτι ἀκούω νὰ λέγῃ καὶ σήμερα τὸ στόμα τοῦ Θεοῦ στὸν ἀδύνατο λαὸ τῆς Ἑλλάδος.

— Ἐγώ, λέγει, ἀδύνατε καὶ ἐγκαταλελειμμένε λαέ μου, ἐγὼ θὰ εἶμαι μαζί σου, ἐγὼ θὰ ἁπλώσω τὸ χέρι μου καὶ μὲ τὴν δύναμί μου ἐγὼ θὰ κτυπήσω τοὺς ἐχθρούς σου, ἐγὼ θὰ σὲ δυναμώσω ἐναντίον τους.

Αὐτὰ εἶπε καὶ αὐτὰ ἐνεργεῖ ὁ Θεὸς ὁλοένα γιὰ τὴν Ἑλλάδα.

« Λόγοι αὐτοσχέδιοι » *Σπυρίδων Τρικούπης*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

6. ΤΟ ΤΑΜΑ ΤΟΥ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ

Διηγεῖται ὁ ἴδιος ὁ Κολοκοτρώνης, ὅτι μιὰ φορὰ ἐπῆγε στὸ πανηγύρι τῆς Ἁγίας Μονῆς. Αὐτὸ τὸ μοναστήρι ἦτο μεγάλο καὶ εἶχε καταστραφῆ στὴν ἐπανάστασι τοῦ Ὀρλώφ, τὸ 1769. Ὅταν ἐπέρασε, ἦτο μία μάνδρα χαλασμένη, καὶ σκεπασμένη ἡ ἐκκλησία μὲ κλαδιά.

Τότε ἔταξε ὁ Κολοκοτρώνης :

— Παναγία μου, βοήθησέ μας νὰ ἐλευθερώσωμε τὴν Πατρίδα μας ἀπὸ τὸν Τύραννο καὶ νὰ σὲ κάμω καθὼς ἦσουν πρῶτα ».

Καὶ πράγματι ἡ Παναγία ἐβοήθησε· καὶ στὸν δεύτερο χρόνο τῆς Ἐπαναστάσεως ἐπλήρωσε ὁ Κολοκοτρώνης τὸ τάμα του καὶ τὴν ἔκανε ὅπως ἦτο πρὶν ἀπὸ τὴν καταστροφή της.

« Ὁ Γέρων Κολοκοτρώνης » *Γεώργιος Τερτσέτης*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἐπέρασαν πάλι οἱ Τοῦρκοι τοῦ Δράμαλη τὰ Δερβενάκια, ἀρχὲς Ἰουλίου τοῦ 1822, καὶ ἐπῆραν τὴν ἀναπνοή τους κάτω ἀπὸ τὸ κάστρο τῆς Κορίνθου. Μὰ εἶδαν ὅτι εἶχαν ἀφήσει χιλιάδες ἄλλους Τούρκους πίσω τους, ἔξω ἀπὸ

τὸ Ναύπλιο. Τότε ἀπεφάσισαν νὰ ξαναμποῦν στὰ φοβερὰ στενά, νὰ βοηθήσουν ἐκείνους ποὺ ἔμειναν καὶ νὰ στείλουν τροφὲς στὸ πεινασμένο Ναύπλιο. Ἡ ἀπόφασί τους αὐτὴ δείχνει, πῶς τὴν περασμένη καταστροφή τους μέσα στὰ στενὰ τὴν ἐξήγησαν, ἴσως καὶ σωστά, ὡς ἀποτέλεσμα τῆς παράλογης τρομάρας των, ἀφοῦ τόσοι λίγοι Ἕλληνες ἔτυχε νὰ εἶναι ἐκεῖ στὰ Δερβενάκια.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἡ ἀπόφασί τους λοιπὸν τώρα εἶναι ἀνδρικὴ καὶ οἱ μάχες, ποὺ ἔγιναν μέσα στὰ περάσματα τοῦ Ἀϊ - Σώστη, δείχνουν λύσσα ἀληθινή. Γιατὶ οἱ Ἕλληνες εἶναι ἐκεῖ πέρα τώρα πιὸ πολλοὶ συναγμένοι καὶ πολὺ διαλεκτοὶ καὶ ὠχυρωμένοι.

Ἐκεῖ, μιὰ ἀπὸ αὐτὲς τὶς ἡμέρες, ἔτυχε νὰ τρῶνε ὁ Νικηταρᾶς καὶ ἕνας παπᾶς ἀπὸ τὸ Κρανίδι, ὁ Παπαρσένης. Τότε ἦλθε τὸ μήνυμα, πὼς ἐφάνηκαν πάλι οἱ Τοῦρκοι νὰ ἔρχωνται μακριά, ἀπὸ τὴν Κόρινθο.

Ὁ Παπαρσένης δὲν ἐταράχθηκε.

— Φέρτε νὰ πιοῦμε, εἶπε, αὔριο θὰ τοὺς πάρῃ ἡ κατάρα.

Στὸν δρόμο, ἐκεῖ ποὺ ἐπροχωροῦσαν, ἔλεγε ὁ Παπαρσένης πάλι στὸν Νικηταρᾶ:

— Αὔριο τὸ κεφάλι μου θὰ μείνῃ ἐδῶ, ὅμως σπυρὶ σιτάρι δὲν θὰ περάσῃ γιὰ τὸ Ναύπλιο!

Καὶ τὸ βράδυ, ποὺ ἐδειπνοῦσε ὁ Παπαρσένης (οἱ Τοῦρκοι δὲν εἶχαν φθάσει ἀκόμη), ἐσυλλογίζετο τὸ Ναύπλιο.

— Τὸ Ναύπλιο τὸ εἴχαμε στὰ χέρια μας, ἔλεγε (ἦτο τότε ἕτοιμο νὰ παραδοθῇ), μὰ ὁ Δράμαλης τὸ ἐπῆρε πάλι. Μοναχὰ σὰν πάρωμε τὸ Ναύπλιο, τότε θὰ ποῦμε πὼς ἐλευθερωθήκαμε.

Αὐτὰ τὰ λόγια τοῦ γενναίου παπᾶ ἔδιναν καρδιὰ μεγάλη σὲ ὅλους, γιὰ νὰ κρατήσουν τὰ στενά.

Τὴν ἄλλη μέρα, 29 Νοεμβρίου 1822, ἐσκοτώθηκε ὁ παπᾶς. Ὅμως οἱ Τοῦρκοι δὲν ἐπέρασαν.

Γ. Βλαχογιάννη «Ἱστορικὴ Ἀνθολογία» *Ν. Σπηλιάδης - Γ. Βλαχογιάννης*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

8. Ο ΑΛΗΘΙΝΟΣ ΚΛΗΡΙΚΟΣ

Ὅταν ἦλθε ὁ βασιλιᾶς Ὄθων πρώτη φορὰ στὸ Μεσολόγγι, στὰ 1837, παρουσιάσθηκε ἐμπρός του ὁ Παπᾶ-Παναγιώτης Μπουγάτσας. Ἔτυχε τότε νὰ βρίσκεται στὰ ἀνάκτορα καὶ ὁ στρατηγὸς Δ. Μακρῆς καὶ ὁ βασιλιᾶς ἐζήτησε ἀπ' αὐτὸν πληροφορίες γιὰ τὸν παπᾶ.

— Μεγαλειότατε, τοῦ εἶπε ὁ Μακρῆς, τὸν παπᾶ αὐτὸν ἀξίζει νὰ τὸν προσκυνοῦμε σὰν ἅγιο, γιὰ τὶς μεγάλες του ὑπηρεσίες στὴν πατρίδα καὶ στὸν κόσμο.

— Καὶ ποιὲς εἶναι αὐτές, καπετὰν Μακρῆ ; ἐρώτησεν ὁ βασιλιᾶς.

— Ἄκουσε, Μεγαλειότατε, εἶπεν ὁ Μακρῆς. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ ἀποκλεισμοῦ στὸ Μεσολόγγι, ἡ μόνη δουλειά, ποὺ ἔκανε ὁ παπᾶς αὐτός, ἦτο, ἅμα ἄρχιζε τὸ τουφέκι, (καὶ ἦτο αὐτὸ καθημερινό, νύκτα-μέρα) νὰ τρέχῃ στὴν ἐκκλησιά. Ἔπαιρνε τὸ δισκοπότηρο στὰ χέρια του, μὲ τὸ φανάρι του, ἐπήγαινε ἀπὸ ἔπαλξι σὲ ἔπαλξι καὶ μεταλάβαινε τοὺς βαριὰ πληγωμένους καὶ τοὺς παρηγοροῦσε μὲ καλὰ λόγια. Καὶ ἐγκαρδίωνε τοὺς ἄλλους νὰ πολεμοῦν μὲ ὄρεξι καὶ μὲ ψυχή, γιὰ νὰ ἔχουν τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ. Σοῦ ὁρκίζομαι στὴν πίστι μου, Μεγαλειότατε, ὅτι δὲν ἐπέρασε ἡμέρα ἢ νύχτα, ποὺ νὰ μὴν τὸν ἰδῶ στὴν ἔπαλξί μου, ἐπάνω στὸ τουφέκι, καθὼς καὶ νὰ φέρῃ γῦρο ὅλες τὶς ἄλλες ἐπάλξεις καὶ μέσα στὴν χώρα ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι. Καὶ στὴν ἔξοδο, Μεγαλειότατε, ἦτο μαζί μας καὶ βόλι δὲν τὸν ἐπείραξε. Τότε δὲν εἶναι ἅγιος ὁ παπᾶς αὐτός ;

Γ. Βλαχογιάννη « Ἱστορικὴ Ἀνθολογία » *Ν. Δ. Μακρῆς*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

9. ΝΥΧΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΗ

Τὴν ἅγια νύχτα τὴ Χριστουγεννιάτικη
λυγοῦν τὰ πόδια
καὶ προσκυνοῦν γονατιστὰ στὴ φάτνη τους
τὰ ἄδολα βόδια.

Καὶ ὁ ζευγολάτης ξάγρυπνος θωρώντας τα
σταυροκοπιέται
καὶ λέει μὲ πίστι ἀπ' τῆς ψυχῆς τ' ἀπόβαθα :
Χριστὸς γεννιέται!

Τὴν ἅγια νύχτα τὴ Χριστουγεννιάτικη
κάποιοι ποιμένες
ξυπνοῦν ἀπὸ φωνὲς ὕμνων μεσούρανες
στὴ γῆ σταλμένες.

Κι ἀκούοντας τὰ 'Ωσαννὰ ἀπ' ἀγγέλων στόματα
στὸν σκόρπιο ἀέρα,
τὰ διαλαλοῦν σὲ χειμαδιὰ λιοφώτιστα
μὲ τὴ φλογέρα.

Τὴν ἅγια νύχτα τὴ Χριστουγεννιάτικη
— ποιός δὲ τὸ ξέρει ;—
Τῶν μάγων κάθε χρόνο τὰ μεσάνυχτα
λάμπει τὸ ἀστέρι.

Γεώργιος Δροσίνης

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

10. Ο ΠΑΠΑΣ ΤΟΥ ΣΤΑΡΤΣΟΒΟΥ

Στὴν πόρτα τῆς ἐκκλησίας, ὕστερα ἀπὸ μιὰ μάχη, τὸ 1912, συναντήσαμε τὸν παπᾶ, ψηλό, στεγνό, μὲ πρόσωπο γεμᾶτο ρυτίδες, μὲ ἀραιὰ γένεια ψαρὰ στὸ μυτερό του πηγούνι, μὲ ράσα τριμμένα, πρασινωπά, ζωνάρι γαλάζιο καὶ παντοῦφλες, ὅπου ἔπλεαν μέσα σ' αὐτὲς τὰ γυμνὰ κοκκαλιάρικα πόδια του. Εἶχε μάτια ἀεικίνητα, ἀστραποβόλα, διαπεραστικά, φλόγας Ἑλληνικῆς, ἄγρυπνος φρουρὸς τοῦ ἁπλοϊκοῦ ποιμνίου του.

Ὅταν ἐσκύψαμε νὰ τοῦ φιλήσωμε τὸ χέρι, ἐκεῖνος τὸ ἐτράβηξε πίσω δυνατά. Τὰ μάτια του ἐβούρκωσαν ξαφνικά. Ἄρπαξε ἀπὸ τὸ χέρι ἑνὸς ἀπὸ μᾶς τὸ πηλήκιο καὶ ἐφίλησε τὸ ἐθνόσημο μὲ τὸ στέμμα, ὅπως θὰ ἐφιλοῦσε τὸ Τίμιο Ξύλο. Ἔπειτα μᾶς ἐπῆρε ἀπὸ τὸ χέρι πατρικὰ καὶ μᾶς ὁδήγησε ἐμπρὸς στὴν Ὡραία Πύλη. Ἐστάθηκε ἐκεῖ μὲ εὐλάβεια, ἐσταυροκοπήθηκε, μᾶς ἐφίλησε ἕναν ἕναν στὰ μέτωπα καὶ μὲ φωνὴ φλογερή, λαχανιασμένη, χαμηλὴ μᾶς εἶπε :

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

— Καὶ στὴν Πόλι, παιδιά μου, ἀδέλφια μου, Ἕλληνές μου !...

Μᾶς ἐφάνηκε πὼς ἡ εὐχὴ ἐκείνη ἔβγαινε ἀπὸ τὰ χείλη τοῦ Παντοκράτορος, ποὺ εὐλογοῦσε ἀπὸ τὸ μισοσκόταδο τῆς σκεπῆς τῆς ἐκκλησίας. Μᾶς ἐφάνηκε ὅτι ἦτο εὐχὴ τῆς Παρθένου, ποὺ ἐσήκωνε τὰ μάτια της ἀπὸ τὸ Θεῖον Βρέφος καὶ μᾶς ἐκοιτοῦσε. Ὅτι ἦτο ἡ εὐχὴ τῶν ἀγγέλων, ποὺ ἐφύλαγαν μὲ πύρινες ρομφαῖες τὶς πύλες τοῦ Ἱεροῦ. Ὅτι ἦτο ἡ εὐχὴ τῶν Ἁγίων, ποὺ μᾶς ἐκοίταζαν ἀπὸ τοὺς σκοτεινοὺς τοίχους, ὅπου ἀντιφέγγιζαν τὴν λάμψι τους οἱ λιγοστὲς κανδῆλες.

Ἀνέκδοτα τῶν δύο μας πολέμων — *Ἠλ. Π. Οἰκονομόπουλος*

11. ΜΙΑ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΠΡΑΞΙΣ

Ἐπροχωρούσαμε ὕστερα ἀπὸ τὴν μάχη τῶν Γιαννιτσῶν, τῷ 1912, ἔλεγε ἕνας τραυματίας ὑπαξιωματικός, περνῶντας μέσα ἀπὸ τὰ ἐρείπια, ποὺ ἄφησαν οἱ Τοῦρκοι φεύγοντας ἀπὸ τὰ κατεχόμενα μέρη.

Ἕνας Τοῦρκος πληγωμένος, γεμᾶτος αἵματα, ἀνασηκώθηκε σὲ λίγο στὸν ἀγκῶνα του μόλις μὲ εἶδε. Ἐκοίταξε μὲ λαχτάρα τὸ παγούρι μου καί, στὴν ἄγνωστη γιὰ μένα γλῶσσά του, κάτι μὲ παρεκάλεσε. Κατέβηκα ἀπὸ τὸ ἄλογο, ἐξεκρέμασα τὸ παγούρι μου καὶ τοῦ τὸ ἐπλησίασα στὸ στόμα. Ἤπιε ἀχόρταγα, μὲ ἐκοίταξε μὲ ἕνα βλέμμα εὐγνωμοσύνης καί, πρὶν προφθάσῃ νὰ πῇ τίποτε ἄλλο, ἔπεσε ἀνάσκελα στὸ χῶμα. Ἐπήδησα στὸ ἄλογό μου καὶ ἔφυγα. Ὁ Τοῦρκος εἶχε πεθάνει.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

12. Η ΕΥΣΕΒΕΙΑ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ ΜΑΣ

Μᾶς εὐχαρίστησε ἐξαιρετικά, ὅταν ἐμάθαμε ὅτι στὸ χωριό, ποὺ θὰ ἐμέναμε λίγες μέρες, ἔλεγε ἕνας τραυματίας ἀξιωματικός, ὑπῆρχε καὶ ἐκκλησία. Τὴν Κυριακὴ ἐπήγαμε στὴν λειτουργία πρωί-πρωί. Ἔψαλλαν δύο στρατιῶτες. Ἀδύνατον νὰ φαντασθῇς πόσο αἰσθανόμαστε τὴν ἀνάγκη τῆς ἐκκλησίας ἐκεῖ ἔξω. Καὶ γι' αὐτὸ ἐπηγαίναμε τακτικά, ὅσο ἐμέναμε σ' ἐκεῖνο τὸ χωριό. Καὶ θὰ θυμοῦμαι πάντα μὲ συγκίνησι, ποὺ ἔβλεπα ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησία θλιμμένες, μαυροφόρες γυναικοῦλες, νὰ μᾶς μοιράζουν κόλλυβα. Γιατί, μετὰ τὸ τέλος τῆς λειτουργίας, ἐγίνετο πάντοτε μνημόσυνο κάποιου ἐθνομάρτυρος.

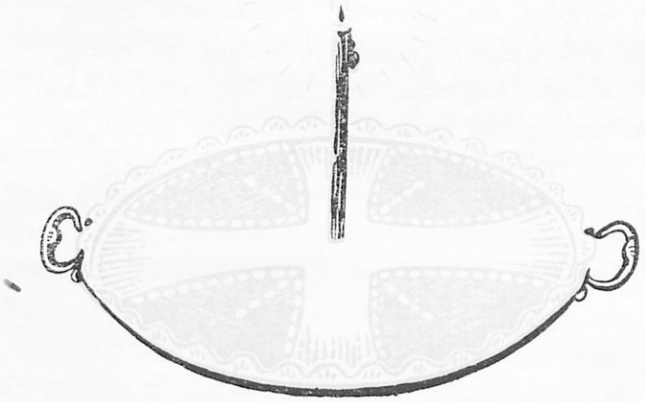

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

13. Η ΚΑΜΠΑΝΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Κτυπᾷς καὶ τῶν περιστεριῶν τὸ κάτασπρο κοπάδι
ξελογιασμένο ἀψήλωσε τὸ γαλανὸ τὸ βράδυ.
Ἡ σιδερένια σου φωνὴ ἀπ' τὸ καμπαναρειὸ
ὅλη τὴν ἱστορία του τὴν εἶπε στὸ χωριό.
Μὲ σὲ οἱ ζευγᾶδες τὴν αὐγὴ τὰ βόδια τους κεντροῦν
καὶ σὲ θὰ πρωτακούσουνε τὸ βράδυ σὰν γυρνοῦν.
Μὲ τὴν φωνή σου σταματᾷ ἡ κόρη τὸν ἀργαλειό,
ὁ δουλευτὴς τ' ἀλέτρι του στὸ χῶμα παρατᾷ
καὶ τὸν σταυρό του κάνοντας ἐπάνω σου κοιτᾷ.
Ἐσύ 'σαι τοῦ μικροῦ χωριοῦ τὸ στόμα τὸ τρανό,
ποὺ τὶς κρυφὲς λαχτάρες του τὶς λὲς στὸν οὐρανό.
Ἐσὺ παντρεύεις τὸν φτωχὸ καὶ σὺ τόνε βαπτίζεις
καὶ σὺ τὸν τελευταῖο του τὸν ὕπνο νανουρίζεις.

«Ἀνοιχτὰ μυστικὰ» — *Ἀλ. Φωτιάδης*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

14. ΤΟ ΙΕΡΟ ΚΕΙΜΗΛΙΟ

Δὲν ἐπέρασαν πολλοὶ μῆνες, ποὺ ὁ Μιχάλης ὁ Πέλεκας ἦταν στρατιώτης καὶ κηρύχθηκε, στὸ 1912, ὁ πόλεμος μὲ τὴν Τουρκία. Ὅπως σ' ὅλα τὰ συντάγματα, ἔτσι καὶ στὰ Μηχανικά, ποὺ ὑπηρετοῦσε, οἱ ἄνδρες τὸ ἄκουσαν μὲ ἀκράτητο ἐνθουσιασμό. Οἱ στρατιῶτες ἐκαθάρισαν τὰ ὅπλα καὶ ἦταν ἕτοιμοι γιὰ τὰ σύνορα. Καὶ ὁ Μιχάλης ὁ Πέλεκας κατέβηκε στὸν Πειραιᾶ ν' ἀποχαιρετήσῃ τὴ μάννα του.

— Φεύγομε, μάννα, γιὰ τὰ σύνορα. Ἦλθε ὁ καιρός. Πᾶμε νὰ ἐλευθερώσωμε τοὺς σκλάβους, ν' ἀνοίξωμε τὶς ἐκκλησίες τὶς ἀλειτούργητες ... Φεύγω. Τὴν εὐχή σου ...

Ἀτάραχη τ' ἄκουσε ἡ χήρα, ἡ Σεριφιώτισσα.

— Μὲ τὴν εὐχὴ τῆς Παναγίας, παιδί μου, εἶπε. Ἔκρυψε ἕνα δάκρυ, ποὺ κατέβηκε ἀπὸ τὰ μητρικά της μάτια, κι ἔτρεξε νὰ τοῦ ἑτοιμάσῃ τ' ἀσπρόρουχα. Ὕστερα κατέβασε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀπὸ τὰ εἰκονίσματα τὸ μικρὸ Εὐαγγέλιο, ἱερὸ κειμήλιο τοῦ παπᾶ, τοῦ πατέρα της, σταυροκοπήθηκε, τὸ φίλησε καὶ εἶπε:

— Πάρε το παιδί μου, ὁδηγό σου καὶ φυλακτό σου.

Ὁ Μιχάλης τὸ ἔβαλε μ' εὐλάβεια κάτω ἀπὸ τὸ χιτώνιό του καὶ κουμπώθηκε.

Ὅλα τ' ἀγαποῦσε ὁ Μιχάλης τὰ πατρογονικὰ κειμήλια κι' ὅλα τὰ ἐσεβόταν, μὰ πιὸ πολὺ τὸ μικρὸ αὐτὸ Εὐαγγέλιο, πολύτιμο δῶρο χαρισμένο στὸν παπᾶ, τὸν παππούλη του, ἀπὸ τὸν Πατριάρχη, τὸν καιρὸ ποὺ πῆγε νὰ προσκυνήσῃ στὰ Ἱεροσόλυμα.

Μὲ τὸ Εὐαγγέλιο αὐτὸ στὰ χέρια ἐμεγάλωσε ὁ Μιχάλης. Κάθε Κυριακὴ ἐδιάβαζε τὸ Εὐαγγέλιο τῆς ἡμέρας δυνατὰ νὰ τ' ἀκούσῃ κι ἄλλη μιὰ φορὰ ἡ μάννα του. Καὶ τώρα πάλι, φεύγοντας ἀπὸ τὸ σπίτι του, τό 'παιρνε μαζί του σύντροφο καὶ βοηθὸ καὶ παρηγόρια.

Πῆρε λοιπὸν τὰ ροῦχα του, ἄλλαξε τὸ φιλὶ τοῦ χωρισμοῦ μὲ τὴ μάννα του καὶ ξεκίνησε νὰ φύγῃ.

— Στὴν εὐχὴ τοῦ Θεοῦ, παιδί μου... ὥρα καλή! μουρμούρισε ἡ μάννα, ἡ νησιώτισσα, ἡ χαροκαμένη. Καὶ στάθηκε παλληκαρίσια στὴν ἐξώπορτα, δυνατὴ κι' ἀδάκρυτη, ὥσπου τὸ παιδί της χάθηκε στὸ βάθος τοῦ δρόμου, τραβῶντας κατὰ τὴν 'Αθήνα.

Ὅπως ὅλα τὰ Σώματα, ἔτσι καὶ τὸ Μηχανικόν, δοξάσθηκε στὸν πόλεμο. Τὸ τάγμα τοῦ Μιχάλη ἔκανε θαύματα. Σήκωσε προχώματα, ἔκαμε γεφύρια, βοήθησε τὰ Πεζικά, ἔδωσε χάρι στὰ κανόνια. Ἔγινε κοσμαγάπητο. Περνοῦσε κι οἱ φαντάροι ἐφώναζαν :

— Γειά σας, σκαπανάκια! ζήτω...

Καὶ τὰ σκαπανάκια καμάρωναν κι ἐτραγουδοῦσαν, εὔθυμα καὶ γελαστὰ παιδιά, σὰν νὰ κάνανε γυμνάσια.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ὁ Μιχάλης πρῶτος πάντα στὸ λόχο του. Ἢ μὲ τὴν ἀξίνα ἐδούλευε ἢ μὲ τὸ τουφέκι, ἦταν τρομερός. Ὅταν εἶχαν καταυλισμὸ καὶ ἀνάπαυσι, ἐξαπλωνόταν παράμερα, ἔβγαζε ἀπὸ τὸν κόρφο του τὸ Ἱερὸ βιβλίο καὶ ἄρχιζε νὰ διαβάζῃ:

Κύριος φωτισμός μου καὶ σωτήρ μου, τίνα φοβηθήσομαι;
Κύριος ὑπερασπιστὴς τῆς ζωῆς μου, ἀπὸ τίνος δειλιάσω;

(Ψαλμὸς κζ΄)

Ὕστερα ἀπὸ λίγες ἡμέρες ἡ σημαία μας ἔφθασε ἐμπρὸς στὰ Γιανιτσά. Τὰ Τούρκικα στρατεύματα ἐστάθηκαν ἐκεῖ μὲ τὴν ἀπόφασι νὰ ὑπερασπίσουν τὴν ἱερή τους πόλι.

Καὶ ἡ μάχη ἄρχισε. Ὥρμησαν τὰ Πεζικά, μούγκρισαν τὰ κανόνια, ἄναψε ὁ τόπος.

— Μέριασε, βράχε, νὰ διαβῶ! ἐφώναξε σὲ μιὰ στιγμὴ ὁ Μιχάλης, σφίγγοντας τὸ τουφέκι του. Καὶ θυμήθηκε τὰ λόγια ποὺ ἄκουσε ἀπὸ τὸ δάσκαλό του, ὅταν ἦταν μικρός: Κῦμα θὰ γίνῃ μιὰ ἡμέρα ἡ Ἑλλάδα νὰ καταπιῇ τὸ βράχο!

Ὁ ποταμὸς Λουδίας μὲ τὰ παραπόταμά του κυλοῦσε ἀντίκρυ τὰ νερά του. Σκληρὴ ἦταν γιὰ τὸ στρατό μας ἡ ἐπίθεσι. Ὁ ἐχθρὸς ἦταν καλὰ ὠχυρωμένος σὲ βουνοπλαγιές.

Ἔξαφνα ἦλθε μιὰ διαταγή! Νὰ γεφυρωθῇ τὸ ποτάμι!...

Τὸ Μηχανικὸ ἔτρεξε ἐκεῖ. Ἔφθασαν στὴν ὄχθη. Οἱ ἄνδρες ἄρχισαν τὴ δουλειὰ γρήγορα, βιαστικά, νὰ στηθῇ τὸ γεφύρι, νὰ περάσῃ ὁ στρατός, ὁ νικητής. Ἀλλὰ ὁ ἐχθρὸς τοὺς ἔνοιωσε καὶ τοὺς ἔβαλε στὸ σημάδι. Οἱ ὀβίδες ἔπεφταν γῦρο τους, βουλιάζοντας μέσ' τὸ χῶμα, σηκώνοντας τὰ νερὰ τοῦ ποταμοῦ, σκοτώνοντας κόσμο.

Ἀλλὰ οἱ ἄνδρες ἀτρόμητοι στὴ δουλειά τους. Τὰ ἐργαλεῖα ἐδούλευαν καὶ ὁ κρότος ἀκουόταν γρήγορος, βιαστικός, ἐπίμονος. Τὸ πυροβολικό μας ἠθέλησε νὰ τοὺς προστατεύσῃ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ οἱ Ἑλληνικὲς ὀβίδες περνοῦσαν ἀπάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια τους, σπάζοντας μέσ' στὰ ἐχθρικὰ προχώματα.

Ὁ ἐχθρὸς κατάλαβε τὸν κίνδυνο. Ἂν οἱ Ἕλληνες ἐπερνοῦσαν τὸν ποταμό, ἦταν χαμένοι. Τάγματα πυκνὰ ἔτρεξαν κατὰ τὸ ποτάμι καὶ ἄρχισαν νὰ ρίχνουν μὲ πεῖσμα. Τρομερὴ ἦταν ἡ ὥρα ἐκείνη. Οἱ μισοὶ ἄφησαν τὰ ἐργαλεῖα κι ἔπιασαν τὰ τουφέκια, οἱ ἄλλοι ἐδούλευαν στὸ γεφύρι.

Ὁ Μιχάλης ἔρριξε μιὰ ματιὰ γῦρο καὶ εἶδε τοὺς ἀγαπημένους του συντρόφους, ποὺ πολεμοῦσαν σὰν λεοντάρια. Σήκωσε σὲ μιὰ στιγμὴ τὴν ψυχή του στὸ Θεὸ καὶ εἶπε μέσα του :

— Κύριε, Κύριε, βοήθει τὴν Ἑλλάδα μας!

Τίποτε ἄλλο. Ἔπειτα ξανάπιασε τὴν δουλειά.

Ἔξαφνα ἔνοιωσε ἕνα δυνατὸ τράνταγμα, σὰν νὰ τὸν ἔσπρωξε κανεὶς πίσω. Παρ' ὀλίγον νὰ πέσῃ. Ἀλλὰ τὴν ἴδια στιγμὴ ἄκουσε πίσω του ἕνα δυνατὸ θόρυβο. Γύρισε καὶ εἶδε. Ἦταν τὸ Πεζικό, ποὺ ἐρχόταν νὰ βοηθήσῃ τοὺς γεφυροποιούς, νὰ τοὺς προστατεύσῃ.

Σὲ λίγο ὁ ἐχθρὸς ζαλίσθηκε καὶ ὑπεχώρησε. Τὸ γεφύρι ἐστήθηκε, τὰ στρατεύματα ἐπέρασαν καὶ προχωροῦσαν πρὸς τὴν Θεσσαλονίκη. Σὲ λίγο περνᾷ δίπλα του ὁ Γεράσιμος ὁ Κεφαλλονίτης :

— Ἔ, Πέλεκα, τοῦ ἐφώναξε.

— Ἐδῶ εἶσαι καὶ σύ; εἶπε ὁ Μιχάλης.

— Ἐδῶ κι ὅλο ἐμπρός! ἀπάντησε ἐκεῖνος.

Ἀλλὰ τὴν ἴδια στιγμὴ ξαφνίσθηκε καὶ δείχνοντας τὸ στῆθος τοῦ Μιχάλη, στὸ μέρος τῆς καρδιᾶς, εἶπε :

— Μωρὲ Πέλεκα, μιὰ τρύπα ἔχει ἐδῶ !

Ὁ Μιχάλης εἶδε καὶ τά 'χασε. Γρήγορα ὅμως θυμήθηκε τὸ τράνταγμα, ποὺ ἔνοιωσε τὴν ὥρα τῆς μάχης, κάτι κατάλαβε καί, ξεκουμπώνοντας τὸ χιτώνιό του, ἔβγαλε τὸ Εὐαγγέλιο.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Οἱ ἄνδρες τὸν περικύκλωσαν περίεργοι νὰ ἰδοῦν. Καὶ ὁ Μιχάλης, σηκώνοντας ὑψηλά, ἔδειξε τὸ Ἱερὸ βιβλίο τρυπημένο ἀπὸ μιὰ σφαῖρα. Ἡ σφαῖρα εἶχε περάσει τὸ δερμάτινο ἐξώφυλλο καὶ εἶχε σφηνωθῆ στὸ βιβλίο ὡς τὴ μέση.

— Μέγας εἶσαι, Κύριε! εἶπε ἕνας στρατιώτης καὶ ἐσταυροκοπήθηκε.

Ἦταν ὁ Γεράσιμος ὁ Κεφαλλονίτης. Καὶ οἱ ἄλλοι ἔκαναν τὸ ἴδιο. Ὁ Μιχάλης ἐφίλησε τὸ Εὐαγγέλιο καὶ τὸ ξανάβαλε στὸν κόρφο του.

Ἡ πίστις σώζει, λέγει ἕνας θεῖος λόγος. Ὁ Μιχάλης εἶχε ἀσάλευτη πίστι πάντα μέσα του. Ἀπὸ τὴν ἡμέρα ἐκείνη σὲ πολλὲς μάχες ἐπολέμησε καὶ πολλὲς φορὲς ἐκινδύνευσε καὶ στὸν πρῶτο καὶ στὸ δεύτερο πόλεμο. Ἀλλὰ ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ εὐχὴ τῆς μάννας του τὸν ἐφύλαξαν.

Ὅταν ἔγινε εἰρήνη καὶ ἐγύρισαν τὰ Μηχανικὰ στὸν Πειραιᾶ, ἀπὸ τοὺς πρώτους, ποὺ ἐπήδησαν στὴν προκυμαία ἦταν κι' ἕνας ὑψηλός, γιγαντόσωμος λοχίας, ποὺ ἔψαχνε μὲ τὴ ματιὰ γυρεύοντας τοὺς δικούς του. Μιὰ γυναῖκα μὲ νησιώτικη μανδήλα ἐχύθηκε μέσα στὸ πλῆθος κι ἀγκάλιασε τὸ λοχία κλαίοντας ἀπὸ χαρά.

— Μιχάλη μου, παιδί μου! Δόξα νὰ ἔχῃ ὁ Ὕψιστος!

Ἦταν ἡ κυρὰ-Δημήτραινα, ἡ Σεριφιώτισσα, ποὺ ἐδεχόταν τὸ γιό της νικητή, μὲ δύο γαλόνια στὸ χέρι.

Τώρα ὁ Μιχάλης ὁ Πέλεκας δὲν εἶναι πιὰ στρατιώτης Ἐπῆρε τὸ ἀπολυτήριό του ἀπὸ τὸ στρατό, ἐξαναγύρισε στὸ ἐργοστάσιο καὶ εἶναι ἀρχιτεχνίτης.

Ὑψηλὰ στὸ εἰκονοστάσι, ἀνάμεσα στὰ εἰκονίσματα, ξανάβαλε ἡ κυρὰ-Δημήτραινα τὸ Ἱερὸ κειμήλιο, ποὺ ἔσωσε τὴ ζωὴ τοῦ ἀγαπημένου της παιδιοῦ.

Στέφανος Δάφνης

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

15. ΑΪ-ΔΗΜΗΤΡΗΣ

Στὸ χωριό μας, ποὺ δὲν εἶναι κι ὁμορφότερο στὴν πλάση,
μᾶς ἀφῆσαν οἱ γονιοί μας μιὰ γερόντισσα ἐκκλησιά.
Δὲν τῆς ἔχουμε φτιασμένο μαρμαρένιο εἰκονοστάσι·
τὰ καντήλια της δὲν εἶναι κρυσταλλένια καὶ χρυσᾶ.

Φτωχικὰ ντυμένους ἔχει καὶ τοὺς γέρους της παπᾶδες·
ταπεινοὶ κι οἱ δυό της ψάλτες εἶναι πάντα ἐργατικοί.
Στὰ μανάλια της μεγάλες δὲν ἀνάβουνε λαμπάδες·
στὸν Ἀφέντη Ἁϊ-Δημήτρη τὸ μικρὸ κεράκι ἀρκεῖ!

Κι ὅμως στὸ μικρό της χῶρο, ποὺ ὅλους καὶ ὅλους δὲ μᾶς
πιάνει,
τοῦ Θεοῦ τὸ μεγαλεῖο τὸ αἰσθανόμαστε τρανό!
Πουθενὰ πιὸ μυρωμένο δὲν καπνίζει τὸ λιβάνι,
πουθενὰ τὸ καντηλάκι δὲν σπιθάει πιὸ φωτεινό.

Τὴν καλή μας ἐκκλησούλα! Ὅλοι μας ἐκεῖ στὴ μέση
Χριστιανοὶ στὴν κολυμβήθρα γίναμε κλαψιαριστά.
Θὰ γελάσωμε μιὰ μέρα καὶ γαμπροὶ στὴν ἴδια θέσι,
θὰ σωπάσωμε μιὰν ἄλλη μὲ τὰ μάτια μας κλειστά .....

«Πρωϊνὸ Ξεκίνημα» *Γεώργιος Ἀθάνας*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

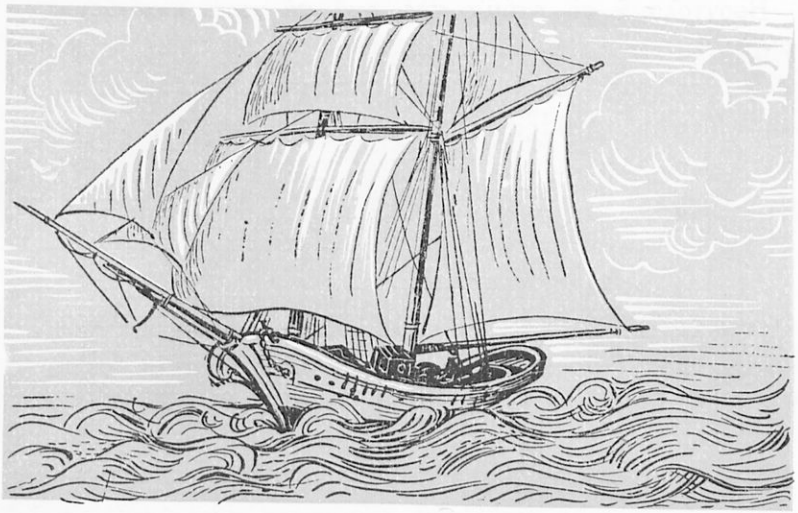

Β'. ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΘΝΙΚΟΝ ΒΙΟΝ

16. ΖΗ Ο ΒΑΣΙΛΙΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ;

Μέσ' στὸ πλατὺ τὸ πέλαγο καράβι ταξιδεύει.
Τριγῦρο νύκτα ἁπλώνεται
καὶ μὲ τὸ ἀγέρι, ποὺ ἐλαφρὰ τὰ κύματα χαϊδεύει,
τὸ μπρίκι τὸ ἀσπροφόρετο κουνιέται, ἀργοσαλεύει,
σὰν νύφη, ποὺ ὅλο καὶ λυγᾷ καὶ γλυκοκαμαρώνεται.

Μὰ ξάφνου, σὰν νὰ κάρφωσε σ' ἀμμουδιαστὸ ἀκρογιάλι
τὶς δύο του ἄγκυρες μαζί,
τὸ μπρίκι στέκει· καὶ μπροστὰ στὴν πλώρη του προβάλλει
Γοργόνα θαλασσόβρεκτη μὲ ἀγριωπὸ κεφάλι:
—Ὁ Βασιλιᾶς Ἀλέξανδρος ἐπέθανε γιὰ ζῆ;

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Βροντολογᾷ τὸ στόμα της, καὶ τὰ νερὰ ἀναδεύει
μὲ τὴν ψαρήσια της οὐρά,
καὶ τὸ γυναίκειο της αὐτὶ ἀπόκρισι γυρεύει.
—Ὁ Βασιλιᾶς Ἀλέξανδρος στὸν κόσμο βασιλεύει,
ὁ ναύτης ἀποκρίνεται· ζωὴ νά 'χῃς, Κυρά!

Ἀλλοίμονο, ἂν τῆς ἔλεγε πὼς εἶναι πεθαμένος
ἀπὸ τὰ χρόνια τὰ παλιά!...
Εὐθὺς τὴν ἴδια τὴν στιγμὴν ὁ ναύτης ὁ καημένος
μαζὶ μὲ τὸ καράβι του θὰ βούλιαζε πνιγμένος
καὶ ἡ Γοργόνα θ' ἄρχιζε νὰ κλαίῃ τὸν βασιλιᾶ.

Μὰ τώρα, ποὺ ἔμαθε πὼς ζῇ, τὴν ὄψι της ἀλλάζει
καὶ μ' ὁμορφιὲς στολίζεται.
Γίνεται κόρη λυγερή, στὰ κύματα πλαγιάζει,
μὲ δυὸ ματάκια ὁλόγλυκα τριγῦρό της κοιτάζει
κι ἀπ' τὰ ξανθά της τὰ μαλλιὰ τὸ πέλαγος φωτίζεται.

Τὸ μπρίκι πάλι ξεκινᾷ καὶ σιγαλαρμενίζει
στὴν θάλασσα τὴν γαλανή·
Καὶ ἡ Γοργόνα στὸν ἀφρὸ σὰν γλάρος φτερουγίζει,
λύρα κρατάει ὁλόχρυση καὶ παίζοντας ἀρχίζει
νὰ τραγουδᾷ στὸ πέλαγος μ' οὐράνια φωνή!

Γεώργιος Δροσίνης

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

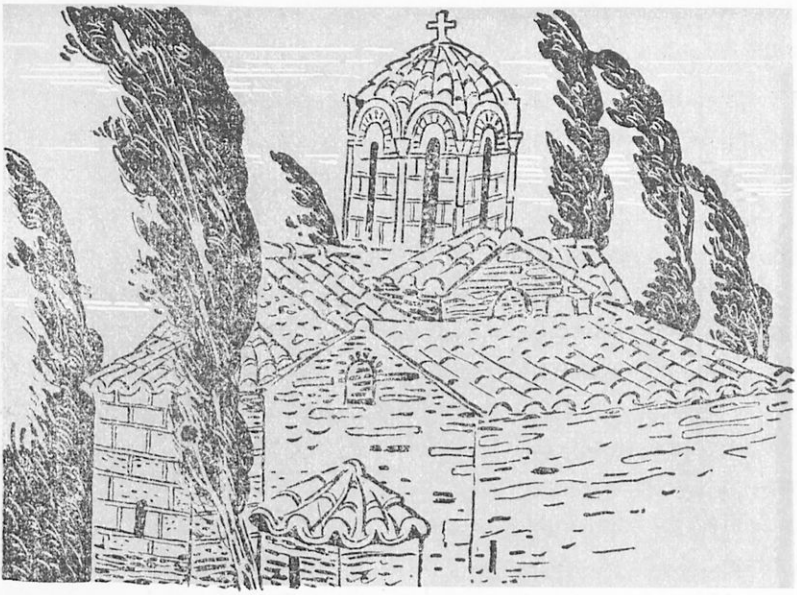

17. ΓΡΑΙΚΟΣ, ΓΕΝΙΤΣΑΡΟΣ ΚΑΙ ΒΕΝΕΤΣΙΑΝΟΣ

(Παράδοσις)

Ἦταν περασμένα τὰ μεσάνυκτα. Φωνὴ καμμιά! Κανένα ζωντανὸ δὲν ἔβγαζε φωνὴ στὰ ρημαγμένα μέρη. Καὶ ἂν κάπου-κάπου κανένα τριζόνι ἔκανε πὼς θὰ ἀρχίσῃ τὸν παραπονιάρικο σκοπό του, ὡς καὶ αὐτὸ ἐσώπαινε ἀπὸ τὸν φόβο του.

Μακριὰ ἀκούσθηκε καὶ ἕνα πετεινάρι νὰ λαλῇ πίσω ἀπὸ κάτι χαλάσματα, μὰ καὶ αὐτοῦ ἡ φωνὴ τρομαγμένη ἐπνίγηκε στὸ λαρύγγι του.

Οἱ Τοῦρκοι κλεισμένοι στὸ Κάστρο. Οἱ Βενετσιᾶνοι τριγυρίζουν σὰν τ' ἀγρίμια στὴ χώρα. Οἱ Ἀθηναῖοι εἶναι τρυπωμένοι στὰ σπίτια τους. Βρισκόμαστε στὰ 1687.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Σβηστὸ ἦταν τὸ καντήλι τῆς Ἁγίας Γλυκερίας στὸ Γαλάτσι, κοντὰ στὰς Ἀθήνας. Κανεὶς δὲν πηγαίνει νὰ προσκυνήσῃ. Καὶ μόνο τὸ κυπαρίσσι τῆς ἐκκλησίας, ποὺ τὸ ἐφυσοῦσε ὁ ἄνεμος, ἐπήγαινε κ' ἐρχότανε, καὶ ὁ ἦσκιος του στὸν τοῖχο ἔμοιαζε σὰν καλόγηρος τυλιγμένος στὸ ράσο του.

Τὸ ἁγιασμένο νερὸ ἐκατρακυλοῦσε μουρμουρίζοντας τὸν κατήφορο καὶ ἐπότιζε ὅ,τι εὕρισκε στὸν δρόμο του.

Νά, νά, καὶ ἀπὸ κάτω ἀπὸ τῆς ὄμορφης ἐκκλησιᾶς τὸ δρόμο κάποιος προβάλλει.

Φθάνει σὲ κάτι χαλάσματα, βγάζει βαθὺ ἀναστεναγμό, καὶ ἀκούει πέρα ἀπὸ τὸ βράχο τὸν ἀντίλαλό του μόνο.

Ἔρχεται γῦρο-γῦρο ἀπὸ τὰ χαλάσματα, κουνῶντας λυπημένα τὸ κεφάλι του.

Ποιός ἄλλος ἀπὸ σένα, ἄμοιρε Ἀθηναῖε, θὰ μποροῦσε νὰ γνωρίσῃ τὸ σπίτι σου;

Χαϊδεύει τὸ αἰγόκλημα, ποὺ εἶχε φυτεμένο μὲ τὴν δύστυχη τὴν ἀδελφή του, σκύβει, παραμερίζει τὶς πέτρες σὰν κάτι νὰ γυρεύῃ. Ὕστερα φεύγει μακριὰ ἀπὸ κεῖ. Πάει κατὰ τὴν ἐκκλησιά, στέκεται, γονατίζει σὲ ἕναν τάφο ἐμπρὸς καὶ φιλεῖ τὸ μάρμαρό του.

Ἐχορτάριασε τοῦ γονιοῦ σου ὁ τάφος!

— Μὰ γιατί κλαῖς σὰν μικρὸ παιδί; τάχα θὰ ζῇς καὶ σὺ αὔριο;

Τὰ ἀγριολούλουδα χύνουν γῦρο τὴν μυρωδιά τους. Ξαπλώνεται στὴν γῆ, ἀκουμπᾷ τὸ κεφάλι του στὸν τάφο καί, κοιτάζοντας τὸν οὐρανό, ρωτᾷ τί ἔφταιξε καὶ ἔμεινε ἔρημος καὶ μονάχος στὸν κόσμο!

Αἴφνης ἀπὸ τὰ Τουρκοβούνια κάποιος ἄλλος προβάλλει. Οἱ νυκτερίδες τρελλὰ φτερουγίζουν καὶ τρίζουν γῦρό του. Κατεβαίνει μονοπάτι-μονοπάτι, πηδᾷ ἕναν-ἕναν τοὺς βράχους καὶ κοιτάζει παντοῦ σὰν κάτι νὰ ζητῇ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἡ ἀγριεμένη ἡ ὄψις του φαίνεται πιὸ ἄγρια μέσα στὸ σκοτάδι. Ἀλλοίμονο σ' ἐκεῖνον ποὺ θὰ τὸν εὕρῃ στὸν δρόμο του! Μὰ ὅσο πλησιάζει στὴν ἐκκλησία κοντά, τόσο ἡμερώνει.

— Γιατί ἐκιτρίνισες καὶ τρέμεις σὰν κορίτσι, ἄγριε Γενίτσαρε;

Σὲ λίγο βλέπει ἕνα μαῦρο πρᾶγμα νὰ ἔρχεται ἀπὸ τὸ κάτω μέρος. Βαθὺ σκοτάδι καὶ δὲν διακρίνει τί νὰ εἶναι. Μὰ σὲ μιὰ ξαφνικὴ ἀστραπὴ βλέπει πὼς ἦταν ἄνθρωπος. Ἦταν Βενετσιᾶνος!

Ὁ Γενίτσαρος ἔγινε πάλι γενίτσαρος, βγάζει τὸ χαντζάρι του καὶ χύνεται κατεπάνω του. Μὰ νά, ὁ Βενετσιᾶνος δὲν χωρατεύει. Πιάνει ὁ Γενίτσαρος μὲ τὸ ἀριστερὸ τὸ χέρι τὸ δεξὶ τοῦ Βενετσιάνου, μὰ τὴν ἴδια στιγμὴ πιάνει καὶ ὁ Βενετσιᾶνος μὲ τὸ ἀριστερό του χέρι τὸ δεξὶ τοῦ Γενίτσαρου. Σκουντιοῦνται σὰν τ' ἀγρίμια καὶ μὲ τὰ πολλὰ ἔρχονται κοντὰ στὸν τάφο.

Πετιέται ὁ Ἀθηναῖος μὲ τὸ σπαθὶ στὸ χέρι καὶ βρίσκεται μπροστά τους.

— Ἐμένα βόηθα, πατριώτη, φωνάζει Ἑλληνικὰ ὁ Βενετσιᾶνος, νὰ σκοτώσωμε τὸν Τοῦρκο τὸν ἄπιστο!

— Κανένα δὲν βοηθῶ! Τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς Βενετσιάνους ἂς τοὺς ἀγαποῦν οἱ ἄμυαλοι λαϊκοί. Ἐγὼ καὶ τοὺς δύο τοὺς ξέρω γιὰ ἐχθροὺς τῆς πατρίδος μου. Ὅποιος εἶναι πιὸ γερός, ἂς φάῃ τὸν ἄλλον καὶ τοὺς δύο ἂς φᾶνε τὰ σκυλιὰ καὶ τὰ κοράκια. Μὰ τραβηχθῆτε ἀπὸ δῶ! Δὲν θὰ ἀφήσω νὰ χυθῇ αἷμα ἀνθρωπινὸ στοῦ πατέρα μου, τοῦ γέρο Χωραφᾶ, τὸν τάφο!

Γιατί μιὰ φωνὴ ἀπὸ δυὸ στόματα ἀκούγεται: «Ἀδελφέ μου!»; Γιατί μὲ μιᾶς πέφτουν τ' ἅρματα κάτω; Γιατί ἀνοίγονται τρεῖς ἀγκάλες;

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ποιός τό 'λπιζε, ὁ πρῶτος, πού μικρὸ τὸν ἐπῆραν οἱ Γενίτσαροι, ὁ δεύτερος, πού παιδάκι τὸν ἐξαγόρασαν οἱ Βενετσιᾶνοι, καὶ ὁ μικρός, πού τάχα ἐστάθηκε πιὸ τυχερός, γιὰ πρώτη φορὰ νὰ σμείξουν, καὶ σὰν ἐχθροί, στοῦ πατέρα τους τὸν τάφο ;

Κοντεύει νὰ ξημερώσῃ. Τὰ πουλάκια μέσα στὰ χαμόκλαδα τινάζουν τὰ πτερά τους, βγάζοντας χαροπὴ λαλιά.

Τὸ νυκτοπούλι ἐκρύφθηκε στὰ χαλάσματα, νὰ μὴν τὸ εὕρῃ ἡ ἡμέρα. Τὰ ἄστρα τρεμοσβήνουν. Ἡ νυκτερίδα ἔγινε ἄφαντη.

Πόσο θὰ ἐσάστιζε ὁ διαβάτης, ἂν περνῶντας ἔβλεπε ἕνα Γραικό, ἕνα Γενίτσαρο καὶ ἕνα Βενετσιᾶνο, γονατισμένους σιμὰ-σιμά, νὰ χύνουν μαῦρο δάκρυ σ' ἕνα τάφου λιθάρι !

Δημ. Γ. Καμπούρογλου

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

18. Ο ΕΞΩΜΟΤΗΣ

Ἂς γυρίσωμε γιὰ μιὰ στιγμὴ στοὺς μαύρους χρόνους τῆς Σουλτανικῆς δουλείας, τῆς ὁποίας τὸ βάρος ἐπληρώνετο μὲ πολλοὺς τρόπους. Μὲ χρήματα, μὲ εἴδη πολύτιμα, μὲ τὴν γεωργικὴ καὶ τὴν λοιπὴ παραγωγή. Ἀλλὰ ἐπληρώνετο καὶ μὲ ψυχές. Καὶ ὁ φόρος αὐτὸς ἦτο ὁ βαρύτερος φυσικὰ καὶ ὁ σπαρακτικώτερος. Καὶ στὰ νησιὰ τοῦ Αἰγαίου ἐπληρώνετο, πλὴν τῶν ἄλλων φόρων, κυρίως ὁ φόρος αὐτὸς καὶ μάλιστα μὲ νέους ὑγιεῖς καὶ δυνατούς, οἱ ὁποῖοι, ἀφοῦ ὑπηρετοῦσαν στὸ ἐμπορικὸ ναυτικὸ τοῦ Σουλτάνου ἕνα διάστημα, ἀπελύοντο—ἂν βέβαια ἀπελύοντο καὶ ἂν εἶχαν ἐν τῷ μεταξὺ περισώσει τὴν ζωή των—καὶ ἐπέστρεφαν. Ἂς σημειωθῇ ὅτι, ἂν οἱ Γενίτσαροι, ποὺ προήρχοντο ἀπὸ τὸ παιδο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μάζωμα τῶν Ἑλληνικῶν περιοχῶν, ἦσαν οἱ ἐπίλεκτοι στρατιῶται τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ἀκόμη περισσότερο ἀπαραίτητοι σ' αὐτὴν ἦσαν οἱ ναυτολογούμενοι Ἕλληνες τοῦ Αἰγαίου, γιατὶ οἱ Τοῦρκοι δὲν εἶχαν ἐπίδοσι στὴν θάλασσα.

Εὑρισκόμεθα στὴν Ὕδρα τῷ 1769. Μεταξὺ τῶν νέων, ποὺ ἐκληρώθησαν γιὰ τὴν δουλεία τῶν Σουλτανικῶν πλοίων, ἦτο καὶ ὁ Χατζῆ Καραντάνης. Τὸ πρᾶγμα ἦτο ἰδιαιτέρως σημαντικό, διότι ὁ νέος ἀνῆκε σὲ μεγάλη οἰκογένεια. Ἦτο μονογενής, ὀρφανός, καὶ εἶχε νὰ φροντίσῃ αὐτὸς καὶ μόνος γιὰ τὴν μητέρα του. Αὐστηρὰ καὶ ἁγία ἦτο ἡ ἡλικιωμένη μητέρα του, πασίγνωστη γιὰ τὴν ἀγαθότητα καὶ τὴν εὐγένειά της.

Καὶ ὁ Χατζῆ Καραντάνης φεύγει ἕνα πρωῒ μὲ τοὺς ἄλλους νέους, ἐν μέσῳ τῶν θρήνων, τῶν εὐλογιῶν καὶ τῶν εὐχῶν ὅλου τοῦ νησιοῦ καὶ τῆς μητέρας του.

Γι' αὐτὴν ὁ καιρὸς ἔφευγε πικρὸς καὶ πολυδάκρυτος μὲ τὴν προσμονὴ τοῦ παιδιοῦ της.

Αἴφνης ἐπιστρέφει. Ἀλλὰ δὲν ἐπιστρέφει ὡς ἀφυπηρετήσας ναύτης. Ἐπιστρέφει ὡς κυβερνήτης δικρότου, ἀλαζονικὸς σαρικοφόρος, περαστικὸς ἀπὸ τὴν πατρίδα του, γιὰ νὰ ἰδῇ τὴν μητέρα του, καὶ πάλι νὰ φύγῃ.

Τὸ γεγονὸς κατέπληξε τὸ πολυστένακτο νησὶ καὶ ἐπλήγωσε τὴν ὑπερηφάνειά του. Καὶ ἄρχισαν τὰ σχόλια. Μεγάλη περιέργεια εἶχαν οἱ Ὑδραῖοι νὰ μάθουν πῶς θὰ ἐδέχετο τὸ παιδί της ἡ ἀρχόντισσα, ἡ ὁποία, ἀντὶ κοσμήματος, εἶχε πάντοτε στὸ στῆθός της ἕνα μεγάλο ἐλεφάντινο σταυρό. Καὶ ἐνῷ τὰ πάντα ἐπερίμεναν ἀπὸ αὐτήν, ὅμως δὲν ἐφαντάζοντο κἂν ἐκεῖνο, ποὺ θὰ ἐγίνετο.

Ἡ Χατζῆ Καραντάναινα, ἅμα τὴν ἐπεσκέφθη ὁ γυιός

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

της καὶ ἔμαθε ἀπὸ τὸν ἴδιον ὅτι ἦλθε στὴν Ὕδρα κυβερνήτης Σουλτανικοῦ δικρότου, τοῦ ἐζήτησε νὰ ἀνεβῇ μαζί του στὸν ἐξώστη καὶ νὰ ἰδῇ τὸ πλοῖο. Καὶ ἀπὸ ἐκεῖ τὸν ἔρριξε κάτω στὸ λιθόστρωτο, ἀφοῦ τοῦ ἔδωσε τὴν κατάρα της μὲ ὅλη τὴν δύναμι τῆς ψυχῆς της. Ὁ Καραντάνης μένει νεκρός. Τὸ αἷμά του βρέχει τὸ λίθινο ἔδαφος. Καὶ ἄφωνη καὶ ἀπολιθωμένη ἡ μικρὴ κοινωνία τοῦ νησιοῦ συγκεντρώνεται ἔξω ἀπὸ τὸ ἀρχοντικὸ καὶ γίνεται θεατὴς τῆς τραγῳδίας τοῦ ἀλλαξοπίστου.

Ἀλησμόνητη ἔμεινε στὰ ναυτικὰ χρονικὰ τοῦ Αἰγαίου ἡ τύχη τοῦ Καραντάνη. Καὶ πολὺ διδακτική. Στὸν ναύαρχο Σαχτούρη ἄρεσε πότε-πότε νὰ θυμίζῃ στοὺς ναῦτες του τὸ τέλος τοῦ συμπατριώτου των. Ἀλλὰ καὶ ὁ Κανάρης εἰς ἕνα ἀπειθάρχητο ναύτη του ἐβροντοφώνησε κάποτε:

— Θὰ σὲ πάω στὴν Ὕδρα καὶ θὰ σὲ ρίξω ἀπὸ τὴν Κιάφα, σὰν τὸν Καραντάνη!

Καὶ ἦτο φυσικό, τὸ ἰδιότυπο τοῦτο δρᾶμα νὰ μὴ ἀγνοήσῃ ἡ δημώδης ποίησις.

Ἰδοὺ τὸ δημοτικὸ τραγούδι, ὅπως τὸ ἐνθυμοῦνται ἀκόμη οἱ γέροντες Ὑδραῖοι.

Τὸ μάθατε τί γένηκε στῆς Κιάφας τ' ἀκροτόπι;
Τοῦ Καραντάνη τὸ παιδί, τὸ Καραντανοπαίδι,
τό 'ριξε ἡ Καραντάναινα, 'κείνη ἡ ἀντρογυναῖκα,
στὸ καλντερίμι ἀπ' τὸν ὀντᾶ καὶ μνήσκει ἀκόμη τὸ αἷμα
στὰ πετρολίθαρα τῆς γῆς, ποὺ 'χύθη σὰν ποτάμι.
Καὶ τό 'μαθεν ἡ γειτονιὰ κι ἡ παραπέρα ἡ ρούγα
καὶ τό 'δαν οἱ ἄντρες, τὰ παιδιὰ κι οἱ νιὲς καὶ τὰ κορίτσια,
μαννάδες πού 'χανε παιδιὰ καὶ νιὲς πού 'χαν ἀδέλφια.

«Ἑλλ. Ἐρυθρὸς Σταυρὸς τῆς Νεότητος», 1954 *Ε. Π. Φωτιάδης (Διασκευὴ)*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

19. ΟΙ ΨΑΡΙΑΝΟΙ ΣΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΝ

Τὴν πρώτη τοῦ Ἰουλίου 1823 ἕνα πλοιάριο, ἀφοῦ ἔλυσε τὰ πρυμνήσια, ἀπέπλευσε ἀπὸ τὰ Ψαρά. Μόλις ἐβγῆκε ἀπὸ τὸ λιμάνι, ἀνασύρει τὰ εἴκοσι κουπιά του καὶ ἁπλώνει τὰ πανιά.

Ὁ ζέφυρος ἔπνεε οὔριος καὶ τὸ μικρὸ σκάφος μὲ εὔστροφες κινήσεις ἐπηδοῦσε στὰ κύματα, κομψὸ καὶ ὑπερήφανο.

Ἦτο ὑπερήφανο, διότι δὲν ἔσχιζε ἐδῶ καὶ δύο χρόνια τὴν θάλασσα μὲ ξένη σημαία. Τώρα κυματίζει ἡ σημαία τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ ἐπάνω της τὸ ἀθάνατο παράγγελμα «Ἐλευθερία ἢ θάνατος».

Σὲ λίγο ὁ ἥλιος κατεβαίνει μεγαλοπρεπὴς πρὸς τὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θάλασσα. Ἡ νύκτα ἔρχεται μὲ τὰ ἀστέρια της. Οἱ ναῦτες ψάλλουν ὄχι ὅπως πρὶν πένθιμα τραγούδια, ἀλλὰ τὰ ἀνδραγαθήματα τοῦ Παπανικολῆ καὶ τοῦ Κανάρη. Ἂν τὴν ὥρα ἐκείνη συναντοῦσαν πλοῖο ἐχθρικό, βεβαίως νέες φλόγες θὰ ἐμεγάλωναν τὴν λάμψι τῶν φλογῶν τῆς Ἁλικαρνασσοῦ καὶ τῆς Χίου.

Ἀλλὰ γιὰ ποῦ ἐπήγαιναν οἱ ἀτρόμητοι ἐκεῖνοι;

Οἱ Ψαριανοί, οἱ τρομερὲς αὐτὲς μάστιγες τῶν Μουσουλμάνων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, προετοίμαζαν νέαν ἔφοδο ἐναντίον των. Ὁ κυβερνήτης τοῦ πλοιαρίου ἔπλεε γιὰ τὴν Λέρο, ὅπου, ὅπως ἔμαθε, εὑρίσκοντο πυροβόλα. Καὶ πυροβόλα δὲν εἶχε.

Φθάνοντας τὸ πρωῒ στὸν λιμένα τῆς Λέρου εἶδε δυὸ πλοῖα, χωρὶς νὰ ἔχουν ἀνυψωμένες τὶς σημαῖές των.

Τὸ γυμνασμένο ὅμως μάτι τοῦ πλοιάρχου ἀνεγνώρισε ἀμέσως, ὅτι τὸ πρῶτο ἦτο αὐστριακὸ καὶ τὸ ἄλλο ἑλληνικό.

Ἀλλ' αὐτὸς ὑψώνει ἀγέρωχος τὴν πολύπτυχη σημαία, ὅπου ἐδιάβαζες τὴν μαγικὴ λέξι: Ἐλευθερία.

Σὲ λίγο ἀνυψώνεται καὶ στὸν μεσαῖον ἱστὸ τὸ σῆμα τοῦ αὐστριακοῦ ναυάρχου. Συγχρόνως μία βάρκα μὲ ἕναν ἀξιωματικὸ ἐπλησίασε τὸ πλοιάριο καὶ ἐπροσκάλεσε τὸν κυβερνήτη στὴν ναυαρχίδα.

Ὁ κυβερνήτης ὡδηγήθηκε ἀνύποπτος στὴν ναυαρχίδα, ὅπου τὸν συνέλαβαν ἀμέσως καὶ τὸν ἔρριξαν δεμένον στὸ κῦτός της. Ἔπειτα συνέλαβαν καὶ τοὺς ναῦτες, πλὴν δύο, οἱ ὁποῖοι κατώρθωσαν νὰ δραπετεύσουν. Καὶ ἔτσι ἁλυσόδετοι μεταφέρονται κατόπιν στὴν Σμύρνη.

Ἔμειναν ἐδῶ καὶ μέσα στὸ κῦτος ἕνα περίπου μῆνα, μῆνα ἀγωνίας καὶ θλίψεως, χωρὶς νὰ ξέρουν τὶ ἐσκέπτοντο περὶ αὐτῶν οἱ Αὐστριακοί.

Ἀπεβιβάσθησαν τέλος στὴν ξηρὰ γιὰ νὰ σταλοῦν, κα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θὼς τοὺς εἶπαν, στὰ Ψαρά, παρεδόθησαν ὅμως στὸν πασᾶ.

Μακρὰ σειρὰ δεμένων αἰχμαλώτων διέσχιζε τότε τοὺς δρόμους τῆς μητροπόλεως τῆς Ἰωνίας. Ὅλοι ἦσαν ἀνυδόδητοι, ὅλοι ἦσαν ρακένδυτοι καὶ στὰ γυμνὰ κεφάλια των ἀκόντιζε φοβερὲς ἀκτῖνες ὁ ἥλιος τοῦ Αὐγούστου. Ἀλλὰ καὶ ὅλοι ἐβάδιζαν ὑπερήφανοι.

Διαβαίνοντας κοντὰ στὴν ἁγία Φωτεινή, ἄκουαν τὶς ἱερὲς ψαλμῳδίες καὶ τότε αἰσθάνθηκαν θερμὸ δάκρυ νὰ ἀναβλύζῃ ἀπὸ τὰ μάτια των.

Ἡ μακρὰ ὁδοιπορία ὑπῆρξε γεμάτη ὀδύνη. Ἐνῷ οἱ ὁδηγοὶ ἐπροχωροῦσαν ἔφιπποι, οἱ ταλαίπωροι δεσμῶται ἔπεφταν ἀπὸ τοὺς κόπους καὶ τοὺς πόνους. Καὶ τότε τοὺς ἐκρεμοῦσαν ὡς κτήνη στὶς οὐρὲς τῶν ἵππων καὶ ἔτσι ἐσύροντο στὶς πέτρες.

Αἱμόφυρτοι ἔφθασαν τέλος στὴν Κύζικο, ὅπου ἐπερίμεναν πλοῖο γιὰ νὰ τοὺς μεταφέρῃ στὴν Κωνσταντινούπολι.

Καὶ τὴν παραμονή, τὸ βράδυ τῆς ἀναχωρήσεώς των ἀπὸ ἐκεῖ, καθισμένοι στὴν ὄχθη μικροῦ ποταμοῦ, ἐθαύμαζαν τὴν δύσι τοῦ ἡλίου. Ἀλλὰ ἡ βαθειὰ σιγή, οἱ καλλονὲς τῆς φύσεως, ὁ ἱλαρὸς οὐρανὸς τῆς Ἀσίας ἐβύθισαν τοὺς δυστυχεῖς σὲ ἕνα αἴσθημα ἀθυμίας, ἄγνωστο σ' αὐτοὺς ἕως τώρα.

— Ὤ ! ἔλεγαν, ποιὸς ξέρει ἂν αὔριο τὴν ὥρα αὐτὴ θὰ ζοῦμε, ἂν καὶ αὔριο θὰ προσευχώμεθα στὸν Θεὸ γιὰ τὴν πατρίδα !

Αἴφνης εἶδαν νὰ τοὺς πλησιάζῃ μιὰ σκιά, πού, ὅσο ἐπλησίαζε, ἐφαίνετο σὰν κατάλευκος γέρος μὲ βαθιὰ γένεια καὶ ἔνδυμα μοναχοῦ.

Ἐπὶ τέλους φθάνει κοντά των καὶ λέγει :

— Λάβετε, τέκνα, τὸ ἅγιον τοῦτο ὕψωμα, τὸ ἁγιασθὲν τὴν Μεγάλην Πέμπτην ἐπὶ τῆς ἱερᾶς Τραπέζης· φάγετε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

αὐτὸ καὶ ἡ ἐλπὶς θὰ ἀναγεννηθῇ εἰς τὰς καρδίας σας ! Ἔχετε πάντοτε πίστιν εἰς τὸν Θεὸν καὶ αὐτὸς θὰ εἰσακούσῃ τὰς εὐχάς σας.

Μόλις εἶπε αὐτὰ ἡ σκιά, ἔγινε ἄφαντη. Διεδόθη ἔκτοτε ὅτι ἦτο ἡ σκιὰ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, προστάτου τῶν Ψαρῶν.

Ἦτο ἀκόμη βαθὺς ὄρθρος, ὅταν οἱ αἰχμάλωτοι, συνοδευόμενοι ἀπὸ εἴκοσι δύο ἐνόπλους, ἐρρίφθησαν στὸ βάθος σακολέβας, ἡ ὁποία ἀπέπλευσε πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολι.

Ὁ ἄνεμος ἔπνεε ἀντίθετος καὶ ἀναγκάσθηκαν νὰ ἀγκυροβολήσουν ὄχι μακριὰ ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολι. Ἀπ' ἐκεῖ ἔστειλαν ταχυδρόμο νὰ φέρῃ τὴν εἴδησι, ὅτι φθάνουν οἱ μελλοθάνατοι.

Οἱ δεσμῶται ἐσκέπτοντο τρόπους ἐκδικήσεως, ἀλλὰ ποῦ χέρια ; Ἡ παραγγελία τοῦ ἀναχωρητοῦ τῆς Κυζίκου ξαναῆλθε στὴν μνήμη των καὶ ἐδυνάμωσε τὸ θάρρος των.

Τέλος πάντων ὁ ἄνεμος ἔπνευσε οὔριος καὶ τὸ πλοῖο ἄνοιξε τὰ πανιά.

Ἡ γλυκειὰ θάλασσα τοῦ Βοσπόρου ἐφαίνετο τώρα, οἱ κορυφὲς τῶν μιναρέδων ἄρχισαν νὰ χρυσίζουν καὶ τῆς Ἁγίας Σοφίας ὁ θόλος ἐξεῖχε μεγαλοπρεπής. Τὰ καΐκια ἔπλεαν ἐλαφρά. Καὶ οἱ εἴκοσι δύο φύλακες τῶν Ψαριανῶν ἔβλεπαν χάσκοντας τὴν Πόλι.

Ἀκάθεκτος τότε, ὡς ἀστραπή, κατέβηκε στὴν κεφαλὴ τοῦ δεσμίου κυβερνήτη τολμηρὴ καὶ ἐπικίνδυνη ἰδέα.

— Πλησίασε, εἶπε πρὸς ἕνα ἀπὸ τοὺς συντρόφους του, καὶ προσπάθησε νὰ κόψῃς μὲ τὰ δόντια σου τὰ δεσμὰ τῶν χεριῶν μου. Πρέπει λοιπὸν νὰ πεθάνωμε, χωρὶς νὰ βάψωμε τὰ χέρια στὸ αἷμα τῶν ἐχθρῶν τῆς πατρίδος ;

Πράγματι, ὁ σύντροφος ἐκεῖνος συντρίβει μὲ τὰ δόντια του τὰ δεσμὰ τοῦ πλοιάρχου, ὁ ὁποῖος ἔλυσε ἀμέσως

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὰ δεσμὰ τοῦ σωτῆρός του. Καὶ σὲ λίγη ὥρα ὅλοι οἱ δεσμῶται ἠῦραν καὶ πάλι τὴν ἐλευθερία καὶ τὴν δύναμι.

Ἀμέσως τότε ἁρπάζουν τὰ γιαταγάνια τῶν δημίων καὶ τὰ βυθίζουν στὰ στήθη των. Τὰ κουπιά, οἱ ἁλυσίδες, τὰ σχοινιὰ γίνονται φονικὰ ὅπλα καὶ ὅλο τὸ κατάστρωμα γεμίζει πτώματα καὶ αἵματα.

Ὁ κυβερνήτης, πληγωμένος στὰ χέρια, ἔδραξε τὸ πηδάλιο, οἱ ναῦτες ὥρμησαν πρὸς τὰ ἄρμενα καὶ τὸ πλοῖο ἐστράφη πρὸς τὰ πίσω.

Καὶ τότε ἀκούσθηκε ἡ φωνὴ τοῦ ἥρωος κυβερνήτου Ἀνδρέα Σταματάρα, ἐνῶ τὰ πτώματα τῶν ἐχθρῶν ἔπεφταν στὴ θάλασσα :

— Πηγαίνετε, δήμιοι, νὰ φέρετε στοὺς τυράννους τὴν εἴδησι ὅτι στὴν καρδιὰ τοῦ Ἕλληνος ἡ ἀγάπη τῆς πατρίδος δὲν σβήνει.

Ὅμως ὁ ἄνεμος ἐκόπασε καί, ὅταν ἔπνευσε πάλι, ἐμπόδιζε τὸ πλοῖο νὰ προχωρήσῃ. Μόλις μετὰ πέντε ἡμέρες καὶ μετὰ πολλὲς περιπέτειες οἱ ἀνδρεῖοι Ψαριανοὶ εἰσεχώρησαν στὰ Στενά. Ἐφοροῦσαν τὸ ἔνδυμα τῶν ἐχθρῶν γιὰ νὰ μὴ ἀναγνωρισθοῦν.

Ἀλλ' ὅταν τὸ πλοῖον ἐπλησίασε στὰ φρούρια, κρότοι πυροβόλων ἀνήγγειλαν ὅτι ἀπαγορεύεται ἡ ἔξοδος, καὶ μία μάλιστα σφαῖρα ἐτρύπησεν ἕνα πανί. Ἐξηκολούθησαν ὅμως τὸν δρόμο των καὶ ὡς ἐκ θαύματος κατώρθωσαν νὰ περάσουν ἀβλαβεῖς.

Εὐθὺς τότε ἐγονάτισαν καὶ δακρυσμένοι εὐχαρίστησαν τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος ἔσωσε πάλι τοὺς στρατιώτας τῆς πατρίδος. Ἦτο ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἡ 14 Σεπτεμβρίου, κατὰ τὴν ὁποίαν ἑορτάζομε τὴν ὕψωσι τοῦ Σταυροῦ.

Δυστυχῶς ὅμως νέοι κίνδυνοι ἐπερίμεναν τοὺς φυγάδας. Ὁ κυβερνήτης βλέπει πρὸς τὸν ὁρίζοντα πολυάριθμο

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

στόλο μεγάλων πλοίων νὰ εἰσέρχεται γρήγορα στὸν Ἑλλήσποντο. Ἦτο ὁ στόλος τοῦ Σουλτάνου, τὸν ὁποῖον κατεδίωκαν οἱ Ἕλληνες.

Πῶς ὅμως νὰ διαφύγουν τὸν νέο κίνδυνο; Ὁ ἀτρόμητος Ἀνδρέας δὲν ἐδείλιασε καὶ ἔκραξε πρὸς τοὺς συντρόφους του:

— Θάρρος, ἀδελφοί! Ἐὰν ὁ Θεὸς μεθ' ἡμῶν, οὐδεὶς καθ' ἡμῶν. Δὲν μᾶς ἔσωσε γιὰ νὰ γίνωμε βορὰ θηρίων.

Καὶ μὲ ἐξαίρετη τόλμη, ποὺ ἐμπνέει στὰ στήθη μόνον ἡ ἀγάπη τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος, διέσχισε τὸν στόλο μὲ σημαία τουρκική. Ἀλλ' ἕνα πλοῖο, ποὺ ὑπώπτευσε μήπως ἦτο ἑλληνικόν, ὁρμᾷ ἐναντίον του. Ἐπειδὴ ὅμως εἶδε ἀταραξία καὶ τὸ ἔνδυμα τῶν ναυτῶν, τὸ ἀφῆκε ἀνενόχλητον.

Τότε ἡ σακολέβα ἐχώθηκε στὸν σωρὸ ἄλλων μικροτέρων πλοίων, ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ κατεδίωκαν τὰ ἐχθρικά. Ἡ προφητεία τοῦ μοναχοῦ τῆς Κυζίκου ἐβγῆκεν ἀληθινή!

Σὲ λίγες ἡμέρες οἱ ἀτρόμητοι Ψαριανοὶ ἐγύρισαν στὸ νησί των, μετὰ τρίμηνη καὶ πλέον αἰχμαλωσία καὶ κινδύνους, καὶ ἐνῷ τοὺς ἐνόμιζαν χαμένους. Ἀνέβηκαν στὸν ναὸ τοῦ ἁγίου Νικολάου γιὰ νὰ ὁρκισθοῦν ἐκ νέου ὅτι θὰ πεθάνουν ὑπὲρ πατρίδος καὶ πίστεως.

Δέκα μῆνες ἔπειτα ἄγρια στίφη κατέστρεφαν διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου τὸ ἡρωϊκὸ νησί. Τότε ἐφάνηκε στὸ Παλαιόκαστρο σημαία λευκή, μὲ τὶς λέξεις «Ἐλευθερία ἢ θάνατος» καὶ μὲ σταυρὸ ἐρυθρὸ χαραγμένο. Συγχρόνως Ἕλλην ναύτης ἔσπευδε πρὸς τὴν πυριτιδαποθήκη.

Τρομερὸς κρότος ἐκλόνισε τὰ θεμέλια τῆς γῆς καὶ τέσσερες χιλιάδες ἀπίστων καὶ ἀρκετοὶ στρατιῶτες τῆς πατρίδος ἐτινάχθηκαν εἰς τὸν ἀέρα.

(Διασκευή)

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

20. ΤΟ ΚΡΥΦΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

'Απ' ἔξω μαυροφόρα ἀπελπισιά,
πικρῆς σκλαβιᾶς χειροπιαστὸ σκοτάδι·
καὶ μέσα στὴν θολόκτιστη ἐκκλησιά —
στὴν ἐκκλησιά, ποὺ παίρνει κάθε βράδυ
τὴν ὄψι τοῦ σχολειοῦ —
τὸ φοβισμένο φῶς τοῦ κανδηλιοῦ
τρεμάμενο τὰ ὀνείρατα ἀναδεύει
καὶ γῦρο τὰ σκλαβόπουλα μαζεύει.

'Εκεῖ καταδιωγμένη κατοικεῖ
τοῦ σκλάβου ἡ ἀλυσόδετη πατρίδα·
βραχνὰ ὁ παπᾶς, ὁ δάσκαλος, ἐκεῖ
θεριεύει τὴν ἀποσταμένη ἐλπίδα
μὲ λόγια μαγικά.
'Εκεῖ ἡ ψυχὴ πικρότερο ἀγροικᾶ
τὸν πόνο τῆς σκλαβιᾶς της, ἐκεῖ βλέπει
τί ἔχασε, τί ἔχει, τί τῆς πρέπει.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Κι ἀπ' τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ ψηλά,
ποὺ ἐβούβανε τὰ στόματα τῶν πλάνων
καὶ ρίχνει καὶ συντρίβει καὶ κυλᾷ
στὴν ἄβυσσο τοὺς θρόνους τῶν τυράννων,
κι ἀπὸ τὴν σιγαλιά,
ποὺ δένει στὸν λαιμὸ πνιγμοῦ θηλειά,
κι ἀπ' τῶν προγόνων τ' ἄφθαρτα βιβλία,
ποὺ δείχνουν τὰ πανάρχαια μεγαλεῖα,
ἕνας ψαλμὸς ἀκούγεται βαθύς,
σὲ μελῳδίες ἑνὸς κόσμου ἄλλου,
κι ἀνατριχιάζει ἀκούοντας καθεὶς
προφητικὰ τὰ λόγια τοῦ δασκάλου
μὲ μιὰ φωνὴ βαρειά:
« Μὴ σκιάζεσθε στὰ σκότη! ἡ ἐλευθεριὰ
σὰν τῆς αὐγῆς τὸ φεγγοβόλο ἀστέρι
τῆς νύκτας τὸ ξημέρωμα θὰ φέρῃ ».

« Ἀλάβαστρα » *Ἰωάννης Πολέμης*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

21. Η ΣΟΥΛΙΩΤΟΠΟΥΛΑ

Στῆς μάχης τὸν καπνό, ποὺ πνίγει τὸ λαγκάδι, ὁ Σουλιώτης ὅλα τὰ ἔχει λησμονήσει, πεῖνα καὶ δίψα. Καὶ τὸ Σούλι πέφτει ξέμακρα, καὶ σὰν λησμονημένο εἶναι καὶ ἐκεῖνο τ' ἄχαρο.

Καὶ ἐκεῖ ποὺ πολεμάει τὸ παλληκάρι τὸ ἀγλύκαντο, μέρα καὶ νύκτα, ἀκούει μιὰ γνώριμη φωνή, ποὺ τὸν ξυπνάει :

— Λοιπὸν τὸ Σούλι δὲν χάθηκε καὶ ζῇ.

Ἦταν ἡ Λάμπη, ἡ ἀδελφὴ τοῦ παλληκαριοῦ.

— Τί καλὰ μοῦ φέρνεις, Λάμπη ;

— Ζεστὴ κουλούρα, ἀδελφέ, ποὺ σοῦ τὴν ἐζύμωσα μὲ τὰ χεράκια μου καὶ ἡ μάννα τὴν ἔψησε στὴν ἀνθρακιὰ μονάχη. Ἔλα νὰ φᾷς καὶ νὰ ξαποστάσῃς.

— Δὲν μπορῶ, καημένη, νὰ παρατήσω τὸ τουφέκι...

— Αὐτὸ εἶναι ἡ συλλογή σου, Νάση ; Ἔρχομαι ἐγὼ καὶ σοῦ κρατῶ τὸν τόπο σου... Νά, σοῦ ἔστρωσα ! Καὶ δός μου τὸ τουφέκι.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Χαμογελᾷ ὁ ἀδελφὸς ὁ καπνισμένος. Καὶ δὲν ἔχει ἀνάγκη νὰ μάθῃ τὴν κορασιὰ πῶς πιάνουν τὸ τουφέκι.

Ὁ πόλεμος ἐβαστοῦσε πάντα. Μὲ χέρι σταθερὸ ἐγέμιζεν ἐκείνη καὶ σημάδευε. Καὶ ὁ ἀδελφός της παραπέρα ἔτρωγε ἥσυχος καὶ μονάχα τὴν πεῖνα του ἄκουγε, τὴν θεριεμένη μέσα του.

Καὶ ὁ πόλεμος ἐβαστοῦσε. Καὶ ἐκεῖ ἕνα βόλι ἦλθε καὶ ἐπέτυχε κατάστηθα τὴν κορασιά. Καὶ αὐτὴ ἔκανε καρδιὰ καὶ δὲν μιλοῦσε. Τὸ αἷμα ἐπλημμύριζε τὸν κόρφο της. Ἡ Λάμπη ἐσημάδευε καὶ ἐτουφεκοῦσε.

— Ἔφαγες, Νάση ;

— Κοντεύω, ἀκόμη λίγο, Λάμπη.

Ἡ κόρη ἐξαναρώτησε καὶ δεύτερη καὶ τρίτη φορά. Καὶ τότε μὲ ἕνα πήδημα τὸ παλληκάρι βρέθηκε κοντά της. Ἄρπαξε τὸ τουφέκι, καὶ ἥσυχο, καθὼς εἶχε τραβηχθῇ, ἐξανάρχισε τὸν πόλεμο.

Ἀμίλητη ἡ Σουλιωτοπούλα ἐπῆγε παραπίσω καὶ ἔπεσε.

Καὶ ὁ πόλεμος ἐβαστοῦσε....

« Μεγάλα Χρόνια » 1930 *Γιάννης Βλαχογιάννης*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

22. Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΣΟΥΛΙΟΥ

Μαῦρο πουλάκι ξέβγαινε 'πομέσα ἀπὸ τὸ Σούλι.
Εἶχε τὰ μάτια του θολά, τὰ νύχια ματωμένα
καὶ πέταγε ὁλομόναχο καὶ στὴν Φραγκιὰ τραβοῦσε.
Πατριῶτες τὸ ρωτήσανε, πατριῶτες τὸ ρωτᾶνε :
— Πουλάκι, ποῦθεν ἔρχεσαι καὶ ποῦθε κατεβαίνεις ;
— 'Απὸ τὸ Σούλι ἔρχομαι καὶ στὴν Φραγκιὰ πηγαίνω.
— Πουλάκι, πές μας τίποτε ἀπὸ τὸ Κακοσούλι [1],
πού 'κανε τὴν 'Αρβανιτιὰ καὶ φόρεσε τὰ μαῦρα.
— Τί νὰ σᾶς πῶ, μαῦρα παιδιά, τί νὰ σᾶς μολογήσω;
Πῆραν τὸ Σούλι, πῆραν το, πῆραν τὸν 'Αβαρίκο [2],
τὴν Κιάφα τὴν περήφανη καὶ κοσμοξακουσμένη.
'Εκάη κι ὁ καλόγερος στὸ δοξασμένο Κούγκι [3].

Δημῶδες

1. Ἄλλη ὀνομασία τοῦ Σουλίου.
2. Χωρίον τοῦ Σουλίου.
3. Ὀνομαστὸ καὶ ἰσχυρότατο φρούριο τοῦ Σουλίου.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

23. ΧΗΡΑ ΣΟΥΛΙΩΤΙΣΣΑ

Ὁ γέρο - ἀγωνιστὴς ἐτελείωσε τὴν διήγησί του γιὰ τοῦ κάστρου τὴν παράδοσι.

— Ἐβγήκαμε μὲ ὅλες τὶς τιμές, ἔλεγε. Μὲ τ' ἄρματα καὶ μὲ τὰ πράγματά μας. Ἡ συμφωνία ἐφυλάχθηκε πιστὴ ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Μὰ δὲν ἦταν γραμμένο νὰ τελειώσῃ ἔτσι αὐτὴ ἡ σκηνὴ τῆς πολιορκίας. Γιατί, κοντὰ στὴν συμφωνία τὴν γραπτή, ἔγινε κι ἄλλη, πιὸ παράξενη ἀπὸ τὴν πρώτη.

Καὶ τὴν ἔκανε μιὰ ἁπλῆ γυναῖκα. Ἡ Μάρω ἡ Σουλιώτισσα, νιόνυμφη καὶ χηρεμένη. Ὅσο ἔζοῦσε ὁ ἄνδρας της, τὴν ἐσεβόταν ἡ φρουρά. Μὰ καὶ χήρα τώρα δὲν ἐχωράτευε. Νομίζεις εἶχε πάρει τὸν ἀέρα ἐκείνου τοῦ παλληκαριοῦ, ποὺ ἦταν τὸ πρῶτο ἀνάμεσά μας. Καὶ ἡ παρθενική της ντροπὴ μονάχα δὲν ἄφηνε τὴν χήρα νὰ δράξῃ τ' ἄρματα.

Καὶ τώρα βγαίνοντας ἀπὸ τὸ κάστρο ἡ Μάρω ἀκολουθοῦσε ἀμίλητη, ἄκλαυστη, ἄσχημη, γιατὶ εἶχε σβήσει ἡ πεῖνα κάθε ἀνθὸ στὴν ὄψι της, ὅπως εἶχε κάμει νὰ στερέψῃ καὶ τὸ στερνό της δάκρυ. Ἄξαφνα ἡ Μάρω, ἐκεῖ ποὺ ἐπήγαινε σκυφτή, ἔβαλε μιὰ φωνή. Καὶ εἴχαμε ἀδειάσει πιὰ τὸ κάστρο καὶ οἱ Τοῦρκοι ἑτοιμάζονταν νὰ μποῦν. Ἐγύρισε ἡ Μάρω πίσω τρέχοντας καὶ ἐστάθηκε στὴν σιδερόπορτα τοῦ κάστρου, ὁλόρθη μὲ τὴν παρδαλὴ μανδήλα της, (τὰ μαῦρα τότε ποῦ νὰ τά 'βρισκε ; ὕστερα ἡ ζωή της ἐπέρασε μαυροντυμένη).

— Σταθῆτε πίσω ! εἶπε. Κανένας δὲν θὰ μπῇ !

Παραξένεψε πολὺ καὶ ἡ ὄψι καὶ ἡ φωνή της. Οἱ Ἀρβανῖτες τὴν ἐπῆραν μὲ τὸ καλό.

— Σὔρε! τῆς εἶπαν. Σκλάβα θὰ κρατηθῇς, ἂν μείνῃς. Τί ζητᾷς ;

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

— Στὸ κάστρο μέσα ἐλησμονήθηκε ἄνθρωπος. Μπέσα γιὰ μπέσα [1].

— Μπέσα! εἶπε ἕνας Ἀρβανίτης.

Ἡ Μάρω ἐχάθηκε καὶ ἐξαναφάνηκε σὲ λίγο κρατῶντας στὴν ποδιά της κρυμμένο κάτι. Καὶ ἐπροχώρησε νὰ περάσῃ.

Οἱ Τοῦρκοι τώρα τὴν ἐκύκλωσαν στενά, θέλοντας νὰ ἰδοῦν τὶ εἶχε καὶ νὰ τῆς τὸ ἁρπάξουν.

Ἡ ἴδια ἡ Μάρω εἶδε τὸν κίνδυνο. Ἐτράβηξε τὸ χαντζάρι ἀπὸ τὸν κόρφο της, ποὺ τὸ εἶχε πάντα σύντροφό της.

— Πίσω, ἐφώναξε. Τὴν μπέσα μὴν πατᾶτε!

Μὲ τὸ ἀριστερό της χέρι βαστῶντας τὴν ποδιά της ἀνοικτὴ ἔδειχνε τὰ κόκκαλα (λιβανισμένα κόκκαλα τοῦ ἀνδρός της). Καὶ ἐφοβέριζε μὲ τὸ μαχαίρι. Καὶ ἐπροχώρησε καὶ ἐπέρασε.

Ὅταν ἀπὸ στόμα σὲ στόμα ἐσπάρθηκε τῆς Μάρως ἡ ἀποκοτιά [2], δὲν ἔμεινε ὄψι νὰ μὴ γλυκαθῇ καὶ χεῖλι νὰ μὴ γελάσῃ. Καὶ ἦταν ἕνα ξαλάφρωμα στὴν πικραμένη συνοδιά μας, ποὺ ἐπροχωροῦσε βαρυκίνητα... Νοῦ καὶ καρδιὰ ποιός εἶχε πιὰ τὴν Μάρω νὰ θαυμάσῃ!

« Μεγάλα Χρόνια » 1930 *Γιάννης Βλαχογιάννης*

1. Πίστι στὸν λόγο.
2. Πρᾶξι τολμηρή.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

24. Η ΔΕΣΠΩ

Ἀχὸς βαρὺς ἀκούεται, πολλὰ τουφέκια πέφτουν.
Μήνα σὲ γάμο ρίχνονται μήνα σὲ χαροκόπι ;
Οὐδὲ σὲ γάμο ρίχνονται οὐδὲ σὲ χαροκόπι.
Ἡ Δέσπω κάνει πόλεμο μὲ νύφες καὶ μ' ἀγγόνια.
Γεώργαινα, ρίξε τ' ἄρματα, δὲν εἶναι ἐδῶ τὸ Σούλι,
Ἐδῶ εἶσαι σκλάβα τοῦ πασᾶ, σκλάβα τῶν Ἀρβανίτων.
—Τὸ Σούλι κι ἂν προσκύνησε κι ἂν τούρκεψεν ἡ Κιάφα,
Ἡ Δέσπω ἀφέντες λιάπηδες δὲν ἔκαμε, δὲν κάμει.
Δαυλὶ στὸ χέρι ἅρπαξε, κόρες καὶ νύφες κράζει :
—Σκλάβες Τουρκῶν μὴ ζήσωμε ! παιδιά μου, μαζί μου ἐλᾶτε.
Καὶ τὰ φουσέκια ἀνάψανε κι ὅλοι φωτιὰ γενῆκαν.

Δημῶδες

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

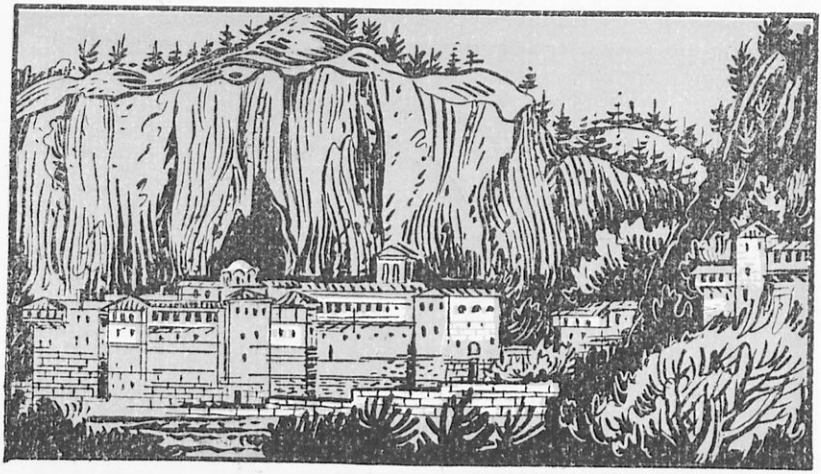

25. ΕΙΣ ΤΟ ΜΕΓΑ ΣΠΗΛΑΙΟΝ

Ἡ μονὴ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου ἔχει συνδεθῆ στενὰ μὲ τὸν Ἱερό μας ἀγῶνα. Ὁ δεσμὸς αὐτὸς ἐφάνηκε ἰδίως κατὰ τὴν τρίτη εἰσβολὴ τοῦ Ἰμβραὴμ στὰ Καλάβρυτα, ἡ ὁποία ἔγινε ἀπὸ τὰς Πάτρας τὸν Ἰούνιο τοῦ 1827.

Ὁ Ἰμβραὴμ ἐβάδισε εἰρηνικῶς πρὸς τὰ Καλάβρυτα καὶ ἐστρατοπέδευσε ἀπ' ἔξω. Κατὰ τὴν διαδρομή του ἔδιδε ἔγγραφα ἀμνηστεύσεως στὰ ὑποτασσόμενα χωρία. Καὶ ἐνῷ στὸ στρατόπεδο ἐδέχετο τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν ὑποτασσομένων, ἐσκέφθηκε ὅτι πρέπει μὲ κάθε θυσία νὰ καταλάβῃ τὴν Μονὴ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου. Διότι ἀντελήφθη ὅτι αὐτὴ ἡ Μονὴ ἦτο κέντρο τῆς ἀναστάσεως τοῦ Γένους. Ὅπως ὑπῆρξε σ' ὅλους τοὺς αἰῶνας προπύργιο τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἔτσι καὶ τώρα σ' ὅλον τὸν ἀγῶνα ὑπῆρξε προπύργιο τῆς ἐλευθερίας. Πολλοὺς ἐπροστάτευσε ἡ Μονὴ κατὰ τὶς ἐπιδρομὲς τοῦ Ἰμβραὴμ καὶ πολλὰ ἐξώδευσε. Οὔτε καὶ αὐτὰ τὰ ἱερὰ ἀργυρᾶ σκεύη ἐλογάριασε. Ὅλα τὰ ἐξηργύρωσε γιὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὶς ἀνάγκες τοῦ ἀγῶνος. Καὶ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐπρομηθεύθηκε ὅπλα καὶ εἶχε ἀνέκαθεν καὶ δύο κανόνια.

Τότε λοιπόν, εὐθὺς ὡς ἐπλησίασε ὁ Ἰμβραὴμ στὰ Καλάβρυτα, πλῆθος γυναικοπαίδων εἶχε καταφύγει στὸ Μέγα Σπήλαιον. Καὶ ἑξακόσιοι πολεμισταὶ κατέφυγαν ἐπίσης ἐκεῖ ὑπὸ τοὺς ἀρχηγοὺς Β. καὶ Ν. Πετμεζᾶν, γιὰ νὰ προστατεύσουν καὶ τὴν Μονὴ καὶ τὰ γυναικόπαιδα. Ἐτοποθέτησαν στοὺς πύργους τῆς Μονῆς τὰ κανόνια καὶ ἐκεῖ, κοντὰ σ' αὐτά, ἐστάθηκαν οἱ πλεῖστοι ἀπὸ τοὺς μαχητάς, βοηθούμενοι καὶ ἀπὸ πολλοὺς μοναχοὺς ἐνόπλους. Οἱ ἄλλοι κατέλαβαν θέσεις κοντὰ στὴν Μονὴ καὶ γῦρό της. Μέσα στὴν Μονὴ ἔμεναν τὰ γυναικόπαιδα καὶ προσηύχοντο στὴν Ὑπέρμαχον Στρατηγὸν γιὰ τὴν σωτηρία αὐτῶν καὶ τοῦ Ἔθνους.

Ὁ Ἰμβραήμ, προτοῦ διατάξῃ ἔφοδο κατὰ τοῦ Μοναστηρίου, ἐπροσπάθησε νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ὑποταγὴ τῶν μοναχῶν. Τοὺς ἔγραψε λοιπὸν ἕνα γράμμα, στὸ ὁποῖον ὅμως ἔλαβε τὴν ἑξῆς ἀπάντησι ἐκ μέρους τοῦ Ἡγουμένου τῆς Μονῆς Δαμασκηνοῦ :

«Ὑψηλότατε ἀρχηγὲ τῶν Ὀθωμανικῶν δυνάμεων, χαῖρε. Ἐλάβομεν τὸ γράμμα σου καὶ εἴδομεν τὰ ὅσα γράφεις. Ἠξεύρομεν ὅτι εἶσαι εἰς τὴν πεδιάδα τῶν Καλαβρύτων πολλὰς ἡμέρας καὶ ὅτι ἔχεις ὅλα τὰ μέσα τοῦ πολέμου. Ἡμεῖς νὰ προσκυνήσωμεν εἶναι ἀδύνατον, διότι εἴμεθα ὡρκισμένοι εἰς τὴν πίστιν μας : Ἢ νὰ ἐλευθερωθῶμεν ἢ νὰ ἀποθάνωμεν πολεμοῦντες καὶ κατὰ τὴν παράδοσίν μας δὲν γίνεται νὰ χαλάσῃ ὁ ἱερὸς ὅρκος τῆς πατρίδος μας. Σὲ συμβουλεύομεν ὅμως νὰ ὑπάγῃς νὰ πολεμήσῃς ἄλλα μέρη, διότι νὰ ἔλθῃς ἐδῶ νὰ μᾶς πολεμήσῃς καὶ νὰ νικήσῃς δὲν εἶναι μεγάλο κακόν, διότι θὰ νικήσῃς παπᾶδες, ἂν ὅμως νικηθῇς, τὸ ὁποῖον ἐλπίζομεν ἀφεύκτως μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ, διότι ἔχομεν καὶ θέσιν δυνατήν, θὰ εἶναι ἐντροπή σου, καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τότε οἱ Ἕλληνες θὰ ἐγκαρδιωθοῦν καὶ θὰ σὲ κυνηγοῦν παντα-χοῦ. Ταῦτα σὲ συμβουλεύομεν καὶ ἡμεῖς καὶ κάμε ὡς γνω-στικὸς τὸ συμφέρον σου. Ἔχομεν καὶ γράμματα καὶ ἱερὸν ὅρκον ἀπὸ τὴν Βουλὴν καὶ τὸν ἀρχιστράτηγον Κολοκοτρώ-νην, ὅτι εἰς πᾶσαν περίστασιν πολλὴν βοήθειαν θὰ μᾶς στεί-λουν, στρατιώτας καὶ τροφάς.

Δαμασκηνὸς ὁ Ἡγούμενος
καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ παπᾶδες καὶ καλόγηροι
Τῇ 21 Ἰουνίου 1827, Μέγα Σπήλαιον »

Μετὰ τὴν γενναία καὶ πατριωτικὴν αὐτὴν ἀπάντησι τοῦ ἡγουμένου, ὁ Ἰμβραὴμ μεταχειρίσθηκε τὴν βία, γιὰ νὰ ἀναγκάσῃ τοὺς γενναίους κληρικοὺς νὰ παραδοθοῦν. Στὴν ἀρχή, ἀφοῦ ἐπλησίασε καὶ κατεσκόπευσε τὰ γῦρο τῆς Μο-νῆς, ἐτοποθέτησε κανόνια καὶ ὁπλίτας ἐπὶ τοῦ βουνοῦ Σταυρίου, ἀπέναντι τῆς Μονῆς. Καὶ τὴν 24ην Ἰουνίου τοῦ 1827 διέταξε τὴν ἔφοδο, ποὺ διηύθυνε ὁ ἴδιος.

Ἡ μάχη ἐκράτησε ἀπὸ τὸ πρωὶ ἕως τὸ βράδυ. Τὰ κανό-νια καὶ τὰ ὅπλα τῶν ἐπιδρομέων δὲν ἐσταματοῦσαν, ἀλλὰ ματαίως. Ἡ Μονὴ ἐστέκετο ὀρθή. Ἐνῷ οἱ ἀμυνόμενοι ἀπὸ τὴν Μονὴ ἔβλαπταν πολὺ τοὺς ἀπέναντι ἐχθρούς. Τότε ὁ Ἰμβραὴμ διέταξε τὸ ἱππικό του καὶ μέρος τοῦ πεζικοῦ νὰ ἀνεβοῦν στὴν δυτικὴ κατωφέρεια τοῦ ἐλαιοσκεπασμένου βουνοῦ καὶ πυροβολῶντας νὰ πλησιάσουν ἀπὸ ἐκεῖ τὴν Μονή. Ἀλλά, ἐνῷ ἐπλησίαζαν, ἐσκοτώνοντο ἀπὸ τὶς σφαῖ-ρες τῶν γενναίων πολεμιστῶν. Τότε ὁ Ἰμβραήμ, ἀπελπισμέ-νος καὶ βλέποντας τὰ ἀπόκρημνα βουνὰ καὶ φοβούμενος νὰ πλησιάσῃ, διέταξε γενικὴ ὑποχώρησι. Καὶ ὅλοι τῶν ντροπια-σμένοι ἔφυγαν στὰ Καλάβρυτα, ἐνῷ τὰ κανόνια καὶ οἱ καμ-πάνες τῆς Μονῆς ἐκροτοῦσαν καὶ οἱ ὑπερασπισταὶ καὶ νι-κηταὶ ἐδόξαζαν τὴν Ἀειπάρθενον.

Χρ. Σταυρόπουλος (Διασκευὴ)

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

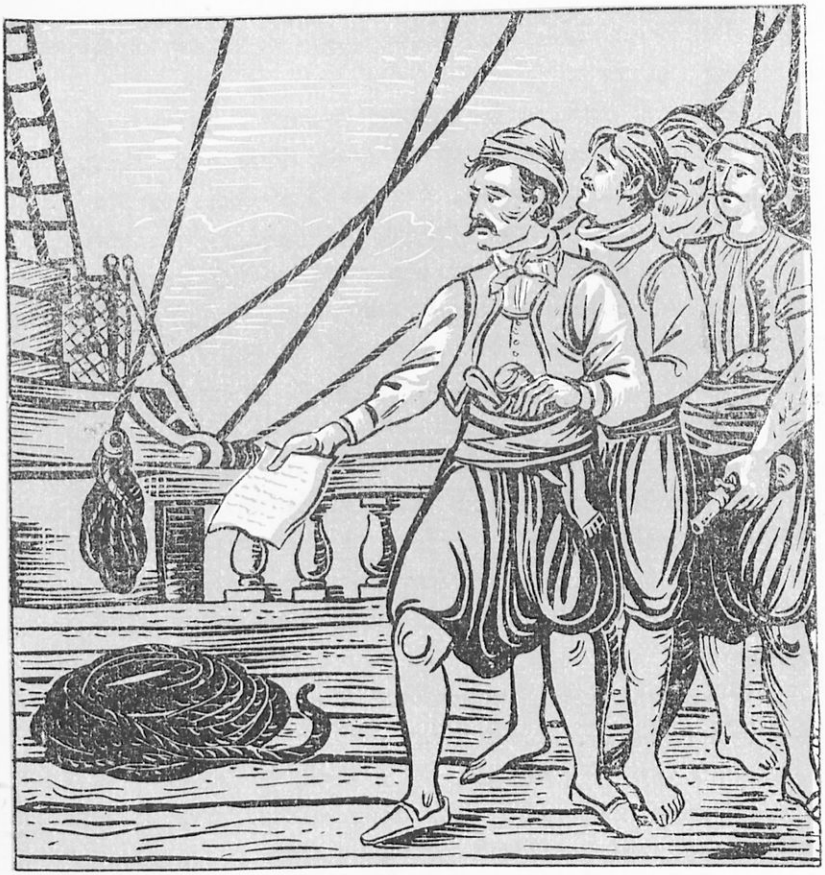

26. Η ΤΙΜΙΟΤΗΣ ΤΟΥ ΚΑΝΑΡΗ

Ὁ Κανάρης εἶχε ἀποφασίσει νὰ πυρπολήσῃ τὸν φοβερὸ αἰγυπτιακὸ στόλο μέσα στὸ λιμάνι τῆς Ἀλεξανδρείας. Τὸ τολμηρὸ σχέδιο δυστυχῶς δὲν ἐπέτυχε καὶ οἱ Ἕλληνες πυρπολητὰὶ ἐσώθηκαν ὡς ἐκ θαύματος καὶ ἐπέστρεφαν στὴν Ἑλλάδα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πλοίαρχος ὅμως καὶ ναῦτες ἦσαν σὲ κακὴ κατάστασι, διότι δὲν εἶχαν οὔτε ψωμὶ οὔτε νερό.

Καὶ ἐνῷ ἔπλεαν μὲ οὔριον ἄνεμο, ἕνας ναύτης, ποὺ παρατηροῦσε πολλὴ ὥρα τὸ πέλαγος, εἶπε στὸν Κανάρη :

— Καπετὰν Κωνσταντῆ, ἕνα καράβι ἀπὸ μακριά!.

— Καλά, ἀποκρίνεται ἥσυχα ὁ Κανάρης.

Σὲ μισὴ ὥρα, ὅταν τὰ δύο πλοῖα εὑρέθηκαν σὲ μικρὴ ἀπόστασι, οἱ ναῦται τοῦ Κανάρη διέκριναν ὅτι τὸ ξένο πλοῖο ἦτο μεγάλο αὐστριακὸ ἱστιοφόρο.

— Ἔμπρός, παιδιά, τοὺς γάντζους! προστάζει ὁ Κανάρης.

Μερικοὶ ναῦτες ἐπῆραν τὰ ὅπλα των, ἄλλοι ἐκωπηλατοῦσαν. Σὲ λίγο ἡ βάρκα τοῦ Κανάρη ἐπλησίασε τὸ μεγαλοπρεπὲς πλοῖο.

Τότε ὁ Κανάρης μὲ ἄλλους ναῦτες ἀναρριχᾶται εἰς αὐτὸ καί, κρατῶντας τὸ πιστόλι, ἐμφανίζεται στὸν αὐστριακὸ πλοίαρχο.

— Τὶ θέλετε ; ρωτᾷ κατατρομαγμένος.

— Θέλομε ψωμί, νερὸ καὶ ὅ,τι ἄλλο ἔχει τὸ καράβι, γιατὶ πεθαίνομε ἀπὸ τὴν πεῖνα.

Ὁ πλοίαρχος προστάζει τοὺς ναῦτές του νὰ φέρουν ψωμί, νερό, τυρὶ καὶ ἕνα βαρέλι μὲ παστὰ ψάρια.

Ἀφοῦ ὅλα αὐτὰ τὰ κατέβασαν στὴν βάρκα, ὁ Κανάρης λέγει πρὸς τὸν πλοίαρχο :

— Δὲν ἔχω χρήματα νὰ σὲ πληρώσω τώρα· γράψε σ' ἕνα χαρτὶ πόσο ἀξίζουν καὶ φέρε το νὰ τὸ ὑπογράψω!

— Δὲν κάνουν τίποτε, ἀποκρίνεται ὁ πλοίαρχος.

— Φέρε τὸ χαρτὶ καὶ γράψε δύο χιλιάδες γρόσια! εἶπε ἐντόνως ὁ Κανάρης.

Ἀφοῦ ὑπέγραψε τὸ χαρτί, ὁ Κανάρης εἶπε :

— Τὸ Ἔθνος μας θὰ σὲ πληρώσῃ !

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

— Ἀλλά, ἐτόλμησε νὰ ἀποκριθῇ ὁ πλοίαρχος, σεῖς δὲν ἔχετε ἔθνος.

Τότε τὰ μάτια τοῦ Κανάρη ἀστράπτουν καὶ μὲ ἀγανάκτησι λέγει :

— Ἂν δὲν ἔχωμε ἔθνος, θὰ κάνωμε !

Ἐπὶ τέλους ἐχωρίσθηκαν καὶ ὁ Κανάρης ἔφθασε αἰσίως στὴν πατρίδα του.

Ἐπέρασαν ἀρκετὰ χρόνια. Ἡ Ἑλλὰς ἐλευθερώθηκε καὶ ὁ Κανάρης ἦτο ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν. Ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ πιστοὺς συντρόφους του ἦτο πλοίαρχος ἐμπορικοῦ πλοίου καὶ ἐταξίδευε στὸ Γαλάζι, γιὰ νὰ ἀγοράσῃ σιτάρι.

Ἐκεῖ συνήντησε τὸν αὐστριακὸ πλοίαρχο, ὁ ὁποῖος δὲν τὸν ἀνεγνώρισε στὴν ἀρχή. Ὅταν ὁ Ἕλλην πλοίαρχος τοῦ ἐθύμισε τὶς λεπτομέρειες τῆς συναντήσεώς των στὸ πέλαγος, ἐξανάφερε στὴν μνήμη του τὶς τόσο δυσάρεστες γι' αὐτὸν στιγμές.

Ὁ Ἕλλην τὸν παρεκίνησε νὰ ἔλθῃ στὰς Ἀθήνας, γιὰ νὰ πληρωθῇ. Καὶ ὁ αὐστριακὸς πλοίαρχος μετὰ πολλοὺς δισταγμοὺς ἐδέχθηκε.

Ὁ παλαιὸς σύντροφος τοῦ Κανάρη μὲ τὸν αὐστριακὸ πλοίαρχο ἐπῆγαν στὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν.

— Ἐξοχώτατε, λέγει ὁ Ἕλλην πλοίαρχος, ἐνθυμεῖσαι, ποὺ ὑπέγραψες ἀπόδειξι γιὰ δύο χιλιάδες γρόσια σ' ἕναν πλοίαρχον κοντὰ στὴν Ἀλεξάνδρεια ;

Ὁ Κανάρης ἐσκέφθηκε καὶ εἶπε :

— Αἴ, ναί, ἐνθυμοῦμαι !

— Νά, λοιπόν, ὁ πλοίαρχος ἦλθε νὰ πάρῃ τὰ χρήματα.

Τότε ὁ Κανάρης ἐζήτησε τὴν ἀπόδειξι, τὴν εἶδε καὶ μὲ παράπονο πρὸς τὸν αὐστριακὸ γιὰ τὴν παλιὰ δυσπιστία του ὑπέγραψε ἔνταλμα καὶ ὁ πλοίαρχος ἐπληρώθηκε.

(Κατὰ διασκευὴν)

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

27. Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΛΗ

(ὑπὸ τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη τὸ 1822)

Φύσα, μαΐστρο δροσερὲ κι ἀέρα τοῦ πελάγου,
νὰ πᾷς τὰ χαιρετίσματα στοῦ Δράμαλη τὴν μάννα.
Τῆς Ρούμελης οἱ μπέηδες, τοῦ Δράμαλη οἱ ἀγάδες
στὸ Δερβενάκι κοίτουνται στὸ χῶμα ξαπλωμένοι.
Στρῶμά 'χουνε τὴν μαύρη γῆς, προσκέφαλο λιθάρια
καὶ γι' ἀπανωσκεπάσματα τοῦ φεγγαριοῦ τὴν λάμψι!
Κι ἕνα πουλάκι πέρασε καὶ τὸ συχνορρωτᾶνε :
— Πουλί, πῶς πάει ὁ πόλεμος, τὸ κλέφτικο ντουφέκι ;
— Μπροστὰ πάει ὁ Νικηταρᾶς, πίσ' ὁ Κολοκοτρώνης
καὶ παραπίσω οἱ Ἕλληνες μὲ τὰ σπαθιὰ στὰ χέρια !

Δημῶδες

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

28. Ο ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ

— Κολοκοτρώνα ! Κολοκοτρώνα !

Ἔτσι ἔλεγαν τὰ τουρκάκια, στὰ βάθη τῆς Ἀσίας, καὶ τὸ αἷμά τους ἐπάγωνε. Ἡ φαντασία τους τὸν ἔπλαθε τεράστιο γίγαντα μὲ τρία μάτια. Τὸ μεσανό, πελώριο, ἐπάνω ἀπὸ τὴν μύτη, στὸ μέτωπο. Τὸν ἤθελαν τριχωτὸ σὰν ἀρκούδα· μὲ φοβερὰ δόντια κάπρου, γυριστά, κοφτερὰ σὰν χαντζάρια.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Καὶ πῶς τὸν ἐφαντάσθηκαν οἱ Εὐρωπαῖοι ; Μεγαλοκέφαλο, τρομερὸν ἀτσίγγανο μ' ἀλλοίθωρα μάτια.

Καὶ οἱ ἄλλοι, ποὺ τὸν εἶδαν κοντά ; Μυτερὸ σταχτόχρωμο βράχο, ἀπ' αὐτοὺς ποὺ εἶναι σπαρμένοι στὸ Αἰγαῖο, ἄγρια μορφή, σκαμμένη ἀπὸ τὸν καιρό, χαλασμένη ἀπὸ τὸν πόλεμο, φαγωμένη ἀπὸ τὴν ἀδιάκοπη ἀνησυχία, ὅμοια μὲ βράχο, ποὺ τὸν δέρνουν τὰ κύματα. Καὶ ἕνας Γάλλος συνταγματάρχης, ποὺ ἦταν μαζί του στὴν Τρίπολη, σ' ὁλάκερη τὴν πολιορκία, τοῦ κολλάει ἕνα μουστάκι πελώριο.

Ἕνας νέος εἶχε φθάσει ἀπὸ τὰ βάθη τῆς Ἀνατολῆς, στὰ 1823, πρόσφυγας στὴν Τρίπολη. Μὲ φαντασία γεμάτη ἀπὸ τὰ παραμύθια τῆς Ἀσίας γιὰ τὸν Κολοκοτρώνη, ἔτρεξε, ἅμα ἔφθασε, στὸ σπίτι του νὰ ἰδῇ τὸ ὑπεράνθρωπο τέρας. Εὑρῆκε κόσμο πολὺ ἐκεῖ πέρα. Ὁ Γέρος ἦταν μὲ ἄλλους καπεταναίους, σὲ ἕνα ἰσόγειο δωμάτιο, ἀμέσως μετὰ τὴν αὐλή. Λαὸς καὶ ἔνοπλοι ἀκόλουθοι ἔφραζαν τὴν πόρτα. Ὁ νέος δὲν μποροῦσε νὰ ἰδῇ τίποτα, ἔσπρωχνε καὶ σπρωχνότανε νὰ ἀνοίξῃ δρόμο. Ὁ Οἰκονόμου, γραμματικός τοῦ ἀρχηγοῦ, τὸν ἔβλεπε, τοῦ ἐκίνησε τὴν περιέργεια.

— Ποῦ θὲς νὰ πᾷς ; τὸν ἐρώτησε. Τί γυρεύεις ;

— Νὰ ἰδῶ τὸν Κολοκοτρώνη.

Ὁ Οἰκονόμου τὸν ἐβοήθησε νὰ φθάσῃ ἕως τὴν θύρα.

— Μὰ ποιός εἶναι ; Ποιός ;

Ἐκοίταξε ὅλους τοὺς ἄλλους, ἔξω ἀπὸ τὸ Γέρο, καὶ ἂς ἦταν ὀρθός. Ὅταν τοῦ εἶπαν τέλος « αὐτὸς εἶναι », ἀπόμεινε βουβός, σὰν κάποιος ποὺ βλέπει νὰ σωριάζεται ἐμπρός του πύργος τετράψηλος. Δὲν μποροῦσε νὰ ἐρθῇ στὰ σύγκαλά του. Σὰν νὰ μὴν ἦταν ἐκεῖ κανένας ἄλλος, εἶπε δυνατὰ μιλῶντας μὲ τὸν ἑαυτό του :

— Μπά ! εἶναι σὰν ὅλους τοὺς ἀνθρώπους.

Ἂν τὸ φυσικὸ μποροῦσε ποτὲ νὰ δώσῃ τὴν παρα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μικρὴ ἰδέα τοῦ μεγαλείου τῆς ψυχῆς, νὰ ζωγραφίσῃ τὴν ἀπροσμέτρητη δύναμί της, αὐτὸ δὲν ἦταν σίγουρο τὸ δικό του φυσικό. Ἀνάστημα μέτριο, κορμὶ κανονικό, συμμετρικό, λιγνό, σβέλτο, χωρὶς τίποτε τὸ ἐξαιρετικό. Ἐμπρὸς σὲ ἄλλους κλέφτες θὰ φαινότανε νᾶνος. Ἡ μορφή του, σουρωμένη, ξεροψημένη, ἔδειχνε ἀκόμη πιὸ ἀδύνατη μέσα στὰ μακριὰ μαλλιά του, ποὺ ἐκυμάτιζαν στοὺς ὤμους. Τὸ μέτωπό του, ψηλὸ καὶ στερεό, αὐλάκωναν δυὸ τρεῖς βαθειὲς ρυτίδες. Ἡ μύτη του, κάπως χονδρή, μεγαλούτσικη, ἐλαφρὰ γυριστή. Δυὸ μεγάλες γραμμὲς ἐπάνω ἀπὸ τὸ δασὺ μουστάκι, κατέβαιναν ἀπὸ τὴν ἄκρη τῶν ρουθουνιῶν καὶ ἔζωναν μὲ ἕνα μισοφέγγαρο, τὸ πλατύ, παχὺ στόμα του. Ἕνα δόντι ἐκαβαλλίκευε λιγάκι τὸ κάτω χεῖλος, ποὺ δὲν ἔσμιγε ἐντελῶς μὲ τὸ ἐπάνω. Τὸ σαγόνι του ἄρχιζε μὲ ἁδρὴ γραμμή, ἔσβηνε ὅμως πιὸ κάτω ἁπαλά. Δὲν εἶχε μεγάλα μάτια. Κάτω ἀπὸ πυκνὰ φρύδια, μέσα στὶς βαθειὲς κόγχες τους, ἐφαίνονταν μάλιστα μικρότερα πολὺ ἀπὸ ὅσο ἦταν πραγματικά. Ἡ ἔκφρασίς τους ἐστεκόταν ὅλη στὴν ματιά του. Ἥσυχη, ἄμεση, ἄτρομη, ἐχωνόταν ὁλόϊσα, σὰν μύτη ἀτσαλιοῦ, στὸ εἶναι τῶν ἄλλων! Ἦταν κοντολογῆς μορφὴ χαρακτηριστική, μὰ ὄχι φωνακτή· καὶ αὐστηρή, χωρὶς νὰ εἶναι ἄγρια. Κάτι ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ ξαφνιάσῃ στὸ τραχύ του πρόσωπο δὲν ἦταν οὔτε μύτες, οὔτε στόματα, οὔτε μῆλα πεταγμένα καὶ βαθουλώματα, μὰ ἕνας ἀέρας, γεμᾶτος χριστιανικὴ ἐγκαρτέρησι, βαθειὰ καλωσύνη καὶ ἀνθρωπιά, μιὰ γλύκα σὰν ἀσκητής, ποὺ δὲν ἤξερες τὶ γυρεύει σ' ἕναν πρωτοκλέφτη, ποὺ εἶχε σπείρει μὲ ἀνοικτὰ τὰ χέρια, τόσες φορές, τὸν θάνατο.

Εὔκολο δὲν ἦταν νὰ διαβάσῃς αὐτὴ τὴν μορφή. Κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιφανειακὴ ἁπλότητά της, ἐξεχώριζες τὶς πιὸ σύνθετες καὶ ἀπροσδόκητες ἑνώσεις. Ἔφθανε πολλὲς φορὲς ἕνας

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λόγος, γιὰ νὰ πάρῃ τὸ ἥσυχο μάτι του μιὰ ἔκφρασι τρομερή, παγερή. Τὸ πρόσωπό του ἄλλαζε ἀπότομα. Ὁ ἀγγελικὸς ἀέρας τῆς ταπεινοφροσύνης καὶ τῆς ὑποταγῆς, ἡ ἐγκαρδιότης καὶ ἡ γλύκα ἔσβηναν στὴν στιγμή. Ἐφώναζε σὰν λιοντάρι. Καὶ ἀντιλαλοῦσαν τὰ φαράγγια τοῦ Μωριᾶ σὰ νὰ ἐβροντοῦσε ἀπὸ ψηλά. Τὸ ἴδιο καὶ στὸ ξέσπασμα τοῦ κεφιοῦ του. Μὰ ἕνας μονάχα θὰ μποροῦσε νὰ σταθῇ πλάϊ του. Ὁ νικητὴς τῆς Ἀράχοβας. Μεγάλος στρατιώτης, γεννημένος στρατηγός, ὁ Καραϊσκάκης.

Ἀλλὰ θὰ ἐστένευε κανένας πολὺ παράξενα τὴν μορφὴ τοῦ Γέρου, ἂν τὸν ἔπαιρνε σὰν ἁπλῆ στρατιωτικὴ ἀξία. Ὁ Ἰμπραὴμ μάλιστα ἔφθασε νὰ πῇ, ὅτι ὁ Κολοκοτρώνης, ὡς στρατιωτικός, δὲν ἄξιζε δυὸ παράδες! Ὄχι σωστός, βέβαια, λόγος, ἀφοῦ καὶ αὐτὸς ὁ Γάλλος στρατηγὸς Ραιμπώ, ποὺ δὲν ἐχώνευε διόλου τὸν Κολοκοτρώνη, τοῦ ἀναγνωρίζει τὴν « φυσικὴ ἀντίληψι τοῦ πολέμου », μὲ ἄλλα λόγια τὸ στρατηγικὸ μυαλό.

Μὰ ὁ Κολοκοτρώνης δὲν εἶναι μονάχα ὁ μεγάλος πολέμαρχος. Εἶναι κάτι πολὺ πλατύτερο ἀπ' αὐτό. Εἶναι ὁ γνήσιος « ἄνθρωπος τοῦ Εἰκοσιένα ».

Δὲν ὑπάρχουν γιὰ τὸν Κολοκοτρώνη ραγιάδες.

— Ἕλληνες! φωνάζει στὸν ἐλεύθερο λαό, ποὺ θέλει νὰ ξεσηκώσῃ ὁλάκερο.

Βλαστάρι τοῦ Μωριᾶ, μιλεῖ σὰν ἀρχηγὸς λαοῦ, ποὺ δὲν ἐδέχθηκε ποτὲ ζυγό. Εἶναι γεμᾶτος ἀπὸ τὴν ἀνάμνησι καὶ τὴν ὑπερηφάνεια γιὰ τὰ παλιὰ Ἑλληνικὰ τρόπαια. Ἔρχεται νὰ ξαναδέσῃ τὴν κομμένη παράδοσι.

Ὅταν ἐπῆραν τὸ Ναύπλιο, ἐπῆγε ὁ Ἄγγλος πλοίαρχος Ἄμιλτον καὶ τὸν εἶδε. Τοῦ εἶπε ὅτι ἔπρεπε νὰ ζητήσουν οἱ Ἕλληνες συμβιβασμὸ καὶ ἡ Ἀγγλία νὰ μπῇ στὴν μέση.

— Αὐτὸ δὲν γίνεται, εἶπε ξερὰ ὁ Κολοκοτρώνης. Ἐλευ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θερία ἢ θάνατος! Ἐμεῖς ποτὲ συμβιβασμὸ δὲν ἐκάμαμε μὲ τὸν Σουλτάνο. Ἄλλους ἔκοψε, ἄλλους ἐσκλάβωσε μὲ τὸ σπαθὶ καὶ ἄλλοι, καθὼς ἐμεῖς, ἐζούσαμε ἐλεύθεροι ἀπὸ γενιὰ σὲ γενιά. Ὁ βασιλέας μας ἐσκοτώθη· καμμιὰ συνθήκη δὲν ἔκαμε. Ἡ φρουρά του εἶχε παντοτινὸ πόλεμο μὲ τοὺς Τούρκους καὶ δυὸ κάστρα ἦταν ἄπαρτα.

— Ποιά εἶναι ἡ φρουρά του; Καὶ ποιά τὰ κάστρα;

— Ἡ φρουρὰ τοῦ βασιλιᾶ μας εἶναι οἱ κλέφτες. Καὶ τὰ κάστρα μας, ἡ Μάνη, τὸ Σούλι καὶ τὰ βουνά.

Ὀκτὼ γενιὲς Κολοκοτρωναίων ἐστάθηκαν μὲ τὸ σπαθὶ στὸ χέρι κατὰ τῶν Τούρκων. Ἀβοήθητος, ἀφημένος τόσες φορὲς ἀπὸ τὸ πρῶτο φυσέκι. Καὶ ὅμως ἐφύσησε στοὺς Ἕλληνες τὴν ἀδάμαστη πνοή, ποὺ ἐψύχωνε τὰ δικά του στήθη. Τοὺς ἁπλοῦς γεωργούς, ἀπὸ λαγούς, ποὺ ἔτρεμαν τὰ ὅπλα καὶ ἄκουγαν «Τοῦρκοι» καὶ ἐγίνονταν ἄφαντοι, σὲ λίγες ἑβδομάδες μέσα τοὺς ἀνέδειξε ἥρωες καὶ σὲ λίγο ἐρωτοῦσαν:

— Ποῦ εἶναι οἱ Τοῦρκοι;

Γιὰ νὰ τοὺς κυνηγήσουν. Τοὺς ἔμαθε νὰ ἀγαπιοῦνται, νὰ πονοῦν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, τόσο νὰ φυλάγωνται ὅσο καὶ νὰ ἀψηφοῦν τὰ βόλια. Νὰ μάχωνται ἐναντίον τοῦ ἱππικοῦ, νὰ ρίχνουν φρούρια δυνατά, νὰ συντρίβουν καὶ νὰ σκορπίζουν στρατιές· νὰ σέρνουν νικημένους τοὺς πασάδες, νὰ κερδίζουν μὲ τὸ σπαθί τους ἅρματα βαρύτιμα καὶ μυριοπλουτισμένα.

Στὰ Δερβενάκια, στὴν καταστροφὴ τοῦ Δράμαλη, ἕνας νέος χωριάτης μὲ μιὰν ἀγκλίτσα ἐστεκόταν ἐμπρός του καὶ ἐχάζευε.

— Τί εἶσαι ἐσύ, Ἕλληνα;

— Βοσκός.

— Καὶ γιατί δὲν πᾷς νὰ πολεμήσῃς;

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

— Δὲν ἔχω ἅρματα.

— Καὶ ἡ ἀγκλίτσα εἶναι ὅπλο, Ἕλληνα! Πήγαινε μ' αὐτὴ νὰ σκοτώσῃς Τούρκους καὶ νὰ πάρῃς τ' ἅρματά τους.

Ἐγύρισε κάποτε σὰν ἀστακός, ἐτρόμαξε κι ὁ ἴδιος νὰ τὸν γνωρίσῃ. Τὸν εἶχε ἀλλάξει σὲ πολεμιστὴ μέσα σὲ λίγες ὧρες. Ἐφύτεψε τὴν ἀσάλευτη πίστι του βαθιὰ στοὺς ἄλλους. Καὶ στὶς πιὸ δύσκολες ὧρες, ὅταν καὶ οἱ δυνατώτεροι ἐλύγιζαν σὰν καλάμια, ἔφθασε νὰ κτυπήσῃ τὴν γῆ μὲ τὸ σπαθί του, γιὰ νὰ βγάλῃ νέους πολεμιστάς.

« Ὁ Γέρος τοῦ Μωριᾶ » *Σπῦρος Μελᾶς (Διασκευὴ)*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

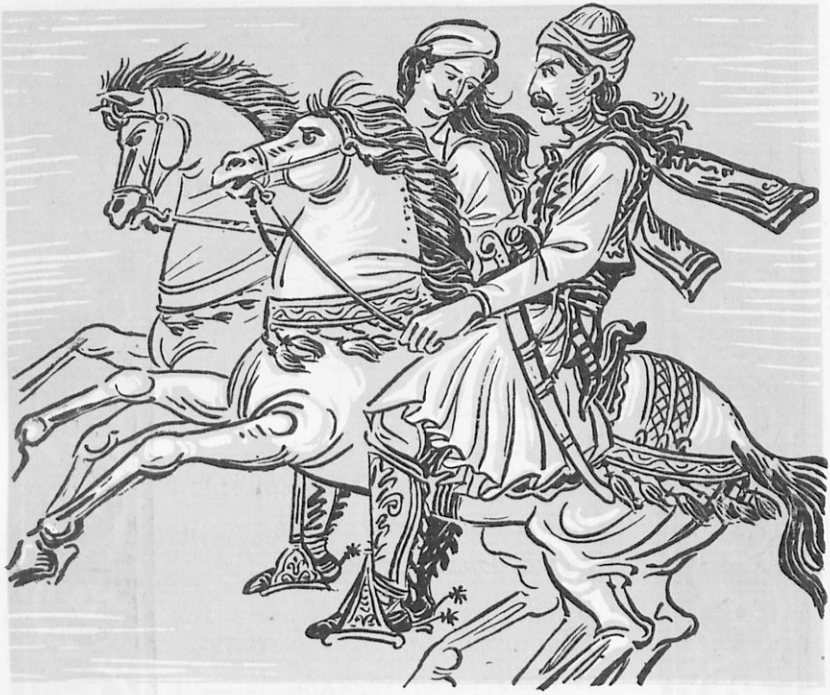

29. ΟΙ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΑΙΟΙ

Λάμπει ὁ ἥλιος στὰ βουνά, λάμπει καὶ στὰ λαγκάδια.
Ἔτσι λάμπει κι ἡ κλεφτουριά, οἱ Κολοκοτρωναῖοι,
πὄχουν τ' ἀσήμια τὰ πολλά, τὶς ἀσημένες πάλες,
ὁπού δὲν καταδέχονται τὴν γῆς νὰ τὴν πατήσουν.

Καβάλλα πᾶν στὴν ἐκκλησιά, καβάλλα προσκυνᾶνε,
καβάλλα παίρν' ἀντίδερο ἀπ' τοῦ παπᾶ τὸ χέρι.
Ρίχνουν φλωριὰ στὴν Παναγιά, φλωριὰ καὶ στοὺς ἁγίους
καὶ στὸν ἀφέντη τὸν Χριστὸ τὶς ἀσημένιες πάλες.

Δημῶδες

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

30. Η ΑΛΩΣΙΣ ΤΗΣ ΤΡΙΠΟΛΙΤΣΑΣ

Ἀκούω κούφια τὰ τουφέκια,
ἀκούω σμίξιμο σπαθιῶν,
ἀκούω ξύλα, ἀκούω πελέκια,
ἀκούω τρίξιμο δοντιῶν.

Ὤ! τί νύκτα ἦταν ἐκείνη,
ποὺ τὴν τρέμει ὁ λογισμός!
Ἄλλος ὕπνος δὲν ἐγίνη
πάρεξ θάνατος πικρός.

Τῆς σκηνῆς ἡ ὥρα, ὁ τόπος,
οἱ κραυγές, ἡ ταραχή,
ὁ σκληρόψυχος ὁ τρόπος
τοῦ πολέμου καὶ οἱ καπνοί.

Καὶ οἱ βροντὲς καὶ τὸ σκοτάδι,
ὅπου ἀντίσκοφτε ἡ φωτιά,
ἐπαράσταιναν τὸν Ἅδη,
ποὺ ἐκαρτέρειε τὰ σκυλιά.

«Ὕμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν»

Διονύσιος Σολωμὸς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

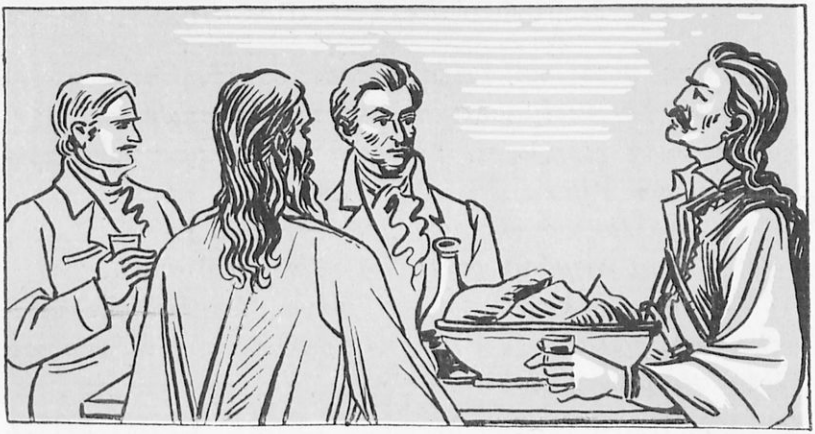

31. ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

Στὰ 1818 εἶχεν ἔλθει ὁ Καποδίστριας ἀπὸ τὴν Ρωσία στὴν Κέρκυρα. Στὸ σπίτι τοῦ πατέρα του εἶχε τραπέζι σὲ πολλοὺς καὶ στὸν Κολοκοτρώνη. Ἐκεῖ, ποὺ ὁ ἴδιος ὁ Κολοκοτρώνης ἐλιάνιζε τὸ ἀρνὶ (ἦταν, φαίνεται, Πάσχα), τοῦ λέγει ὁ Καποδίστριας :

— Ἐφέτος ἐδῶ καὶ τοῦ χρόνου στὴν Πελοπόννησο.

Ὁ Κολοκοτρώνης τὸ ἐφύλαξε αὐτὸ καλὰ στὸν νοῦ του.

Ἅμα ἐκηρύχθηκε ἡ Ἐπανάστασις, ἔγραψε στὸν Καποδίστρια νὰ ἔλθῃ νὰ φᾶνε τὸ ἀρνί.

« Ἀπομνημονεύματα » *Ν. Σπηλιάδης (Διασκευὴ)*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

32. Η ΦΟΥΝΤΑ ΤΟΥ ΣΠΑΘΙΟΥ

Ὅσες φορὲς κι' ἂν ὑπηρέτησε σὲ ξένη στρατιωτικὴ ὑπηρεσία, δὲν ἐκρέμασε ποτὲ φούντα στὸ σπαθί του, ἐξηγῶντας κατὰ γράμμα τοὺς στίχους τοῦ πολεμιστηρίου τραγουδιοῦ τοῦ Ρήγα :

Κάλλιο γιὰ τὴν πατρίδα κανένας νὰ χαθῇ
ἢ νὰ κρεμάσῃ φούντα γιὰ ξένον στὸ σπαθί.

Ὁ ἴδιος ὁ Κολοκοτρώνης γράφει, ὅτι ἐφύλαξε πίστι στὴν παραγγελία τοῦ Ρήγα καὶ ὁ Θεὸς τὸν ἀξίωσε καὶ ἐκρέμασε φούντα στὸ Γένος του, ὡς στρατιώτης του. Χρυσῆ φούντα δὲν ἐστόλισε τὸ σπαθί του, ὅταν ὑπηρετοῦσε σὲ ξένα κράτη.

« Ὁ Γέρων Κολοκοτρώνης » — *Γεώργιος Τερτσέτης (Διασκευὴ)*

33. ΣΥΝΟΡΑ ΠΛΑΤΥΤΕΡΑ

Ὅταν ἔγινε γνωστὸν ὅτι οἱ Μεγάλες Δυνάμεις ἐξέλεξαν τὸν Λεοπόλδο ἡγεμόνα τῆς Ἑλλάδος, στὰ 1830, συνεδρίασε ἡ Γερουσία καὶ ἀπεφάσισε νὰ γίνῃ ἀναφορὰ πρὸς τὸν Λεοπόλδο. Καὶ νὰ τονίζῃ ὅτι εἶναι ἀνάγκη τὰ σύνορα τοῦ Κράτους νὰ γίνουν πλατύτερα.

Ὁ Κολοκοτρώνης, ἀφοῦ ἄκουσε τὴν ἀναφορά, εἶπε :

— Θέλομε νὰ ἔχῃ ὁ βασιλιᾶς τῶν Ἑλλήνων καὶ τὴν θρησκεία τῶν Ἑλλήνων. Γιὰ τὴν πίστι καὶ γιὰ τὴν πατρίδα ἐμεῖς ἐπήραμε τὰ ἄρματα.

Ἔτσι ἐμπῆκε καὶ τοῦ Κολοκοτρώνη ἡ γνώμη μέσα στὴν ἀναφορά.

Ἐφημερὶς « Ἥλιος », 1856 — *(Διασκευὴ)*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

34. Ο ΓΙΑΤΡΟΣ ΤΟΥ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ

Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1823 ὁ πασᾶς τῆς Σκόδρας Μουσταῆς ἔλαβε διαταγὴ νὰ ὑποτάξῃ τὴν ἐπαναστατημένη δυτικὴ Ἑλλάδα. Κατεβαίνοντας ἐλογάριαζε νὰ περάσῃ ἀπὸ τὰ Ἄγραφα. Καὶ γιὰ τοῦτο, μόλις ἔφθασε στὴν Λάρισα, ἐζήτησε νὰ ἔλθῃ ἐκεῖ ὁ ἴδιος ὁ Καραϊσκάκης, ἁρματωλὸς τότε τῶν Ἀγράφων, νὰ τὸν προσκυνήσῃ.

Μὰ τὸ στρατηγικὸ μυαλὸ τοῦ Καραϊσκάκη ἐκατάλαβε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀμέσως, πὼς ἐμπρὸς στὴν μεγάλη δύναμι, ποὺ ἔφερνε μαζί του ὁ Μουσταῆς, θὰ ἦταν πολὺ παράτολμο νὰ ἀντισταθῇ κανεὶς σ' ἐκεῖνα τὰ μέρη. Ἔτσι ὁ Καραϊσκάκης, ἀφοῦ ἔστειλε στὸ Μουσταῆ κοροϊδευτικὴ ἀπάντησι, ἐτραβήχθηκε ἀπὸ τὰ Ἄγραφα, μὲ τὸ μικρό του στρατό. Τριακόσια παλληκάρια περίπου ἄφησε στὸ Καρπενήσι, μὲ ἀρχηγὸ τὸν Μᾶρκο Μπότσαρη. Καὶ αὐτὸς μὲ μερικοὺς ἄλλους ἐτράβηξε γιὰ τὸν Προυσσὸ τῆς Εὐρυτανίας. Τοῦ εἶχαν πῇ νὰ πάῃ νὰ μείνῃ λίγον καιρὸ σὲ ὀρεινὸ μέρος, γιατὶ τὸν ἔτρωγαν οἱ ἀδιάκοπες θέρμες.

Ἡ ἐλονοσία τότε ἀκόμη δὲν εἶχε γίνει γνωστὴ ὡς ξεχωριστὴ ἀρρώστια. Καὶ ὁ Καραϊσκάκης δὲν ἤξερε μὲ τὶ τρόπο νὰ γιατρευθῇ. Ἦταν ἄνθρωπος νευρικὸς καὶ στενόχωρος, ἡ ὄψι του πάντα στεγνή, μελαχροινή, μὲ δύο μάτια σπιθοβόλα, τὸ ἀνάστημα κοντὸ καὶ τὸ σῶμά του ἀδύνατο. Τὰ δυὸ χρόνια, ποὺ ἔκανε νέος στὰ Γιάννενα, μέσα στὰ σίδερα τῆς φυλακῆς τοῦ Ἀλήπασα, τοῦ εἶχαν βλάψει πολὺ τὴν ὑγεία.

Στὸ Μοναστήρι τοῦ Προυσσοῦ, ποὺ ἐστάθμευσε ὁ Καραϊσκάκης μὲ τὰ παλληκάρια του, ἐφάνηκε μιὰ μέρα ἕνας πλανόδιος γιατρὸς μὲ βράκες, ποὺ ἔλεγε πὼς ἦλθε ἀπὸ τὰ νησιά. Ἐγύριζε τὰ χωριὰ κηρύττοντας πὼς γιατρεύει κάθε πληγὴ καὶ ἀρρώστεια, μὰ περισσότερο φαίνεται πὼς ἐφρόντιζε γιὰ τὸ πουγκί του. Παρουσιάστηκε στὸν Μῆτρο Σκυλοδῆμο, τὸ πρωτοπαλλήκαρο τοῦ Καραϊσκάκη ἀπὸ τὸν Βάλτο. Τοῦ εἶπε τὴν ἰδιότητά του καὶ ἐζήτησε νὰ ἰδῇ τὸν καπετάνιο, ποὺ ἔμαθε ἀπὸ τὰ κάτω χωριὰ πὼς εἶναι ἄρρωστος βαριά.

Ὁ Καραϊσκάκης στὴν ἀρχὴ ἀρνήθηκε νὰ δεχθῇ τὸν Φράγκο, ὅπως τὸν εἶπαν στὸ στρατόπεδο. Μὰ ὁ γιατρὸς ἐπέμεινε, καὶ ἔλεγε τοῦ Σκυλοδήμου:

— Ἂς μὲ ἀφήσῃ ὁ Καπετάνιος νὰ τὸν ἰδῶ καί, ἂν δὲν τὸν γιατρέψω, ἂς μὲ κόψῃ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

— Τί θέλεις, Φράγκο ; τοῦ εἶπε μὲ τραχύτητα ὁ Καραϊσκάκης, σὰν τὸν πρωτοαντίκρυσε.

— Νὰ σὲ γιατρέψω, στρατηγέ, καὶ θὰ τὸ ἰδῇς. Μὰ τί θὰ μοῦ τάξῃς ;

— Ἂν μὲ γιατρέψῃς, ἔχεις δύο χιλιάδες γρόσια, τοῦ ἀποκρίθηκε ἀπελπισμένος ἀπὸ τὸν πυρετό του ὁ Καραϊσκάκης.

Ἄρχισε λοιπὸν ὁ γιατρὸς ἀπὸ τὴν ἄλλη μέρα τὰ ματζούνια. Τὰ ἐκατάπινε θέλοντας καὶ μὴ ὁ Καραϊσκάκης, χωρὶς νὰ βαρυγκομᾷ.

Ὁ καιρὸς ἐπερνοῦσε. Τὰ γιατρικὰ ἔδιναν καὶ ἔπαιρναν, μὰ τοῦ ἄναβαν περισσότερο τὸν πυρετό, ἡ κατάστασί του ἐπήγαινε στὸ χειρότερο. Τοῦ Καραϊσκάκη τότε ἐπέρασε ἀπὸ τὸν νοῦ ἡ ὑποψία, μήπως ὁ Φράγκος ἦταν βαλτὸς νὰ τὸν φαρμακώσῃ. Γιὰ νὰ τοῦ δοκιμάσῃ τὴν γιατρική του ἀξία καὶ νὰ μάθῃ ἐκεῖνο, ποὺ ἤθελε, ἐσοφίσθηκε τὸ ἀκόλουθο στρατήγημα.

Τὴν ὥρα, ποὺ ὁ γιατρὸς θὰ ἐπήγαινε νὰ τοῦ κάμῃ τὴν τακτική του ἐπίσκεψι, διέταξε τὸν Σκυλοδῆμο νὰ καθίσῃ στὸ κρεβάτι πλάϊ του. Ὁ Σκυλοδῆμος, ποὺ ἦταν θηρίο μοναχὸ στὴν δύναμι καὶ στὴν γεροσύνη, ἐκάθισε πλάϊ του καὶ ἐσκεπάσθηκε μὲ τὴν ἴδια βελέντζα καὶ τὴν ἴδια κάπα τοῦ ἀρχηγοῦ του Καραϊσκάκη. Καὶ ἔτσι ἐφαίνετο ὅτι καὶ οἱ δυὸ βρίσκονται πεσμένοι στὸ ἴδιο στρῶμα.

Ὁ γιατρός, καθὼς ἐμπῆκε στὸ κατάλυμα, ἐρώτησε τὰ νεώτερα τῆς ὑγείας τοῦ στρατηγοῦ. Ὁ Καραϊσκάκης ἔκαμε τὸ μισοκακόμοιρο, λέγοντας πὼς αἰσθάνεται τὸν ἑαυτό του καλύτερα, καὶ πὼς αὐτὸ τὸ χρωστᾷ στὰ γιατρικά του.

Τότε ὁ γιατρὸς ἐζήτησε τὸ χέρι τοῦ ἀρρώστου, γιὰ νὰ ἀκούσῃ τὸν σφυγμό του. Μὰ τὴν στιγμὴ ἐκείνη ὁ Καραϊσκάκης ἔκαμε κρυφὸ νόημα στὸν σύντροφό του Σκυλοδῆμο. Καὶ ἔτσι αὐτὸς ἐμισοπρόβαλε σιγὰ-σιγὰ τὸ δικό του

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸ χέρι μέσα ἀπὸ τὰ σκεπάσματα. Ὁ γιατρὸς τὸ ἔπιασε καὶ μὲ προσοχὴ ἄρχισε νὰ σφυγμομετρᾷ τὸν ἄρρωστο καὶ νὰ συλλογίζεται γιὰ κάμποση ὥρα. Ὕστερα, γυρίζοντας στὸν Καραϊσκάκη, τοῦ εἶπε.

— Καλά, πολὺ καλὰ πᾶμε, καπετάνιο μου. Μονάχα πὼς ἀκούω ἀκόμη μεγάλη ἀδυναμία.

Ἐπετάχτηκε ὀλόρθος ὁ Καραϊσκάκης θυμωμένος :

— Πιάστε τον, δέστε τον καὶ δῶστε του πενήντα ραβδιὲς στὰ πισινά. Αὐτὸς ἔχει σκοπὸ νὰ μὲ ξεκάμῃ, ἐφώναξε στὰ παλληκάρια του μὲ ὁρμή.

Καὶ σιμώνοντας τὸν γιατρό :

— Ποιός ἔχει ἀδυναμία; Αὐτὸς ἔχει ἀδυναμία —καὶ ἔδειξε τὸ θηρίο τὸ Σκυλοδῆμο— ποὺ καβαλλικεύει φοράδα τρέχοντας;

Τὰ παλληκάρια τοῦ Καραϊσκάκη στὴ στιγμὴ ἔσυραν τὸν γιατρὸ μαλλιοκούβαρα καὶ τὸν ἔβγαλαν ἔξω, δίνοντάς του ὄχι πενήντα, μὰ πολὺ περισσότερες ραβδιές.

— Ἔλα, ἔχε χάρι, τοῦ εἶπαν. Δὲν σὲ σκοτώνομε, μὰ τὸ δειλινὸ νὰ μὴ σὲ βρῇ ἐδῶ πέρα.

« Ἡμερολόγιον τῆς Μεγ. Ἑλλάδος », 1926 *Ρήγας Γκόλφης (Διασκευὴ)*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

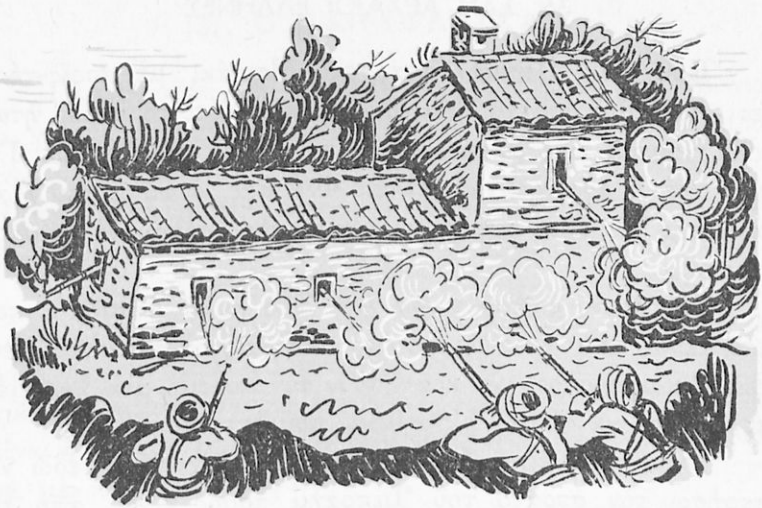

35. ΣΤΟ ΧΑΝΙ ΤΗΣ ΓΡΑΒΙΑΣ

Στὸ χάνι τῆς Γραβιᾶς, στὶς 8 Μαΐου τοῦ 1821, οἱ Τοῦρκοι εἶχαν φθάσει ὡς τὶς πολεμίστρες, ποὺ εἶχαν ἀνοίξει οἱ κλεισμένοι Ἕλληνες γιὰ τὰ τουφέκια τους. Ἕνας Τοῦρκος ἅρπαξε τὸ τουφέκι τοῦ Γιάννη Φαρμάκη ἀπὸ τὴν μπούκα καὶ τοῦ ἔβγαλε τὴν τουφεκόβεργα. Τότε ὁ Φαρμάκης λέγει στὸν πλαϊνό του σύντροφο:

— Πάρε καὶ τὸ δικό μου τὸ ντουφέκι, γέμιζε καὶ τὰ δυὸ μὲ τὴν δική σου ντουφεκόβεργα καὶ δίνε μου νὰ ρίχνω γρήγορα. Ξέρω καλὸ σημάδι.

Ὁ Φαρμάκης, παλιὸς κλέφτης, ἦταν περίφημος στὸ σημάδι. Ἔτσι ἐσκότωσε Τούρκους ἐκεῖ μὲ τὸ χέρι του δέκα ὀκτώ.

Ὁ τρόπος αὐτός, ἕνας νὰ γεμίζῃ καὶ ἄλλος νὰ ρίχνῃ, δὲν ἦταν ἀσυνήθιστος στοὺς κλέφτικους πολέμους.

« Ἱστορικὴ Ἀνθολογία », 1927 *Γιάννης Βλαχογιάννης (Διασκευὴ)*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

36. ΣΑΝ ΑΡΧΑΙΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ

Ἔφθασε ὁ Παπαφλέσσας στὸ Μανιάκι μὲ τρεῖς-τέσσερις χιλιάδες στρατό. Μὰ ὅλοι ἔβλεπαν ὅτι τὸ μέρος ἦταν πολὺ χαμηλὸ καὶ εὔκολο νὰ πατηθῇ ἀπὸ τὸ ἱππικό. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ ἀνεψιός του Ἠλίας Φλέσσας, ὁ φίλος του Παναγιώτης Κεφάλας καὶ ἄλλοι τὸν συνεβούλευσαν νὰ πιάσουν ψηλότερα.

Στὸ βουνὸ ἐπάνω εἶχαν ἤδη ἀπὸ φόβο σταθῇ οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ἀτάκτους, ποὺ εἶχαν συγκεντρώσει. Ἐκεῖ θὰ μποροῦσαν νὰ κρατήσουν τὸν πόλεμο μιὰ-δυὸ ἡμέρες, ὥσπου νὰ φθάσῃ ἡ βοήθεια, ποὺ ἐπερίμεναν.

— Ἐγώ, τοὺς εἶπε ὁ Παπαφλέσσας, δὲν ἦλθα ἐδῶ νὰ μετρήσω τὸν στρατὸ τοῦ Ἰμπραὴμ πόσος εἶναι, ἀπὸ τὰ ὑψώματα. Ἦλθα νὰ πολεμήσω. Οὔτε ἐτρελλάθηκε ὁ Ἰμπραὴμ νὰ χάνῃ τὶς ὧρές του ἐκεῖ, ποὺ δὲν ἐλπίζει νὰ κερδίσῃ νίκη, μὰ θὰ πάῃ ἴσια κατὰ τὴν Τρίπολι. Καὶ ἐγὼ τότε θὰ μείνω νὰ μαζεύω ἀπὸ πίσω τὰ καρφοπέταλά του. Ἂν ὅμως τὸν κρατήσω ἐδῶ στὸ Μανιάκι σῴζω τὸν Μωριᾶ. Γιατὶ θὰ τὸν κάμω τὸν Ἰμπραὴμ νὰ γυρίσῃ πίσω, ὅπως ὁ Δράμαλης, ἀλλοιῶς θὰ πληρώσῃ ἀκριβὰ τὸ αἷμά μου καὶ θὰ τὸ συλλογισθῇ καλὰ ὕστερα νὰ μπῇ στὴν καρδιὰ τοῦ Μωριᾶ. Καθίστε ἐδῶ νὰ πεθάνωμε σὰν ἀρχαῖοι Ἕλληνες.

Καὶ πράγματι ἐκάθισε καὶ ἐπέθανε σὰν ἀρχαῖος Ἕλλην.

Ὁ Ἰμπραὴμ καὶ σὲ ξένους καὶ σὲ Ἕλληνας καὶ στὸν Θεόδωρο Γρίβα, στὰ 1844, ποὺ εἶχε πάει στὴν Αἴγυπτο, εἶπε πὼς δέκα ἀκόμη σὰν τὸν Παπαφλέσσα νὰ εὕρισκε νὰ τοῦ ἀντισταθοῦν στὸν Μωριᾶ, θὰ ἐγύριζε στὸν τόπο του.

«Ἱστορικὴ Ἀνθολογία», 1927 *Δ. Γ. Δημητρακάκης (Διασκευὴ)*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

37. Ο ΠΑΠΑΦΛΕΣΣΑΣ

Οἱ γενναῖοι, πού ἔμειναν καὶ ἀπέθαναν στὸ Μανιάκι, γρήγορα εἶχαν καταλάβει ὅτι θὰ ἐχάνονταν, γιατὶ εἶδαν πὼς εἶχαν κυκλωθῆ στενὰ ἀπὸ τοὺς Αἰγυπτίους. Ὅμως τοῦ Παπαφλέσσα ἡ ἀπόφασις, καὶ πρὶν μποῦν στὰ ταμπούρια τους, ἦταν μιὰ καὶ μόνη: Νὰ πολεμήσῃ καὶ νὰ σκοτωθῆ.

Στὸν ἀδελφό του ἔγραφε:

« Δὲν εἶμαι σὰν καὶ ἐσᾶς, πού τρέχετε ἀπὸ ράχι σὲ ράχι, σὰν νὰ εἶσθε ὁ Προφήτης Ἠλίας. Ἐγὼ ὡρκίσθηκα νὰ χύσω τὸ αἷμά μου γιὰ τὴν ἀνάγκη τῆς πατρίδος, καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ ὥρα. Εὔχομαι στὸν Θεὸ τὸ πρῶτο βόλι τοῦ Ἰμπραὴμ νὰ μὲ πάρῃ στὸ κεφάλι ».

Τὸ ἔβλεπε λοιπὸν καὶ ὁ ἴδιος καὶ οἱ ἄλλοι, πὼς ἡ μάχη αὐτὴ ἦταν χαμένη. Ὅμως κανεὶς δὲν ἐτόλμησε νὰ μιλήσῃ γιὰ φυγὴ στὸν Παπαφλέσσα. Τέλος ὁ Κεφάλας καὶ ὁ Παπαγιώργης ἐπῆγαν κοντά του καὶ γλυκὰ τοῦ ἐμίλησαν νὰ φύγουν.

— Ἔχασα τὶς ἐλπίδες μου ἀπὸ σένα! εἶπε στὸν Κεφάλα ὁ Παπαφλέσσας. Ἀλλοιῶς σὲ ἐτιμοῦσα. Καὶ σύ, παπᾶ, μοῦ τὰ ἐντρόπιασες, εἶπε στὸν Παπαγιώργη, πιάνοντας τὰ γένια του. Δὲν ξέρετε πώς, ἅμα βγῆ ἀπὸ τὸ ταμπούρι του ὁ στρατιώτης ὁ ἄτακτος, πουθενὰ δὲν θὰ σταθῆ; Καὶ τότε πέντε Ἀραπάδες καβαλλάρηδες θὰ μᾶς σφάξουν ὅλους.

Τότε ὁ Βοϊδῆς ὁ Μαυρομιχάλης εἶπε:

— Πᾶμε στὰ ταμπούρια μας, κι ὅποιος μείνῃ ἂς ἀκούῃ τῶν γυναικῶν τὰ μοιρολόγια.

« Βίος Παπαφλέσσα » *Φωτάκος (Διασκευή)*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

38. ΠΩΣ ΕΣΩΘΗΚΕΝ Ο ΠΑΡΘΕΝΩΝ

Ὅταν οἱ Ἕλληνες ἅρπαξαν τὰ ὅπλα καὶ ἔκαμαν τὴν Ἐπανάστασι, ἔτυχε ὁ φοβερὸς Ὀδυσσεύς, ὁ γυιὸς τοῦ Ἀνδρούτσου, νὰ πολιορκῇ τὴν Ἀκρόπολι τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου ἦσαν κλεισμένοι οἱ Τοῦρκοι.

Ὁ πόλεμος στὶς πολιορκίες ἐπροχωροῦσε ἀργά. Δὲν ἦταν τότε γνωστὰ τὰ σημερινὰ καταστρεπτικὰ μέσα. Καὶ δὲν ἦταν σπάνιο κάπου νὰ βλέπῃς τὰ ἐχθρικὰ χέρια σταυρωμένα καὶ ἄνεργα, γιατὶ ἔλειπαν πολεμοφόδια. Κάτι παρόμοιο θὰ συνέβαινε βέβαια καὶ τὴν ἡμέρα, ὅπου ἔγινε τὸ ἀκόλουθο ἐπεισόδιο.

Ἐξύπνησαν τὰ παλληκάρια τοῦ Ὀδυσσέως πρωΐ-πρωΐ καὶ ρίχνοντας τυχαῖα τὰ μάτια στὴν Ἀκρόπολι, ροδοκόκκινη ἀπὸ τὸ πρῶτο γλυκοχάραγμα, εἶδαν κάτι παράξενο. Οἱ Τοῦρκοι, ἀνεβασμένοι ἐπάνω στὸν Παρθενῶνα, κατέστρεφαν τὰ ὡραῖα ἐκεῖνα μνημεῖα. Τόσο παράξενη καὶ ἀκατανόητη τοὺς ἐφάνηκε τέτοια ἀνώφελη βαρβαρότης, ὥστε ἔτρεξαν ἀμέσως καὶ εἰδοποίησαν τὸν Ὀδυσσέα. Ὁ στρατηγός, ἅμα ἐβεβαιώθηκε καὶ αὐτὸς μὲ τὰ μάτια του, ἔστειλε τρία τέσσερα ἀπὸ τὰ παλληκάρια του νὰ πλησιάσουν στὴν Ἀκρόπολι καὶ νὰ ρωτήσουν τοὺς Τούρκους, γιατὶ ἔδειχναν τέτοια ἀγριότητα στὰ μάρμαρα.

Ἐπέταξαν μὲ μιᾶς οἱ γενναῖοι ἐκεῖνοι καὶ ὕστερα ἀπὸ λίγη ὥρα ἔφεραν στὸν στρατηγὸ τὴν ἀπόκρισι. Ὅτι οἱ Τοῦρκοι, μὴ ἔχοντας ἄλλο μολύβι νὰ χύσουν βόλια, εὗρῆκαν ὅτι μέσα στοὺς μαρμάρινους στύλους τοῦ Παρθενῶνος ἦταν τὸ μέταλλο αὐτό. Τὸ μολύβι τοῦτο ἐχρησίμευε γιὰ νὰ συνδέῃ στερεὰ τὰ κιονόκρανα. Ἐσκέφθηκαν λοιπὸν νὰ ἀφαιρέσουν τὸ μολύβι αὐτὸ καταστρέφοντας τὰ μάρμαρα.

Ἡ ἀπόκρισι αὐτὴ ἔφερε σὲ μεγάλη ἀπελπισία τοὺς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἕλληνας. Καὶ γιὰ νὰ σώσουν ἀπὸ τὴν καταστροφὴ τὰ μνημεῖα τοῦ μεγαλείου τους, ὅλοι μὲ μιὰ φωνὴ ἀπεφάσισαν νὰ εἰδοποιήσουν τοὺς Τούρκους, ὅτι ἦταν ἕτοιμοι νὰ τοὺς προμηθεύσουν ὅσο μολύβι τοὺς ἐχρειάζετο γιὰ τὴν ὑπεράσπισί τους.

Ἔτσι καὶ ἔγινε. Οἱ Ἕλληνες, δίδοντας στοὺς ἐχθροὺς βόλια γιὰ νὰ σκοτώσουν, ἐξαγόρασαν μὲ τὸ αἷμά τους τὰ πολύτιμα ἐκεῖνα μάρμαρα. Γιατὶ τὰ μάρμαρα αὐτὰ ἦταν προωρισμένα νὰ ζήσουν, γιὰ νὰ ἰδοῦν καὶ πάλι ἀναστημένο γῦρό τους τὸ δουλωμένο Ἔθνος.

39. ΑΓΙΑ ΛΙΘΑΡΙΑ

Ὅταν ὁ βασιλιᾶς Ὄθων ἐγιόρταζε τὰ εἴκοσι πέντε χρόνια τῆς βασιλείας του, ἕνα πλοῖο ἔφερνε ἀπὸ τὰ Ἑπτάνησα καὶ ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου κόσμο πολύ, καὶ ἰδίως ἀγωνιστὰς τοῦ Εἰκοσιένα. Ἤθελαν νὰ συγχαροῦν τὸν βασιλέα τους.

Ἀφοῦ ἐπέρασε τὸ πλοῖο τὴν Αἴγινα, ἐφάνηκε ἡ Ἀκρόπολις λαμπρή. Ὅλοι ἐκάρφωσαν τὰ μάτια καὶ ἄπλωσαν τὰ χέρια πρὸς τὰ ἐκεῖ. Τότε ὁ στρατηγὸς Τσόκρης ὁ Ἀργίτης εἶπε μὲ δυνατὴ φωνή :

— Νά, ἐκεῖνες οἱ πέτρες μᾶς ἐλευθέρωσαν !

« Ἱστορικὴ Ἀνθολογία », 1927 *Διήγησις Διονυσίου Ρώμα (Διασκευὴ)*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

40. Ο ΣΟΛΩΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ

Εἴμαστε στὰ 1825, τὸν Ἰούλιο. Ἀκούονται κανονιὲς ὅλο τὸ πρωΐ ἀπὸ τὸ Μεσολόγγι. Μιὰ ψηλὴ στήλη καπνοῦ, σὰν νὰ εἶναι ἀπὸ σπαρτά, ποὺ καῖνε, ἐφαινόνταν ὅλο τὸ ἀπόγευμα. Τὴν νύκτα ἡ φλόγα ἐξεχώριζε καθαρή.

Ὁ ἐθνικός μας ποιητὴς Σολωμὸς ἐζοῦσε στὸ Ἀκρωτήρι τῆς Ζακύνθου μὲ τὸν ὑπηρέτη του. Ὁ ὑπηρέτης ἀργότερα ἔλεγε :

— Ἕνα μεσημέρι ἀκοῦμε κανονιὲς καὶ τὸ ἀφεντικὸ ἐβγῆκε ἔξω ἀπὸ τὸ δωμάτιό του καὶ ἐστάθηκε στὸν λόφο. Ἔπειτα ἀνασηκώνοντας τὰ χέρια στὸν οὐρανὸ ἐφώναξε δυνατά, μὰ πολὺ δυνατά: «Βάστα, καημένο Μεσσολόγγι, βάστα!...»

Καὶ ἔκλαιγε σὰν παιδί.

Ἕνα ἄλλο βράδυ μὲ ἀστροφεγγιὰ ἦταν καθισμένος στὴν ρίζα μιᾶς ἐλιᾶς καὶ ἔπειτα ἀπὸ πολλὴ σιωπὴ εἶπε στὸν ὑπηρέτη του :

— Λάμπρο, τί νὰ γίνωνται ἐκεῖ κάτω τ' ἀδέλφια μας ;

Κι ἄρχισε νὰ κλαίῃ πάλι.

Ἄλλη μιὰ φορὰ διέταξε νὰ δοθῇ τὸ φαΐ του στοὺς χωρικοὺς λέγοντας :

— Αὐτὴ τὴν ὥρα, Λάμπρο, πόσοι ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς μας στὸ Μεσολόγγι πεινοῦν..... Δὲν θέλω περιστέρια!

Καὶ ὁ ποιητὴς ἔφαγε ψωμὶ καὶ ἐλιὲς μονάχα.

« Ἱστορικὴ Ἀνθολογία », 1927 *Σ. Χ. Ραφτάνης (Διασκευή)*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

41. ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ

Νά 'μουν πουλὶ νὰ πέταγα, νὰ πήγαινα τ' ἀψήλου,
ν' ἀγνάντευα τὴν Ρούμελη, τὸ ἔρμο Μεσολόγγι,
πῶς πολεμᾷ μὲ τὴν Τουρκιά, μὲ τέσσερους πασᾶδες.
Πέφτουν κανόνια στὴν στεριὰ καὶ μπόμπες τοῦ πελάγου,
πέφτουν τὰ λιανοτούφεκα σὰν ἄμμος, σὰν χαλάζι.
Καὶ ὁ Μακρῆς τοὺς φώναξε καὶ ὁ Μακρῆς φωνάζει:
«Παιδιά, βαστᾶτε τ' ἄρματα καὶ τὰ βαριὰ τουφέκια,
καὶ τὸ μαντᾶτ' μᾶς ἔρχεται στεριὰ καὶ τοῦ πελάγου,
Καραϊσκάκης τῆς στεριᾶς κι Ὑδραῖοι τοῦ πελάγου».
Μήτε μαντᾶτο ἔφθασε, μήτε βοήθεια φθάνει.
Καὶ οἱ κλεισμένοι ξώρμησαν μὲ τὰ σπαθιὰ στὰ χέρια
κι οἱ Τοῦρκοι τοὺς ἐσταύρωσαν καὶ τοὺς διαμοιράζουν.
Πῆραν κεφάλια ἀμέτρητα καὶ ζωντανοὺς ἀμέτρους
καὶ λίγοι ξεγλυτώσανε πλέοντας μέσ' στὸ αἷμα.

Δημῶδες

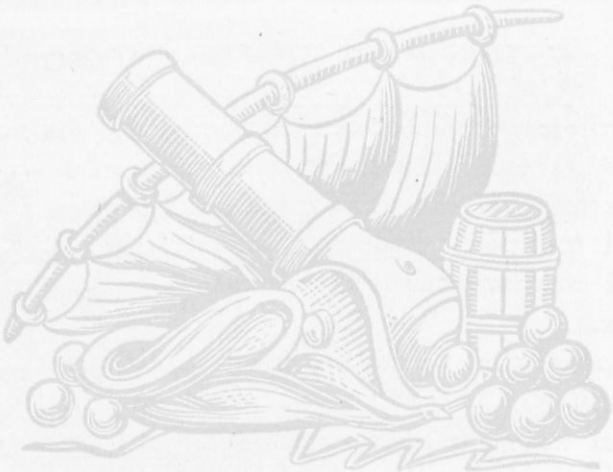

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

42. ΣΤΗΝ ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΣΑΡΑΝΤΑΠΟΡΟΥ

Στὴν μάχη τοῦ Σαρανταπόρου, τὸ 1912, ἕνας γενναῖος ἀνθυπολοχαγός, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν στρατιωτῶν του, ἐπληγώθηκε ξαφνικὰ ἀπὸ σφαῖρα ἐχθρικὴ καὶ ἔπεσε.

Οἱ στρατιῶτες του, πού ἦταν παρέκει, ἔτρεξαν ἀμέσως νὰ τὸν βοηθήσουν. Ὁ ἀνθυπολοχαγὸς ὅμως ἀρνήθηκε ἐπίμονα.

—Ἐμένα, εἶπε, θὰ μὲ πάρουν οἱ νοσοκόμοι. Ἐσεῖς προχωρεῖτε.

Καὶ πρόσθεσε μὲ τόνο διαταγῆς:

—Ἐμπρὸς ἐσεῖς. Ἐμπρός, ἐμπρός!

« Ὁ Διάδοχος Κωνσταντῖνος » *Ν. Σπανδωνῆς (Διασκευὴ)*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

43. Ο ΔΙΑΔΟΧΟΣ ΚΑΙ Ο ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Τὴν παραμονὴ τῆς καταλήψεως τῆς Θεσσαλονίκης, σὲ μιὰ στιγμὴ ἀναπαύσεως, ἕνας στρατιώτης ἦταν ξαπλωμένος μακάρια ἐπάνω στὸ χῶμα.

Ἔξαφνα τοῦ ἐφώναξαν οἱ ἄλλοι:

— Συνάδελφε, σήκω ἀπὸ χάμω. Ὁ ἀρχιστράτηγος ἔρχεται. Ὁ Διάδοχος !

Ὁ στρατιώτης ἐφαντάσθηκε πὼς τὸν ἐγελοῦσαν καὶ ἀνταποδίδοντας τὰ ἀστεῖα, ὅπως ἐνόμιζε, εἶπε :

— Καὶ πότε θὰ φθάσωμε, Ὑψηλότατε, στὴν Θεσσαλονίκη ;

— Ἀπὸ σᾶς ἐξαρτᾶται. Ἂν δείξετε τὴν διαγωγή, ποὺ ἐδείξατε ὡς τώρα, σὲ τρεῖς-τέσσερις ἡμέρες θὰ φθάσωμε.

Ἦτο πράγματι ὁ ἀρχιστράτηγος τότε Διάδοχος Κωνσταντῖνος ἕνα βῆμα πίσω ἀπὸ τὸν ξαπλωμένο στρατιώτη καὶ ἀπαντοῦσε χαμογελῶντας στὴν ἐρώτησι, ποὺ εἶχε ἀκούσει.

« Ὁ Διάδοχος Κωνσταντῖνος » *Ν. Σπανδωνῆς (Διασκευή)*

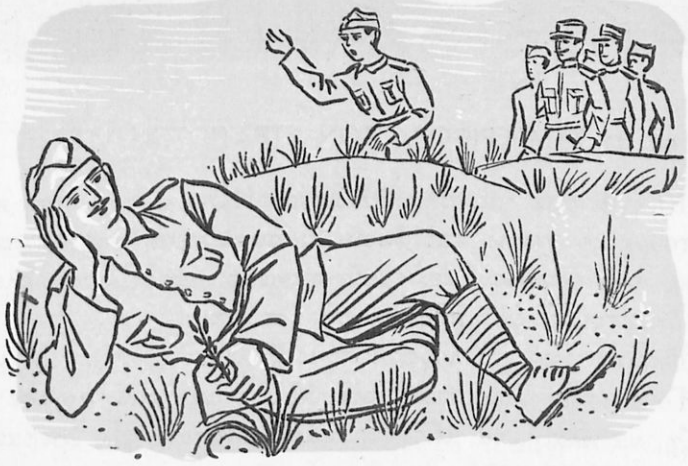

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

44. Η ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΩΝ ΜΑΣ

Ἐπηγαίναμε γιὰ τὴν Φλώρινα. Ἐνυκτώσαμε σὲ κάποιο τουρκικὸ χωριὸ καὶ ἀφοῦ ἐξασφαλίσαμε τοὺς αἰχμαλώτους, ποὺ συνωδεύαμε, τρεῖς-τέσσερες στρατιῶτες, ἐλεύθεροι ὑπηρεσίας, ἐκτυπήσαμε σὲ ἕνα σπίτι.

Ἔπειτα ἀπὸ πολλοὺς κόπους ἡ θύρα ἄνοιξε καὶ μιὰ γριὰ Τούρκισσα παρουσιάσθηκε. Μόλις μᾶς εἶδε ἄρχισε νὰ φωνάζῃ, νὰ κλαίῃ, νὰ μᾶς παρακαλῇ. Μάταια τὴν ἐβεβαιώναμε, πὼς δὲν ἔχει τίποτε νὰ φοβηθῇ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἄξαφνα ἐπάνω ἀπὸ κάποιο παράθυρο, στὸ βάθος τῆς αὐλῆς, διακρίναμε κάποια ἄλλη χανούμισσα, νέα, μὲ σκεπασμένο τὸ πρόσωπο. Ἐζητήσαμε ἕνα μέρος νὰ μείνωμε καὶ αὐτὴ μὲ φωνὴ τρεμουλιαστὴ ἀπὸ τὸν φόβο της κάτι εἶπε στὴ γριὰ καὶ μᾶς ὡδήγησε μέσ' στὸ σπίτι. Ἐκεῖ εὑρήκαμε τὴν νέα μὲ σκεπασμένο πάντα τὸ πρόσωπο. Ἔτρεμαν τόσο πολὺ τὰ χέρια της, ποὺ κάποιος ἀπὸ μᾶς τῆς ἐπῆρε τὸ φῶς, ποὺ ἐκρατοῦσε, γιὰ νὰ μὴν τῆς πέσῃ. Ἐκλαιγε καὶ αὐτή. Προσπαθήσαμε νὰ τὴν βεβαιώσωμε ὅτι δὲν εἶχε νὰ φοβηθῇ τὸ παραμικρό.

Καὶ ἐκείνη τότε σιωπηλὴ μᾶς ἄνοιξε μιὰ θύρα καὶ μᾶς ἔδειξε νὰ περάσωμε.

Ἦταν μιὰ πρώτης τάξεως τουρκικὴ σάλα. Δὲν θέλαμε νὰ περάσωμε μὲ τὰ λασπωμένα ροῦχά μας τὰ ὡραῖα διβάνια καὶ ἐζητήσαμε ἕνα ἄλλο πιὸ μέτριο κατάλυμα. Σιωπηλὴ ἡ νεαρὴ Τούρκισσα μᾶς ὡδήγησε σ' ἕνα ἄλλο δωμάτιο, ὅπου ἐκοιμηθήκαμε.

Τὸ πρωῒ μᾶς ἔφεραν ἕνα πλουσιώτατο πρόγευμα, μὰ δὲν τὸ ἀγγίξαμε. Ἐφοβόμαστε μήπως μᾶς ἐδηλητηρίαζαν. Φοβᾶται ὁ Γιάννης τὸ θεριὸ καὶ τὸ θεριὸ τὸν Γιάννη, ποὺ λέει καὶ ἡ παροιμία.

Ἐφύγαμε καὶ μόνον ὅταν ἀποχαιρετίσαμε εὐχαριστῶντας γιὰ τὴν φιλοξενία, ἡ Τούρκισσα ἐγέλασε μὲ ἀνακούφισι καὶ μᾶς εὐχήθηκε καλὸ κατευόδιο.

«Ὁ Διάδοχος Κωνσταντῖνος» *Ν. Σπανδωνῆς (Διασκευὴ)*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

45. ΣΚΑΡΦΑΛΩΜΕΝΟΙ ΣΤΟ ΜΠΙΖΑΝΙ

Εἶχα βρεθῆ στὶς προφυλακές, στὸ Μπιζάνι, ἐμπρὸς σὲ μιὰ ὁμάδα Κρητῶν καὶ εὐζώνων, ποὺ ἐκαθαρίζονταν στὴν λιακάδα.

— Ἔ, καλὸ παλληκάρι, πῶς τὰ περνᾶτε ἐδῶ ;

— Πῶς νὰ τὰ περνᾶμε ; εἶπε ὁ Κρητικός. Συνηθίσαμε πιά. Τὴν ἡμέρα ἔχομε κουβέντα μὲ τὰ τοπομαχικὰ τοῦ Μπιζανιοῦ. Πέφτει ἡ ἡμέρα καὶ ἀρχίζουν οἱ νυκτερινοὶ αἰφνιδιασμοί... Τὰ βουνὰ γῦρό μας τραντάζονται ὁλοένα ἀπὸ τὶς ὀβίδες. Λὲς καὶ ἔχουν αἰώνιο σεισμό... Τρία ἡμερόνυκτα τώρα δὲν ἐσηκώσαμε κεφάλι ἀπὸ τὰ ὀχυρώματά μας. Σήμερα μονάχα μᾶς ἐδόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ παίξωμε λιγάκι ἀπὸ κοντά ...

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

— Καὶ αὐτοί, ποὺ κάνουν τὴν ἐπίθεσι, εἶναι Τοῦρκοι ἢ Ἀλβανοί ;

Ἕνας δεκαενεὺς τῶν εὐζώνων μοῦ ἀπαντᾷ :

— Ἐγὼ εἶμαι ἀπὸ τὴν ἀρχὴ στὶς προφυλακές. Σὰν νυκτώση καλά, νά σου καὶ οἱ φίλοι μας οἱ Τουρκαλβανοί, ὅλο καὶ μεθυσμένοι, μᾶς ἔρχονται μπουλούκια-μπουλούκια. Κάποτε μᾶς μιλοῦν Ἑλληνικά, γιὰ νὰ μᾶς γελάσουν τάχα. Μὰ ἐμεῖς τίποτε !... Ἀρχίζομε πῦρ ὁμαδόν. Μισὴ ὥρα δὲν κρατοῦν. Ὕστερα, ὅπου φύγῃ-φύγῃ. Πολλὲς φορὲς τοὺς πιάνομε σὰν λαγούς, ἅμα ἔρχονται κατ' ἐπάνω μας. Κούφια κορμιά, ἀφέντη μου, δὲν ἀξίζουν μιὰ γυροβολιὰ τοῦ τσαρουχιοῦ μου. Οὔτε τοὺς λογαριάζομε πιά. Μονάχα ποὺ εἶναι νηστικοὶ καί, ἅμα τοὺς πιάσωμε, μᾶς τρῶνε τὶς κουραμάνες σὰν παντεσπάνι ! Τὸ πρωῒ-πρωῒ μπόμπες, ὅλη τὴν ἡμέρα πόλεμος καὶ Ζήτωωωω ! Νυχτώνει καὶ ἀρχίζουν οἱ αἰφνιδιασμοί. Ξημερώνει καινούργιες μπόμπες, καινούργιος πόλεμος, καινούργια Ζήτωωω.....Καὶ ἔτσι τὰ περνοῦμε ὅπως θέλει ὁ Θεός, ἀφέντη μου.

Ἐσταυροκοπήθηκα καὶ ἔφυγα ψιθυρίζοντας :

— Εἶδα ὡς τώρα τρεῖς πολέμους τριῶν διαφόρων λαῶν. Πουθενὰ δὲν εἶδα τέτοια ἀπάθεια ἐμπρὸς στὸν θάνατο.

« Ὁ Διάδοχος Κωνσταντῖνος » *Ν. Σπανδωνῆς (Διασκευὴ)*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

46. ΔΙΨΑ ΝΙΚΗΣ

Ἔχω τόσα νὰ γράψω! ἔγραφε ἕνας πολεμιστὴς καὶ δημοσιογράφος τὸ 1913. Ἀλλὰ τὴν ἡμέρα νικοῦμε· τὴ νύκτα παίρνομε δυνάμεις γιὰ νέους ἀγῶνες. Καὶ τώρα, ἂν καὶ εἶμαι ἀπέναντι ἀπὸ τὸν ἐχθρό, ποὺ θὰ τὸν τσακίσωμε αὔριο, κλέβω λίγες στιγμὲς γιὰ νὰ σᾶς γράψω δυὸ λόγια.

Τὶ νὰ σᾶς πῶ! Ὅ,τι καὶ ἂν σᾶς πῶ, δὲν μπορεῖτε νὰ φαντασθῆτε τὶ γίνεται ἐδῶ. Εἶναι τρέλλα χαρᾶς, μανία ὀργῆς, δίψα νίκης, ξέρω καὶ ἐγὼ τὶ εἶναι; Ὄχι μιά, σαράντα Σόφιες μποροῦμε νὰ πάρωμε. Εἶμαι εὐτυχής, ποὺ φορῶ τὸ χακί. Εἶμαι εὐτυχής, ποὺ σᾶς γράφω, ἐνῷ ἀπέχω λίγα μέτρα ἀπὸ τὸν ἐχθρὸ καὶ μὲ τὴν συνοδεία τῆς μουσικῆς τοῦ κανονιοῦ.

« Ἀνέκδοτα τῶν δύο μας πολέμων » *Ἠλ. Οἰκονομόπουλος (Διασκευή)*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

47. "ΣΤΗΝ ΣΟΦΙΑ„...

Στὸν Ἑλληνοβουλγαρικὸ πόλεμο τοῦ 1913 ἐπέρασα εἴκοσι τέσσερες ὧρες στὸ Στρατηγεῖο τοῦ σταθμοῦ Χατζῆ-Μπεηλίκ. Ἤμουν σὲ ἀπόστασι δέκα βημάτων ἀπὸ τὸ τραπέζι, ὅπου μὲ τὸ φῶς μιᾶς λάμπας πετρελαίου ὁ Κωνσταντῖνος μὲ τὸ ἐπιτελεῖό του κατέστρωνε τὸ σχέδιο τῆς μάχης τοῦ Πετσόβου. Μαζὶ μὲ τὸν Διάδοχο, τοὺς πρίγκιπες καὶ τοὺς ἀξιωματικοὺς τοῦ Ἐπιτελείου ἐμελετοῦσε τοὺς χάρτες καὶ ἐσημείωνε διάφορες διαταγές.

Καὶ ἐνῷ στὸ τραπέζι ἐκεῖνο ἐργαζόταν ὁ ἐγκέφαλος τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἤρχοντο κάθε στιγμὴ ἀγγελιαφόροι καὶ ὁ τηλέγραφος ἐδούλευε ἀδιάκοπα. Ἀξιωματικοί, ὑπαξιωματικοὶ καὶ στρατιῶτες, πληθυσμὸς μιᾶς μικρῆς πόλεως, κινοῦνται διαρκῶς, ἄλλοι καπνίζουν καὶ τραγουδοῦν. Εἶναι ἀπίστευτο μὲ ποιὰ εὐχαρίστησι κάνει τὸν πόλεμο αὐτὸν ὁ Ἑλληνικὸς στρατός. Τὸν αἰσθάνεται σὰν ἕνα ἀληθινὸ πανηγύρι καὶ παραπονοῦνται μόνον ὅσοι δὲν λαμβάνουν μέρος.

Ἀνεβαίνοντας μὲ τὸν σιδηρόδρομο στὸ Χατζῆ-Μπεηλὶκ συναντήσαμε τρεῖς ἁμαξοστοιχίες, ποὺ ἔφερναν ἐπιστρά-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τους. Ἦταν νέοι κληρωτοὶ Ρουμελιῶτες καὶ ἔσπευδαν νὰ συμπληρώσουν τὰ κενά, ποὺ ἄφησαν οἱ μάχες τῆς Δοϊράνης, τῆς Στρώμνιτσας καὶ τοῦ Δεμὶρ-Ἰσάρ.

Οἱ νεαροὶ ἐπίστρατοι, παιδιὰ ἀμούστακα ἀκόμη, δὲν ἔδειχναν πὼς ἐπήγαιναν στρατιῶτες σὲ ἕναν ἀπὸ τοὺς πιὸ αἱματηροὺς πολέμους. Ἐφαίνοντο σὰν νὰ ἐπήγαιναν ἐκδρομὴ ἢ σὲ γάμο ἢ σὲ κανένα πανηγύρι.

Οἱ ἁμαξοστοιχίες, ποὺ τοὺς μεταφέρουν ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκη στὴν πρώτη γραμμή, σταματοῦν λίγο ἔξω ἀπὸ τὴν πόλι μιὰ ὁλόκληρη ὥρα, ἕως ὅτου νὰ περάσῃ κάποια ἄλλη ἁμαξοστοιχία. Ξέρετε πῶς περνοῦν τὴν ὥρα αὐτή; Κάνουν σωστὴ λεηλασία στὶς ἀκακίες τοῦ δάσους, ποὺ εἶναι ἐκεῖ κοντά, καὶ στολίζουν μὲ πελώριους κλώνους τὰ βαγόνια τοῦ σιδηροδρόμου. Καὶ μερικὰ ἀπ' αὐτὰ οὔτε φαίνονται ἀπὸ τὸν πλούσιο καὶ πυκνὸ στολισμό. Καὶ μέσα ἀπ' αὐτὰ τὰ κινούμενα δάση οἱ Ἕλληνες στρατιῶτες τραγουδοῦν τὸ

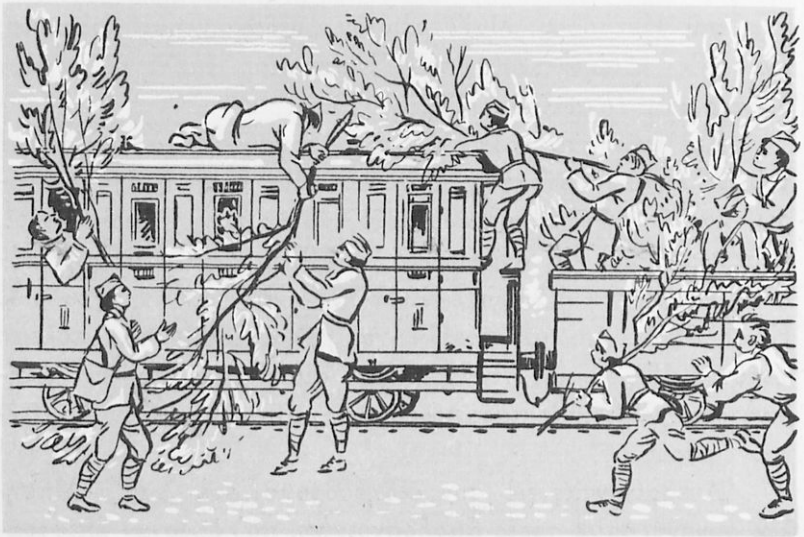

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τραγούδι τῆς ἐποχῆς, ποὺ τὸ ἔκαμε κάποιος λαϊκὸς ποιητὴς τοῦ στρατοῦ :

Στὴν Βουλγαρία θὰ πᾶμε
νὰ πολεμήσωμε.
Στὴν Σόφια θὲ νὰ μποῦμε
νὰ τοὺς νικήσωμε.....

Πράγματι, τὸ σύνθημα τοῦ στρατοῦ εἶναι νὰ μπῇ στὴν Σόφια. Αἰώνων μῖσος τῆς φυλῆς, ποὺ ἐκοιμόταν στὰ βάθη τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς, ἐξύπνησε ξαφνικὰ καὶ ἐπετάχθηκε ἀκράτητο. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ στρατιῶτες, ἀκόμη καὶ ἐγγράμματοι, κρύβουν μέσα τους κάτι ἀπὸ τὸ δίκαιο μῖσος τοῦ Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου. Τὰ ὄργια τῶν Βουλγάρων ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ τόσους αἰῶνες, οἱ σφαγὲς τοῦ Δεμὶρ-Ἰσὰρ καὶ τοῦ Δοξάτου, ἡ καταστροφὴ τῶν Σερρῶν, ἡ ἄνανδρη σφαγὴ τῶν δώδεκα αἰχμαλώτων εὐζώνων ἐξωντάνευσαν τὸ μῖσος. Καὶ ὁ πόλεμος μεταξὺ τῶν Ἑλλή-

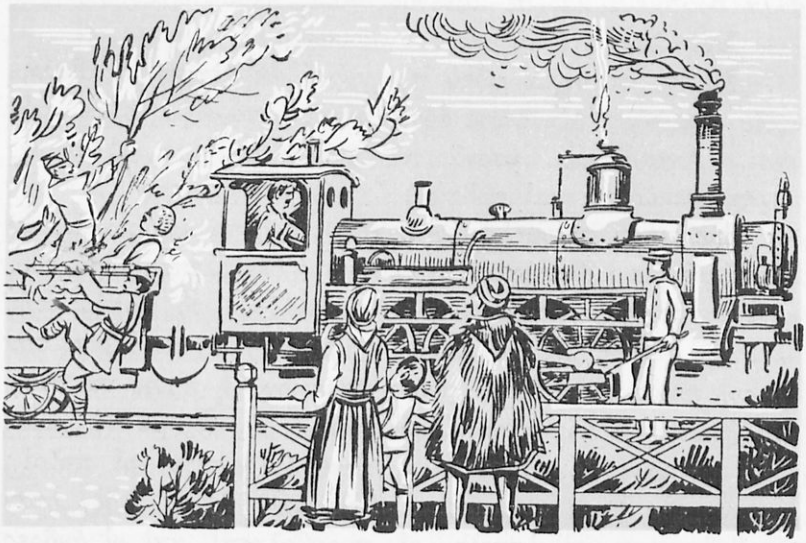

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νων καὶ τῶν Βουλγάρων δὲν μοιάζει μὲ τὸν πόλεμο ποὺ ἔγινε ἐδῶ καὶ λίγους μῆνες μὲ τοὺς Τούρκους. Εἶναι πόλεμος ἐξοντώσεως.

Νὰ προσθέσετε σὲ ὅλα αὐτὰ καὶ τὴν ἀγάπη τοῦ στρατοῦ γιὰ τὸν βασιλέα Κωνσταντῖνο, ποὺ τὸν λατρεύουν σὰν Θεό τους, γιὰ νὰ καταλάβετε τὸν ἡρωϊσμὸ καὶ τὰ θαύματα.

— Στὴν Σόφια! τὸ εἶπε ὁ κουμπάρος.

Ὁ κουμπάρος εἶναι ὁ Βασιλιᾶς, ἀφότου ὁ Κωνσταντῖνος ἐπῆρε γιὰ νονοὺς τῆς κόρης του τὸν στρατὸ καὶ τὸν στόλο. Ἀπὸ τότε καὶ ὁ τελευταῖος φαντάρος καὶ ὁ τελευταῖος βουνήσιος εὔζωνος καὶ ὁ ἐθελοντής, ποὺ ἦλθε νὰ πολεμήσῃ ἀπὸ τὸ μακρινὸ σημεῖο τοῦ κόσμου, τὸν ὀνομάζει κουμπάρο. Ἔχουν πιὰ πρὸς τὸν Βασιλέα τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους ἐκείνη τὴν πνευματικὴ συγγένεια τῶν κουμπάρων, ποὺ μόνον στὴν Ἑλληνικὴ ἐκκλησία καὶ στὰ πατροπαράδοτα Ἑλληνικὰ ἔθιμα τὴν εὑρίσκομε. Πουθενὰ ἀλλοῦ. Σὲ καμμιὰ ἄλλη θρησκεία καὶ σὲ κανενὸς ἄλλου λαοῦ τὰ ἔθιμα.

— Στὴ Σόφια! τὸ εἶπε ὁ κουμπάρος.

Μὲ τὸ σύνθημα αὐτὸ προχωρεῖ ἀκράτητος ὁ Ἑλληνικὸς στρατός. Δὲν ξέρει οὔτε πεῖνα, οὔτε δίψα, οὔτε κούρασι. Ἀγωνίζεται, περνᾷ τὰ βράχια καὶ τὰ ὑψώματα, πέφτει γελῶντας καὶ πεθαίνει ζητωκραυγάζοντας!

Ἔκλεισαν σπίτια, ἔμειναν χωρὶς προστάτες οἰκογένειες. Ἐσταμάτησε κάθε ἐργασία, μὰ κανεὶς δὲν βλέπει γῦρό του, κανεὶς δὲν παραπονιέται. Ὅλοι ἀδειάζουν τὸ ποτήρι τῆς θλίψεως καὶ πηγαίνουν ἐμπρός. Καὶ συνερίζονται ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, ποιὸς νὰ πεθάνῃ χωρὶς παράπονο ἢ ποιὸς νὰ πέσῃ πιὸ ἡρωϊκά. Θαυμάσιοι οἱ εὔζωνοι πιάνοντας μὲ τὰ χέρια τους τὰ κανόνια. Μὰ μήπως εἶναι κατώτεροι οἱ πεζοί; Μήπως δὲν ἦταν γενναῖοι οἱ ἐθελονταί; Μήπως δὲν ἦταν ἀξιοθαύμαστοι οἱ ἱππεῖς, οἱ πυροβοληταὶ καὶ οἱ ἄνδρες

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοῦ μηχανικοῦ; Ποιός ἔμεινε πίσω στὸν ἀγῶνα αὐτόν, ποὺ ἐθύμιζε τὴν φιλοτιμία τοῦ Σπαρτιάτη, τὴν ἀπόλυτη περιφρόνησι στοὺς κόπους, στοὺς πόνους καὶ στὸν θάνατο;

Μόνο μιὰ ταπεινωτικὴ ὁμολογία τῆς Βουλγαρίας θὰ μποροῦσε νὰ σταματήσῃ τὸν ἀνθρώπινο αὐτὸ χείμαρρο νὰ μὴ χυθῇ καὶ καταπνίξῃ τὴν Σόφια! Καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ μόνος φόβος τοῦ στρατοῦ.

Ἕνας λεβέντης εὔζωνος, γαλατᾶς στὴν Ἀθήνα πρίν, διαβάζοντας στὶς ἐφημερίδες στὸ Χατζῆ Μπεηλὶκ ὅτι ἡ Βουλγαρία ἐγονάτισε καὶ παρακαλεῖ τὶς Μεγάλες Δυνάμεις, ἐσήκωσε τὸ κεφάλι του καὶ ρώτησε:

— Πόσες ἡμέρες δρόμος εἶναι ἀπὸ ἐδῶ ἕως στὴν Σόφια, πατριώτη;

— Μὰ ... ὀκτώ, δέκα, ἀπήντησα.

Ὁ εὔζωνος ἐκτύπησε τὸ χέρι στὸ γόνατό του ἀγανακτισμένος καὶ εἶπε:

— Δὲν θὰ προφθάσωμε! ..... Ἄχ, σκυλόφραγκοι, τὶ μᾶς κάνετε ..... Μ' αὐτὸν τὸν καημὸ θὰ πεθάνω!....

Προσπάθησα νὰ τὸν παρηγορήσω. Τοῦ εἶπα ὅτι, καὶ αὐτὸ ἂν γίνῃ, δὲν θὰ σημαίνῃ τίποτε ἄλλο παρὰ πὼς οἱ Βούλγαροι ἐνικήθηκαν ἐντελῶς καὶ ἔτσι ἱκανοποιεῖται ἡ Ἑλληνικὴ φιλοτιμία. Ὁ εὔζωνος ὅμως ἐκούνησε τὸ κεφάλι:

— Ἄμ δὲν εἶναι τὸ ἴδιο, εἶπε. Πρέπει νὰ μποῦμε στὴν Σόφια, νὰ δείξωμε σ' αὐτοὺς πῶς μπαίνει ὁ Ἕλλην σὰν νικήσῃ. Ὄχι ὅπως μπαίνουν αὐτοί. Νὰ μποῦμε καὶ νὰ μὴ πατήσωμε μυρμήγκι. Καὶ ἂν πιοῦμε ἕναν καφέ, νὰ τὸν πληρώσωμε καὶ ν' ἀφήσωμε καὶ μιὰ δεκάρα στὸ παιδί...

Νά, ὁλόκληρη ἡ Ἑλληνικὴ ὑπερηφάνεια. Νά, ὁ πιὸ εὐγενικὸς πολιτισμὸς τοῦ κόσμου σὲ μιὰ φράσι ἑνὸς ἀσήμαντου, ἄγνωστου, ταπεινοῦ γαλατᾶ τῶν Ἀθηνῶν!...

«Ἀνέκδοτα τῶν δύο μας πολέμων» *Ἠλ. Οἰκονομόπουλος (Διασκευὴ)*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

48. ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΜΑΧΗΤΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΤΟΥ 1913

Ἐλισά, 21 Σεπτεμβρίου 1913

Ἀδελφέ,

Μοῦ γράφεις ἂν ὑποφέρω. Οἱ κόποι καὶ τὰ βάσανα δὲν ἔχουν καμμιὰ σημασία γιὰ μᾶς. Ἐλησμονήσαμε ὅτι εἴμαστε ἄνθρωποι. Καὶ τὸ σπουδαιότερο, ὅτι μᾶς ἐλησμόνησε καὶ ἡ φύσις, ἡ ὁποία ἐκουράσθηκε νὰ μᾶς πειράζῃ μὲ τὶς ἀρρώστειες της. Ὁ βίος ἐδῶ εἶναι εὐχάριστος. Μόνον ἡ ἰδέα, ὅτι μᾶς ἀπειλοῦν οἱ γείτονες, μᾶς ἔχει σκυλιάσει ὅλους. Ἐμεῖς δὲν εἴμαστε γι' αὐτοῦ πλέον. Ἐδῶ εἶναι ἡ θέσις μας καὶ ὁ τάφος μας. Τὰ μέρη αὐτὰ εἶναι πληρωμένα μὲ αἷμα. Κάθε βουνὸ καὶ κάμπος εἶναι στολισμένα μὲ σταυρούς. Κοιμῶνται ἐκεῖ οἱ σύντροφοί μας. Ἂς μὴν ἀνησυχῇ κανείς. Ὅσο εἶναι ἐδῶ ὁ στρατός, ἡ μεγάλη Ἑλλὰς θὰ εἶναι ἀπρόσβλητη. Ἐμάθαμε πλέον τὸ μυστικὸ τῆς νίκης. Ἔχομε τὸ μονοπώλιο τῆς παλληκαριᾶς. Ἂς τὸ μάθουν ὅλοι αὐτό.

— Τὶ δουλειὰ κάνεις;

— Πολεμῶ, ἀπαντᾷ ὁ ἐρωτώμενος στρατιώτης.

Σὲ φιλῶ

ὁ ἀδελφός σου

«Ἀνέκδοτα τῶν δύο μας πολέμων» — *Ἠλ. Οἰκονομόπουλος*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

49. ΤΟ ΕΠΟΣ 1940 — 41

Τρεῖς ὧρες μετὰ τὴν κήρυξι τοῦ πολέμου ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὴν Ἰταλία, ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἀείμνηστος Ἰωάννης Μεταξᾶς ἀπηύθυνε τὸ ἑξῆς διάγγελμα :

Πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν,

Ἡ στιγμὴ ἐπέστη, πού θὰ ἀγωνισθῶμεν διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος, τὴν ἀκεραιότητα καὶ τὴν τιμήν της. Μολονότι ἐτηρήσαμεν τὴν πλέον αὐστηρὰν οὐδετερότητα καὶ ἴσην πρὸς ὅλους, ἡ Ἰταλία, μὴ ἀναγνωρίζουσα εἰς ἡμᾶς τὸ δικαίωμα νὰ ζῶμεν ὡς ἐλεύθεροι Ἕλληνες, μοῦ ἐζήτησε σήμερον τὴν 3ην πρωϊνὴν τὴν παράδοσιν τμημάτων τοῦ ἐθνικοῦ ἐδάφους, κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτῆς βούλησιν, καὶ ὅτι πρὸς κατάληψιν αὐτῶν ἡ κίνησις τῶν στρατευμάτων της θὰ ἤρχιζε τὴν 6ην πρωϊνήν. Ἀπήντησα εἰς τὸν Ἰταλὸν πρέσβυν, ὅτι θεωρῶ καὶ τὸ αἴτημα αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ καὶ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον γίνεται τοῦτο ὡς κήρυξιν πολέμου τῆς Ἰταλίας κατὰ τῆς Ἑλλάδος.

Τώρα θὰ ἀποδείξωμεν ἐὰν πράγματι εἴμεθα ἄξιοι τῶν προγόνων μας καὶ τῆς ἐλευθερίας, τὴν ὁποίαν μᾶς ἐξησφάλισαν οἱ προπάτορές μας. Ὅλον τὸ Ἔθνος ἂς ἐγερθῇ σύσσωμον. Ἀγωνισθῆτε διὰ τὴν Πατρίδα, τὰς γυναῖκας, τὰ παιδιά σας καὶ τὰς ἱεράς μας παραδόσεις.

Νῦν ὑπὲρ πάντων ὁ ἀγών.

Ἰω. Μεταξᾶς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Μετὰ μία ὥρα ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ὁ Β' ἀπηύθυνε τὸ δικό του διάγγελμα :

Πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν,

Ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως σᾶς ἀνήγγειλε πρὸ ὀλίγου ὑπὸ ποίους ὅρους ἠναγκάσθημεν νὰ κατέλθωμεν εἰς πόλεμον κατὰ τῆς Ἰταλίας, ἐπιβουλευθείσης τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος.

Κατὰ τὴν μεγάλην αὐτὴν στιγμὴν εἶμαι βέβαιος ὅτι κάθε Ἕλλην καὶ κάθε Ἑλληνὶς θὰ ἐκτελέσουν τὸ καθῆκόν των μέχρι τέλους καὶ θὰ φανοῦν ἀντάξιοι τῆς ἐνδόξου ἡμῶν ἱστορίας.

Μὲ πίστιν εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὰ πεπρωμένα τῆς φυλῆς τὸ Ἔθνος σύσσωμον καὶ πειθαρχοῦν ὡς εἷς ἄνθρωπος θὰ ἀγωνισθῇ ὑπὲρ βωμῶν καὶ ἑστιῶν μέχρι τῆς τελικῆς νίκης.

Ἐν τοῖς Ἀνακτόροις τῶν Ἀθηνῶν, 28 Ὀκτωβρίου 1940

Γεώργιος Β.

Καὶ πράγματι τὸ Ἔθνος ἐτήρησε τὴν ὑπόσχεσι, ποὺ ἔδωσε ὁ Βασιλεὺς πρὸς ὅλο τὸν κόσμον : Ἀγωνίσθηκε ὑπὲρ βωμῶν καὶ ἑστιῶν μέχρι τῆς τελικῆς νίκης.

Καὶ ἡ ἀναγνώρισις ἦλθε ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ στρατάρχου λόρδου Οὐέϊβελ, ἀρχιστρατήγου τῶν συμμαχικῶν δυνάμεων τῆς Μέσης Ἀνατολῆς κατὰ τὰ σκοτεινὰ ἔτη 1940 - 41.

Ἰδοὺ τὶ εἶπε ὁ στρατάρχης ἀπὸ τὸν Ραδιοφωνικὸ σταθμὸ τοῦ Λονδίνου τὸ βράδυ τῆς 27 Ὀκτωβρίου 1947, παραμονὴ τῆς ἑβδόμης ἐπετείου τῆς ἐπιθέσεως ἐναντίον μας :

«Ἀπὸ τὴν μακραίωνα καὶ περίλαμπρον ἱστορίαν της ἡ Ἑλλὰς πολλὰς ἐπετείους δύναται νὰ ἑορτάζῃ καὶ νὰ ἐνθυμῆται μὲ ὑπερηφάνειαν. Καμμία ὅμως δὲν εἶναι λαμπροτέρα ἀπὸ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, πρὸ ἑπτὰ ἐτῶν, ὅταν, εἰς τελείως ἀπρόκλητον ἐπίθεσιν ἑνὸς ἅρπαγος τυράννου καὶ ἑνὸς κενοδόξου λαοῦ, ἡ Ἑλλὰς σύσσωμος ἀντέταξε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸ θρυλικὸν ΟΧΙ. Χωρὶς νὰ διστάσῃ οὔτε στιγμήν, ἐδέχθη, ὅπως καὶ εἰς τὸ παρελθόν, νὰ ἀγωνισθῇ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας. Περιεφρόνησε τὰς θυσίας. Ἠδιαφόρησε διὰ τὴν τεραστίαν ὑλικὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἀντιπάλου. Καὶ ἡνωμένη ἡ Ἑλλὰς ὡς εἷς ἄνθρωπος ὑπερήσπισε τὴν παναρχαίαν κληρονομίαν της.

» Τὴν ἡμέραν ἐκείνην προσετρέξατε, Ἕλληνες, ὡς σύμμαχοί μας, οἱ μόνοι μας σύμμαχοι τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, εἰς τὸν ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς Εὐρώπης καὶ ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου. Σᾶς προσεφέραμεν πᾶσαν δυνατὴν βοήθειαν ἀπὸ τὰς περιωρισμένας δυνάμεις μας. Ἐπὶ ἓξ μῆνας ἐπολεμήσαμεν ὁ εἷς παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ ἄλλου, μέχρις ὅτου ἡ Ἑλλὰς ὑπέκυψεν εἰς τὴν συντριπτικὴν ὑπεροχὴν τῆς Γερμανίας, ἡ ὁποία ἐν τῷ μεταξύ, διὰ νὰ βοηθήσῃ τὴν ἡττωμένην Ἰταλίαν, ἐκήρυξε τὸν πόλεμον ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος.

»Ἔχω τὴν πεποίθησιν, ὅτι ἐκφράζω τὰ αἰσθήματα ὅλων τῶν τότε συμπολεμιστῶν μου τοῦ Στρατηγείου τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, ἂν βεβαιώσω, ὅτι ποτὲ δὲν θὰ λησμονήσωμεν καὶ δὲν θὰ παύσωμεν ποτὲ νὰ θαυμάζωμεν τὴν ἀνδρείαν, τὴν καλωσύνην καὶ τὴν γενναιοφροσύνην τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ καὶ τὴν γοητείαν τῆς ἐνδόξου χώρας του.

» Σᾶς εὐχόμεθα ὅλοι ἡμεῖς, οἱ παλαιοὶ συμπολεμισταί σας, εὐτυχῆ διέξοδον ἀπὸ τὰ σημερινά σας δεινά. Σᾶς εὐχόμεθα νὰ εἶσθε καὶ τώρα ἡνωμένοι, ὅπως ἦσθε ἡνωμένοι καὶ εἰς τὸν πόλεμον ἐναντίον τῶν Ἰταλῶν καὶ τῶν Γερμανῶν ».

Καὶ ἐπρόσθεσε Ἑλληνικὰ ὁ Οὐέϊβελ :

Ζ ή τ ω ἡ Ἑ λ λ ά ς !

Ἐκ τοῦ βιβλίου τοῦ Ἀχ. Κύρου « Ἡ Ἑλλὰς ἔδωσε νὴν νίκην »

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Γ'. ΑΠΟ ΤΟΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΝ ΒΙΟΝ

50. ΣΤΟΝ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟ ΧΡΟΝΟ

(Ἀκροστιχὶς)

Χ- ρόνε, ὅλοι σὲ ραίνουν μ' ὄμορφα λουλούδια,

Ρ- ῖγος στὸν καθένα δίνεις στὴν ματιά σου,

Ο- λοι σὲ προσμένουν μὲ χαρᾶς τραγούδια,

Ν- άρθῃς νὰ σκορπίσῃς μέσ' ἀπ' τὴν καρδιά σου

Ο- λες τὶς χαρές σου σὰν γλυκὰ ἀγγελούδια

Σ- τὴν ψυχή μας πάνω γιὰ χαρίσματά σου.-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

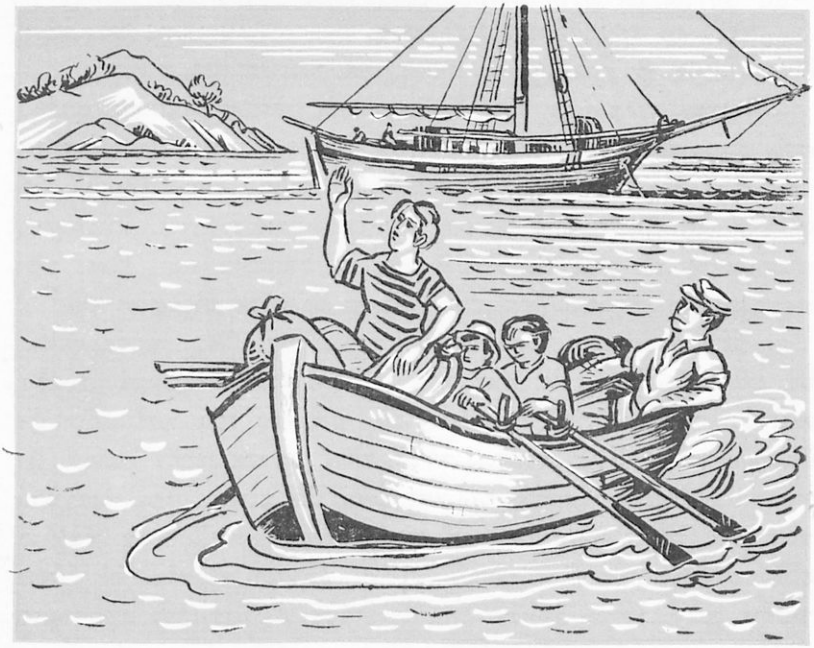

51. ΤΟ ΝΑΥΤΟΠΟΥΛΟ

Πέντε μῆνες τώρα λείπει στὰ ξένα τὸ ναυτόπουλο. Σωστοὺς πέντε μῆνες!... Ἄχ, πόσο ἐπεθύμησε τὴν πατρίδα του!

Τὸ καράβι, ὅπου δουλεύει, ἐπῆγε σὲ μακρινοὺς τόπους, ἐσταμάτησε σὲ πολλὰ λιμάνια καὶ τώρα γυρνᾷ πίσω. Νύκτα καὶ μέρα ταξιδεύουν. Μόνον οὐρανὸ καὶ θάλασσα βλέπουν. Ὁ ἀέρας σφυρίζει μέσα στὰ ἄρμενα, φουσκώνει τὰ πανιά, τὰ κύματα κτυποῦν τὸ καράβι, μὰ τὸ ναυτόπουλο δὲν τρομάζει. Εἶναι γενναῖο ναυτόπουλο καί, μόλις προστάξῃ ὁ καπετάνιος, σκαρφαλώνει στὰ ξάρτια καὶ λύνει ἢ δένει τὰ πανιά.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Δὲν τὸ τρομάζει ἡ θάλασσα, δὲν συλλογιέται τὸν κίνδυνο. Ἕνα πρᾶγμα μόνο σκέπτεται: πότε θὰ φθάσῃ.

Ὅταν τελειώσῃ τὴν δουλειά του, στέκει ἀκουμπισμένο στὸ παραπέτο τοῦ καραβιοῦ καὶ συλλογίζεται τὴν γλυκειά του πατρίδα. Κοιτάζει μακριά, μακριά, ὅσο μπορεῖ νὰ φθάσῃ τὸ βλέμμα του, μήπως στὴν ἄκρη τοῦ ὁρίζοντα, πίσω ἀπὸ τὰ σύννεφα, ξεχωρίσῃ τὸ σπιτάκι του. Ἐκεῖ τὸν περιμένει ἡ χήρα μάννα του καὶ τὰ ὀρφανὰ ἀδέλφια του.

Πέντε μῆνες τώρα λείπει στὰ ξένα. Ἄχ, πότε τέλος θὰ φθάσῃ; Μὲ ποιά λαχτάρα θὰ ἀνεβῇ τὴν μικρὴ σκάλα καὶ θὰ τρέξῃ στὴν ἀγκαλιὰ τῆς μάννας του καὶ τῶν ἀδελφῶν του! Καὶ ἔπειτα, τὸ βράδυ, κοντὰ στὴν γωνιά, ὅπου θὰ λάμπῃ ζεστὴ φωτιά, ἐνῷ θὰ εἶναι ὅλοι τριγῦρό του, θὰ τοὺς διηγῆται σὲ ποιὰ μέρη ἐταξίδευσε καὶ τὶ εἶδε στοὺς ξένους τόπους. Ἦταν βέβαια ὡραῖοι οἱ ξένοι τόποι, μὰ γιὰ τὸν ξενιτεμένο, ποὺ ἔχει ἀγαπημένα πρόσωπα καὶ τὸν περιμένουν, ποτὲ δὲν εἶναι ὡραία ἡ ξενιτειά.

Πότε, πότε θὰ φθάσῃ; Τὸ περισσότερο βιάζεται νὰ φθάσῃ, γιατὶ μὲ τὸν μισθὸ ποὺ ἐπῆρε, ἀγόρασε γιὰ ὅλους κάτι. Γιὰ τὸ ἕνα ἀδελφάκι ἀγόρασε ὑποδήματα, γιὰ τὸ ἄλλο καπελλάκι καὶ γιὰ τὴ μητέρα μερικὰ μέτρα πανὶ γιὰ νὰ ράψῃ φόρεμα. Μὲ ποιὰ χαρὰ θὰ δώσῃ στὸν καθένα τὸ δῶρό του καὶ μὲ ποιὰ χαρὰ θὰ τὸ πάρῃ ὁ καθένας! Καὶ θὰ βγάλῃ αἴφνης ἀπὸ τὴν τσέπη τοῦ ναυτικοῦ πανταλονιοῦ, δεμένα στὸ μαντίλι του, τὰ ὑπόλοιπα χρήματα, ποὺ τοῦ ἔμειναν. Αὐτὰ θὰ τὰ δώσῃ στὴν δυστυχισμένη τὴν μητέρα του, νὰ ἀγοράσῃ σιτάρι, κρέας καὶ ὅ,τι ἄλλο θέλει.

Ἐνῷ σκέπτεται ὅλα αὐτά, κοιτάζει καὶ στὴν ἄκρη τῆς θάλασσας, ποὺ ἁπλώνεται ἐμπρός του, καὶ τί διακρίνει; Τὴν πατρίδα του! Τὸ καράβι σχίζει γρήγορα τὰ κύματα. Ὁλοένα πλησιάζουν. Νά, φαίνονται τὰ σπίτια.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Οἱ ναῦτες καὶ αὐτὸς μαζὶ σκορπίζονται στὰ κατάρτια, μαζεύουν τὰ πανιά. Ρίχνουν ἄγκυρα. Κατεβάζουν μιὰ βάρκα στὴν θάλασσα. Μπαίνουν μέσα ὁ καπετάνιος, τρεῖς ναῦτες καὶ αὐτὸς τραβῶντας τὸ κουπί. Ἡ καρδιά του κτυπᾷ δυνατά. Νὰ εἶναι ὅλοι καλὰ σπίτι του ; Μὴν ἔπαθε κανεὶς τίποτε ; Μήπως εἶναι ἄρρωστη ἡ μητέρα του, κανένα ἀδελφάκι του ; Πῶς ἀνησυχεῖ ! Ἀλλὰ ποιοί νὰ εἶναι αὐτοὶ ποὺ περιμένουν στὴν ἀκρογιαλιά; Ὤ, τοὺς γνωρίζει !

Ἡ βάρκα φθάνει στὴν ξηρὰ καὶ τὸ ναυτόπουλο τρέχει καὶ χώνεται στὴν ἀγκαλιὰ τῆς μητέρας του καὶ τῶν μικρῶν ἀδελφῶν του.

Ἀριστοτέλης Κουρτίδης

52. Ο ΕΛΛΗΝ ΝΑΥΤΗΣ

Τὰ νέφη ἀστράφτουν στὸ βουνό,
βροντοῦν καὶ μπουμπουνίζουν,
ἐσκέπασαν τὸν οὐρανό,
τὸ κῦμα φοβερίζουν.

Ὁ νέος ναύτης τραγουδεῖ
καὶ τὸ πανί του σιάζει :
—Ἐγώ 'μαι Ἑλληνικὸ παιδί,
τὸ νέφος δὲν μὲ σκιάζει.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

'Αγέρας πέφτει στὰ πανιά,
τὰ σχίζει καὶ τ' ἁρπάζει,
καὶ σβιντζινίζει τὰ σχοινιὰ
καὶ τὸ κατάρτι σπάζει.

'Ο νέος ναύτης τραγουδεῖ
παρών, ὅπου προστάζουν:
—'Εγώ 'μαι 'Ελληνικὸ παιδί,
ἀνέμοι δὲν μὲ σκιάζουν.

'Η θάλασσα λυσσομανᾷ
καὶ κυματεῖ κι ἀφρίζει,
τὸ πλοῖό του καταπονᾷ,
τὸ σπᾷ καὶ τὸ σκορπίζει.

'Ο νέος ναύτης τραγουδεῖ
καὶ μιὰ σανίδα ἁρπάζει:
—'Εγώ 'μαι 'Ελληνικὸ παιδί,
φουρτούνα δὲν μὲ σκιάζει.

Τὸ ἕνα κῦμα τὸν πετᾷ
καὶ τ' ἄλλο τόνε χάφτει
κι ἡ μαύρη θάλασσα ζητᾷ
νὰ καταπιῇ τὸν ναύτη.

Μὰ αὐτὸς ἀκόμη τραγουδεῖ
καὶ κολυμπᾷ καὶ πάει:
—'Εγώ 'μαι 'Ελληνικὸ παιδὶ
κι ὁ Πλάστης μὲ φυλάει.

Γεώργιος Βιζυηνὸς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

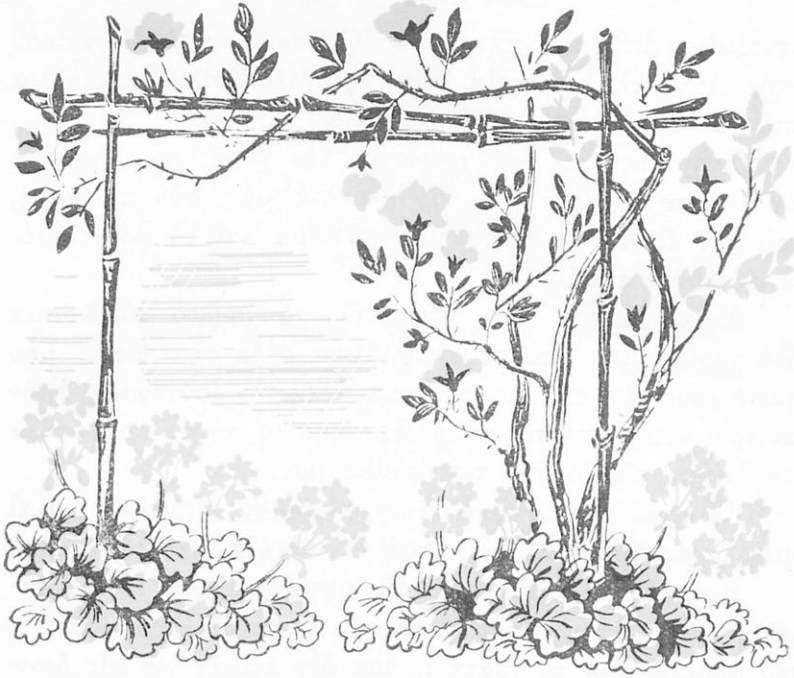

53. ΤΟ ΜΙΚΡΟ ΜΑΣ ΠΕΡΙΒΟΛΙ

Τί νὰ πρωτοθυμηθῶ ἀπὸ τὸν κόσμο τὸν ζωντανὸ καὶ τὸν φυτικὸ τοῦ μικροῦ περιβολιοῦ καὶ τῆς αὐλίτσας μας! Ὁ πατέρας μου εἶχε μεγάλη ἀγάπη καὶ στὰ δένδρα καὶ στὰ ἄνθη καὶ στὰ χορταρικά. Καὶ κοντὰ σ' αὐτά, στὰ ζωντανά, ὅσα μποροῦσε νὰ θρέψῃ, χωρὶς νὰ τοῦ χαλοῦν τὰ φυτεμένα.

Ἀπὸ ὅλα ἤθελε νὰ ἔχῃ κάτι διαλεχτὸ καὶ ἐχρησιμοποιοῦσε τὶς φιλίες του καὶ στὰς Ἀθήνας καὶ στὶς ἐπαρχίες, γιὰ νὰ τὰ προμηθεύεται. Ἔτσι εἶχε φέρει διάφορες λεμονιὲς ἀπὸ τὸν Πόρο, μιὰ κοντούλα κιτριὰ ἀπὸ τὴν Νάξο, δυὸ κερασιὲς ἀπὸ τὴν Κηφισιά. Τὶς τριανταφυλλιές του τὶς εἶχε ἀπὸ τὸν περίφημο ἀνθόκηπο τοῦ Ἰλισσοῦ, τοὺς διπλοῦς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μενεξέδες ἀπὸ τὸν κῆπο τοῦ 'Ορφανίδη τοῦ Βοτανικοῦ στὴν 'Αγγλικὴ 'Εκκλησία. Καὶ τὰ μεγάλα διπλᾶ ζουμπούλια ἀπὸ τὸν ἀρχικηπουρὸ τοῦ Βασιλικοῦ Κήπου.

Στὸν πατέρα μου χρεωστῶ τὴν χαρά, ποὺ ἔνοιωσα μαζεύοντας κεράσια ἀπὸ τὴν κερασιά μας, σὰν πληρωμή, ποὺ μοῦ ἔδινε γιὰ τὸ τακτικὸ πότισμα καὶ τὸ φροντισμένο σκάλισμά της.

Στὸν πατέρα μου χρεωστῶ τὸ πρῶτο εὐώδιασμα τῶν χεριῶν μου ἀπὸ τὰ ἀπριλιάτικα ρόδα τῆς δικῆς μου τριανταφυλλιᾶς, ποὺ ἐπαράστεκα ὅταν τὴν ἐφύτευσαν. Στὸν πατέρα μου χρεωστῶ τὸ πρῶτο ἄσπιλο αὐγό, ποὺ ἐπῆρα νεογέννητο, ζεστὸ ἀπὸ τὶς ὄρνιθές μας.

Τί εἶναι αὐτὰ τὰ μικρὰ τάχα καὶ τὰ τιποτένια ! Καὶ ὅμως πόσο βαθιὰ σημάδια ἀφήνουν σ' ὅλη μας τὴν ζωή !

Καὶ πῶς νὰ μὴ θυμηθῶ τὰ μυρμήγκια μου, τὰ ἀγαπημένα μικρὰ ξανθὰ μυρμήγκια. 'Εμάζευα ὅλα τὰ ψίχουλα τοῦ ψωμιοῦ ἀπὸ τὸ τραπέζι, ὅσα δὲν ἄξιζαν γιὰ τὶς ὄρνιθές μας, καὶ ἐπήγαινα καὶ ἐτάϊζα τὶς μυρμηγκοφωλιὲς τῆς αὐλῆς! Ἦτο παιδικὴ πλάνη ἢ μὲ ἐγνώρισαν καὶ μὲ ἐπρόσμεναν τὴν συνηθισμένη μεσημεριάτικη ὥρα καὶ ἐπαραφύλαγαν στὴν ἄκρη τῆς τρύπας τὸν ἐρχομό μου ; Καὶ πόσες φορὲς δὲν ἔμεινα πεσμένος κάτω μὲ τὸ σαγόνι στὶς δύο παλάμες καὶ τοὺς ἀγκῶνες στὶς πλάκες τῆς αὐλῆς, παρακολουθῶντας τοὺς δρόμους σας, τὶς φροντίδες σας, τὰ κρυφομιλήματά σας, ὅταν κάτι ἐξαιρετικὸ βέβαια σᾶς ἔκανε νὰ ζητᾶτε τὴν γνώμη ἢ τὴν βοήθεια καὶ ἄλλων μυρμηγκιῶν τῆς φωλιᾶς σας!

« Σκόρπια φύλλα τῆς ζωῆς μου » *Γεώργιος Δροσίνης (Διασκευὴ)*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

54. ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΜΑΣ

Ὦ, σπίτι μας καλὸ καὶ τιμημένο,
χίλιες φορὲς νὰ εἶσαι εὐλογημένο
κι ἅγια πάντα τοῦ Θεοῦ ἡ ματιὰ
στ' ἀδέλφια μου νὰ δίνῃ εὐλογία
καὶ νὰ μυρώνῃ ἀδιάκοπα μὲ ὑγεία
τὰ τίμια τῶν γονιῶν μου γηρατειά!

Σὺ μ' ἔμαθες τὸν Πλάστη νὰ πιστεύω
καὶ τὴν γλυκειὰ Πατρίδα νὰ λατρεύω,
σὺ κρύβεις μέσ' στὸ λατρευτό σου κτίριο
τὸ φῶς καὶ τῆς ἀγάπης τὸ μυστήριο.

Ἡ κάθε σου γωνιὰ καὶ κάθε σου ἄκρη
ἀντιλαλεῖ τὸ γέλιο μου ἢ τὸ δάκρυ,
τῶν τραγουδιῶν μου ἤχο ἢ στεναγμό,
τὸν πόνο, τὴν ἐλπίδα, τὸν καημό.

Καὶ τ' ἄψυχα ὅλα ἀκόμα μὲ γνωρίζουν
κι' ἀγάπης λόγια γῦρο ψιθυρίζουν
τραπέζι, εἰκονοστάσι καὶ σταμνί.
Χαμόγελο μοῦ δείχνει κάθε εἰκόνα,
καὶ τὴν ἀγκάλη ἀνοίγει ἡ πολυθρόνα,
ποὺ κάθονται οἱ γονιοί μου οἱ σεμνοί.

Γεώργιος Στρατήγης

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

55. Η ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ ΤΟΥ ΝΑΥΑΡΧΟΥ ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΚΑΝΑΡΗ

Τὸ 1859 ἐταξίδευσε στὴν Ἑλλάδα ἡ Σουηδὴ περιηγήτρια Φρειδερίκη Μπρέμερ, ἡ ὁποία ὅσο λίγοι ξένοι εἶδε μὲ ὀξυδέρκεια τὰ Ἑλληνικὰ πράγματα. Ὅταν ἔφθασε στὰς Ἀθήνας, τὸ πρῶτο ποὺ ἐθεώρησε χρέος της νὰ κάμῃ ἦτο νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν ἐνδοξότερο ἀπὸ τοὺς ζῶντας ἀγωνιστάς, τὸν Κωνσταντῖνο Κανάρη. Τὸν ηὗρε στὴν πτωχική του κατοικία, στὴν συνοικία Κ υ ψ έ λ η.

Ἡ ζωηρὴ ἐντύπωσις ἀπὸ τὸν πυρπολητή, ποὺ ἐδόξασε τὴν Ἑλλάδα ὅσο ἴσως τὴν ἐδόξασε μόνον τὸ Μεσολόγγι, δὲν ἐσκίασε τὴν ἐπίσης ζωηρὴ ἐντύπωσί της ἀπὸ τὴν γυναῖκα τοῦ Κανάρη. Καὶ ἰδοὺ τί μᾶς λέγει γι' αὐτήν :

« Ἡ κυρία Κανάρη ἐστέκετο σιωπηλὴ καὶ ἄκουε τὴν διήγησι τοῦ συζύγου της μὲ συμπάθεια καὶ ἐνδιαφέρον. Ἐπροχώρησα πρὸς αὐτὴν καὶ τὴν ἐρώτησα, μὲ τὸν διερμηνέα μου, πιὰ ἦσαν τὰ συναισθήματά της, ὅταν ὁ Κανάρης ἔφυγεν ἀπὸ τὸ νησὶ γιὰ νὰ ἐπιχειρήσῃ κάποιον ἀπὸ τοὺς ἐπικινδύνους του ἄθλους. Μοῦ ἀπήντησεν ὅτι θὰ ἤθελε νὰ μὴ ἔμενε μόνη, ἀλλὰ νὰ ἦτο μαζί του εἰς τὸ πυρπολικόν. « Μόνον ἡ σκέψις τῆς πατρίδος μ' ἐσυγκρατοῦσε », πρόσθεσε.

» Καὶ ἐξακολουθεῖ : « Ἐκείνη τὴν νύχτα, ποὺ ὁ Κανάρης ἐτίναξε στὸν ἀέρα τὴν ναυαρχίδα τοῦ Καπετὰν Πασᾶ, ἐγέννησε μὲ μεγάλους πόνους τὸ πρῶτον της παιδί. Καὶ ὅταν ἄκουσε ὅτι ὁ λαὸς ἐπευφημοῦσε καὶ μὲ ἀναμμένες λαμ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πάδες συνώδευε τὸν πυρπολητὴ στὴν ἐκκλησία τῶν Ψαρῶν, μὲ δυσκολία οἱ γυναῖκες, ποὺ παρέστεκαν στὸν τοκετό της, κατώρθωσαν νὰ τὴν ἐμποδίσουν νὰ τρέξῃ καὶ ἐκείνη κοντά του. Καὶ συμπληρώνει ἡ Δέσποινα : « Ὅταν ἔπειτα ἦλθε ὁ Κωνσταντῆς στὸ σπίτι καὶ ἐκατάλαβα ἀπὸ τὰ καψίματα στὸ δέρμα καὶ τὰ φρύδια τὸν κίνδυνο ποὺ διέφυγε, τότε δὲν ἠμπόρεσα νὰ κρατηθῶ. Μοῦ ἔτρεχαν ποτάμι τὰ δάκρυα καὶ τόση ἦτο ἡ συγκίνησίς μου, ὥστε μόλις καὶ μετὰ βίας ἠμπόρεσα νὰ αἰσθανθῶ καὶ ἐγὼ τὴν χαρὰν τοῦ ἀνδρός μου, ποὺ ἔπαιρνε στὰ χέρια του τὸ πρῶτο παιδί μας ».

» Μὲ βαθειὰ συναίσθησι τοῦ τὶ ἔλεγε καὶ μὲ περιπαθῆ ἁπλότητα μοῦ διηγήθη ὅλα αὐτὰ ἡ γηραιὰ κυρία», λέγει ἡ περιηγήτρια. Καὶ καταλήγει συγκινημένη ἡ Μπρέμερ :

« Δὲν ἠμπορῶ νὰ περιγράψω τὴν εὐχαρίστησί μου ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψι αὐτὴ στὸ γηραιὸ καὶ ἡρωϊκὸ Ἑλληνικὸ ζεῦγος, τὸ ὁποῖον τώρα, στὸ εἰρηνικό του γῆρας, ἔφερε στὴν μνήμη μου τὸ ἀρχαῖο ἐκεῖνο πρότυπον ὅλων τῶν ἁρμονικῶν συζύγων, τὸ ζεῦγος τῶν συζύγων τῆς Φρυγίας, ποὺ ἐζήτησαν ἀπὸ τοὺς θεούς, ὅταν κάποτε τοὺς ἐπεσκέφθησαν στὸ σπίτι των, μιὰ χάρι καὶ μόνον : νὰ ἀποθάνουν τὴν ἴδια ἡμέρα! »

Ὡραία καὶ γενναία γυναῖκα καὶ μὲ χαρίσματα πολλὰ καὶ μὲ ἕνα παιδὶ πάντοτε στὴν ἀγκαλιὰ ἐμφανίζουν οἱ περιηγηταὶ τὴν Δέσποινα Κανάρη. Καὶ ὅταν τὸ 1881 ἔκλεισε τὰ μάτια, μία ἐφημερὶς τῆς ἐποχῆς περιγράφει τὴν διάσωσί της κατὰ τὴν καταστροφὴ τῶν Ψαρῶν καὶ σημειώνει :

«Ἐν μέσῳ τῆς συγχύσεως τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ σιδήρου, καίτοι ἦτο ἔγκυος, λαβοῦσα τὰ δύο τέκνα αὐτῆς, ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν — διότι ἦτο ἀρίστη κολυμβήτρια — καὶ ἔσωσε ταῦτα, σωθεῖσα καὶ αὐτὴ ἐν τῇ λέμβῳ τοῦ πενθεροῦ της ».

« Ἑλληνικὸς Ἐρυθρὸς Σταυρὸς τῆς Νεότητος » *Ε. Π. Φωτιάδης*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

56. ΜΑΝΝΑ

Μάννα! Δὲν βρίσκεται
λέξι καμμία
νά 'χῃ στὸν ἦχό της
τόση ἁρμονία.
Σὰν ποιὸς νὰ σ' ἄκουσε
μὲ στῆθος κρύο,
ὄνομα θεῖο ;

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Παιδὶ ἀπὸ σπάργανα
ζωμένο ἀκόμα,
μὲ χάρι ἀνοίγοντας
γλυκὰ τὸ στόμα,
γυρνάει στὸν ἄγγελο,
ποὺ τ' ἀγκαλιάζει,
καὶ Μ ά ν ν α κράζει.

Στὸν κόσμο τρέχοντας
ὁ νέος διαβάτης
πέφτει στ' ἀγνώριστα
βρόχια τ'ς ἀπάτης,
κι ἀναστενάζοντας,
Μ ά ν ν α μ ο υ ! λέει,
Μ ά ν ν α ! Καὶ κλαίει.

Τῆς νιότης φεύγουνε
τ' ἄνθια κ' ἡ χάρι,
τριγῦρο σέρνεται
μ' ἀργὸ ποδάρι,
ὥσπου στὴν κλίνη του,
σὰν βαρεμένος,
πέφτει ὁ καϋμένος.

Καὶ πρὶν τὴν ὕστερη
πνοή του στείλῃ,
ἀργὰ ταράζονται
τὰ κρύα του χείλη,
καὶ μὲ τὸ Μ ά ν ν α μ ο υ !
πρώτη φωνή του,
πετᾷ ἡ ψυχή του.

Γεράσιμος Μαρκορᾶς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

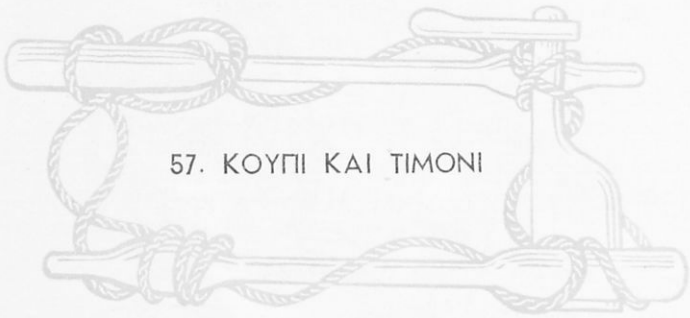

57. ΚΟΥΠΙ ΚΑΙ ΤΙΜΟΝΙ

'Ησύχαζ' ἡ θάλασσα. Τὸ κουπὶ θυμώνει,
στρέφεται περήφανο, λέγει στὸ τιμόνι :
— Σκλάβος ἀλευθέρωτος πάντοτε δουλεύω,
σέρνω βάρη ἀσήκωτα καὶ τὰ κουβαλῶ,
μανιωμένα κύματα σχίζω καὶ παλαίβω,
βγαίνω στὸ γιαλό.

Καὶ ἐνῶ μερόνυκτα στὴ δουλειὰ πεθαίνω,
ἐσὺ πάντα ξέγνοιαστο καὶ ξεκουρασμένο
ἀκουμπᾶς στὴν πρύμνη σου, καὶ δουλειά σου μόνη
νὰ γυρίζῃς ἥσυχο καὶ καμαρωτό...
Φύγε, ξεφορτώσου με, ἄχρηστο τιμόνι,
εἶσαι περιττό !

Τρικυμία πλάκωσε καὶ τὸ κῦμ' ἀφρίζει,
τὸ κουπὶ ἀνδρειεύεται, τὸν ἀγῶνα ἀρχίζει.
Μανιωμέν' ἡ θάλασσα, σὰν θεριό, φουσκώνει
κι ἀψηφᾷ στὴν λύσσα της χίλια δυὸ κουπιά...
Τὸ κουπὶ ραγίζεται : « Πρόφθασε, τιμόνι,
δὲν ἀντέχω πιά ! »

Ἰωάννης Πολέμης

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

58. ΡΟΔΙΑ ΚΑΙ ΠΕΥΚΟΣ

Ὁ πεῦκος φουντωτὸς ἐκαμάρωνε στὴν πόρτα ἀπέξω τοῦ περιβολιοῦ.

Μιὰ μέρα εἶδε μὲς ἀπὸ τὸν φράκτη νὰ προβαίνῃ μιὰ κοντὴ ροδιά. Ποιὸς τὴν ἔφερε κεῖ πέρα, κανεὶς δὲν ξέρει μήτε κι ὁ πεῦκος, ποὺ ἐφύλαγε τὴν πόρτα.

Καθὼς τὴν εἶδε ὁ πεῦκος τὴν ροδιὰ κοντὴ ἔτσι μὲ τὰ πτωχὰ τὰ φυλλαράκια της, τὴν ἐπεριφρόνησε· δὲν ἐκαταδέχθηκε νὰ τὴν προσέξῃ.

Ἐπύκνωνε αὐτὸς τὰ ἀμέτρητα τὰ φύλλα του, γιατὶ ἦταν ἄνοιξι. Ἀνυπόμονος ἐβιαζόταν νὰ φουντωθῇ πιὸ πολὺ ἀκόμη καὶ νὰ καμαρώσῃ.

Τὴν κοντούλα τὴν ροδιὰ δὲν τὴν ἔβλεπε καθόλου.

Μιὰν αὐγὴ ὅμως ἡ ροδιὰ εὑρέθηκε ἀνθι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σμένη στὰ κόκκινα, στὰ φλόγινα ντυμένη. Ἡ φορεσιά της ἐθάμπωσε τὸν πεῦκο.

Στὴν ἀρχὴ αὐτὸς ἐπαραξενεύθηκε πολύ, ἄφησε τὴν ὑπερηφάνεια κι ἔσκυψε καὶ ἐπρόσεχε, ὅλο ἐπρόσεχε τῆς ροδιᾶς τὴν τόσο φουντωμένη ἀνθοβολιά. Καὶ δὲν ἔνοιωσε, πὼς ἔτσι ἐπροσκυνοῦσε τὴν ταπεινούλα τὴν ροδιά.

Τῆς ροδιᾶς ὅμως ὅλη ἡ προσοχή της καὶ ἡ λατρεία της ἦταν στὰ ἄνθη, τὰ παιδιά της.

— Τὶ καμάρι! ἔλεγε ὁ πεῦκος. Οὔτε γυρίζει νὰ μὲ ἰδῇ.

Καὶ ἐφυσομανοῦσε, ἐσειόταν καὶ ἐλυγιόταν, γιὰ νὰ τὴν κάμῃ νὰ προσέξῃ. Τέλος παρηγορήθηκε μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς θὰ ρέψῃ γρήγορα στὸ χῶμα τῆς ροδιᾶς ἡ ὑπερηφάνεια.

Καὶ ἡ ὥρα αὐτὴ φαίνεται πὼς ἐρχόταν στ' ἀλήθεια. Τ' ἄνθη τῆς ροδιᾶς ἕνα ἕνα ἔσβηναν καὶ ἐχάνονταν.

Τοῦ πεύκου ἡ χαρὰ ἦταν τώρα πολυθόρυβη.

— Τὴν ἔπαθες καλά! εἶπε ὁ πεῦκος. Τὸ ἐπερίμενα.

Ὅμως τὶ ἔγινε πάλι μιὰν αὐγή; Ἐξύπνησε ὁ πεῦκος μας καὶ τί νὰ ἰδῇ; Στὸν τόπο τῶν πεσμένων λουλουδιῶν εἶχαν προβάλει ρόδια μικρά, μεγάλα, φλόγινα, κόκκινα καὶ στρογγυλὰ καὶ παχουλὰ σὰν τοῦ μικροῦ παιδιοῦ τὰ μάγουλα.

Τότε πιὰ ἐπῆγε ὁ πεῦκος νὰ χλωμιάσῃ ἀπὸ τὸ κακό του. Ἔβλεπε τὰ δικά του τὰ παιδιά, τὰ κουκουνάρια, καὶ δὲν ἤξερε ποῦ νὰ τὰ κρύψῃ ἀπὸ τὴν ντροπή του. Μὰ ἔκανε ὑπερηφάνεια τὴν ντροπὴ καὶ ἐσώπαινε. Καὶ ἐπερίμενε νὰ ἰδῇ τί ἄλλο θ' ἀπογίνῃ μὲ τὴν φαντασμένη τὴν ροδιά.

Τέλος ἔφθασε ἡ ἡμέρα, ποὺ ἔπρεπε καὶ ὁ πεῦκος νὰ χαρῇ λιγάκι. Καὶ νὰ παρασταθῇ στῆς ροδιᾶς τὴν συμφορά.

Κορίτσια ἐμπῆκαν καὶ ἔκοψαν ὅλα τῆς ροδιᾶς τὰ ρόδια. Καὶ τὴν ἐξεγύμνωσαν καὶ τὴν ἄφησαν πεντάρφανη. Καὶ ἦταν ἀληθινὰ γιὰ κλάμα ἡ ὄψι τῆς ροδιᾶς.

Ὁ πεῦκος ἐσείσθηκε καὶ ἀναταράχθηκε ἀπὸ τὴν χαρά του.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

— Ὄμορφη εἶσαι τώρα! εἶπε στὴν ροδιά. Παρηγορήσου, αὐτὴ ἦταν ἡ μοῖρά σου καὶ δὲν τὴν ἐγλύτωσες! Τί ἐνόμισες;

— Ὑψηλότατέ μου ἄρχοντα! εἶπε ἡ ροδιά. Θαρρεῖς πὼς ἔχω λύπη γιὰ τὸν θησαυρό, ποὺ μοῦ ἐτρύγησαν; Αὐτὴ ἦταν ἴσια ἴσια ἡ χαρά μου! Τῆς ζωῆς μου ὁ μόνος λόγος εἶναι νὰ μοιράζω τὰ καλά μου σ' ὅσους τὰ χρειάζονται καὶ ὕστερα ἄλλα πιὸ ὄμορφα νὰ τοὺς ἑτοιμάζω.

Γιάννης Βλαχογιάννης

59. ΤΙ ΘΕΛΩ

Δὲν θέλω τοῦ κισσοῦ τὸ πλάνο ψήλωμα,
σὲ ξένα ἀναστηλώματα δεμένο.
Ἂς εἶμαι ἕνα καλάμι, ἕνα χαμόδεντρο,
μὰ ὅσο ἀνεβαίνω, μόνος ν' ἀνεβαίνω.

Δὲν θέλω τοῦ γιαλοῦ τὸ λαμπροφέγγισμα,
ποὺ δείχνεται ἄστρο μὲ τοῦ ἡλιοῦ τὴ χάρι.
Θέλω νὰ δίνω φῶς ἀπὸ τὴν φλόγα μου
κι ἂς εἶμαι ἕνα ταπεινὸ λυχνάρι.

Γεώργιος Δροσίνης

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

58. ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΙ ΦΙΛΕΛΛΗΝΕΣ

ΣΑΜΟΥΗΛ ΓΚΡΙΝΤΛΕΥ ΧΑΟΥ

Στὴν Βιβλιοθήκη τοῦ Πανεπιστημίου Μπράουν (Brown) τῆς Πολιτείας Ρὸντ Ἄϊλαντ τῆς Ἀμερικῆς εἶναι κρεμασμένη στὸν τοῖχο ἡ εἰκόνα ἐντὸς νέου φουστανελλοφόρου. Τὸ πρόσωπό του ἔχει δυνατὴ ἔκφρασι καὶ φλογερὴ ματιά. Ἂν εἶχε μουστάκι καὶ γένεια, θὰ ἐνόμιζες ὅτι εἶναι Ἕλληνας ἥρωας τοῦ 1821. Εἶναι ὁ Χάου.

Τὸ ὄνομα τοῦ Σαμουὴλ Γκρίντλεϋ Χάου εἶναι ἀναπόσπαστα δεμένο μὲ τὴν νεώτερη ἱστορία τῆς Χώρας μας. Μεταξὺ τοῦ 1825 καὶ 1867 ὁ Χάου ἦλθε τέσσαρες φορὲς στὴν Ἑλλάδα καὶ ἐργάσθηκε μὲ ἐνθουσιασμὸ καὶ αὐταπάρνησι γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσι καὶ τὸ μεγάλωμά της.

Μέσα στὸ διάστημα αὐτὸ ἔλαβε μέρος σ' ἐκστρατεῖες, πολέμησε, περιποιήθηκε τραυματίες καὶ ἀσθενεῖς, ἔκαμε μεγάλο φιλανθρωπικὸ ἔργο γιὰ πτωχοὺς καὶ εὐεργέτησε μὲ πολλοὺς τρόπους τὴν Ἑλλάδα.

Ὁ Χάου ἐσπούδαζε τὴν ἰατρικὴ στὴν Ἀμερική, ὅταν οἱ Ἕλληνες ἐξεσηκώθηκαν καὶ ἄρχισαν ἀγῶνα γιὰ νὰ ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ τὴν μακρόχρονη δουλεία. Τὸ σύνθημα «Ἐλευθερία ἢ θάνατος», ποὺ ἐκήρυξαν οἱ ἐπαναστάτες, συνεκίνησε βαθιὰ τὴν εὐαίσθητη ψυχὴ τοῦ Χάου καὶ ἄλλων Ἀμερικανῶν.

Μὲς στὸ φθινόπωρο τοῦ 1824, γιατρὸς πιά, ξεκινάει γιὰ τὴν ἐπαναστατημένη Ἑλλάδα, ἀφήνοντας πίσω του γονεῖς καὶ φίλους. Ἦταν Δεκέμβρης, ὅταν ἔφθασε στὴν Μάλτα. Ἀπ' ἐκεῖ στέλνει ἕνα γράμμα σὲ κάποιο φίλο του καὶ μαζὶ μὲ ἄλλα τοῦ γράφει: «Οἱ πιθανότητες γιὰ νὰ γυρίσω δὲν εἶναι πολλές, ἀλλὰ λίγο μὲ μέλει γι' αὐτό».

Στὶς ἀρχὲς τοῦ 1825 βγαίνει στὴν Μονεμβασία καὶ ἀπ'

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐκεῖ πηγαίνει στὸ Ναύπλιο. Χωρὶς χρονοτριβή, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησι τὸν διορίζει ἰατροχειροῦργο γιὰ τὸ στρατόπεδο τῆς Παλαιᾶς Πάτρας. Ἔτσι ἀρχίζει νὰ μετέχῃ στὸν Ἑλληνικὸ ἀγῶνα καὶ νὰ προσφέρῃ τὶς ὑπηρεσίες του ὡς γιατρὸς καὶ στρατιώτης.

Ἡ τύχη του πιὰ εἶναι κοινὴ μὲ τὴν τύχη τοῦ Ἕλληνα στρατιώτη. Μαζί του εἶναι στὶς πορεῖες, στὰ στρατόπεδα, στὶς κακουχίες, στὶς μάχες, στὶς ἀγωνίες, στὴν πεῖνα, στὶς στερήσεις.

Οἱ μάχες, οἱ κινήσεις τῶν Ἑλλήνων κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἡ διαγωγὴ καὶ συμπεριφορὰ τῶν ἀρχηγῶν, ἡ κατάντια καὶ ἡ ἐξαθλίωσι τῶν κατοίκων, οἱ καταστροφὲς τὸν συγκινοῦν βαθιά. Δοκιμάζει ἐνθουσιασμοὺς γιὰ τὶς νῖκες τῶν Ἑλλήνων καὶ θλῖψι γιὰ τὶς ἥττες.

Στὸ ἡμερολόγιό του, γραμμένο ἀπὸ τὸν ἴδιο, περιγράφει μὲ μεγάλη δύναμι τὶς χαρὲς καὶ τὶς συγκινήσεις του γιὰ τὴν συμμετοχή του στὴν Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασι καὶ ὁμιλεῖ μὲ συμπάθεια καὶ ἀγάπη γιὰ τὸν Ἑλληνικὸ Λαό, ποὺ γιὰ χάρι του τόσα ὑπέφερε.

«Γρήγορα συνηθίζει κανείς, γράφει στὸ ἡμερολόγιό του, στὴν ζωὴ τοῦ Ἕλληνα στρατιώτη. Εἶναι τώρα δυὸ μῆνες, ποὺ δὲν ἔβγαλα τὰ ροῦχα μου τὴν νύκτα. Γιὰ στρῶμα ἔχω τὸ πάτωμα καὶ γιὰ σκέπασμα μιὰ κουβέρτα. Καὶ ὅμως κοιμᾶμαι βαθιά, σὰν στὸ πουπουλένιο στρῶμα μὲ τὰ λινὰ σινδόνια.

»Σὲ λίγο καιρὸ μπόρεσα νὰ παραβγῶ μὲ τοὺς βουνήσιους στρατιῶτες στὴν ἱκανότητα νὰ ὑποφέρω κούρασι, πεῖνα καὶ ἀγρυπνία. Μποροῦσα νὰ κουβαλῶ τὸ τουφέκι μου καὶ τὴν βαρειὰ ζώνη μὲ τὸ γιαταγάνι καὶ τὰ πιστόλια ὅλη τὴν ἡμέρα, σκαρφαλώνοντας στὶς κλεισοῦρες. Μποροῦσα νὰ τρώγω ξυνήθρες καὶ σαλιγκάρια ἢ νὰ μὴ φάγω τίποτε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ τὴν νύκτα νὰ ξαπλώνω κατὰ γῆς, τυλιγμένος μονάχα μὲ τὴ μαλλιαρὴ καπότα, καὶ νὰ κοιμᾶμαι σὰν ψόφιος.

» Μοῦ ἤρεσε ὑπερβολικὰ ἡ ἔξαψι τοῦ πολέμου. Οἱ κίνδυνοι τοῦ ἔδιναν οὐσία. Ἤμουν πολὺ εὐτυχισμένος, ὅσο μποροῦσαν νὰ μὲ κάμνουν τὰ νιᾶτα, ἡ ὑγεία, ὁ εὐγενὴς σκοπὸς τοῦ ἀγῶνος καὶ μιὰ πολὺ καθαρὴ συνείδησι. Δὲν ἐσκεπτόμουν ἄλλη δόξα παρὰ μονάχα τὴν ἐπιδοκιμασία τῶν γῦρό μου.

» Εἶχα κοινὲς τὶς κακουχίες μὲ τὸν Ἑλληνικὸν Λαὸν καὶ Στρατόν. Ἔτσι ἐπέτυχα νὰ μ' ἀγαποῦν οἱ χωρικοὶ καὶ στρατιῶτες. Εἶχα πολλοὺς φίλους ἀνάμεσα στοὺς ταπεινοὺς τῆς ζωῆς. Ὁ Θεὸς νὰ τοὺς βοηθῇ!

» Μπορῶ νὰ εἰπῶ εἰλικρινὰ ὅτι εὗρῆκα τοὺς Ἕλληνας μὲ μεγάλα αἰσθήματα. Εἶναι τίμιοι καὶ δὲν ξεχνοῦν τὸ καλὸ ποὺ τοὺς κάνεις. Ἀξίζουν νὰ τοὺς ἔχῃς ἐμπιστοσύνη.

» Δὲν ἐφόρεσα ἀκόμα τὴν Ἑλληνικὴ ἐνδυμασία. Ἔχω ἕνα ἀρκετὰ σεβάσμιο μουστάκι. Σιγὰ-σιγὰ ἀρχίζω νὰ μιλῶ τὴν Ἑλληνικὴ γλῶσσα, μὰ εἶναι ἐξαιρετικὰ δύσκολη ».

Σὲ ἐπιστολὴ στὸν πατέρα του γράφει :

« Οἱ Ἕλληνες στρατιῶτες εἶναι κακοντυμένοι. Μὰ δὲν ἔχουν καὶ τροφές. Μισθὸ δὲν παίρνουν. Εἶναι ἀμαθεῖς. Ἕνας στοὺς εἴκοσι ξέρει νὰ διαβάζῃ ἢ νὰ γράφῃ. Ἀλλὰ εἶναι πολὺ ἔξυπνοι, ζωηροί, σὰν τὶς γίδες στὰ βουνά, καὶ ἀνδρεῖοι, ἂν τοὺς ἀφήσῃς νὰ πολεμήσουν μὲ τὸν δικό τους τρόπο, πυροβολῶντας πίσω ἀπὸ βράχους καὶ δένδρα. Οἱ ναῦτες μποροῦν νὰ συγκριθοῦν μὲ τοὺς ναῦτες ὅλου τοῦ κόσμου. Πάντοτε νικοῦν τοὺς Τούρκους στὶς ναυμαχίες. Ἔχω πλήρη ἐμπιστοσύνη στὴν ὑπεροχή τους ».

Ὁ Χάου δὲν ἔκλεινε τὰ μάτια του στὰ σφάλματα, ποὺ ἐγίνονταν. Δυσανασχετοῦσε γιὰ κάθε ἀταξία, τὶς διχόνοιες, τὴν ἀδράνεια, τοὺς ἐγωϊσμούς. Γιὰ ὅλα ὅμως εὗρισκε ἐλαφρυντικὸ τὸν ξένο σκληρὸ ζυγό. Κάποτε ἐγράφηκαν ἀπὸ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

'Αμερικανούς λόγια πικρὰ γιὰ σφάλματα στὸν ἀγῶνα καὶ γιὰ ἐλαττώματα, ποὺ εἶχαν "Ελληνες καπεταναῖοι καὶ στρατιῶτες. Σ' αὐτοὺς ὁ Χάου ἀπήντησε :

« Πρέπει ὅλοι τους νὰ σκεφθοῦν, πὼς γιὰ τετρακόσια χρόνια ἡ 'Ελλὰς ἐπιεζόταν κάτω ἀπὸ τὸ βάρος τυραννίας πιὸ συντριπτικῆς καὶ ἀπὸ τὴν δουλεία τῶν Δυτικῶν 'Ινδιῶν. Καὶ ὅμως μπορῶ νὰ εἰπῶ, χωρὶς φόβο νὰ μὲ διαψεύσῃ κανείς, πὼς ὁ Νεοέλλην, παρ' ὅλη τὴν δουλεία, εἶναι πιὸ ἐνάρετος καὶ ἀπὸ τὸ Σικελό, τὸν 'Ιταλό, τὸν 'Ισπανὸ ἢ τὸν Ρῶσο καὶ πὼς ἔχει περισσότερη εὐφυΐα καὶ ἀντίληψι καὶ τὴν ἴδια ἱκανότητα, ποὺ ἔχει ὁ καθένας, ποὺ κατοικεῖ στὴν Εὐρώπη ».

'Ο Χάου ἐδοκίμασε μεγάλη εὐτυχία καὶ χαρά, γιατὶ ἡ 'Ελλὰς τοῦ ἀνεγνώρισε τὶς ὑπηρεσίες του. Τὸ 1835 ἡ 'Ελληνικὴ Κυβέρνησις τοῦ ἔδωσε τὸν Σταυρὸ τοῦ Σωτῆρος. Στὸ ἔγγραφο ποὺ ἔλαβε ὁ Χάου μαζὶ μὲ τὸ παράσημο, ἀπήντησε μὲ ταπεινοφροσύνη :

« Οἱ πτωχὲς προσωπικὲς ὑπηρεσίες, ποὺ προσέφερα στὴν 'Ελλάδα τὴ ζοφερήν της ὥρα, δὲν ἦταν τέτοιες, ποὺ νὰ ἀξίζουν ἀνταμοιβή. 'Αρκετὴ ἀμοιβὴ μοῦ ἦταν ἡ ἱκανοποίησι, ὅτι μπόρεσα νὰ δώσω κάτι στὴν 'Ιδέα τῆς 'Ελευθερίας καὶ τῆς Φιλανθρωπίας. "Αν δὲν εἶχα τὴν ἱκανότητα, εἶχα τὴν διάθεσι νὰ ὑπηρετήσω στὴν ὑπόθεσι τῆς 'Ελλάδος. 'Απὸ κοινοῦ μὲ τοὺς συμπατριῶτές μου ἐδοκίμασα μεγάλο ἐνθουσιασμὸ γιὰ τὸν ἱερὸ σκοπό της. Καὶ ὁ ἐνθουσιασμὸς ἐμεγάλωσε μὲ τὴν παραμονή μου στὴν κλασσικὴ γῆ καὶ τὴν γνωριμία μου μὲ τοὺς ζωντανούς της πατριῶτες ».

« 'Αμερικανοὶ Φιλέλληνες » — *Θάνος Βαγενᾶς – Εὐρυδ. Δημητρακοπούλου (Κατὰ διασκευὴν Θ. Παρασκευοπούλου)*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

61. ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ

Ἀγαθοεργίαι. Κάμε καλὸ κι' ἂς κοίτεται. Κάμε τὸ καλὸ καὶ ρίξ' το στὸ γιαλό.

Ἀδικία. Ἀδικίας σπειρὶ σπαρμένο, κι ἂν φυτρώσῃ, δὲν σταχυάζει. Ἀδικομαζωμένα, ἀδικοσπορπισμένα. Ἀνεμομαζώματα, ἀνεμοσκορπίσματα.

Ἀλήθεια καὶ ψεῦδος. Ὅταν λέγῃς τὴν ἀλήθεια, τὸν Θεὸ ἔχεις βοήθεια. Ἡ ἀλήθεια πλέει σὰν τὸ λάδι στὸ νερό.

Ἀλληλοβοήθεια. Τό 'να χέρι νίβει τ' ἄλλο καὶ τὰ δυὸ τὸ πρόσωπο. Βάστα με νὰ σὲ βαστῶ, ν' ἀνεβοῦμε στὸ βουνό. Ὅποιος δὲν ξέρει νὰ βοηθάῃ μένει κατάμονος καὶ δυστυχάει.

Ἀλόγιστος ἐνέργεια. Ὅποιος δὲν βλέπει ποῦ πατεῖ, στὴν λάσπη θὲ νὰ πέσῃ.

Ἀνταπόδοσις. Ὁ καθένας, ὅπως δουλεύει, πληρώνεται. Ὁ Θεὸς ἀργεῖ, ἀλλὰ δὲν λησμονεῖ.

Βία. Ὅποιος τρέχει στὴν ἀρχή, γρήγορα ἀποσταίνεται. Ὅποιος βιάζεται σκοντάφτει. Ἡ βιάσῃ ψήνει τὸ ψωμί, μὰ δὲν τὸ καλοψήνει. Ὅσο βιάζεται ἡ γριά, τόσο κόβεται ἡ κλωστή.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Γερόντων πεῖρα. Ἄκουε γέρου συμβουλὴ καὶ παιδεμένου γνώμη.

Εἰς θεὸν πίστις. Ὁ Θεὸς εἶναι ψηλά, μὰ βλέπει χαμηλά. Ἀρνί, ποὺ βλέπει ὁ Θεός, ὁ λύκος δὲν τὸ τρώγει. Δὲν ἔχει ὁ φτωχός, μὰ ἔχει ὁ Θεός. Μὴν ἀπελπίζῃς ἄνθρωπο μὲ τὴν δική σου γνῶσι, γιατὶ δὲν ξέρεις ὁ Θεὸς τὶ ἔχει νὰ τοῦ δώσῃ.

Ἐργασία — ἀργία. Ἡ δουλειὰ νικάει τὴν φτώχεια. Ἔκατσε ἡ δουλειὰ στὴν πόρτα κι ἐκυνήγησε τὴν φτώχεια. Ὁ δουλευτὴς ποτέ του δὲν πεινάει. Ἡ πεῖνα περνάει ἀπὸ τὸ κατώφλι τοῦ δουλευτῆ καὶ μέσα δὲν μπαίνει. Ἡ ἀργία γεννᾷ κάθε ἁμαρτία. Ὁ ἀργὸς κάθε μέρα τὸ ἔχει γιορτή.

Εὐγένεια. Ἂν χάθηκαν τὰ χρήματα, ἡ ἀρχοντιὰ ἀπομένει. Ἡ ἀρχοντιὰ μυρίζει ἀπὸ μακριά. Βασιλικὸς κι ἂν μαραθῇ, τὴν μυρουδιὰ τὴν ἔχει.

Ὀκνηρία. Ὅποιος βαριέται, πολλὰ στερένεται. Ἀκαμάτης νέος, γέρος διακονιάρης. Ἀκαμασιά, σπιτοῦ ξεθεμελιώστρα. Ἂν πεινάῃ ὁ ἀκαμάτης, ψυχοπόνεσι δὲν ἔχει.

Πονηρῶν καταστροφή. Ὅποιος ἀνακατεύεται μὲ τὰ πίτουρα τὸν τρῶν οἱ κότες.

Σύνεσις. Τὰ γράμματα εἶναι καλά, μὰ νά 'χῃ νοῦ καὶ γνῶσι.

Ἀπὸ τὴν συλλογὴν παροιμιῶν Ν. Πολίτου

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

62. ΔΗΜΩΔΗ ΑΙΝΙΓΜΑΤΑ

1. Τὸ μάτι.

Ἀνοιγοκλοῦν οἱ κάμαρες
καὶ κρότος δὲν γρικιέται.

2. Ὁ καπνός.

Ἀπὸ μητέρα κόκκινη
γεννιέμαι παιδὶ μαῦρο·
φτερὰ δὲν ἔχω, μὰ πετῶ,
τὰ σύγνεφα γιὰ νά 'βρω.

3. Τὸ κεφάλι.

Ἔχω ἐδῶ ἕνα κουτὶ
κι ἔχει μέσα κάτι τι·
σὰν ἐβγῇ τὸ κάτι τι,
τί τὸ θέλω τὸ κουτί;

4. Ὁ σπόγγος.

Χιλιοτρύπητο λαγήνι
καὶ σταλιὰ νερὸ δὲν χύνει.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

63. Ο ΤΡΥΓΟΣ

Ἡ ἐποχὴ τοῦ τρύγου εἶναι μία περίοδος τῆς ζωῆς μας, ποὺ ὁμοιάζει μὲ ἑορτὴ πολυήμερη. Παντοῦ σὲ ὅλους τοὺς τόπους, ποὺ πρασινίζουν ἀπὸ τὰ ἀμπέλια, σκορπίζεται κάποια ἀλλοιώτικη χαρά. Τίποτε ἄλλο δὲν ἀκοῦς ὅλη τὴν ἡμέρα παρὰ φωνὲς χαρούμενες, τραγούδια, γέλια, θόρυβο. Παντοῦ βασιλεύει ἡ ἀνοικτὴ καρδιά. Οἱ τρυγηταί, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, γέροι καὶ νέοι, μ' ὅλη τὴν κούρασι τῆς δουλειᾶς, καὶ σὰν νὰ μὴν ἐσκέπτονταν τίποτε ἄλλο, πετοῦν ὁ ἕνας στὸν ἄλλο τὰ χοντροκομμένα τους ἀστεῖα καὶ σκορπίζουν τὸ γέλιο τους. Ἐνῷ μεταφέρουν τὰ σταφύλια μέσα στὰ πλεκτὰ καλάθια καὶ τὰ πηγαίνουν στὰ πα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τητήρια, στούς ληνούς, ἀλληλοπειράζονται, χοροπηδοῦν, φωνάζουν σάν νά θέλουν νά χαιρετίσουν ἔτσι τό καινούργιο κρασί, ἅμα θά γίνῃ στόν καιρό του. Καί φαίνεται πώς στό ξέσπασμα τῆς τέτοιας χαρᾶς τούς σπρώχνει ἡ μαγευτική δύναμις, πού κλείνει μέσα της ἡ φύσις τῆς ἐξοχῆς.

Κάθε ἡμέρα στά ἀμπέλια, τήν ἐποχή τοῦ τρύγου, βλέπομε συνήθειες τῆς ζωῆς, πού μπορεῖ νά πῇ κανείς ὅτι ἐσώθηκαν μέχρι σήμερα ἀπό τά μυθικά χρόνια τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ὅ,τι γίνεται σήμερα στόν τρύγο ἐγινόταν καί χιλιάδες χρόνια πρίν. Ἴδιες καί ἀπαράλλακτες καί τό ἴδιο ζωηρές οἱ συνήθειες. Οἱ πρόγονοί μας ξαναζοῦν μέσα στό ἀμπέλι. Στέκεις δίπλα σήμερα στούς τρυγητάς καί βλέπεις τήν δική τους τήν ζωή, πού δέν ἔχει ἀλλάξει καθόλου.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες μέ τούς χορούς καί τά τραγούδια τους στήν ὥρα τοῦ τρύγου, μέ τά παιγνίδια τους καί τά ἀστεῖά τους ἐγιόρταζαν καί τόν θεό Διόνυσο, πού ἦταν κύριος τῆς φύσεως, ἡ ὁποία ἔδειχνε ὅλη τήν δύναμι καί τό μεγαλεῖό της.

Ὁ θεός αὐτός τῆς χαρᾶς καί τοῦ θορύβου, πού ἀργότερα τόν εἶπαν θεόν «Ἐλευθερωτήν», ἐσκόρπιζε παντοῦ τήν χαρά του γεμάτη θόρυβο, στεφανωμένος μέ κισσό καί μέ δάφνη. Καί μέ τήν ἀκολουθία του ἐπερνοῦσε θριαμβευτικά μέσα ἀπό τά δάση καί τίς λαγκαδιές. Τέτοιο θεό δέν ἦταν δυνατόν παρά μέ θόρυβο, τραγούδια καί φωνές νά τόν χαιρετοῦν οἱ βοσκοί, οἱ ἀμπελουργοί καί ὅλοι ὅσοι ἐζοῦσαν στήν ἐξοχή. Καί πολύ περισσότερο οἱ τρυγηταί τοῦ σταφυλιοῦ τοῦ καρποῦ πού ἐχάρισε στούς ἀνθρώπους ὁ θεός Βάκχος, καί πού ὁ χυμός του ἀργότερα θά ἔφερνε καί σ' αὐτούς κάποια δυνατώτερη χαρά.

Τήν τρελλή αὐτή χαρά οἱ χωρικοί τῆς μυθικῆς Ἑλλάδος καί ξεχωριστά τῆς Ἀττικῆς τήν ἐφανέρωναν καί μέ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὴν παράξενη γιορτὴ ποὺ τὴν ἔλεγαν « ἀσκώλια ». Στὴν ὥρα τοῦ τρύγου ἐφούσκωναν ἕνα ἀσκὶ ἀπὸ δέρμα τράγου καὶ τὸ ἄλειφαν ἀπὸ ἔξω μὲ λάδι. Οἱ νέοι ἐχόρευαν καὶ ἐπηδοῦσαν ἐπάνω στὸ ἀσκὶ μὲ τὸ ἕνα πόδι καὶ ὅποιος κατόρθωνε νὰ σταθῇ ὄρθιος ἐπάνω στὸ ἀσκὶ ἦταν ὁ νικητὴς καὶ ἔπαιρνε βραβεῖο ἕνα ἄλλο ἀσκὶ γεμᾶτο μοῦστο. Ὅποιος ἔπεφτε κάτω, ἄκουε τὰ πειράγματα καὶ τὰ περιπαίγματα τῶν ἄλλων. Τὸ παιγνίδι αὐτὸ ἐλεγόταν « ἀσκωλιασμός ». Ὕστερα οἱ τρυγηταὶ καὶ οἱ ἄλλοι χωρικοὶ ἐγύριζαν μέσα στὰ ἀμπέλια τῆς περιοχῆς, ὅπου ἐγίνονταν τὰ ἀσκώλια, τὸ ἄγαλμα τοῦ Διονύσου καὶ ἐκρεμοῦσαν ἀπὸ τὰ δένδρα μικρὲς εἰκόνες τοῦ θεοῦ ἀπὸ ξύλα ἢ ἀπὸ κερί.

Οἱ τέτοιες καὶ ἄλλες ἐξοχικὲς ἑορτὲς ἐγεννοῦσαν στὴν ψυχὴ τῶν ἀνθρώπων τὸν Διονυσιακὸ ἐνθουσιασμὸ γιὰ τὶς ἀλλαγὲς τῆς φύσεως, ποὺ τὴν ἐθεοποιοῦσαν.

Τὸν τρύγο, ποὺ ἦτο μία ἀπὸ τὶς ὁμορφότερες καὶ σπουδαιότερες σκηνὲς τῆς κοινωνικῆς ζωῆς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μὴν τὸν τραγουδήσουν οἱ ποιηταί.

Ὁ Ὅμηρος, ποὺ καμμιὰ λεπτομέρεια τῆς κοινωνικῆς καὶ οἰκογενειακῆς ζωῆς τῶν Ἑλλήνων δὲν ἄφησε χωρὶς νὰ τὴν περιγράψῃ, ἀφιέρωσε καὶ στὸν τρύγο μερικοὺς στίχους. Στὸ ποίημά του, τὴν Ἰλιάδα, δίνει ζωηρὴ εἰκόνα τοῦ τρύγου καὶ τραγουδεῖ :

Κι ἀμπέλι μέσα σκάλισα σταφύλια φορτωμένο,
χρυσὸ κι ὅμορφο κι ἤτανε μαῦρα σταφύλια ἐπάνω.
Στηρίζονταν τὰ κλήματα σὲ φοῦρκες ἀσημένιες.
. . . . . .
Κι ἕνα μονάχα βρισκόταν στ' ἀμπέλι μονοπάτι,
ἀπ' ὅπου περνοδιάβαιναν οἱ τρυγητάδες, ὅταν
τ' ἀμπέλι αὐτὸ τρυγούσανε καὶ τρυφερὲς παρθένες.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Κι ἀγόρια ὅλ' ἀνοιχτόκαρδα μεσ' σὲ πλεκτὰ καλάθια
ἐκουβαλοῦσαν τὸν καρπὸ ποὺ εἶναι γλυκὸς σὰν μέλι.
Κι ἀνάμεσά τους ἔπαιζε μαγευτικὰ ἕν' ἀγόρι
τὴν ἄρπα τὴν γλυκόφωνη, ἐνῶ τ' ὡραῖο τραγούδι
τοῦ Λίνου τὸ τραγούδαγε μὲ τὴν γλυκειὰ φωνή του.
Κι ἐκεῖνοι ἀντάμα ρυθμικά, κτυπῶντας μὲ τὰ πόδια
τὴν γῆ ἀκολουθούσανε μ' ἀλαλιστὰ καὶ πήδους.

Τὸ τραγούδι τοῦ Λίνου ἦταν ὁ θρῆνος γιὰ τὸν ἄδικο θάνατο τοῦ γλυκόφωνου τραγουδιστῆ ἀπὸ τὸν Ἀπόλλωνα.

Νὰ καὶ μερικοὶ στίχοι γιὰ τὸν θάνατο τοῦ Λίνου, ποὺ ἐσώθηκαν ἴσαμ' ἐμᾶς ἀπὸ τὰ λεγόμενα « Δημοτικὰ τραγούδια » τῶν ἀρχαίων.

Ὦ Λίνε, ποὺ σὲ τίμησαν περίσσια
ὅλ' οἱ θεοί, γιατὶ σὲ σένα πρῶτα
ἐδώσανε τὴν χάρι, στοὺς ἀνθρώπους
νὰ τραγουδήσῃς ὄμορφο τραγούδι
μὲ τὴν γλυκειά σου τὴν φωνή. Μὰ ὁ Φοῖβος
ἀπ' τὴν πολλὴ τὴν ζήλεια σὲ σκοτώνει.
Κι οἱ Μοῦσες τώρα σὲ πικροθρηνοῦνε.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τὸν τρύγο περιγράφει καὶ ἄλλος ἀρχαῖος ποιητής, ὁ Ἡσίοδος, σ' ἕνα του ποίημα :

Τ' ἀμπέλια ἄλλοι τρυγούσανε κρατῶντας κλαδευτήρια
κι ἀπ' τὰ μεγάλα κλήματα, ποὺ ἦταν γεμᾶτα φύλλα,
κι ἀσημοκλημάτόβεργες, μαῦρα σταφύλια κι ἄσπρα
οἱ τρυγητάδες ἔκοβαν· κι ἄλλοι τὰ κουβαλοῦσαν
μέσ' στὰ καλάθια....

Νά καὶ μιὰ ἄλλη, πολὺ ζωντανὴ εἰκόνα τοῦ τρύγου, ποὺ μᾶς δίνει ἕνας ἀρχαῖος μυθιστοριογράφος, ὁ Λόγγος :

« Καὶ ὅταν εἶχε πιὰ μπῆ τὸ φθινόπωρο καὶ εἴχαμε τρύγο, ὅλοι στὴν ἐξοχὴ βρισκόνταν σὲ δουλειά. Ἕνας διώρθωνε τὰ πατητήρια, ἄλλος τὰ κοφίνια καὶ ἄλλος ἐκαθάριζε τὰ βαρέλια. Ἕνας ἀκόνιζε τὸ κλαδευτήρι του, γιὰ νὰ κόβῃ σταφύλια, καὶ ἄλλος ἐφρόντιζε γιὰ πέτρα, ποὺ νὰ μπορῇ νὰ λειώνῃ τὰ τσίπουρα τῶν σταφυλιῶν.

» Καὶ ὁ Δάφνις καὶ ἡ Χλόη, ἀφοῦ ἄφησαν τὰ πρόβατα καὶ τὰ γίδια, ἐβοηθοῦσαν καὶ αὐτοί.... Ἐκεῖνος ἔφερνε σταφύλια μὲ τὰ κοφίνια καὶ τὰ ἐπατοῦσε, ρίχνοντάς τα στὰ πατητήρια, καὶ ἔφερνε τὸν μοῦστο στὰ δοχεῖα. Ἐκείνη ἑτοίμαζε φαγητὸ γιὰ τοὺς τρυγητὰς καὶ τοὺς ἐκερνοῦσε κρασὶ παλιὸ καὶ ἐτρυγοῦσε ἀπὸ τὰ κλήματα τὰ πιὸ χαμηλά.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

»Στὴν Λέσβο ὅλα τὰ κλήματα εἶναι χαμηλὰ καὶ ὄχι στηλωμένα καὶ οἱ κληματόβεργες ἁπλώνονται χάμω στὴν γῆ καὶ σέρνονται σὰν κισσοί. Μπορεῖ νὰ φθάσῃ τὸ σταφύλι καὶ παιδί, ποὺ μόλις ἔχουν λυθῆ τὰ χέρια του ἀπὸ τὰ σπάργανα. Καὶ καθὼς ἦτο συνήθεια στὴν ἑορτὴ τοῦ Διονύσου καὶ στὸ φτειάσιμο τοῦ κρασιοῦ, εἶχαν φωνάξει καὶ γυναῖκες ἀπὸ τὰ κοντινὰ κτήματα».

Ὅταν διαβάζωμε τὶς περιγραφὲς αὐτές, δὲν νομίζομε ὅτι βλέπομε ὅσα γίνονται σήμερα στὰ ἀμπέλια καὶ στὰ πατητήρια; Τὰ γέλια, τὰ ἀστεῖα, τὰ πειράγματα, ποὺ περιγράφονται, εἶναι τὰ ἴδια ποὺ θὰ ἀκούσωμε μόλις βρεθοῦμε σ' ὁποιοδήποτε ἀμπέλι, ποὺ τρυγοῦν. Καὶ ἂν δὲν ἰδοῦμε τὰ «ἀσκώλια», θὰ ἰδοῦμε ἄλλα παιγνίδια τῶν τρυγητῶν, ποὺ ὁμοιάζουν. Καὶ ἂν δὲν ἀκούσωμε τὸ τραγούδι τοῦ Λίνου, θὰ ἀκούσωμε ἄλλα σημερινὰ δικά μας δημοτικὰ τραγούδια, ποὺ τὰ τραγουδοῦν γλυκόφωνοι τρυγηταὶ καὶ τρυγῆστρες, ὅπως τὸ παρακάτω, ποὺ λέγεται «Ἀμπέλι»:

—Ἀμπέλι μου πεντάφυλλο καὶ κοντοκλαδεμένο,
γιὰ δὲν ἀνθεῖς, γιὰ δὲν καρπεῖς, σταφύλια γιὰ δὲν βγάνεις;
Μοῦ χάλασες, παλιάμπελο, κι ἐγὼ θὰ σὲ πουλήσω.
— Μὴ μὲ πουλᾶς, ἀφέντη μου, κι ἐγὼ σὲ ξεχρεώνω.
Γιὰ βάλε νιοὺς καὶ σιάξε με, γέρους καὶ κλάδεψέ με,
βάλε γριὲς μεσόκοπες νὰ μὲ βλαστολογήσουν,
βάλε κορίτσια ἀνύπαντρα νὰ μὲ κορφολογήσουν.

Ἡ χαρὰ καὶ ἡ ζωηρότης τῶν σκηνῶν τοῦ τρύγου στὴν ἀρχαία ἐποχὴ δὲν ἔφυγε ἀπὸ τὴν χώρα μας, μὰ ὁ ἐνθουσιασμὸς δὲν γεμίζει πιὰ τὴν δική μας ψυχή. Ἴσως ἐπειδὴ δὲν ἀγαποῦμε πιὰ τὴν φύσι βαθιὰ καὶ ὅσο τῆς πρέπει.

Ἠλίας Π. Βουτιερίδης

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

64. Ο ΤΡΥΓΟΣ

Καλῶς μᾶς ἦλθες, Αὔγουστε,
μὲ τὰ γλυκά σου δῶρα.
Τοῦ Τρυγητοῦ ἡ ὥρα
μᾶς κράζει ἡ χαρά!
Λυγίζονται τὰ κλήματα
χλωρὰ καὶ φουντωμένα,
σταφύλια φορτωμένα
καὶ φύλλα δροσερά.

Τρύγος πρόσχαρα προβαίνει,
ἑορτάζει ἡ Οἰκουμένη,
ἡ φλογέρα ἀχολογᾷ!
Τὸ φθινόπωρο βουΐζει,
χορευτὰ πανηγυρίζει
καὶ τ' ἀμπέλια του τρυγᾷ.

Ἀθανάσιος Χριστόπουλος

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

65. ΟΙ ΤΕΣΣΕΡΕΣ ΕΠΟΧΕΣ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

1. Η ΑΝΟΙΞΙΣ

Ποιά εἶμαι 'γὼ δὲν ἔχω χρεία
νὰ σᾶς πῶ, καλὲς Κυράδες·
μὲ τὴν μόνη μου εὐωδία
φανερώνομαι ἀρκετά.

Ναί· τὴν ἄνοιξι, ποὺ τώρα
φεύγει ράχες καὶ πεδιάδες,
ὁλοστόλιστη, ἀνθοφόρα
ξαναβλέπετε ἐμπροστά.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

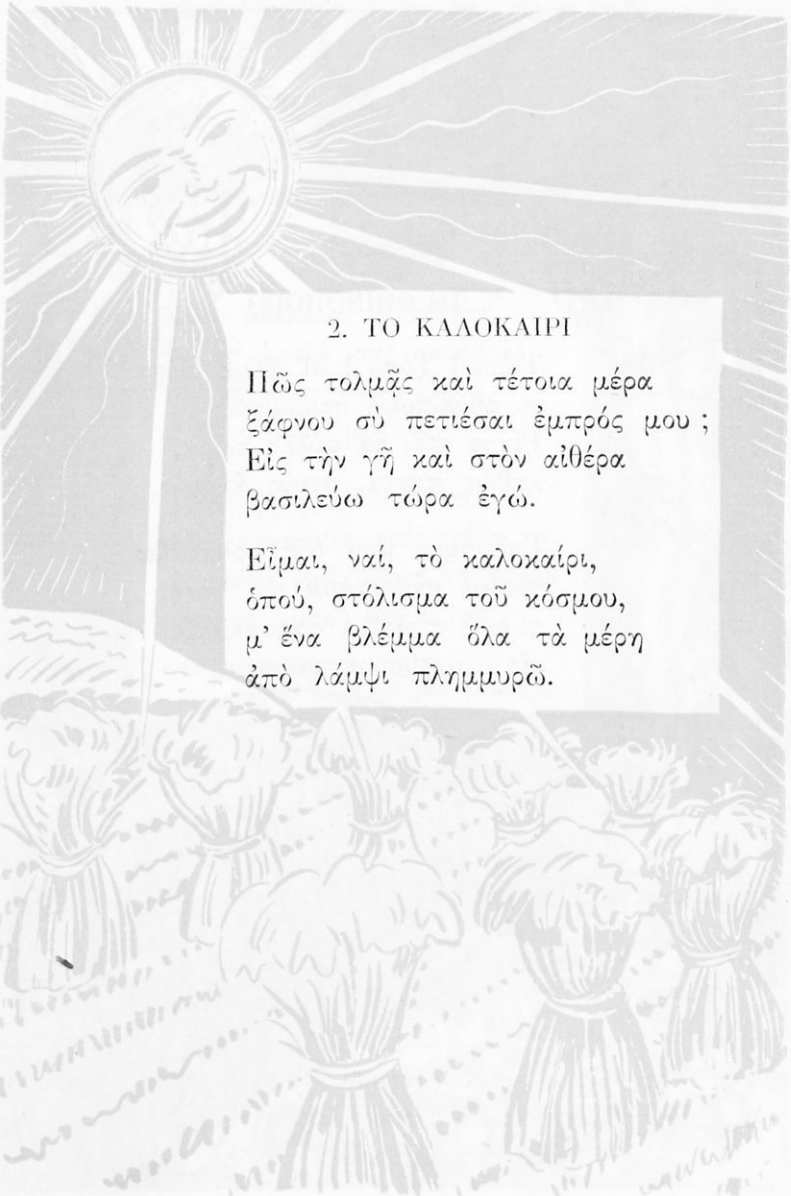

2. ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ

Πῶς τολμᾷς καὶ τέτοια μέρα
ξάφνου σὺ πετιέσαι ἐμπρός μου;
Εἰς τὴν γῆ καὶ στὸν αἰθέρα
βασιλεύω τώρα ἐγώ.

Εἶμαι, ναί, τὸ καλοκαίρι,
ὁπού, στόλισμα τοῦ κόσμου,
μ' ἕνα βλέμμα ὅλα τὰ μέρη
ἀπὸ λάμψι πλημμυρῶ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

3. ΤΟ ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ

Τόπο ! Τόπο ! Μ' ἄλλα δῶρα
τὸ φθινόπωρο προβαίνει.
Ρίχτε σεῖς τὰ φύλλα τώρα,
καθὼς πάντα, στοὺς ἀγρούς.

Γιὰ τιμή μου σᾶς προστάζω
τέτοιο σκόρπισμα νὰ γένῃ,
τὶ ἐγὼ τ' ἄνθια σας ἀλλάζω
εἰς ὁλόχρυσους καρπούς.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

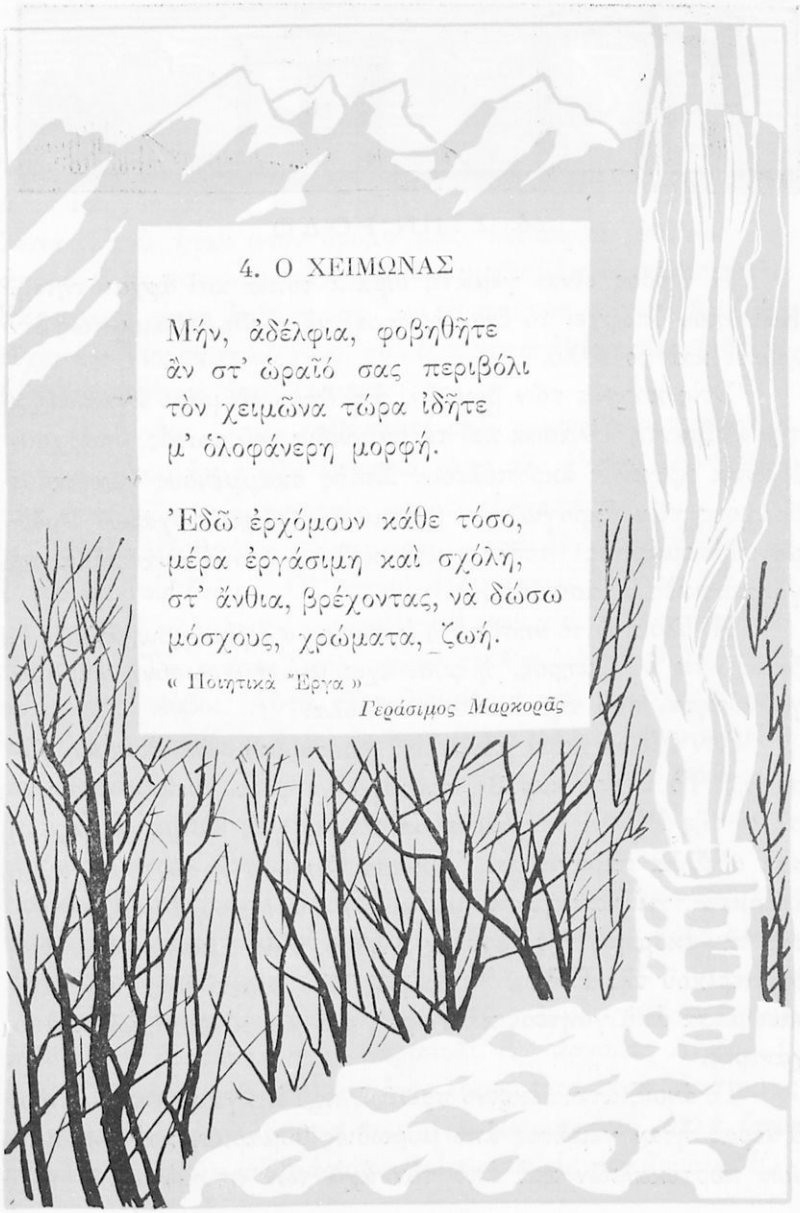

4. Ο ΧΕΙΜΩΝΑΣ

Μήν, ἀδέλφια, φοβηθῆτε
ἂν στ' ὡραῖό σας περιβόλι
τὸν χειμῶνα τώρα ἰδῆτε
μ' ὁλοφάνερη μορφή.

Ἐδῶ ἐρχόμουν κάθε τόσο,
μέρα ἐργάσιμη καὶ σχόλη,
στ' ἄνθια, βρέχοντας, νὰ δώσω
μόσχους, χρώματα, ζωή.

« Ποιητικὰ Ἔργα »

Γεράσιμος Μαρκορᾶς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

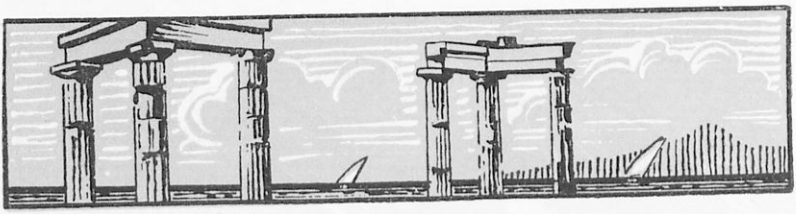

66. ΣΤΗΝ ΡΟΔΟ

Ἡ Ρόδος εἶναι γεμάτη ὡραῖα τοπία καὶ ἀρχαιότητες. Καὶ ὅπου ὑπάρχει τὸ ἕνα, ἠμπορεῖ νὰ εἶσθε βέβαιοι πὼς δὲν λείπει καὶ τὸ ἄλλο.

Στὶς κορφὲς τῶν βουνῶν, ἀπ' ὅπου τὸ μάτι ἀγκαλιάζει τὴν ἀπέραντη θάλασσα καὶ τὰ παιγνίδια τοῦ φωτός, ὑπάρχουν ἐρείπια ἀρχαίων ἀκροπόλεων. Στοὺς σκαμμένους γραφικοὺς βράχους τῶν ἀκρογιαλιῶν βρίσκονται τάφοι ἀρχαίων Ροδίων. Μαρμάρινες στῆλες καὶ κρῆνες λευκάζουν μέσα σὲ γοητευτικὲς πρασινάδες.

Μ' ὅλο ποὺ τὸ νησὶ αὐτὸ ἐγέννησε « ἀγέρωχους ἄνδρες », ὅπως λέει ὁ Ὅμηρος, ἡ φύσι ἔχει μιὰ ἡμερωσύνη καὶ μιὰ γλυκύτητα, ποὺ τὴν νοιώθετε εὔκολα.

Δὲν ἔμεινα παρὰ μόνον μιὰ ἡμέρα στὴν ἀνοιξιάτικη φύσι της. Τὸ ἄσπρο καράβι, ποὺ μὲ εἶχε φέρει ἐμπρὸς στὰ κάστρα τῆς Ρόδου, ἐπερίμενε ὑπ' ἀτμὸν γιὰ νὰ μὲ μεταφέρῃ καὶ σ' ἄλλα ἀκρογιάλια. Ἄρκεσε ὡστόσο ἡ σύντομη αὐτὴ ἐπίσκεψι, γιὰ νὰ γεμίσῃ ὀμορφιὲς ἡ ψυχή μου. Γιατί, κάνοντας τὴν ἐκδρομὴ τῆς ἀρχαίας Λίνδου, εἶδα ἀρκετὸ μέρος τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Ρόδου. Ὁ δρόμος, ποὺ φέρνει ἕως ἐκεῖ, περνάει μέσα ἀπὸ γοητευτικὰ χωριά, σὰν μιὰ κλωστὴ μέσα ἀπὸ χάντρες.

Τὸ ἀνοιξιάτικο ἐκεῖνο πρωϊνό, ποὺ ἐπήγαινα στὴν Λίνδο, ὁ ἀέρας ἦταν γεμᾶτος ἀπὸ μυρωδιὲς θυμαριῶν καὶ ἀνθισμένων πορτοκαλιῶν καὶ ἀπὸ τὸν ἀχὸ τῶν πευκώνων.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Σ' ὅλη τὴν διαδρομὴ τὰ μάτια μου δὲν ἀντίκρυσαν οὔτε μιὰ σπιθαμὴ φτωχικῆς ἢ ἀσήμαντης φύσεως. Παντοῦ τὰ κυπαρίσσια, οἱ ἐλιές, τὰ πλατάνια καὶ τὰ πεῦκα ἔντυναν τοὺς λόφους καὶ τὶς λαγκαδιές, καὶ στοὺς κάμπους ἁπλωνόταν ἡ τρυφερὴ πρασινάδα τῶν περιβολιῶν.

Τὰ χωριὰ τῆς Καλλιθέας, τοῦ Ἀρχαγγέλου, τῆς Μάλωνας, ποὺ ἦταν στὸν δρόμο μας, ἐλεύκαζαν ἐπάνω στὴν ἀπέραντη πρασινάδα, σὰν κοπάδια καθισμένων περιστεριῶν. Τὸ γενικό τους ἀσβέστωμα καὶ ἡ πάστρα τῶν αὐλῶν τους εἶχαν ἕνα γιορταστικὸ τόνο, ποὺ ἐφαίδρυνε ἀκόμη περισσότερο τὴν ἀνοιξιάτικη ἀτμόσφαιρα.

Ἡ Λίνδος, ὅταν ἐφθάσαμε, μοῦ προσφέρθηκε σὰν ἕνα ποτήρι, ὅπου ἤπια τὴν ὁμορφιὰ ὅλης τῆς Ρόδου. Τὸ θεαμά της συνδυάζει τὴν γοητεία καὶ τὸ ἐνδιαφέρον.

Καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ σημερινὸ χωριὸ δὲν φέρει ἀνάξια τὸ ἱστορικό του ὄνομα. Οἱ στενοὶ δρόμοι του θέλγουν μὲ τὴν μεσογειακὴ νησιώτικη γραφικότητά των καὶ τὴν μεγάλη πάστρα του. Τὰ σπίτια, κολλημένα τὸ ἕνα μὲ τὸ ἄλλο, εἶναι κάτασπροι κύβοι. Αὐτὰ τὰ ταπεινὰ μὰ καὶ πρόσχαρα μαζὶ νησιώτικα σπιτάκια ἦταν ἀνακατωμένα μὲ μέγαρα κτισμένα ἀπὸ Λίνδιους ἐμπόρους καὶ ἐφοπλιστὰς τοῦ 16ου αἰῶνος.

Σ' ἄλλα σπίτια ἐθαύμασα, κρεμασμένα στοὺς τοίχους σὰν πολύτιμες εἰκόνες, τὰ ἐξαίσια ροδίτικα πιάτα, καὶ δὲν ἐπεράσαμε ἀπὸ κατώφλι, ὅπου νὰ μὴν ἔστεκαν χωρικὲς γυναῖκες, ντυμένες γιὰ τὸ Πάσχα, μὲ τὰ γιορτινά τους φορέματα καὶ στολισμένες μὲ τὰ φλουριά τους.

Ἐγυρίσαμε ὡστόσο βιαστικὰ τὸ χωριό, γιατὶ ἀνυπομονούσαμε ν' ἀνεβοῦμε στὴν ἀκρόπολι τῆς ἀρχαίας Λίνδου.

Ὑψώνεται στὴν κορυφὴ ἑνὸς λόφου, ποὺ εἶναι ἀπότομος καὶ γυμνός. Τὸ ἀνέβασμά του εἶναι κουραστικό, ἀλλὰ ὅταν περνᾶτε τὴν πύλη τοῦ κάστρου βρίσκεσθε εἰς τὴν ἀρχαία Ἑλ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ληνικὴ Ἀκρόπολι καὶ σᾶς ὑποδέχονται σὰν πυργοδεσπότες ἡ Ὀμορφιὰ καὶ ἡ Ἱστορία.

Ἐκεῖ ὑψωνόταν ὁ περίφημος στὴν ἀρχαιότητα ναὸς τῆς Λινδίας Ἀθηνᾶς καὶ τὴν ἀκρόπολιν ἐστόλιζαν προαύλια, βωμοὶ ἄλλων θεῶν, ἑκατοντάδες ἀγάλματα καὶ ἀναρίθμητες μαρμάρινες ἐπιγραφὲς μὲ ψηφίσματα τῶν ἀρχαίων Λινδίων. Ἐπέρασα στὴν ἀρχαία ἀκρόπολι τῆς Λίνδου μίαν ὥρα καὶ εἶχα τὴν αἴσθησι ὅτι ἐζοῦσα μέσα στὸ παρελθόν. Κάτω ἀπὸ τὸ φωτεινὸ καὶ γαλάζιο οὐρανὸ ἐβασίλευε μιὰ γαλήνη αἰωνιότητος. Ἕνα ἀπέραντο τοπίο στεριᾶς καὶ θαλάσσης ἁπλωνόταν κάτω ἀπὸ τὰ πόδια μου. Ὁ ἥλιος ἐχρύσιζε τὴν ὀμορφιά του. Τὰ μάτια μου περιφέρονταν σὰν ἀναποφάσιστα, σὰν νὰ μὴ ἤξευραν νὰ διαλέξουν τὸ σημεῖο, ποὺ θὰ τοὺς ἄρεσε περισσότερο νὰ σταθοῦν.

Ἔβλεπα τὸ λιμάνι, ἀπὸ ὅπου ἐξεκίνησε μιὰ ἡμέρα μὲ τὶς τριήρεις του ὁ βασιλιᾶς Τληπόλεμος, γιὰ νὰ λάβῃ μέρος στὸν Τρωϊκὸ πόλεμο, τὸν τάφο τοῦ Κλεοβούλου, ἑνὸς ἀπὸ τοὺς ἑπτὰ σοφοὺς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, τὶς ἀκτές, ποὺ ἔμπαιναν βαθιὰ μέσα στὴ θάλασσα.

Τὸ σημεῖο, ὅπου ἐπὶ τέλους ἐσταμάτησα, ἦταν ἕνας μικροσκοπικὸς ὅρμος, κάτω ἀπὸ τὸν λόφο, κλειστὸς σὰν δακτυλίδι, ποὺ ἐγυάλιζε σὰν μιὰ μεγάλη ζαφειρόπετρα. Σ' αὐτόν, λένε, ἐβγῆκε ὁ ἀπόστολος Παῦλος γυρίζοντας ἀπὸ τὴν Ρώμη καὶ κατήχησε τοὺς Ροδίους στὴν θρησκεία τοῦ Ναζωραίου. Μὰ ὁ νοῦς μου ἐπέταξε ἀμέσως σὲ μιὰ ἄλλη μορφή.

Σ' αὐτὸν ἐκεῖ τὸν ὁρμίσκο, ἐσκέφθηκα, θὰ ἀποβιβάσθηκε δίχως ἄλλο ἡ Ἑλένη τοῦ Μενελάου, ὅταν, ὅπως λέει ὁ θρῦλος, ἦλθε στὴν Λίνδο, ἀφοῦ ἔπεσε ἡ Τροία. Ποῦ ἀλλοῦ παρὰ σ' αὐτὴ τὴν ἀγκαλιὰ θὰ εὕρισκε καλύτερο καταφύγιο ἀπὸ τὴν τρικυμία καὶ τοὺς ἀνθρώπους ;

Κατὰ διασκευὴν Θ. Παρασκευοπούλου

Κώστας Οὐράνης

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

67. Η ΔΗΛΟΣ

Εἴχαμε πάει νὰ ἐπισκεφθοῦμε τὴν Δῆλο. Τὸ ταξίδι αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ τὸ κάνῃ κανεὶς κάθε ἡμέρα. Ἡ Δῆλος εἶναι σήμερα ἀκατοίκητη. Συγκοινωνία μὲ τὸ νησὶ δὲν ὑπάρχει καὶ γιὰ νὰ πάῃ κανεὶς νὰ ἰδῇ τὰ ἀρχαῖα ἢ πρέπει νὰ περάσῃ μὲ καΐκι ἀπὸ τὴν Σῦρο ἢ νὰ πετύχῃ καμμιὰ εὐκαιρία ἐκδρομῆς μὲ βαπόρι. Τέτοιες ἐκδρομὲς κάνουν, πότε-πότε, διάφοροι σύλλογοι, ναυλώνοντας ἐπίτηδες βαπόρια. Καὶ μιὰ τέτοια εὐκαιρία ἐπετύχαμε καὶ ἐμεῖς.

Εἴχαμε μεγάλη ἐπιθυμία νὰ ἰδοῦμε τὴν ἑλληνικὴ αὐτὴ Πομπηΐα. Γιατί, ὅπως ἡ Πομπηΐα στὴν Ἰταλία, ποὺ ἐσκεπάσθηκε ἀπὸ τὴν λάβα τοῦ Βεζουβίου, ὅταν τὴν ἐξέθαψαν, ἐβρέθηκε ὅπως ἦταν τὴν στιγμὴ τῆς καταστροφῆς, ἔτσι καὶ ἡ Δῆλος διατηρεῖται μὲ τὰ σπίτια της καὶ τοὺς δρόμους της ὅπως ἦταν τὸν ἀρχαῖο καιρό. Μισογκρεμισμένα βέβαια καὶ ἀλλαγμένα ἀπὸ τὸν καιρό, ἀλλὰ ὄχι ἀφανισμένα καὶ ἀγνώριστα, ὅπως σὲ ἄλλους ἀρχαίους τόπους.

Περπατῶντας κανεὶς στοὺς δρόμους της καὶ μπαίνοντας μέσα στὰ σπίτια, ποὺ πολλὰ ἀπ' αὐτὰ νομίζεις, πὼς χθὲς ἀκόμη τὰ ἀφῆκαν οἱ παλιοί της κάτοικοι, φαντάζεσαι πὼς ξαναζῇς στοὺς παλιοὺς καιροὺς καὶ ξαναγυρίζεις μὲ τὴν φαν-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τασία σου στὰ χρόνια, ποὺ τὸ νησὶ αὐτὸ μὲ τὸ μεγάλο του ἐμπόριο καὶ τὸ πολυκάραβο λιμάνι του καὶ τοὺς ὡραίους ναούς του ἦταν κατοικία πλουσίων ἀνθρώπων καὶ περαστικῶν ξένων.

Ἔτσι ἕνα ὡραῖο καλοκαιρινὸ πρωὶ ἀποβιβασθήκαμε στὸ ἔρημο σήμερα ἀκρογιάλι τῆς Δήλου, ὅπου ἄλλοτε ἐχαλοῦσε ὁ κόσμος ἀπὸ τὴν κίνησι τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν ταξιδιωτῶν. Ἕνας ἀρχαιολόγος, ποὺ ἦταν μαζί μας, ἐμπῆκε μπροστά μας νὰ μᾶς ὁδηγήσῃ στὰ ἀρχαῖα καὶ νὰ μᾶς ἐξηγήσῃ τὸ κάθε τι, ποὺ θὰ ἐβλέπαμε. Αὐτοὶ οἱ ἀρχαιολόγοι, βλέπετε, στοὺς ἀρχαίους τόπους εἶναι σὰν νὰ βρίσκωνται στὸ χωριό τους. Καὶ δὲν μποροῦμε νὰ ἐπιθυμήσωμε καλύτερο ὁδηγὸ ἀπ' αὐτούς. Αὐτοὶ εἶναι σὰν ντόπιοι ἐκεῖ καὶ ἐμεῖς οἱ ἄλλοι σὰν ξένοι, ποὺ μᾶς φιλοξενοῦν στὸν τόπο τους.

Ὅταν προχωρήσαμε λιγάκι, ὁ ἀρχαιολόγος ἐσταμάτησε καὶ μᾶς εἶπε :

— Βλέπετε ἐκεῖ ἐπάνω μιὰ μικρὴ λίμνη, ποὺ γυαλίζει μέσα στὰ καλάμια ; Λοιπὸν ἐκεῖ κοντά, κάτω ἀπὸ μιὰ φοινικιά, ἐγέννησε ἡ καημένη ἡ Λητὼ τὸν Ἀπόλλωνα. Ὅταν ἐπλησίαζε νὰ γεννήσῃ, τὴν ἔφεραν γρήγορα-γρήγορα ἐδῶ καὶ ἐλευθερώθηκε ἡ γυναῖκα μ' ἕνα χαριτωμένο ξανθὸ ἀγοράκι, ποὺ ἦταν ὁ θεὸς Ἀπόλλων, καὶ ἕνα ὄμορφο κοριτσάκι, τὴν Ἄρτεμι.

Ὅπως μᾶς ἐμιλοῦσε ὁ ἀρχαιολόγος καὶ ὅπως ἐβλέπαμε τὰ μέρη, ἐνομίζαμε, πὼς χθὲς ἀκόμη εἶχαν γεννητούρια στὸ νησί. Πολλοὶ μάλιστα ἐνόμισαν, πὼς εἶχαν ἀκούσει τὶς φωνοῦλες τῶν μωρῶν.

Ἀφήνοντας πίσω καὶ τὸ ἔρημο λιμάνι, ἐπροχωρήσαμε πρὸς τὴν πόλι. Ἐπερνούσαμε ἀνάμεσα ἀπὸ μάρμαρα ναῶν, στῆλες, στοὲς καὶ ἀγάλματα. Ὁ σοφός μας ὁδηγὸς μᾶς ἐξήγησε τί ἦταν τὸ ἕνα καὶ τί τὸ ἄλλο.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἔπειτα ἐπήγαμε στὸ μουσεῖο, γεμᾶτο ἀπὸ ὡραῖα ἀγάλματα καὶ ἐπιγραφές.

— Τώρα, μᾶς εἶπε ὁ ὁδηγός μας, ἀφοῦ εἴδαμε τοὺς ναοὺς καὶ τὶς στοὲς καὶ τὴν ἀγορά, πᾶμε νὰ κάνωμε καὶ ἕναν περίπατο μέσα στὴν πόλι. Οἱ ἄνθρωποι μόνο λείπουν νὰ μᾶς καλοδεχθοῦν. Ὅλα τὰ ἄλλα μένουν στὸν τόπο τους. Τὰ σπίτια, ὅπου ἔζησαν οἱ ἄνθρωποι, τὰ δρομάκια, ὅπου ἐπερπατοῦσαν, τὰ μαγαζιά, ὅπου ἔκαναν τὰ ψώνια τους.

Ἀνεβήκαμε στὸν λόφο, ποὺ ἦταν κτισμένη ἡ πόλι, ἀφοῦ ἐκάναμε ἕνα γῦρο στοὺς ἀρχαίους δρόμους. Ὁ ὁδηγὸς μᾶς εἶπε :

— Ἂς μποῦμε τώρα σ' αὐτὸ τὸν ἀρχοντόσπιστο. Χωρὶς ἄλλο τὸ σπίτι αὐτὸ θὰ ἦταν σπίτι κάποιου ἀρχαίου ἐφοπλιστοῦ. Δὲν εἶναι ἐδῶ ὁ ἴδιος νὰ μᾶς δεχθῇ, ἀλλὰ δὲν πειράζει.

Ἐπροχωρήσαμε, ἀνεβήκαμε τὰ μαρμαρένια σκαλοπάτια καὶ βρεθήκαμε στὴν εὐρύχωρη αὐλή, στρωμένη ὅλη μὲ ὡραῖα μωσαϊκά.

— Δὲν σᾶς τὸ ἔλεγα ἐγώ, πὼς εἶναι σπίτι ἐφοπλιστοῦ ; μᾶς εἶπε ὁ ὁδηγός μας. Νὰ καὶ τὸ ἔμβλημά του, ἱστορημένο ἐπάνω στὸ ψηφιδωτό. Μιὰ ἄγκυρα καὶ ἕνας Τρίτων. Σύμβολα ναυτικὰ καὶ τὰ δυό.

Ἐσταθήκαμε καὶ ἐκαμαρώναμε τὸ ἀρχοντόσπιτο.

— Κρῖμα νὰ μὴν εἶναι ὁ ἴδιος ἐδῶ νὰ μᾶς περιποιηθῇ .... εἶπε ὁ ὁδηγός μας. Ἕνα γλυκὸ καὶ ἕνα ποτήρι νερὸ θὰ ἄξιζε ὅ,τι πῇς αὐτὴν τὴν ὥρα.

Ἕνας μικρὸς ἀπὸ τὸν τόπο, ποὺ μᾶς εἶχε ἀκολουθήσει, πουλῶντας λουκούμια συριανὰ καὶ κρύο νερό, ἔτρεξε τότε νὰ μᾶς περιποιηθῇ, σὰν νὰ εἶχε καταλάβει τὴν ἐπιθυμία μας καὶ σὰν νὰ ἤθελε νὰ βγάλῃ ἀσπροπρόσωπο τὸν νοικοκύρη τοῦ σπιτιοῦ.

— Λουκούμια καὶ νερό, κύριοι ...

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τὰ ἐδεχθήκαμε μὲ τὴν μεγαλύτερη εὐχαρίστησι. Κάποιος τότε ἐγύρισε στὸν μικρὸ καὶ τοῦ εἶπε :

— Δὲν μοῦ λές, παιδί μου, ἀρχαῖος εἶσαι ἐσύ ;

Ὁ μικρὸς δὲν ἐκατάλαβε.

— Μάλιστα, κύριε .... εἶπε.

Καὶ καθὼς τὸ παιδάκι τοῦ πέμπτου αἰῶνος πρὸ Χριστοῦ, ὅπως τὸ εἴχαμε φαντασθῆ, ἐμοίραζε ὁλόγυρα λουκούμια καὶ νερά, ἐνομίζαμε πὼς τὴν περιποίησι μᾶς τὴν ἔκανε στὸ σπίτι του ὁ φιλόξενος νοικοκύρης του. Τότε κάποιος ξένος, ποὺ ἦταν μαζὶ στὴν ἐκδρομή, ἔβγαλε τὸ σημειωματάριό του καὶ ἐσημείωσε :

« Στὰ σπίτια τῆς ἀρχαίας Δήλου προσφέρονται στοὺς ἐπισκέπτας ὡραῖα συριανὰ λουκούμια καὶ δροσερὸ νεράκι ».

— Ἀπὸ ποῦ πᾶνε στὸ ἐπάνω πάτωμα, παιδί μου; ἐρωτήσαμε τότε τὸν μικρό.

— Ὁρίστε, κύριοι, ἡ σκάλα, μᾶς εἶπε, σὰν ἄνθρωπος τοῦ σπιτιοῦ. Δὲν τὴν βλέπετε ;

Μπροστά μας πραγματικὰ ἦταν ἡ σκάλα, ποὺ ἔφερνε στὸ ἐπάνω πάτωμα. Ἀνεβήκαμε, σὰν νὰ ἤμαστε στὸ σπίτι μας. Ἔξαφνα σ' ἕναν τοῖχο εἴδαμε κάτι ὀρνιθοσκαλίσματα, σὰν τὰ κακογραμμένα γράμματα, ποὺ γράφουν καὶ σήμερα τὰ παιδιὰ στοὺς τοίχους. Ἐσκύψαμε καὶ ἐδιαβάσαμε :

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΤΥΦΛΟΣ ΟΥΔΕ ΒΛΕΠΕΙ
ΟΥΔΕΝ ΠΑΙΖΩΝ ΑΣΤΡΑΓΑΛΟΥΣ ΕΚΛΕΨΕΝ
ΑΥΤΩ ΕΡΜΙΑΣ ΑΣΤΡΑΓΑΛΟΥΣ

— Καταλαμβάνετε τὶ τρέχει ἐδῶ; μᾶς εἶπε ὁ ἀρχαιολόγος. Τὰ παιδιὰ τοῦ 450 π.Χ. εἶχαν τὴν κακὴ συνήθεια, ὅπως καὶ τὰ σημερινά, νὰ γράφουν ἐπάνω στοὺς τοίχους. Ὁ μικρὸς Ἑρμίας λοιπὸν ἔπαιζε τὰ κότσια μὲ τὸν μικρούλη τὸν Δημήτριο, παιδιὰ χρηματιστῶν καὶ τὰ δύο, καὶ ὁ Ἑρμίας ἔκανε ζαβολιὲς στὸν Δημήτριο, χωρὶς νὰ παίρνῃ εἴδησι ἐκεῖνος.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Κάποιος ἄλλος πονηρὸς μικρὸς ὅμως, ποὺ εἶχε μυρισθῆ τὴν ζαβολιά, ἔπιασε καὶ ἔγραψε στὸν τοῖχο αὐτά, ποὺ ἐδιαβάσατε.

Καὶ ὁ ἀρχαιολόγος μᾶς ἐξήγησε τὴν ἀρχαία ἐπιγραφὴ τοῦ τοίχου :

Ὁ Δημήτριος εἶναι στραβὸς καὶ δὲν βλέπει τίποτε, ὅταν παίζῃ τὰ κότσια. Ὁ Ἑρμίας τοῦ ἔκλεψε μερικὰ κότσια.

Κάποιος τότε ἀπὸ μᾶς ἐγύρισε καὶ εἶπε αὐστηρὰ στὸν μικρὸ μὲ τὰ λουκούμια :

— Ἐσὺ τὰ ἔγραψες αὐτά ;

Ὁ μικρὸς τὰ ἐχρειάσθηκε.

— Ὄχι, μπάρμπα, ἐφώναξε. Δὲν τὰ ἔγραψα ἐγώ....

Σὲ λίγο ἐφεύγαμε μὲ τὸ γρήγορο βαπόρι, ἀφήνοντας πίσω μας τὸ φωτολουσμένο νησὶ τοῦ Ἀπόλλωνος. Καὶ δὲν ἦταν σὰν νὰ ἐφεύγαμε ἀπὸ μιὰ νεκρὴ πολιτεία. Κάτι μᾶς ἔλεγε μέσα μας, πὼς εἴχαμε ξαναζήσει, γιὰ λίγες ὧρες, μαζὶ μὲ τοὺς ἀρχαίους κατοίκους τοῦ ἱεροῦ νησιοῦ καὶ πὼς εἴχαμε παίξει κότσια μαζὶ μὲ τὸν κουτὸ Δημήτριο καὶ τὸν τετραπόνηρο τὸν Ἑρμία.

Παῦλος Νιρβάνας

Ὅταν, μικρὸ παιδὶ ἀκόμη, ἄκουα στὰ κλέφτικα τραγούδια καὶ τ' ὄνομα τῶν Γρεβενῶν, τὰ ἐφανταζόμουν σκαρφαλωμένα στὰ κατσάβραχα τῆς Πίνδου, ἐκεῖ στὰ ἀπάτητα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λημέρια τοῦ Ζιάκα καὶ ὅλης τῆς δοξασμένης κλεφτουριᾶς.

Φοβοῦμαι, ἀλήθεια, ὅτι πολλὰ Ἑλληνόπουλα δὲν ἔχουν ἀκούσει οὔτε τ' ὄνομα τῆς ἁρματωλικῆς οἰκογενείας τοῦ Ζιάκα. Καὶ ὅμως κάθε κορυφὴ τῆς Ρούμελης ἀντιλαλεῖ τὶς παλληκαριὲς καὶ τὰ κλέφτικα τραγούδια τῶν Ζιακαίων.

Τέσσαρα ἀδέλφια εὑρέθηκαν στὸν μεγάλο χαλασμὸ τοῦ Μεσολογγιοῦ. Γιὰ τὸν ἁρματωλὸ Γιαννούλα τραγουδοῦμε ἀκόμη στὴν Ρούμελη :

Γράφει ὁ Γιαννούλας μιὰ γραφὴ κι' ἕνα καημένο γράμμα
σὲ σᾶς, γερόντοι ἀπ' τ' Ἀγραφα, σὲ σᾶς, κοτζαμπασῆδες,
γρήγορα τὸ μουρασαλὲ ἀπ' τὴν Ὀξυὰ καὶ κάτω....

Κι ὅταν στὸ Σπήλαιο, κοντὰ στὰ Γρεβενά, ἐσκοτώθηκε στὰ 1854 ὁ τελευταῖος Ζιάκας, τὸ κλέφτικο τραγούδι διαλάλησε παντοῦ τὸν μεγάλο χαμὸ καὶ ἐπρόσταξε καὶ τὰ πουλιὰ ἀκόμη νὰ πενθήσουν.

Ἐσεῖς, πουλιὰ τῶν Γρεβενῶν κι ἀηδόνια τοῦ Μετσόβου,
φέτο νὰ μὴ λαλήσετε, παρὰ νὰ βουβαθῆτε.

Γι' αὐτό, ὅπως εἶπα παραπάνω, ἐφανταζόμουν τὰ Γρεβενὰ πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὸν κάμπο. Ἕνα ταξίδι ὅμως ἕως ἐκεῖ μὲ ἔβγαλε ἀπὸ τὴν πλάνη αὐτή. Ἀπὸ τὴν Κοζάνη τὸ αὐτοκίνητο ὅλο καὶ κατέβαινε χαμηλότερα καὶ ὕστερα ἀπὸ 55 χιλιόμετρα εὑρήκαμε τὰ Γρεβενά, τρυπωμένα σ' ἕνα βαθύπεδο τοῦ γειτονικοῦ Ἀλιάκμονος. Κυκλωμένα ἀπὸ πανύψηλες βουνοκορφές, ἔχουν μόνον μιὰ στενὴ ἔξοδο πρὸς τὸ ποτάμι, καὶ ζοῦν ἐκεῖ ἀπόμερα καὶ εὐχαριστημένα ἀπὸ τὶς ἀναμνήσεις παλιῶν δοξασμένων καιρῶν.

Τὸ ἔργο τῆς παλιᾶς κλεφτουριᾶς τῶν Γρεβενῶν συνέχισαν στὸν καιρό μας τὰ παλληκάρια τῶν Μακεδονικῶν ἀγώνων, λίγα χρόνια πρὶν γίνῃ ἐλεύθερη καὶ πάλι ἡ Μακεδονία μας. Καὶ οἱ ἀθηναϊκὲς ἐφημερίδες τοῦ 1911 πολλὲς ἡ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μέρες ἔγραφαν γιὰ τὸν τραγικὸ θάνατο τοῦ Μητροπολίτη τῶν Γρεβενῶν Αἰμιλιανοῦ. Καὶ ἀφοῦ εὑρέθηκα στὴν Κοζάνη, εἶχα τὸν πόθο νὰ προσκυνήσω τὸ ἅγιο χῶμα, ποὺ ἐδέχθηκε τὸ ταλαιπωρημένο σῶμά του.

Ἦταν σούρουπο, ὅταν φθάσαμε στὰ Γρεβενά· στὴν πλατεῖα τῆς μικρῆς πολιτείας λαμποκοποῦσε ἡ μαρμαρένια προτομὴ τοῦ μαρτυρικοῦ Δεσπότη. Μὲ συγκίνησι βαθειὰ ἀντίκρυσα καὶ προσκύνησα τὴν ἀδείλιαστη μορφὴ τοῦ Αἰμιλιανοῦ καὶ μὲ πιὸ πολλὴ συγκίνησι ἄκουσα τὸ βράδυ ἀπὸ εὐγενικὸ φίλο ὅλη τὴν ἱστορία του.

Ὁ Αἰμιλιανὸς ἐγεννήθηκε στὸ Ἰκόνιο τῆς Μικρᾶς Ἀσίας στὰ 1874 καὶ ἐσπούδασε στὴν Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης. Ἅμα ἐπῆρε τὸ δίπλωμά του, ἔγινε διάκος κοντὰ στὸν Μητροπολίτη τοῦ Μοναστηριοῦ καὶ καθηγητὴς στὸ ἑλληνικὸ γυμνάσιο.

Σὲ λίγον καιρὸ ἔγινε ἐπίσκοπος καὶ βοηθὸς τοῦ Μητροπολίτου. Καὶ ὄχι μόνον βοηθὸς στὰ θρησκευτικά του καθήκοντα, ἀλλὰ καὶ σύντροφος καὶ δεξὶ χέρι στοὺς ἐθνικοὺς ἀγῶνας τοῦ Παύλου Μελᾶ καὶ τῶν ἄλλων παλληκαριῶν τῶν Μακεδονικῶν βουνῶν.

Στὰ 1908 ἔγινε Μητροπολίτης Γρεβενῶν. Ἐδῶ οἱ ἐθνικοὶ ἀγῶνες ἦταν σκληρότεροι. Ἡμέρα καὶ νύκτα ὁ Αἰμιλιανὸς ἐγύριζε στὰ χωριά, δίνοντας θάρρος στοὺς βασανισμένους ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους κομιτατζῆδες χριστιανούς. Ὅλοι τοῦ ἔλεγαν νὰ μὴ βγαίνῃ ἀπὸ τὰ Γρεβενά, γιατὶ ἐκινδύνευε ἡ ζωή του· παντοῦ τὸν παραμόνευαν οἱ ἐχθροί του.

— Νὰ μὴ βγαίνω ἀπὸ τὰ Γρεβενά; ἀπαντοῦσε μὲ ὑπερηφάνεια ὁ Αἰμιλιανός. Μήπως εἶμαι Μητροπολίτης μονάχα στὰ Γρεβενά; Τὰ χωριά μου θὰ μείνουν χωρὶς τὸν πατέρα τους;

Καὶ ἐξακολουθοῦσε ἀτάραχος τὶς περιοδεῖές του. Οἱ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

χριστιανοὶ ἐμάθαιναν τὰ σχέδια τῶν ἐχθρῶν, ἀλλὰ δὲν ἐτολμοῦσαν νὰ λένε τίποτε στὸν Αἰμιλιανό. Καὶ τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1911, γυρίζοντας ἀπὸ τὸ Σχίνοβο, ἐδολοφονήθηκε μὲ τὸν ἀγριώτερο τρόπο, μαζὶ μὲ τὸν διᾶκό του καὶ τὸν ἀγωγιάτη του.

Ὕστερα ἀπὸ πέντε ἡμέρες εὑρῆκαν κρεουργημένα τὰ πτώματά τους....

Ὅλα τὰ χωριὰ ἐξεκίνησαν γιὰ τὴν πολιτεία· ἐπήγαιναν νὰ προσκυνήσουν τὸ χιλιοβασανισμένο σῶμα τοῦ ἀλησμονήτου Δεσπότη. Καὶ μὲ θρήνους καὶ μὲ δάκρυα τὸ ἔθαψαν δίπλα στὴν Μητρόπολι.

Δημ. Κοντογιάννης

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

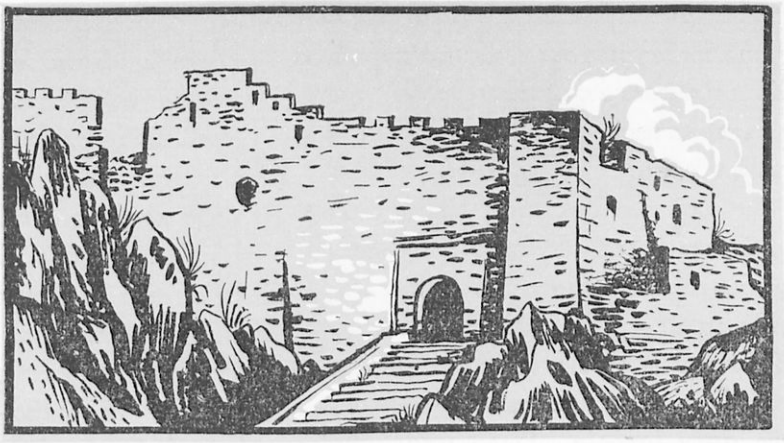

69. ΤΟ ΑΡΓΥΡΟΚΑΣΤΡΟΝ

Σὲ μιὰ στροφὴ τοῦ δρόμου, σὰν ζωγραφιὰ ἀπὸ τεχνίτη χέρι ἱστορημένη, ξεπροβάλλει μέσα στὴν καρδιὰ τῆς Βορείου Ἠπείρου τὸ θρυλικὸ Ἀργυρόκαστρο.

Πόλις μεσαιωνική, ποὺ ὑψώνεται ἀνάμεσα σὲ βουνὰ ἄγρια, ἀπλησίαστα, ἄδενδρα καὶ σκυθρωπά. Ἐπάνω σὲ τρεῖς γιγάντιους βράχους εἶναι κτισμένα τὰ σπίτια της· καὶ μπροστά, στὸν πιὸ ψηλὸ βράχο, κάθεται βαρὺ τὸ ὑπερήφανο Κάστρο, ἀπὸ τὸν καιρὸ μαυρισμένο, μὲ τὶς ἐπάλξεις καὶ τὶς πολεμίστρες του βουβές, τὶς τοξωτές του πόρτες ἀνοικτές, τοὺς πύργους του ἑτοιμορρόπους.

Νομίζεις πὼς ξάφνου ἀπὸ τὶς ὁλάνοικτες πόρτες θὰ ξεχυθοῦν μελίσσι οἱ βυζαντινοὶ ἀκρῖτες, σιδερόφρακτοι καβαλλάρηδες, μὲ σπαθιὰ γυμνὰ καὶ μακριὰ κοντάρια, γιὰ νὰ κτυπηθοῦν μὲ Νορμανδοὺς καὶ Σλάβους ἐπιδρομεῖς.

Χρόνοι ἡρωϊκοὶ καὶ θρῦλοι παλαιοὶ ζωντανεύουν στοῦ κάστρου τὸ ἀντίκρυσμα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Καὶ πλησιάζεις ... Οἱ στοές, οἱ φυλακές, οἱ πολεμίστρες γεμᾶτες ἀγριόχορτα καὶ παπαροῦνες. Γεράκια κρώζουν καὶ ζυγιάζονται ἀπὸ πάνω σου· κοιτάζουν κάτω μὲ βλέμμα διαπεραστικό. Ἔπειτα, ξαφνικά, ὁρμοῦν σὰν βέλη καὶ χύνονται πρὸς τὴν πεδιάδα.

Σοῦ φαίνεται πὼς ζῇς σ' ἄλλους παλιοὺς καιρούς, στὸν μεσαίωνα. Σοῦ φαίνεται πὼς βρίσκεσαι σὲ κεῖνα τὰ θρυλικὰ βυζαντινὰ κάστρα, ποὺ οἱ Ἀκρῖτες ἔκτιζαν στὰ μακρινὰ σύνορα τῆς χώρας σ' Ἀνατολὴ καὶ Δύσι, γιὰ νὰ ὑπερασπίζουν τὴν Πατρίδα τους ἀπὸ τοὺς λογῆς-λογῆς βαρβάρους.

Ἐδῶ νοιώθει κανεὶς καλύτερα ὅσα ἔτυχε νὰ διαβάσῃ στὴν ἱστορία. Τώρα καταλαβαίνει πόσοι ἀγῶνες, πόσες θυσίες θὰ ἔγιναν γῦρο στὰ κάστρα αὐτά, γιὰ νὰ κρατηθῇ ὁ τόπος ἐλεύθερος ἀπὸ τὶς ἐπιδρομὲς τῶν βαρβάρων. Καὶ φαντάζεται κανεὶς πόσον ἄγρυπνη καὶ καρτερικὴ πρέπει νὰ ἦταν ἡ φρούρησι ἀπὸ τὰ ψηλὰ αὐτὰ κάστρα. Ἐρχόταν ὥρα, καὶ πολὺ συχνά, ποὺ τὸ φρούριο ὅλο ἐτράνταζε ἀπὸ τὸν κρότο τῶν σιδερένιων ὅπλων, ἀπὸ τὰ προστάγματα τῶν ἀρχηγῶν καὶ ἀπὸ τὸ ποδοβολητὸ καὶ τὰ χρεμετίσματα τῶν ἀλόγων.

Ὁ Διγενὴς Ἀκρίτας, ὁ Ἡρακλῆς τῆς βυζαντινῆς Ἑλλάδος, ζωντανεύει ὁλόκληρος μπροστὰ στὰ μάτια σου στοῦ κάστρου τὸ ἀντίκρυσμα. Ἔτσι καὶ τὸ ἀντίκρυσμα τῶν γῦρο βουνῶν φέρει στὴν θύμησί σου ὁλοζώντανες κάποιες ἄλλες μορφές, πιὸ κοντινὲς καὶ γνώριμες, τοὺς στρατιῶτες καὶ τοὺς εὐζώνους τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, ποὺ ἀγωνίσθηκαν καὶ ἔχυσαν τὸ αἷμά τους στὰ βουνὰ αὐτά, γιὰ νὰ διώξουν κάποιους ἐχθρούς, τοὺς Λύκους καὶ τοὺς Κενταύρους καὶ τὰ τσακάλια τῆς Ἀλβανίας.

Γ. Α. Μέγας

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

70. Η ΚΕΡΚΥΡΑ

Ποιός μπορεῖ νὰ ἀρνηθῇ τὸ γαλανὸ πανέμορφο χρῶμα τοῦ ἀττικοῦ οὐρανοῦ ; Ποιός ἄλλος ἥλιος κατώρθωσε ποτὲ νὰ χρυσώνῃ τοὺς παλιοὺς λίθους τῆς Ἀκροπόλεως καὶ νὰ ξαναζωντανεύῃ τὴν παλιά τους ψυχή ; Ποιός δὲν ἐθαύμασε καὶ δὲν ἐχάρηκε τὰ μενεξεδένια δειλινὰ παιγνίδια τοῦ ἥλιου μὲ τὶς πλαγιὲς τοῦ Ὑμηττοῦ ;

Ἀλλὰ ἡ φύσι ἐλησμόνησε νὰ σκορπίσῃ ἄφθονα στὸ δοξασμένο κάμπο τῆς Ἀττικῆς ἕνα χρῶμα, τὸ πράσινο.

Ὅποιος κατοικεῖ στὸ γλυκὸ νησὶ τοῦ Ἰονίου —στὴν ὡραία Κέρκυρα—πνίγεται μέσα στὸ πράσινο. Δὲν χρειάζεται νὰ πάῃ κανεὶς ἔξω ἀπὸ τὴν πόλι. Τὰ τελευταῖα σπίτια ἀγκαλιάζονται μὲ εὐκαλύπτους καὶ ἰτιὲς καὶ τὰ μπαλκόνια σκιάζονται ἀπὸ περιπλοκάδες καὶ κισσούς, καὶ δυὸ βήματα παρὰ πέρα βασιλεύει παντοῦ τὸ πράσινο.

Ὁ ἀπέραντος ἐλαιῶνας εἶναι μιὰ ἀκράτητη πλημμύρα. Γεμίζει κάθε κοιλάδα μὲ τὸ σταχτοπράσινο χρῶμά του καὶ κατεβαίνει μὲ τὶς γέρικες ἐλιές του νὰ ἀνταμώσῃ τὴν θάλασσα, ποὺ φιλεῖ τὶς ρίζες τους καὶ καθρεφτίζει τὶς κορυφές τους.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Κι' ἀνάμεσα στὶς φυλλωσιὲς ξεπροβάλλει πότε μιὰ σειρὰ κυπαρίσσια, πότε μιὰ γωνιὰ ἀπὸ ἐπαύλεις, πότε μιὰ στέγη ἀπὸ καλύβα καπνοστεφανωμένη.

Παρέκει σὲ μιὰ κοιλάδα, προφυλαγμένη ἀπὸ τοῦ βοριᾶ τὰ χαϊδέματα, ἀγκαλιασμένες πορτοκαλιὲς μὲ λεμονιές, δάσος ὁλόκληρο. Καὶ ἅμα ἀνέβωμε στὴν κορυφὴ τοῦ λόφου, πιὸ πέρα, ἄλλη εἰκόνα ξετυλίγεται ἐμπρός μας.

Ἕνα ποταμάκι ἥσυχο κυλᾷ τὰ καθάρια νερά του μέσα σὲ καλαμιὲς καὶ σχοῖνα καὶ πιὸ πέρα ξαπλώνεται τὸ ἀπέραντο λιβάδι ὡς κάτω στὴ θάλασσα. Ἕνα πράσινο χαλὶ σμίγει μὲ τὸ ἄλλο, τὸ γαλάζιο· ἄσπρα σημάδια στὸ ἕνα φαίνονται οἱ γλάροι, μαῦρες καὶ κίτρινες πινελιὲς στὸ ἄλλο οἱ ἀγελάδες.

Ἐκεῖ κάτω κοντὰ —λέει τὸ πανάρχαιο ὡραῖο παραμύθι— ἔφθασε ταλαιπωρημένος ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ἀποκοιμήθηκε κάτω ἀπὸ μιὰν ἐλιά. Ἐκεῖ, στὴν ὄχθη τοῦ μικροῦ ποταμοῦ, στέλλει καὶ ἡ Ἀθηνᾶ τὴν βασιλοπούλα μὲ τὶς ὑπηρέτριές της νὰ πλύνουν καὶ νὰ λευκάνουν. Καὶ ὅταν ὁ ναυαγὸς ξυπνᾷ ἀπὸ τὶς φωνὲς καὶ τὰ γέλια τῶν γυναικῶν, ποὺ παίζουν τὴν σφαῖρα, ἡ θεὰ τοῦ δίνει μιὰ λάμψι θεϊκὴ στὸ πρόσωπο.

Ἐκεῖ τώρα στὸν ἀνηφορικὸ δρόμο, ἀντὶ ν' ἀκούσῃς τὰ χρυσᾶ κουδουνάκια καὶ τ' ἀσημένια χάμουρα ἀπὸ τὰ ὀκτὼ μουλάρια, ποὺ τραβοῦν τὸ ἁμάξι τῆς Ναυσικᾶς, ἀφήνει τὴν βενζίνα του ἕνα αὐτοκίνητο. Καί, ἀντὶ τὶς φωνὲς καὶ τὰ γέλια τῶν κοριτσιῶν, ἀντηχεῖ βαρειὰ ἡ φωνὴ τοῦ ζευγολάτη.

Τρέχει καὶ σήμερα ἥσυχα τὸ ποταμάκι, ἀλλ' οὔτε παλάτια φαίνονται μακριά, οὔτε νεράϊδες παίζουν στὶς ὄχθες του. Μερικὲς ἐλιὲς σκαρφαλώνουν σὲ κάτι χαριτωμένους λοφίσκους. Ποιός ξέρει μήπως ἀπὸ τὴν ἐλιά, ποὺ ἔκοψε ὁ Ὀδυσσεὺς ἕνα κλαρὶ γιὰ νὰ σκεπασθῇ, δὲν ἔπιασαν παρακλάδια, καὶ βρίσκονται ἀκόμη καὶ σήμερα ἐκεῖ !

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ὅλη ἡ Κέρκυρα εἶναι μιὰ ἀπέραντη θάλασσα μὲ τὸ χρῶμα τῆς ἐλιᾶς καὶ μὲ τὰ τεράστια κύματα, τοὺς ὁλοπράσινους λόφους.

Μέσα στὴν πόλι βρίσκεται τὸ χαριτωμένο λιμανάκι τῆς Γαρίτσας. Ἀληθινὸ παιγνίδι τῆς φύσεως. Ὁ ἥλιος τὴν στολίζει μαγευτικὰ σὰν καλλιτέχνης καὶ ποιητής. Τρέχει νὰ κρυφθῇ πίσω ἀπὸ τὰ βουνὰ καὶ σὰν ἀποχαιρετισμὸ ἀφήνει ἀπὸ πάνω της ἕνα πελώριο φωτοστέφανο. Ἀπέναντι οἱ χιονισμένες κορυφὲς τῶν βουνῶν τῆς Ἠπείρου ὁμοιάζουν σὰν τριαντάφυλλα στὸ ὑστερνὸ χάϊδεμα τοῦ ἥλιου.

Πέντε ἕξι ψαροποῦλες μὲ ἀναμμένα φαναράκια γυρίζουν, ὕστερα ἀπὸ τὸν ἀγῶνα τῆς ἡμέρας, ν' ἀράξουν στὸ λιμανάκι, καὶ στὴν ἀκρογιαλιὰ ἀντηχεῖ ἡ φωνὴ τῶν ψαράδων, ποὺ τραβοῦν τὰ δίχτυα τους.

Ἕνας περίπατος μισῆς ὥρας σὲ φέρνει ἀπὸ τὴν πόλι σὲ μιὰ γωνιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ μαγευτικὲς καὶ τοῦ νησιοῦ καὶ ἴσως ὅλης τῆς Ἑλλάδος. Ἕνα πελώριο κανόνι, λείψανο παλαιοῦ πυροβολείου, δίνει τὴν ὀνομασία τῆς θέσεως· εἶναι τὸ « Κανόνι ».

Δεξιὰ μιὰ λιμνοθάλασσα, μὲ τὸ διβάρι καὶ τὶς καλαμιές του στὸ βάθος, ἥσυχη σὰν καθρέπτης. Ἀριστερὰ τὸ ἀνοικτὸ πέλαγος μ' ἕνα φρικίασμα σιγαλό, ἀνεπαίσθητο. Στὰ ὅρια τῶν δύο, ἕνα μοναστηράκι, ἐπάνω σὲ ἕνα βράχο ἐπίπεδο, καὶ πιὸ πέρα τὸ Ποντικονήσι. Λέγουν πὼς εἶναι τὸ πλοῖο τοῦ Ὀδυσσέως ἀπολιθωμένο. Σήμερα εἶναι μιὰ πινελιὰ πράσινη μὲς στὸ γαλάζιο χρῶμα τῆς θάλασσας. Καὶ ἀντικρὺ στὴν σειρὰ φαίνονται λόφοι καταπράσινοι, ποὺ ἀνεβαίνουν σὰν κρεμαστοὶ κῆποι ὡς τὸ Γαστούρι.

Μακριὰ σ' ἕναν ἀπὸ κείνους τοὺς κρεμαστοὺς λόφους, ποὺ ἀνεβαίνουν ἀπὸ τὴν θάλασσα πρὸς τὸ Γαστούρι, μιὰ βασανισμένη ψυχή, ἡ βασίλισσα τῆς Αὐστρίας Ἐλι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σάβετ, ἐφαντάσθηκε μιὰ ἡμέρα ἕνα καταφύγιο, ἕνα ἄσυλο μακριὰ ἀπὸ τὸν θόρυβο τῆς ζωῆς, μέσα στὸ πράσινο, μέσα στὴν φύσι, γιὰ νὰ μπορῇ νὰ ζήσῃ ἥσυχα. Καὶ ἔκτισε τὸ παλάτι της. Τὸ ἐστόλισε μὲ ἀγάλματα κι εἰκόνες. Καὶ ἐξεφύτρωσαν ἐκεῖ θεοὶ καὶ ἡμίθεοι, Νύμφες καὶ Μοῦσες, μέσα σὲ πίδακες καὶ σὲ σπηλιές. Καὶ ἐκεῖ ἐζοῦσε καὶ ἡ ψυχὴ ἐκείνη μιὰ ζωὴ χαριτωμένη τῶν ἀρχαίων παραμυθιῶν, ὥσπου ἐπέθανε.

Τώρα τὸ παλάτι τοῦ Γαστουριοῦ εἶναι ἑλληνικό. Εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ στολίσματα τοῦ πανέμορφου νησιοῦ.

Λαύρας

71. ΑΠΟ ΤΟΝ ΓΥΡΟ ΤΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

Τὸ λιμάνι τῆς Κυπαρισσίας εἶναι μικροσκοπικό. Δὲν ἔχει τὴν ἀξίωσι νὰ φιλοξενῇ ὑπερωκεάνια οὔτε τεράστια πολεμικά, καθὼς τὰ φιλοξενεῖ σχεδὸν κάθε χρόνο τὸ θεόκτιστο λιμάνι τῆς Πύλου. Ἐδῶ μόνον μικρὰ καΐκια μὲ κατάλευκα πανιά, σὰν ὡραῖοι κύκνοι, ἀργοκίνητα καὶ ναζιάρικα μπαινοβγαίνουν ἀπὸ τὸ ἥσυχο λιμανάκι μας. Κάθε Κυριακὴ πρωΐ ἀκούγεται καὶ σφύριγμα βαποριοῦ. Εἶναι τὸ μικρὸ ἐπιβατικὸ ἀτμόπλοιο « Ἁγία Βαρβάρα », ποὺ ἐκτελεῖ τακτικὰ τὸν γῦρο τῆς Πελοποννήσου.

Μόλις ἀγκυροβολεῖ τὸ τριγυρίζουν οἱ βάρκες. Ὁ γερανὸς (τὸ βίντσι) δουλεύει, ἐπιβάτες ἐπιβιβάζονται· ἄλλοι βγαίνουν νὰ πιοῦν κρύο νερὸ ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ πηγὴ τοῦ Διονύσου, ποὺ ἑνώνει τὰ νερά της μὲ τὰ ἁλμυρὰ κύματα. Ἀπὸ τὰ ἄφθονα αὐτὰ κρυόνερα πάντα τὸ ἀτμόπλοιο παίρνει νερὸ γιὰ τοὺς ἐπιβάτας, ὡς ποὺ νὰ φθάσῃ στὸν Πειραιᾶ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Δὲν περνᾷ μιὰ ὥρα καὶ τὸ σφύριγμα ἀκούγεται πάλι. Ὁ ἔλικας αὐλακώνει τὰ νερὰ καὶ τὸ πλοῖο μᾶς ἀποχαιρετᾷ, γιὰ νὰ μᾶς ξαναεπισκεφθῇ τὴν ἐρχομένη Κυριακή.

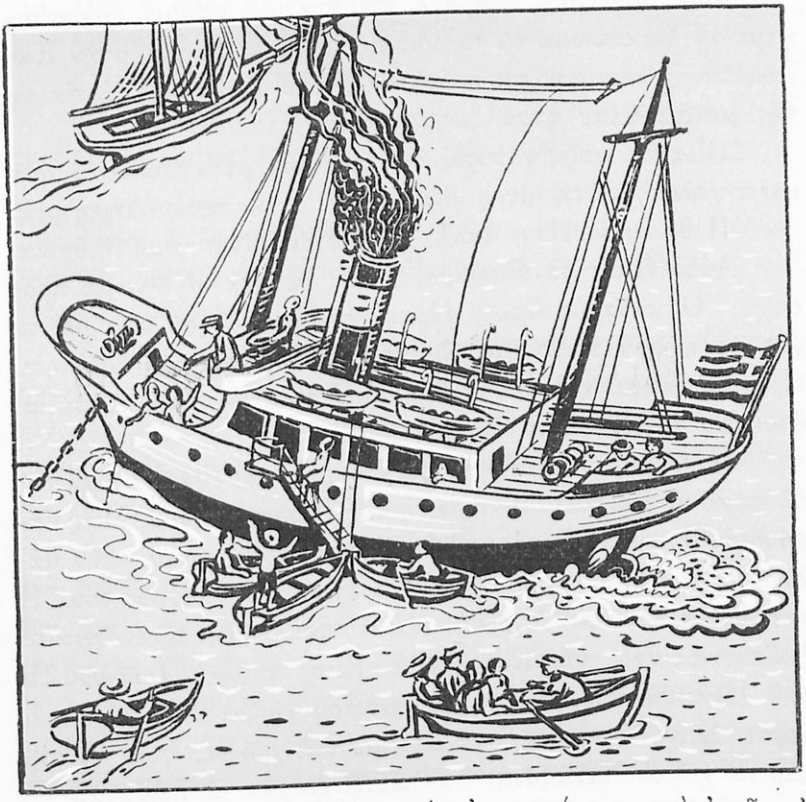

Μιὰ ἀπ' αὐτὲς τὶς Κυριακὲς ἀποφασίσαμε καὶ ἐμεῖς νὰ γίνωμε ταξιδιῶτες. Ὁ πλοίαρχος καπετὰν-Δημήτρης μᾶς ἐδέχθηκε μὲ καλωσύνη. Ὁ καμαρῶτος μὲ πολλὴ εὐγένεια μᾶς ἔδωσε καθίσματα ἐπάνω στὴν γέφυρα καὶ ἐμεῖς παραγγείλαμε τὸ πρωϊνὸ καφεδάκι.

Μόλις ἐκάμψαμε τὸν λιμενοβραχίονα, ἄρχισε νὰ ταλαντεύεται τὸ πλοῖό μας σὰν καρυδόφλουδο, ἐνῷ ἄνεμος δὲν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐφυσοῦσε, οὔτε κύματα εἶχε ἡ θάλασσα. Τὸ πλοῖο ὅλο ἐσάλευε καὶ ἡ πρῷρά του ἀνεβοκατέβαινε σὰν νὰ προσκυνοῦσε τὸ ὑγρὸ στοιχεῖο.

Τόσο πολὺ μᾶς ἐτάραξε, ποὺ γιὰ μιὰ στιγμὴ ἐσκεφθήκαμε νὰ διακόψωμε τὸ ταξίδι, μόλις θὰ ἐφθάναμε στὴν Καλαμάτα. Ὅλων μας τὰ πρόσωπα ἔγιναν ὠχρὰ καὶ ἡ εἰκόνα τῆς μεταμελείας ἦταν ζωγραφισμένη.

Ἤμαστε στὴν γέφυρα ἀκίνητοι καὶ μελαγχολικοί· τὴν μελαγχολικὴ αὐτὴ σιγὴ διακόπτει ὁ καπετὰν-Δημήτρης.

— Ἡ θάλασσα εἶναι καλή, μᾶς λέγει, εἶναι γεμάτη ὑγεία.

Αὐτὰ ἐμεῖς τὰ ἀκούαμε, χωρὶς βέβαια νὰ δίνωμε προσοχή. Ὁ καθαρὸς ὅμως ἀέρας, ἡ ἀπασχόλησί μας μὲ τὰ νέα μέρη ποὺ ἐβλέπαμε, ἐμετρίαζαν ὁλοένα τὴν ἐνόχλησι. Ἔπειτα καὶ αὐτὴ ἡ φουσκοθαλασσιὰ ἐμετριάσθηκε πολύ, καὶ ἔτσι δὲν ἀργήσαμε νὰ συνέλθωμε.

Δὲν εἴχαμε ἀκόμη διανύσει ἕνα μίλι καὶ ἐθαυμάζαμε τὴν ὁλοπράσινη καὶ κατάφυτη ἀκτὴ τῆς Πελοποννήσου. Μᾶς παρουσιάσθηκε ἕνα ὡραιότατο ἐκκλησάκι τόσο κοντὰ στὴν θάλασσα, ποὺ τὰ κύματα σχεδὸν ἔβρεχαν τοὺς τοίχους του. Ἡ τοποθεσία λέγεται Ἀγρίλης καὶ τὸ ἐκκλησάκι εἶναι ἀρχαῖος βυζαντινὸς ναὸς τῆς Κοιμήσεως. Εἶναι κτίσμα Ἰωάννου Η′ τοῦ Παλαιολόγου, τοῦ προτελευταίου Βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος. Στὴν θέσι αὐτή, στὰ μεσαιωνικὰ χρόνια, ἦταν τὸ σημερινὸ χωριὸ Χαλαζόνι, ποὺ κατέστρεψαν οἱ πειραταί. Οἱ χωρικοὶ ἄφησαν τὴν θέσι αὐτὴ καὶ ἔκτισαν τὸ χωριὸ δύο μίλια μακρύτερα ἀπὸ τὴν θάλασσα, ἐκεῖ ὅπου εἶναι καὶ τώρα. Ὕστερα ἀπὸ πολλὰ χρόνια στὸ ἐρειπωμένο χωριὸ καὶ τὴν γκρεμισμένην ἐκκλησία ἀσκήτευε ἕνας καλόγηρος. Μιὰ ἡμέρα ἐπέρασε ἀπὸ ἐκεῖ ὁ Ἰωάννης ὁ Παλαιολόγος, ὅταν ἀκόμη ἦτο Δεσπότης (ἡγεμὼν) τοῦ Μυστρᾶ. Ὁ καλόγηρος προσποιήθηκε πὼς δὲν τὸν ἐγνώριζε καὶ τοῦ λέγει :

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

— Ἐσὺ θὰ βασιλεύσῃς...

— Ἂν βασιλεύσω, τοῦ ἀπαντᾷ ὁ Ἰωάννης, τί θέλεις νὰ σοῦ κάνω ;

Καὶ ὁ καλόγηρος εἶπε :

— Θέλω νὰ μοῦ κτίσῃς τὴν ἐκκλησία.

Ὁ Ἰωάννης ἐβασίλευσε καὶ ἐτήρησε τὴν ὑπόσχεσι. Ἔκτισε τὴν μικροσκοπικὴ ἐκείνη ἐκκλησία καὶ τὸ ὑλικὸ τὸ ἔστειλε, ὅπως λέγουν, ἀπὸ τὴν Πόλι.

Τώρα ἡ φουσκοθαλασσιὰ ἔπαυσε ἐντελῶς. Ἡ θάλασσα εἶναι ἥσυχη, ὁ οὐρανὸς καθαρός, τὸ ἀεράκι δροσερὸ καὶ ἡ ὄρεξι αὐξάνει.

Ἐμπρός μας φαίνεται ἕνα ὡραιότατο νησάκι. Εἶναι ἡ νῆσος Πρώτη. Ἀπὸ μακριά, ποὺ τὴν βλέπομε, μᾶς φαίνεται σὰν μιὰ μεγάλη σαύρα ἁπλωμένη στὴν θάλασσα. Ἐκεῖ δὲν κατοικεῖ κανείς. Οἱ κάτοικοι τῶν Γαργαλιάνων ἀποβιβάζουν τὸν χειμῶνα τὰ ποίμνιά των, γιατὶ ἔχει καλὴ βοσκή.

Ἀράζομε τώρα στὸ ἀνοικτὸ λιμάνι τῆς Μαράθου, ποὺ εἶναι τὸ ἐπίνειον τῶν Γαργαλιάνων. Ὅλη ἡ ἔκτασις, ποὺ χωρίζει τὴν Μάραθο ἀπὸ τοὺς Γαργαλιάνους, εἶναι κατάφυτη ἀπὸ ἀμπέλια, σταφίδες καὶ ἐλιές. Οὔτε μιὰ σπιθαμὴ δὲν βρίσκεται ἀκαλλιέργητη. Οἱ Γαργαλιανιῶτες εἶναι πολὺ ἐργατικοί. Ἀπὸ τὸ λιμάνι τῆς Μαράθου ἐξάγεται τὸ λάδι, τὸ κρασὶ καὶ ἡ σταφίδα τῶν Γαργαλιάνων καὶ τῶν περιχώρων.

Τὸ πλοῖο φεύγει καὶ σὲ λίγο ἐμπρός μας ἀρχίζει νὰ φαίνεται ἡ Σφακτηρία.

Εἶναι ἕνας τεράστιος λιμενοβραχίων, ποὺ προφυλάττει τὸν λιμένα τῆς Πύλου ἀπὸ τὴν ὀργὴ τῶν κυμάτων, ὅταν εἶναι κακοκαιρία. Ὅμως τὰ κύματα μὲ τὴν ὑπομονή των κατατρώγουν ὁλοένα τὰ πλευρά της. Ἀποκόπτουν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πελώρια πέτρινα βουνὰ καὶ τὰ καταποντίζουν στὸν βυθό. Καὶ ἔτσι ἀνοίγουν δρόμο πρὸς τὸν λιμένα. Δύο ἀπομονωμένοι βράχοι σχηματίζουν εἴσοδο στὸ λιμάνι.

Τὸ πλοῖό μας ἔχει γραμμὴ πρὸς τοὺς δύο αὐτοὺς γίγαντας, ποὺ στέκονται ὑπερήφανοι καὶ κατάμαυροι. Καὶ μπαίνομε στὸ λιμάνι.

Δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ ἀσφαλέστερο λιμάνι. Ἐδῶ πολλὲς φορὲς καταφεύγουν οἱ μεγάλοι Εὐρωπαϊκοὶ στόλοι τῆς Μεσογείου, ὅταν κάνουν μεγάλα γυμνάσια. Βρισκόμαστε στὰ βασίλεια τοῦ Ὁμηρικοῦ Νέστορος. Ἐκεῖ ἐκάηκε ὁ ὑπερήφανος Τουρκοαιγυπτιακὸς στόλος ἀπὸ τὰ πολεμικὰ τῶν τριῶν Μεγάλων Δυνάμεων. Καὶ ἔτσι ἔληξαν τὰ βάσανα τοῦ μεγάλου μας Ἀγῶνος.

Σήμερα οἱ ψαρᾶδες μαζὶ μὲ τὰ ψάρια τραβοῦν καὶ κανένα σιδερικὸ ἀπὸ τὰ Σουλτανικὰ καράβια, ποὺ σαπίζουν στὸν πυθμένα. Ἐπάνω σ' ἕνα βράχο, ποὺ τὸν δέρνουν ἀδιάκοπα τὰ κύματα, ὑψώνεται τὸ μνημεῖο τοῦ φιλέλληνος Σανταρόζα. Σ' ἄλλο βράχο τὸ μνημεῖο τῶν Ρώσων καὶ πλησίον ὁ τάφος τοῦ δοξασμένου Τσαμαδοῦ. Παρέκει λάμπει κάτασπρο τὸ περίλαμπρο μνημεῖο τῶν Γάλλων. Οἱ Ἕλληνες, ποὺ πάντα εὐγνωμονοῦν, ὕψωσαν παντοῦ στοὺς ξένους, ποὺ ἀγωνίσθηκαν γιὰ τὴν ἐλευθερία, τὰ μνημεῖα τῆς εὐγνωμοσύνης.

Ἀπὸ τὸ πλοῖό μας βλέπομε τὸ « Νεόκαστρο », τὸ φρούριο, ποὺ σῴζεται ἀκέραιο, γιατὶ στὰ 1828 τὸ εἶχε ἐπισκευάσει ὁ Γάλλος στρατηγὸς Μαιζών. Ἔχει ἐπάλξεις, πολεμίστρες, δεξαμενές, προμαχῶνας. Βλέπομε ἀκόμη τὴν ἐκκλησία τῆς Μεταμορφώσεως, ποὺ ἐκτίσθηκε ἐπὶ φραγκοκρατίας. Ἔπειτα ἐπὶ τουρκοκρατίας ἔγινε τζαμὶ καὶ ἀπὸ τὴν Μεγάλη Ἐπανάστασι ἔγινε Ὀρθόδοξος ναός.

«Ἡμερολόγιον Μεγάλης Ἑλλάδος» *Ν. Μαρτίνης* (Διασκευὴ)

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

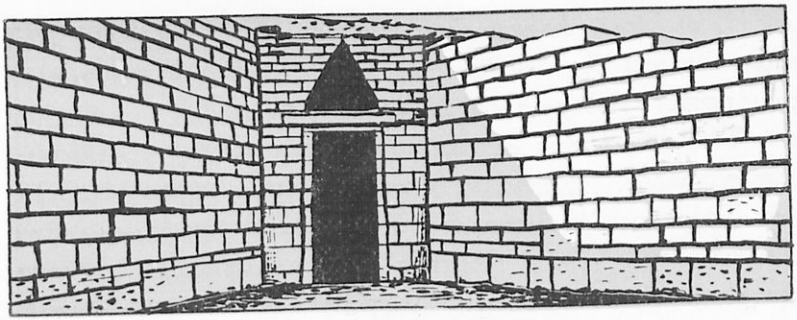

72. ΟΙ ΠΑΛΙΟΠΕΤΡΕΣ

Ὁ Γενναῖος Κολοκοτρώνης, ὁ γυιὸς τοῦ «Γέρου τοῦ Μωριᾶ», ὑπασπιστὴς τῶν πρώτων βασιλέων τῆς Ἑλλάδος Ὄθωνος καὶ Ἀμαλίας, ἀφηγεῖτο κάποτε, μετὰ τὴν ἔξωσί των, τὴν ἐξῆς ἱστορία, ἕνα ἀπὸ τὰ πολλὰ δείγματα τῆς πίστεως τῶν βασιλέων στὴν ἀρχαία παράδοσι τοῦ Ἔθνους.

Κατὰ τὴν πρώτη περιοδεία τῶν βασιλέων στὴν Πελοπόννησο —λέγει ὁ ὑπασπιστής των— μόλις ἐφθάσαμε στὸ Ναύπλιο, μὲ ἐκάλεσε ὁ βασιλεὺς καὶ μοῦ εἶπε :

— Πρέπει νὰ ἐπισκεφθοῦμε καὶ τὰς Μυκήνας, κύριε Κολοκοτρώνη. Σεῖς, ποὺ γνωρίζετε τὸν τόπο, παρακαλῶ νὰ φροντίσετε. Αὔριο θὰ γίνῃ ἡ ἐκδρομή. Γνωρίζετε τὸ μέρος ;

— Μυκήνας εἴπατε, Μεγαλειότατε; Μάλιστα, θὰ φροντίσω !

Ἐπῆγα —συνεχίζει ὁ Γενναῖος— στὴν ἀγορὰ καὶ ἐρωτοῦσα νὰ μάθω ποῦ εἶναι αὐταὶ αἱ Μυκῆναι. Ἀλλὰ κανεὶς δὲν μποροῦσε νὰ μὲ διαφωτίσῃ.

— Πρώτη φορὰ ἀκοῦμε τὸ ὄνομα αὐτό, μοῦ ἔλεγαν. Τὶ τόπος εἶναι αὐτός ;

Ἀπηλπισμένος πηγαίνω νύκτα στὸ γειτονικὸ χωριὸ καὶ συναντῶ στὸν δρόμο βοσκοὺς ποὺ ἐγύριζαν.

— Ἐλᾶτε ἐδῶ, παιδιά, τοὺς λέγω. Πῆτέ μου, σὲ ποιό μέρος ἐδῶ τριγῦρο συνηθίζουν οἱ «λόρδοι» καὶ πηγαίνουν νὰ ἰδοῦν τίποτε παλιὰ χαλάσματα ;

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

— Ἐγὼ ξέρω, ἀπαντᾷ ἕνας βοσκός. Στὸ Χαρβάτι πηγαίνουν συχνὰ οἱ « λόρδοι » μὲ βιβλία κι ὅλο ψάχνουν κάτι παλιόπετρες, ποὺ βρίσκονται ἔξω ἀπὸ τὸ χωριό.

Τότε ἐθυμήθηκα—συνέχισε ὁ Κολοκοτρώνης—ὅτι ἐγνώριζα τὸ μέρος, εἶχα μάλιστα κάμει φοβερὸ πόλεμο ἐκεῖ μὲ τοὺς Τούρκους. Ἐκινήσαμε λοιπὸν κατὰ τὸ πρόγραμμα, τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωΐ. Ἔφιππος ἐγώ, καμαρωτός, ὡδήγησα τὴν βασιλικὴ συνοδεία στὸ Χαρβάτι καί, ὅταν ἐφθάσαμε, ἐσήκωσα τὸ δεξί μου χέρι ἀργὰ-ἀργὰ καὶ ἔδειξα τὶς παλιόπετρες.

— Ἰδοὺ αἱ Μυκῆναι, εἶπα.

Οἱ συνάδελφοί μου ἔμειναν μὲ ἀνοικτὸ στόμα, ἔκπληκτοι γιὰ τὴν σοφία μου. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ὄθων εὐχαριστήθηκε πολύ.

— Ὁ κύριος Κολοκοτρώνης, εἶπε, εἶναι ἐξ ὅλων μας ὁ λογιώτατος καὶ ὁ περισσότερον κάτοχος ἀρχαιολογικῶν γνώσεων.

Ἀλλὰ καὶ ἡ Ἀμαλία, λογία ὅσον καὶ ὁ Ὄθων, « πλήρης Ἑλλάδος », ὅπως καὶ ἐκεῖνος, δὲν ἐλάτρευε λιγώτερο τὴν κλασσικὴν ἀρχαιότητα. Καὶ τῆς ἄρεσε νὰ ἐκτελῇ χρέη « ἐξηγητοῦ » τῶν ἀρχαιοτήτων στοὺς φιλοξενουμένους της, συνοδευομένη ἀπὸ τὸν εὐφυέστατο ὑπασπιστή της Καρατάσσον, τὸν ἔνδοξον Ἀγωνιστήν, ὁ ὁποῖος τῆς ἔλεγε κάποτε στὴν Ἀκρόπολι :

— Μὴ τοὺς λὲς τόσα πολλά, βασίλισσα. Θὰ τοὺς παλαβώσῃς αὐτοὺς τοὺς κουτόφραγκους. Καὶ θὰ κουβαλήσουν ὅλες τὶς παλιόπετρες στὰ σπίτια τους καὶ θὰ βουλιάξῃ τὸ καράβι. Ἀμ' θὰ τοὺς χωρίσουν καὶ οἱ γυναῖκές τους, γιατί, ἀντὶ στολίδια, θὰ τοὺς πᾶνε πέτρες.... Διότι οἱ ξένοι συνήθιζαν νὰ φεύγουν ἀπὸ τὶς ἀρχαιότητες καὶ μὲ μία ... πέτρα.

Τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ θυμοσόφου ὑπασπιστοῦ της μετέφρασε ἡ Ἀμαλία στὸν τότε ἀρχιδοῦκα τῆς Αὐστρίας, τὸν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἔπειτα ἀτυχῆ αὐτοκράτορα τοῦ Μεξικοῦ Μαξιμιλιανό, ὁ ὁποῖος, νεαρὸς τότε, ἔκαμνε τὸν γῦρο τοῦ κόσμου μαζὶ μὲ τὸν ἀδελφό του καὶ ἦτο φιλοξενούμενος στὰς Ἀθήνας.

— Ἔχεις δίκιο, λέγει ὁ ἀρχιδούξ στὸν Καρατάσσο. Εἴμεθα κουτοφράγκοι καὶ γι' αὐτὸ ἐρχόμεθα στὴν Ἑλλάδα, νὰ ξυπνήσῃ τὸ μυαλό μας.

Καὶ τοῦ ἀπαντᾷ ὁ Ἀγωνιστής, ὁ ὁποῖος, ἂν καὶ ἀγράμματος, ἤξερε πολὺ καλά, ὅπως ὅλοι οἱ Ἕλληνες τοῦ Ἀγῶνος, τὴν ἐθνικὴ σημασία τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς παραδόσεως :

— Ἂς τὰ λέμε ἐμεῖς αὐτά, Ὑψηλότατε. Τὸ ξέρομε καλά, πὼς σ' αὐτὰ τὰ λιθάρια χρωστοῦμε τὴν ἐλευθερία μας. Αὐτὰ ἐδόξασαν τοὺς παλιοὺς καὶ γι' αὐτὰ ἐσυμπάθησε ἡ Εὐρώπη τὸν ἀγῶνά μας.

Ἐφημερὶς « Στρατιωτικὰ Νέα » — *Ε. Π. Φωτιάδης* (Διασκευή)

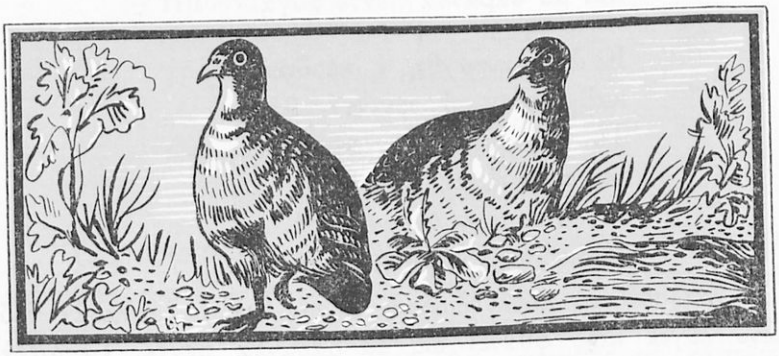

73. Η ΠΕΡΔΙΚΑ

Ἂν ἰδῆτε πέρδικα νὰ περπατῇ, θὰ πῆτε ὅτι πιὸ ἁρμονικό, πιὸ ρυθμικό, πιὸ εὐχάριστο περπάτημα εἶναι ἀδύνατο νὰ ἔχουν καὶ οἱ ἄγγελοι.

Οἱ κυνηγοί, ἅμα τὴν βλέπουν νὰ περπατῇ, τῆς σφυρίζουν ὅπως τὰ σκυλιά. Αὐτή, ἔχοντας πεποίθησι στὴν τέ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

χνη νὰ γυρίζῃ ἀνάποδα γιὰ νὰ μὴ φαίνεται, στέκεται ἢ βουβαίνεται ἢ ἀναποδογυρίζεται. Καὶ ὁ κυνηγὸς σφυρίζοντας τὴν πλησιάζει καὶ ἐκεῖ ποὺ θὰ τοῦ ἔλθῃ βολικὰ νὰ τὴν τουφεκίσῃ, ἐκτὸς ἂν τὸν γελάσῃ καὶ χαθῇ ἀπότομα ἀπὸ τὰ μάτια του. Τὰ περδικόπουλα ἔχουν τόση τέχνη νὰ γίνωνται ἕνα μὲ τὸ χῶμα, γιατὶ τὰ βοηθεῖ τὸ χρῶμά τους, ποὺ τὰ χάνετε μπροστὰ στὰ μάτια σας. Γιὰ ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους τὸ κυνήγι τῆς πέρδικας εἶναι τὸ πιὸ δύσκολο στοὺς κυνηγούς.

Ἡ πέρδικα κάνει τὴν φωλιά της σὲ χαμηλὰ ριζοσπήλια. Μὰ τὸ τραγούδι λέει :

Ἐπάνω στὴν τριανταφυλλιὰ
φτειάνει ἡ πέρδικα φωλιὰ
μὲ σύρματα καὶ μὲ φλωριὰ
καὶ μὲ σαράντα πέντε αὐγά.

Κι ἀνετραντάχθη ἡ πέρδικα
καὶ 'πέσαν τὰ τριαντάφυλλα.
Τὸ 'μάθαν οἱ ἀρχόντισσες
καὶ πᾶν νὰ τὰ μαζέψουν,
νὰ φτειάσουν ἄνθινο νερό,
νὰ λούσουν νύφη καὶ γαμπρό.

Κλωσσᾷ τὸ πουλὶ δώδεκα αὐγά, ἐνῷ ἡ ζωολογία τοῦ λαοῦ λέγει πὼς φθάνει ὡς τὰ σαράντα πέντε. Τὰ αὐγὰ ὄχι μονάχα τρώγονται, μὰ τὰ βάζουν καὶ στὴν φωλιὰ τῆς κόττας καὶ τὰ κλωσσᾷ ὅπως καὶ τὰ δικά της. Τὰ κοττοπερδικόπουλα ὅμως φεύγουν στὴν ἐρημιὰ σὰν μεγαλώσουν. Καὶ γι' αὐτὸ φροντίζουν ἐνωρὶς νὰ τὰ κλείσουν στὰ κλουβιά. Μὰ καὶ ἐκεῖ μόλις ἀκούσουν περδικολάλημα, κτυποῦν τὰ σύρματα τοῦ κλουβιοῦ μὲ τέτοια μανία, ποὺ ματώνονται. Οἱ κυνηγοὶ μεταχειρίζονται τὰ κοττοπερδικόπουλα ἀκρι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

βῶς γι' αὐτὸν τὸν σκοπό. Ἀφοῦ μεγαλώσουν λίγο, τὰ παίρνουν μὲ τὰ κλουβιά τους καὶ τὰ τοποθετοῦν σὲ μέρη περδικοσύχναστα. Ἐκεῖ βάζουν ἐπάνω στὰ κλουβιὰ ἕνα πανὶ κόκκινο, ποὺ κάνει τὴν πέρδικα νὰ λαλῇ ἀδιάκοπα. Μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο ξεγελιοῦνται οἱ ἄλλες πέρδικες καὶ πλησιάζουν τὰ κλουβιά, ὅπου οἱ κυνηγοὶ τὶς περιμένουν κρυμμένοι πίσω ἀπὸ βράχους ἢ κλαδιά.

Ἡ πέρδικα τρώγει ἀπὸ ὅλα τὰ χορταρικά. Ἀπαραίτητη ὅμως τροφή της εἶναι τὸ χαλίκι γιὰ χωνευτικὸ ἢ γιὰ νὰ καθαρίζῃ τὴν φωνή της, ὅπως λέγουν. Ἐλησμόνησα νὰ σᾶς πῶ, ὅτι ἡ πέρδικα ἔχει ἀδυναμία καὶ στὰ σταφύλια. Ἕνα ἀπὸ τὰ ἄπειρα τραγούδια της λέει :

— Ποῦ ἤσουν πέρδικα γραμμένη
κι ἦλθες τὸ πρωὶ βρεμένη ;
—Ἤμουνα πέρα στὰ πλάγια
στὶς δροσιὲς καὶ στὰ χορτάρια.
— Τί ἔτρωγες πέρα στὰ πλάγια
στὶς δροσιὲς καὶ στὰ χορτάρια ;
—Ἔτρωγα τὸν Μάη τριφύλλι
καὶ τὸν Αὔγουστο σταφύλι.

Τὰ περισσότερα τραγούδια τῶν γάμων καὶ τῶν ἀρραβώνων δανείζονται εἰκόνες ὀμορφιᾶς καὶ δροσιᾶς ἀπὸ τὴν πέρδικα. Εἶναι τὰ πιὸ ποιητικὰ σύμβολα τῆς ὀμορφιᾶς, τῆς γιορτῆς, τῆς δροσιᾶς. Ὁ ἴδιος ποιητὴς σὲ κάποιους στίχους παρακαλεῖ τὰ νύχια του :

Νύχια μου καὶ νυχάκια μου
καὶ νυχοποδαράκια μου,
τὴν πέρδικα ποὺ πιάσατε
νὰ μὴν τήνε χαλάσετε.

Στέφανος Γρανίτσας

« Τὰ ἄγρια καὶ τὰ ἥμερα »

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

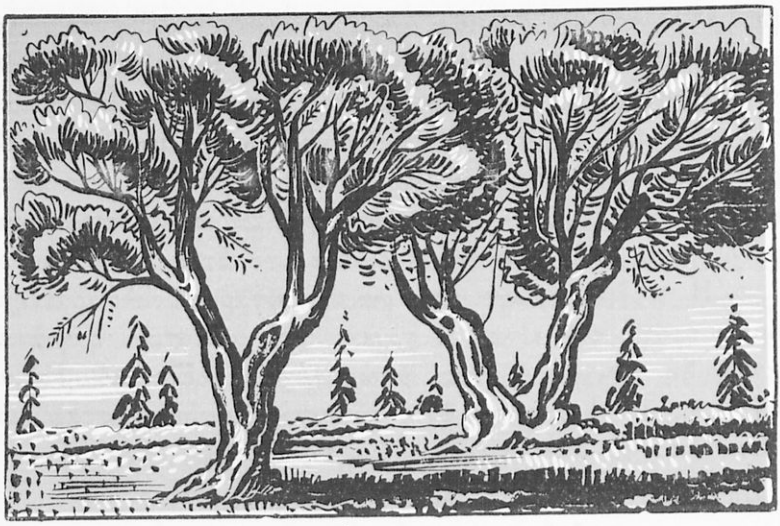

74. Η ΕΛΙΑ

Εὐλογημένο νά 'ναι, ἐλιά, τὸ χῶμα ποὺ σὲ τρέφει,
κι εὐλογημένο τὸ νερὸ ποὺ πίνεις ἀπ' τὰ νέφη,
κι εὐλογημένος τρεῖς φορὲς αὐτὸς ποὺ σ' ἔχει στείλει
γιὰ τὸ λυχνάρι τοῦ φτωχοῦ, γιὰ τ' ἅγιου τὸ καντήλι.
Δὲν εἶσαι σὺ περήφανη σὰν τ' ἄλλα καρποφόρα,
ποὺ βιαστικά, ἀνυπόμονα, δὲν βλέπουνε τὴν ὥρα
πότε μὲ τ' ἀνθολούλουδα τοὺς κλώνους νὰ σκεπάσουν
καὶ μὲ μιὰ πρόσκαιρη ὀμορφιὰ τὰ μάτια νὰ ξυπάσουν.
'Εσύ 'σαι πάντα ταπεινή· πάντα δουλεύτρα σκύβεις,
μ' ὅλα τὰ πλούτη ποὺ κρατεῖς, μ' ὅλο τὸ βιὸ ποὺ κρύβεις.
Γι' αὐτὸ ἀπ' τὰ πρῶτα νιᾶτά σου, ποὺ τὰ φιλοῦν οἱ ἀνέμοι,
ὡς τὰ βαθιὰ γεράματα, ποὺ τὸ κορμί σου τρέμει
καὶ γέρνει κάθε σου κλαδὶ καὶ κάθε παρακλάδι,
μέσα στὸν κούφιο σου κορμὸ δὲν σοῦ 'λειψε τὸ λάδι.

«Τὸ παληὸ βιολὶ» — *Ἰωάννης Πολέμης*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΜΕΡΟΣ
ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

75. ΠΑΤΡΙΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΙΑ

Αἱ λέξεις π α τ ρ ὶ ς καὶ θ ρ η σ κ ε ί α διὰ τὸν Ἕλληνα ἐκφράζουν τὴν αὐτὴν ἰδέαν. Εἶναι τόσον βαθέως χαραγμέναι εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ, ὥστε δυνάμεθα νὰ τὰς παραβάλωμεν μὲ τὰς δύο κυριωτέρας κινήσεις αὐτῆς· δηλαδὴ τὴν πατρίδα μὲ τὴν συστολὴν τῆς καρδίας καὶ τὴν θρησκείαν μὲ τὴν διαστολὴν αὐτῆς, εἰς τρόπον ὥστε ἡ ὕπαρξις τῆς μιᾶς (τῆς πατρίδος) προϋποθέτει τὴν ὕπαρξιν τῆς ἄλλης (τῆς θρησκείας).

Εἰς ὅλα τὰ ἐθνικὰ κινήματα οἱ Ἕλληνες ἔλαβον πάντοτε ὡς σύνθημα τὸ ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος. Οἱ πρωτομάρτυρες τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας ἦσαν οἱ ἀρχηγοὶ τῆς θρησκείας, πατριάρχαι καὶ ἀρχιερεῖς.

Δ. Π. Τυπάλδος–Φορέστης (Διασκευὴ)

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

76. ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΙΕΡΑΡΧΑΙ

Ἡ τριακοστὴ Ἰανουαρίου εἶναι ἀπὸ τῶν Βυζαντινῶν ἀκόμη αἰώνων ἀφιερωμένη εἰς τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχας : τὸν Βασίλειον τὸν Μέγαν, τὸν Γρηγόριον τὸν Ναζιανζηνόν, τὸν ἐπικαλούμενον Θεολόγον, καὶ τὸν Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον. Καίτοι δὲ καθεὶς τούτων ἔχει ἰδιαιτέραν ἡμέραν ἑορτῆς, ὅμως τὴν 30ὴν Ἰανουαρίου ἑορτάζονται ἀπὸ κοινοῦ, διότι οἱ τρεῖς ἐκεῖνοι συνετέλεσαν, ὅσον ἴσως μόνον ὁ Ἀθανάσιος ὁ Μέγας, εἰς τὴν ἐμπέδωσιν τῆς Πίστεως. Συνετέλεσαν δὲ ἐξ ἄλλου ὅσον οὐδεὶς εἰς τὴν ἐναρμόνισιν τῆς μεγάλης Ἑλληνικῆς πνευματικῆς κληρονομίας μὲ τὴν μεγάλην ἐπανάστασιν τῶν ψυχῶν — τὸν Χριστιανισμόν — καὶ τὸ θεῖον δίδαγμα τῆς ἀγάπης.

Διὰ τοῦτο καὶ ἡ κοινὴ πρὸς τιμήν των ἑορτὴ καθιερώθη ἀπὸ τοῦ 1100 ὡς ἑορτὴ τῆς Παιδείας, ὡς ἑορτὴ τῶν σπουδαστῶν, μικρῶν καὶ μεγάλων, ὡς ἑορτὴ ἐπίσης τῶν διδασκάλων. Ἡ ἑορτὴ τῶν μεγάλων τούτων ἱεραρχῶν εἶναι ἡ ἑορτὴ τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Χριστιανικῶν γραμμάτων, ἡ ἑορτὴ τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ ἰδεώδους, τοῦ ὁποίου πιστοὶ εἶναι ὅλοι ὅσοι πιστεύουν εἰς τὸν ἀνώτερον ἀνθρώπινον βίον.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Μεγάλοι θεολόγοι οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι καὶ κήρυκες τοῦ εὐαγγελικοῦ λόγου, μεγάλοι φιλόσοφοι καὶ λόγιοι, μεγάλοι, ἀκόμη, ἰατροί, δὲν ὑπῆρξαν μόνον θεωρητικοὶ ἄνδρες. Ὑπῆρξαν καὶ μεγάλοι ἄνθρωποι τῆς πρακτικῆς δράσεως, πολυσχιδεῖς καὶ ἀκούραστοι. Ὑπῆρξαν ὅ,τι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐθεώρουν πλήρη προσωπικότητα. Ἐπομένως ἐξηγοῦμεν εὐκόλως, διατὶ οἱ ἄνδρες αὐτοὶ κατώρθωσαν ὅσα κατώρθωσαν μεγάλα καὶ θαυμαστά.

Ἄφοβοι ἤρχοντο εἰς ῥῆξιν μὲ τοὺς ἰσχυροὺς τῆς ἡμέρας καὶ ἐξήρχοντο ἀπὸ τὸν ἀγῶνα πάντοτε νικηταί. Ἀνέπτυξαν ἐπίσης οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι φιλανθρωπικὴν δρᾶσιν τοιαύτην, ὥστε νὰ γίνουν, αὐτοὶ κυρίως, οἱ ἡγήτορες τῆς μεγάλης κοινωνικῆς πολιτικῆς τοῦ Βυζαντίου, ὁμοίαν τῆς ὁποίας, ὅπως εἶπεν Εὐρωπαῖος ἱστορικός, δὲν ἐγνώρισε μέχρι τοῦδε ὁ κόσμος.

Καὶ διὰ νὰ μὴ νομισθῇ τὸ τελευταῖον τοῦτο ὑπερβολή, ἀρκεῖ νὰ ὑπενθυμίσωμεν, ὅτι εἰς τὴν μεγάλην Μεσαιωνικήν μας Αὐτοκρατορίαν ὅλα τὰ ὀρφανὰ εὕρισκον θέσιν εἰς τὰ ὑποδειγματικῶς ὠργανωμένα ὀρφανοτροφεῖα· αἱ χῆραι ἐτύγχανον ἰδιαιτέρας περιθάλψεως εἰς εἰδικὰ ἱδρύματα· αἱ πτωχαὶ ἐπίτοκοι γυναῖκες εἰσήγοντο εἰς μαιευτήρια· τὰ ἐγκαταλελειμμένα βρέφη εἶχον ἄσυλον τὰ βρεφοκομεῖα· οἱ πένητες γέροντες εὕρισκον ἤρεμον τέρμα εἰς τὰ γηροκομεῖα· οἱ φυλακισμένοι παντοιοτρόπως ἐπροστατεύοντο εἰς τὰς φυλακάς.

Ἀρκεῖ ἀκόμη νὰ ἐνθυμηθῶμεν, ὅτι οἱ ἀπόμαχοι (οἱ «παλαιοὶ πολεμισταί», ὅπως λέγομεν σήμερον) καὶ οἱ ἀνάπηροι τῶν πολέμων ἐτύγχανον, αὐτοὶ καὶ αἱ οἰκογένειαί των, συνεχοῦς προστασίας καὶ στοργῆς. Ὑπῆρχε ταμεῖον πρὸς ἐξαγορὰν τῶν αἰχμαλώτων, πλεῖστα ἐπίσης νοσοκομεῖα λοιμωδῶν νόσων (ὡς λ.χ. λεπροκομεῖα).

Ἀλλὰ τί πρῶτον καὶ τί δεύτερον νὰ σημειώσῃ κανεὶς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀπὸ τὴν κοινωνικὴν πρόνοιαν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν εἰς τὸ Βυζάντιον!

Ἀλλ' ἂς ἐπανέλθωμεν εἰς τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχας. Ἄνθρωποι τοιαύτης θεωρητικῆς καὶ πρακτικῆς δράσεως, ἦτο φυσικὸν ὄχι ἁπλῶς νὰ θίξουν, ἀλλὰ ἐμβριθῶς νὰ ἀσχοληθοῦν περὶ τὰ μεγάλα ἠθικὰ ζητήματα τῆς ἐποχῆς των. Προκειμένου π. χ. περὶ τῆς ἰδιοκτησίας, διακηρύττουν, ἀπὸ συμφώνου καὶ οἱ τρεῖς, ὅτι, ὁσάκις αὕτη δὲν προέρχεται ἀπὸ ἁρπαγὴν ἢ ἁμαρτίαν, ὅταν δηλαδὴ ἡ προέλευσίς της εἶναι καθαρά, τότε καὶ μόνον εἶναι ἠθικῶς καὶ θρησκευτικῶς δεκτή. Πρέπει δὲ νὰ τὴν θεωρῶμεν ἁπλῶς δῶρον τοῦ Θεοῦ, περιουσίαν τοῦ Θεοῦ, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἡμεῖς ἔχομεν δικαίωμα χρήσεως, εἴμεθα ἁπλοῖ διαχειρισταὶ καὶ τίποτε ἄλλο. Διότι «πᾶσα δόσις ἀγαθὴ καὶ πᾶν δώρημα τέλειον ἄνωθέν ἐστι καταβαῖνον ἐκ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων». Κακὸν ἄρα, κατὰ τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχας, δὲν εἶναι αὐτὴ αὕτη ἡ ἰδιοκτησία, ἀλλὰ ἡ κακὴ προέλευσις ἢ ἡ κακὴ διαχείρισις αὐτῆς. Διὰ τοῦτο καὶ ἀναγνωρίζεται ἀπὸ τοὺς Πατέρας τούτους εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὸ δικαίωμα νὰ ἔχῃ ἰδικήν της περιουσίαν. Ἡ περιουσία αὐτὴ — πολὺ μεγάλη κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους — διετίθετο εἰς τὴν περίθαλψιν τῶν πτωχῶν καὶ τῶν πασχόντων. Ὅθεν καὶ «περιουσία τῶν πτωχῶν» ἐχαρακτηρίζετο.

Ἀλλ' ἂν καταφέρωνται ἐναντίον τῶν κακῶν πλουσίων οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι, τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι εἶναι συμπαραστάται οἱουδήποτε πτωχοῦ. «Δὲν εἶναι πτωχὸς — λέγει ὁ Χρυσόστομος — ἐκεῖνος ποὺ δὲν ἔχει τίποτε. Πτωχὸς εἶναι ὅποιος ἐπιθυμεῖ πολλά. Δὲν εἶναι πλούσιος ἐκεῖνος ποὺ ἔχει πολλά, ἀλλ' ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος τίποτε δὲν ἔχει ἀνάγκην».

Δριμύτατα ὁμιλοῦν οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι καὶ κατὰ παντὸς κέρδους μὴ συμβιβαζομένου πρὸς τὸν ἠθικὸν νόμον:

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

« Ὅταν ἀπὸ κακὴν πρᾶξιν κερδίσῃς, νὰ εἶσαι βέβαιος ὅτι ἔχεις ἀρραβωνισθῆ τὴν δυστυχίαν », λέγει ὁ Μ. Βασίλειος.

Ὡς τὸ ἄριστον καὶ κυρίως θεμιτὸν μέσον πρὸς ἐξεύρεσιν τῶν ἀπαιτουμένων πρὸς τὸ ζῆν καὶ πρὸς ἀπόκτησιν περιουσίας θεωροῦν οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι τὴν ἐργασίαν. Ὄχι δὲ μόνον διὰ τοὺς λόγους τούτους, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν τὴν ἐργασίαν θεωροῦν πρᾶξιν καλήν. Κηρύττουν αὐτὴν λαμπρὸν μέσον πρὸς ἄσκησιν, πρὸς διαπαιδαγώγησιν εἰς τὸ καλόν, πρὸς ἰσορροπίαν τοῦ νευρικοῦ συστήματος, πρὸς τὴν ὑγείαν γενικῶς. Καὶ καταφέρονται συνεχῶς ἐναντίον τῆς ἀργίας ὡς μητρὸς πάσης κακίας. « Κατεσκεύασεν ὁ Θεὸς τὴν ψυχὴν διὰ νὰ ἐργάζεται», λέγει ὁ Χρυσόστομος. Καὶ συμπληρώνει : « Ἡ ἐργασία εἶναι σύμφωνος πρὸς τὴν φύσιν τῆς ψυχῆς, ἡ ἀργία εἶναι παρὰ τὴν φύσιν αὐτῆς ». Ὡς εἴδη δὲ ἐργασίας συνιστοῦν οἱ μεγάλοι ἐκεῖνοι Πατέρες τὰ διάφορα κυρίως χειροτεχνικὰ ἐπαγγέλματα, τὴν ὑφαντουργίαν, τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν ἐκ χαλκοῦ ἀντικειμένων, τὴν οἰκοδομικήν, κατ' ἐξοχὴν δὲ τὴν γεωργίαν. Ἀλλὰ καὶ ὁτιδήποτε ἄλλο, ἀρκεῖ νὰ μὴ δημιουργῇ ἠθικὸν κίνδυνον, ὅπως λ.χ. τὸ ἐπάγγελμα τοῦ τοκογλύφου ἢ τοῦ μονομάχου. Τόσον δὲ περισσότερον εἶναι οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι θιασῶται τῆς σωματικῆς ἐργασίας, ὅσον διότι πρέπει νὰ καταρρίψουν τὴν ἐξ ὡρισμένων λόγων πρόληψιν τῆς Ἀρχαιότητος ἐναντίον τῆς τοιαύτης φύσεως τῆς ἐργασίας : « Καὶ τὸν κατασκευαστὴν σφηνῶν νὰ θεωρῇς ἀδελφόν, λέγει ὁ Χρυσόστομος. Καὶ ὅταν τὸν βλέπῃς νὰ κόπτῃ ξύλα, νὰ κτυπᾷ μὲ τὸ σφυρί, νὰ εἶναι μουντζουρωμένος, ὄχι μόνον νὰ μὴ τὸν περιφρονῇς ἀλλὰ νὰ τὸν θαυμάζῃς ».

Ὁ ἄριστος δὲ τρόπος τῆς χρήσεως τῶν ἐπιγείων ἀγαθῶν εἶναι, κατὰ τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχας, ἡ ἀγαθοεργία, ἡ σπάταλος, ἡ ἄνευ φειδοῦς ἀγαθοεργία. «Τὰ χρήματα εἶναι

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καλά, ἐὰν μὲ αὐτὰ παύῃς τὴν πενίαν τοῦ πλησίον σου», λέγει ὁ Χρυσόστομος.

Συνιστῶντες ὅμως οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι τὴν ἀπεριόριστον ἀγαθοεργίαν καὶ στηλιτεύοντες μὲ τὰ μελανώτερα χρώματα τὴν πολυτέλειαν, δὲν ζητοῦν ἀπὸ τὸν ἔχοντα νὰ ἐγκαταλείψῃ ἑαυτόν : « Ὄχι νὰ ζῇς ὅπως ὁ Διογένης ὁ Κυνικός, πού ἐφοροῦσε ράκη καὶ κατοικοῦσεν εἰς πίθον καί, ἐνῷ ἐξέπληξε πολλούς, δὲν ὠφέλησε κανένα », λέγει ὁ Χρυσόστομος. Καὶ προσθέτει : « Ὁ Παῦλος δὲν ἔκαμε τίποτε ἀπὸ αὐτά. Καὶ κοσμίως ἐνεδύετο καὶ ἐνοίκιον ἐπλήρωνε τῆς οἰκίας, ὅταν ἔμεινεν εἰς τὴν Ρώμην ».

Ἡ ἐλεημοσύνη καὶ ἡ εὐρυτέρα φιλανθρωπία εἶναι τὸ κορύφωμα τοῦ κηρύγματος τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν. Συνιστοῦν τὴν ἐλεημοσύνην ἀδιακρίτως καὶ ἀνεξαρτήτως τῆς ἠθικῆς ποιότητος τῶν ἐλεουμένων καὶ θεωροῦν τὸ καθῆκον τῆς ἐλεημοσύνης ἀνώτερον καὶ τῆς νηστείας καὶ τῶν προσευχῶν καὶ τῶν δωρεῶν εἰς τὰς ἐκκλησίας καὶ πάσης ἄλλης ἀρετῆς. Πρῶτοι δὲ αὐτοὶ παρέχουν τὸ μέγα παράδειγμα τοῦ ἐλεήμονος καὶ τοῦ φιλανθρώπου :

Ὁ Βασίλειος, ὁ πρῶτος συστηματικώτερον ὀργανώσας τὴν Χριστιανικὴν φιλανθρωπίαν, ἱδρύει μὲ ἰδίας δαπάνας, περὶ τὸ 370, καὶ συντηρεῖ πλησίον τῆς Καισαρείας τὸ πρῶτον ἄρτιον συγκρότημα φιλανθρωπικῶν ἱδρυμάτων, περιλαμβάνον νοσοκομεῖον, γηροκομεῖον, ὀρφανοτροφεῖον, πτωχοκομεῖον, λεπροκομεῖον καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἱδρύματα, τὴν περίφημον « Βασιλειάδα ». Αὐτὸς δὲ ὁ Βασίλειος ἰδιοχείρως περιεποιεῖτο ἐκεῖ τοὺς λεπρούς !

Ὁ Χρυσόστομος περιορίζει εἰς τὸ ἐλάχιστον τὰς δαπάνας τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ κτίζει μὲ τὰ περισσεύοντα χρήματα νοσοκομεῖα.

Ὁ Γρηγόριος ἀφίνει τὴν περιουσίαν του ὁλόκληρον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ναζιανζοῦ χάριν τῶν πτωχῶν !

Γνησίαν Ἑλληνικὴν παιδείαν, γνησίαν Χριστιανικὴν ἀρετήν, ἀκαταπόνητον δραστηριότητα ὑπὲρ τῆς δυστυχίας, πίστιν εἰς τὸν ἐξαγιασμὸν τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, ἰδοὺ τὶ τιμῶμεν εἰς τὸ πρόσωπον τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, τῶν «λαμπρῶν Φωστήρων» : τοῦ « ὑψίνου » Βασιλείου, τοῦ « πυρίπνου» Γρηγορίου, τοῦ « χρυσοῦ τὴν γλῶτταν» Ἰωάννου.

« Ἑλληνικὸς Ἐρυθρὸς Σταυρὸς τῆς Νεότητος » *Ε. Π. Φωτιάδης*

77. ΔΕΗΣΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΟΝ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ*

Φθάνει, Κριτὰ δικαιότατε, φθάνει. Ἕως πότε οἱ δυστυχεῖς Ἕλληνες θὰ εὑρίσκωνται εἰς τὰ δεσμὰ τῆς δουλείας καὶ μὲ ὑπερήφανον πόδα θὰ πατῇ τὸν λαιμόν των ὁ βάρβαρος κατακτητής ; Ἕως πότε Γένος τόσον ἔνδοξον καὶ εὐγενὲς θὰ προσκυνῇ τὸν θρόνον ἑνὸς ἀθέου τυράννου ; Ἕως πότε αἱ χῶραι ἐκεῖναι, εἰς τὰς ὁποίας ἀνατέλλει ὁ ὁρατὸς Ἥλιος, θὰ κυβερνῶνται ἀπὸ τὴν ἡμισέληνον ;

Σὲ ἱκετεύω νὰ ἐνθυμηθῇς ὅτι εἶσαι ὄχι μόνον Κριτής, ἀλλὰ καὶ πατήρ, καὶ ὅτι παιδεύεις, ἀλλὰ δὲν θανατώνεις τὰ τέκνα σου.

Ἂν αἱ ἁμαρτίαι τῶν Ἑλλήνων ἔγιναν ἀφορμὴ τῆς δικαίας ὀργῆς σου, Σύ, ὅστις εἶσαι πολυεύσπλαγχνος, συγχώρησον αὐτοὺς καὶ μὴ τοὺς ἀφανίσῃς ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς οἰκουμένης.

Ἐνθυμήσου, Θεάνθρωπε Ἰησοῦ, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν Γένος ἤνοιξε πρῶτον τὰς ἀγκάλας του, διὰ νὰ δεχθῇ τὸ θεῖόν σου Εὐαγγέλιον. Κατέρριψε πρῶτον αὐτὸ τὰ εἴδωλα καὶ Σὲ προσεκύνησεν ὡς Θεόν, κρεμάμενον ἐπὶ τοῦ τιμίου ξύλου τοῦ Σταυροῦ.

* Ἡ δέησις αὕτη ἐγράφη πρὸ τοῦ 1684.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πρῶτον πάλιν τὸ γένος τοῦτο ἀντέστη κατὰ τῶν τυράννων, οἱ ὁποῖοι μὲ φοβεροὺς διωγμοὺς καὶ μαρτύρια ἐζήτουν νὰ ἐκριζώσουν ἀπὸ τὸν κόσμον τὴν Πίστιν καὶ ἀπὸ τὰς καρδίας τῶν Χριστιανῶν τὸ Θεῖόν Σου ὄνομα. Διὰ τοῦ αἵματος τῶν Ἑλλήνων ηὔξανε, Χριστέ μου, εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην ἡ Ἐκκλησία Σου.

Οἱ Ἕλληνες ἐπλούτισαν αὐτὴν μὲ τοὺς θησαυροὺς τῆς σοφίας καὶ τὴν ἐπροστάτευσαν διὰ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, διὰ τῶν συγγραμμάτων των καὶ διὰ τῆς ἰδίας ζωῆς των. Ὡδηγοῦντο μὲ ἄπειρον μεγαλοψυχίαν καὶ εἰς τὰς φυλακὰς καὶ εἰς τὰ βασανιστήρια καὶ εἰς τὰς ἐξορίας. Ἠγωνίσθησαν διὰ νὰ σβήσουν τὰς πλάνας, διὰ νὰ ἐξαπλώσουν τὴν πίστιν, διὰ νὰ Σὲ κηρύξουν Θεάνθρωπον καὶ διὰ νὰ λάμψῃ ἡ δόξα τοῦ Σταυροῦ.

Ὡς εὔσπλαγχνος λοιπὸν καὶ παντοδύναμος, σῶσον αὐτοὺς ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῆς βαρβαρικῆς αἰχμαλωσίας. Ὡς φιλόδωρος δὲ καὶ πλουσιοπάροχος ἀνταποδότης, ἄνοιξε τοὺς θησαυροὺς τῶν Θείων Σου χαρίτων καὶ ὕψωσε πάλιν εἰς τὴν προτέραν δόξαν τὸ Γένος καὶ δώρησε εἰς αὐτὸ τὸ σκῆπτρον καὶ τὸ βασίλειον.

Ναί, Σὲ παρακαλῶ, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Χαῖρε ἐκείνου, ποὺ ἔφερε τὴν χαρὰν εἰς τὸν κόσμον. Εἰς τὸ ὄνομα τῆς Θείας Ἐνσαρκώσεώς Σου, εἰς τὴν ὁποίαν, ἐνῶ ἦσο Θεός, ἔγινες ἄνθρωπος, διὰ νὰ φανῇς εἰς τοὺς ἀνθρώπους φιλάνθρωπος. Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Βαπτίσματος, μὲ τὸ ὁποῖον μᾶς ἔπλυνες ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν. Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Σταυροῦ Σου, μὲ τὸν ὁποῖον μᾶς ἤνοιξες τὸν Παράδεισον. Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ θανάτου Σου, μὲ τὸν ὁποῖον μᾶς ἔδωσες τὴν ζωήν. Εἰς τὸ ὄνομα τῆς ἐνδόξου Ἀναστάσεώς Σου, ἡ ὁποία μᾶς ἀνεβίβασεν εἰς τὰ οὐράνια.

Ἐὰν ὅμως αἱ φωναί μου αὗται δὲν Σὲ παρακινοῦν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἰς εὐσπλαγχνίαν, ἂς Σὲ παρακινήσουν τὰ δάκρυα, τὰ ὁποῖα τρέχουν ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς μου. Καὶ ἂν δὲν φθάνουν καὶ ταῦτα, ἂς Σὲ παρακινήσουν αἱ παρακλήσεις τῶν Ἁγίων

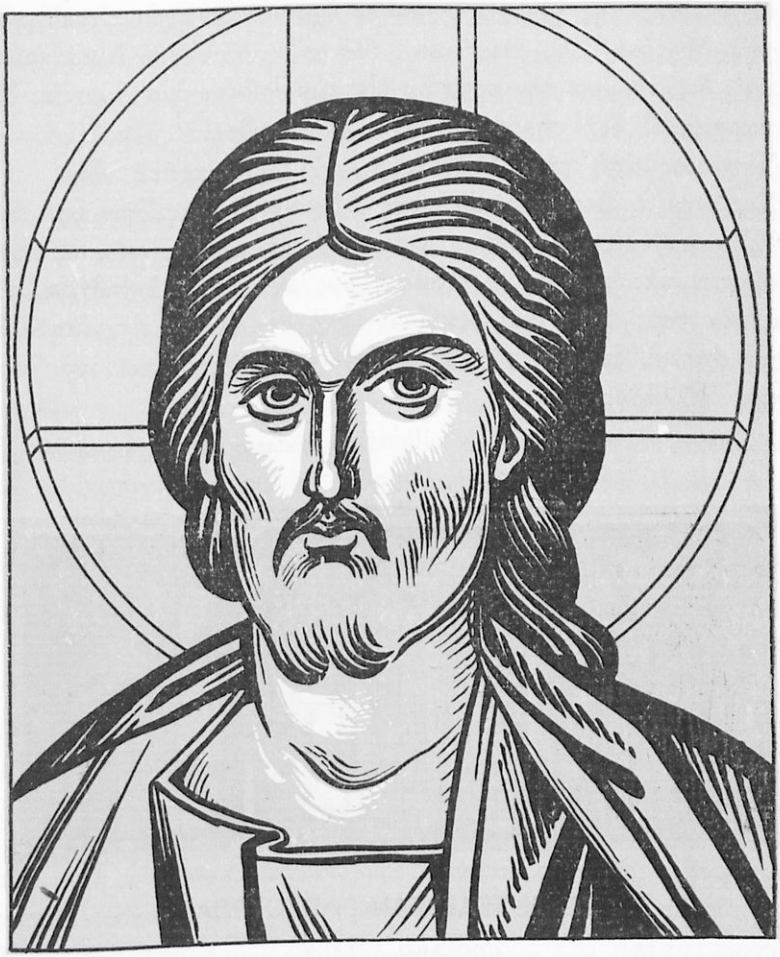

Σου, οἱ ὁποῖοι φωνάζουν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς ὑποδούλου Ἑλλάδος.

Φωνάζει ἀπὸ τὴν Κρήτην ὁ Ἅγιος Ἀνδρέας, ὁ ἀρχιε-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πίσκοπος αὐτῆς, καὶ Σὲ παρακαλεῖ νὰ ἐξολοθρεύσῃς τοὺς Ἀγαρηνοὺς λύκους. Φωνάζει ἀπὸ τὴν Πόλιν ὁ Ἅγιος Χρυσόστομος καὶ Σὲ παρακαλεῖ νὰ ἐκδιώξῃς τοὺς ἐχθροὺς ἐξ ἐκείνης τῆς χώρας, ἡ ὁποία ἔχει ὑπέρμαχον στρατηγὸν τὴν Μητέρα Σου Θεοτόκον. Φωνάζει ἡ Ἁγία Αἰκατερίνη καί, δεικνύουσα τὸν τροχόν, εἰς τὸν ὁποῖον ἐμαρτύρησε, Σὲ παρακαλεῖ διὰ τὴν τύχην τῆς Ἀλεξανδρείας. Φωνάζουν ὁ Ἰγνάτιος ἀπὸ τὴν Ἀντιόχειαν, ὁ Πολύκαρπος ἀπὸ τὴν Σμύρνην, ὁ Διονύσιος ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, ὁ Σπυρίδων ἀπὸ τὴν Κύπρον. Καί, δεικνύοντες τοὺς λέοντας, οἱ ὁποῖοι τοὺς ἐξέσχισαν, τὰς φλόγας, αἱ ὁποῖαι τοὺς ἔκαυσαν, τὰ σίδηρα, τὰ ὁποῖα τοὺς ἐθέρισαν, ἐλπίζουν ἀπὸ τὴν Εὐσπλαγχνίαν Σου τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν Ἑλληνικῶν τούτων πόλεων καὶ ὅλης τῆς Ἑλλάδος.

« Τέχνη Ρητορικῆς » — *Φραγκίσκος Σκοῦφος (Διασκευή)*

78. Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

(29 Μαΐου 1453)

Ἡ συγκινητικωτέρα σκηνὴ ἀπὸ ὅσας ἀναφέρει ἡ ἱστορία τοῦ Ὀρθοδόξου Ἑλληνισμοῦ συνέβη ἐντὸς τοῦ ναοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῆς Ἁγίας Σοφίας, ὀλίγας ὥρας προτοῦ τὸ γένος τῶν Ἑλλήνων παραδοθῇ εἰς τὴν τετρακοσιετῆ δουλείαν.

Ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος, ἂν καὶ δὲν εἶχε πλέον ἐλπίδας σωτηρίας, ἐπεσκέφθη τὰς ἐπάλξεις καὶ τὰ φρούρια. Καί, ἀφοῦ ἐβεβαιώθη ὅτι ὅλα ἦσαν ἐν τάξει, εἰσέρχεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν συνοδευόμενος ἀπὸ στρατηγοὺς καὶ ἱερεῖς καὶ πλῆθος λαοῦ, ὁ ὁποῖος ἐφώναζε : « Κύριε ἐλέησον ! ».

Ἦτο ὄρθρος τῆς Κυριακῆς 27 Μαΐου 1453. Ὁ ἦχος τῶν κλαυθμῶν, ἡ βοὴ τῶν γυναικείων γογγυσμῶν καὶ αἱ φωναὶ τῶν παίδων ἐσκέπαζον τὰς δεήσεις τῶν διακόνων. Ἐδέοντο διὰ τελευταίαν φορὰν εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν, ἱστάμενοι ἔμπροσθεν τῆς ὡραίας Πύλης, « ὑπὲρ τοῦ καθυποτάξαι ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν Ὀρθοδόξων πάντα ἐχθρὸν καὶ πολέμιον ». Αἱ καρδίαι ὅλων ἦσαν καταλυπημέναι, ὡς ἐὰν ἐψάλλετο ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία ὁλοκλήρου γενεᾶς. Ὅλαι αἱ τάξεις τῆς κοινωνίας εὑρίσκονται τώρα ἡνωμέναι. Δὲν ὑπάρχει διαφορὰ μεταξὺ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἀρχόντων, τῶν πτωχῶν καὶ τῶν πλουσίων. Ὅλοι ἐναγκαλίζονται ἀλλήλους, ὡς ἐὰν εὑρίσκωνται εἰς τὸ χεῖλος κοινοῦ τάφου.

Ὁ ἱερώτατος ναὸς τῆς Ὀρθοδοξίας, τὸ καύχημα καὶ ἡ δόξα τοῦ Χριστιανισμοῦ, εἶναι τώρα ἀφώτιστος, ἀκαλλώπιστος, σκυθρωπός. Παρουσιάζει τὴν εἰκόνα τῆς δυστυχοῦς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία μετ' ὀλίγας ὥρας ἦτο πεπρωμένον νὰ περιέλθῃ εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν ἀλλοπίστων.

Ὅσον περισσότερον προχωρεῖ ἡ λειτουργία καὶ πλησιάζει ἡ ἀπόλυσις, τόσον περισσότερον αὐξάνει ἡ βοὴ τοῦ κλαυθμοῦ καὶ ὁ θρῆνος τοῦ λαοῦ διπλασιάζεται. Ἑκάστη συλλαβὴ τῶν εὐχῶν ἦτο ἓν νέον βῆμα πρὸς τὴν καταστροφήν.

Ὅτε ἐψάλλετο τὸ κοινωνικόν, οἱ ἐκκλησιαζόμενοι καὶ οἱ σωματοφύλακες παραμερίζουν καὶ ἐμφανίζεται ὁ Κωνσταντῖνος. Φορεῖ πτωχὴν καὶ παλαιὰν βασιλικὴν στολὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ προχωρεῖ πρὸς τὸ ἅγιον βῆμα ἀσκεπής, κατηφής, μὲ δακρυσμένους ὀφθαλμούς.

Οἱ στεναγμοὶ καὶ ὁ θόρυβος τοῦ πλήθους καταπαύουν. Εἰς ὅλον ἐκεῖνον τὸν ἀπέραντον ναὸν δὲν ἀκούεται εἰμὴ ἡ φωνὴ τοῦ λειτουργοῦ, τοῦ προσκαλοῦντος τοὺς Χριστιανοὺς νὰ προσέλθουν μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης εἰς τὴν θείαν κοινωνίαν.

Ὁ αὐτοκράτωρ προσεύχεται ἐπὶ πολλὴν ὥραν. Γονυπετεῖ τρεῖς φορὰς ἐνώπιον τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ καὶ τῆς Θεομήτορος. Καταβάλλει πᾶσαν προσπάθειαν διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς λυγμούς, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀναβαίνουν ἀπὸ τὴν καρδίαν του.

Ἔπειτα, στραφεὶς πρὸς τὸν λαόν, λέγει μεγαλοφώνως :

— Χριστιανοί, συγχωρήσατε τὰς ἁμαρτίας μου καὶ ὁ Θεὸς ἂς συγχωρήσῃ τὰς ἰδικάς σας !

Παραλαμβάνει δέ, ὡς ἦτο συνήθεια, ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Ἀρχιερέως τὰ ἄχραντα μυστήρια καὶ μεταλαμβάνει. Ὅλοι τότε ἐφώναξαν :

— Ἔσο συγχωρημένος!

Μετὰ ταῦτα παρακινεῖ ὅλους νὰ κοινωνήσουν ἀδελφικῶς καὶ νὰ ἐνθυμηθοῦν, ὅτι ἔφθασεν ἡ ὥρα, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἀγωνισθοῦν τὸν ὑπὲρ πάντων ἀγῶνα. Καὶ ὅτι, ἐὰν δὲν ἔχῃ ὁρίσει ὁ Θεὸς νὰ σώσουν διὰ τῆς θυσίας των τὴν ἀγαπητὴν πατρίδα, ὀφείλουν τοὐλάχιστον νὰ ἀφήσουν εἰς τοὺς ἀπογόνους μνήμην ἀνδρείας καὶ ἀρετῆς.

Οἱ λόγοι τοῦ αὐτοκράτορος, ἐπαναλαμβανόμενοι ἀπὸ στόματος εἰς στόμα, ἀντηχοῦν εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν ὡς οἱ τελευταῖοι λόγοι τῆς διαθήκης τῆς Πατρίδος καὶ τῆς Πίστεως. Καὶ εἰς τοὺς λόγους αὐτοὺς προστίθενται μὲ περισσοτέραν ὁρμὴν οἱ κλαυθμοὶ καὶ οἱ ὀδυρμοὶ τῶν προσερχομένων εἰς τὴν Ἁγίαν Μετάληψιν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ὁ ἦχος τῆς σάλπιγγος διακόπτει τὴν τραγικὴν σκηνήν. Αἱ μητέρες ἀποχαιρετοῦν τὰ τέκνα των, αἱ γυναῖκες ρίπτονται εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν συζύγων. Οἱ τελευταῖοι ἀσπασμοὶ συγχέονται μὲ τὸν κρότον τῶν ξιφῶν καὶ τῶν ἀσπίδων.

Κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐκοινώνησαν ὅλοι μετὰ πίστεως, ἀγάπης καὶ ἐλπίδος. Καὶ ὅλοι τὸν αὐτὸν ὅρκον ὡρκίσθησαν· καὶ βασιλεὺς καὶ ἄρχοντες καὶ λαὸς καὶ ἱερατεῖον.

Δὲν ἤκουε κανεὶς ἄλλο τι παρὰ φωνὰς περὶ ἀμοιβαίας συγχωρήσεως τῶν ἁμαρτημάτων καὶ ὅρκους πίστεως εἰς τὸ Ἔθνος καὶ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ:

— Συγχώρησόν με ἀδελφέ!» εἷς ἐφώναζεν ἐδῶ.

— Ὁ Θεὸς ἂς σὲ συγχωρήσῃ!» ἀπεκρίνοντο οἱ ἄλλοι.

Ἡ ἀμοιβαία συγχώρησις τῶν ἁμαρτιῶν ἐξηκολούθησε σχεδὸν μέχρι τῆς αὐγῆς.

Τὰ σουλτανικὰ στρατεύματα τέλος περικυκλώνουν τὸν βασιλέα. Ὁ Κωνσταντῖνος, μαχόμενος μέχρις ἐσχάτων, ὕστατος πράγματι ὑπερασπιστὴς τῆς Πόλεως, βλέπων τὸν ἄφευκτον θάνατόν του, κραυγάζει πρὸς τοὺς ὀπαδούς του:

— Δὲν εἶναι κανεὶς ἐδῶ, ὅστις νὰ λάβῃ τὴν κεφαλήν μου;

Οὐδεὶς ζωντανὸς ἦτο πλησίον του. Ἐπὶ τέλους δέχεται καὶ αὐτός, τελευταῖος ὅλων, τὸν οὐράνιον στέφανον. Πληγωθεὶς εἰς τὸν ὦμον, πίπτει εἰς τὸ τεῖχος τῆς Ὀρθοδοξίας ἡμιθανής, κατὰ τὸ τεσσαρακοστὸν ἔνατον ἔτος τῆς ἡλικίας του, καὶ μετ' ὀλίγον ἀποθνήσκει.

Ὅτε διεδόθη ἡ εἴδησις ὅτι ἡ βασιλὶς τῶν πόλεων ἐκυριεύθη, πλῆθος ἀναριθμήτων Χριστιανῶν ὥρμησε διὰ νὰ προφυλαχθῇ εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας. Ἄνω καὶ κάτω καὶ εἰς τὰ προαύλια καὶ εἰς τὰς στήλας καὶ εἰς τὸ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θυσιαστήριον καὶ εἰς πάντα τόπον ἦτο λαὸς ἀναρίθμητος. Κλείσαντες δὲ τὰς θύρας μὲ ὁλολυγμοὺς καὶ θρήνους καὶ κραυγὰς ἀπελπισμοῦ, ἱκέτευον σωτηρίαν παρὰ τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον οἱ Τοῦρκοι, λεηλατοῦντες, σφάζοντες, αἰχμαλωτίζοντες, φθάνουν εἰς τὸν ναόν. Εὑρίσκουν τὰς πύλας κλεισμένας. Καὶ ἐπιχειροῦν νὰ τὰς ρίψουν διὰ πελέκεων.

Ποῖος δύναται νὰ περιγράψῃ τὴν τρομερὰν ἐκείνην στιγμήν; Εἰς τὸ ἄκουσμα τοῦ κτυπήματος τοῦ πελέκεως βροντωδέστεροι ἀκούονται οἱ θρῆνοι, αἱ φωναὶ τῶν νηπίων, τὰ μοιρολόγια τῶν μητέρων, οἱ ὀδυρμοὶ τῶν πατέρων καὶ τὰ δάκρυα τῶν Ἑλληνίδων παρθένων.

Αἰφνιδίως καταπαύουν οἱ θρῆνοι, διότι ἀκούεται βροντώδης φωνή:

— Ὅσοι πιστοί, παύσατε τοὺς κλαυθμοὺς καὶ ἀκούσατε τοὺς λόγους μου.

Ἦτο ἡ φωνὴ τοῦ κατόπιν Πατριάρχου Γενναδίου. Ὄρθιος ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος, μὲ τὰς χεῖρας ὑψωμένας ὑπεράνω μυρίων κεφαλῶν. Ἦσαν οἱ τελευταῖοι Χριστιανικοὶ λόγοι, οἵτινες ἤχησαν εἰς τὸν ναὸν τῆς Σοφίας τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, τὴν 29ην Μαΐου 1453.

Οἱ Τοῦρκοι, εἰσελθόντες ξιφήρεις ἐντὸς τοῦ ναοῦ καὶ ἰδόντες τὸν πολυάριθμον λαόν, ἕκαστος ἔλαβε τὸν ἰδικόν του αἰχμάλωτον. Ἠχμαλωτίζετο δούλη μετὰ κυρίας, δεσπότης μετὰ δούλου, ἱερεὺς μετὰ λαϊκοῦ, ἀρχιμανδρίτης μετὰ θυρωροῦ.

Εἰσαγωγὴ εἰς τὰ « Δημοτικὰ Ἄσματα » *Σπυρίδων Ζαμπέλιος*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

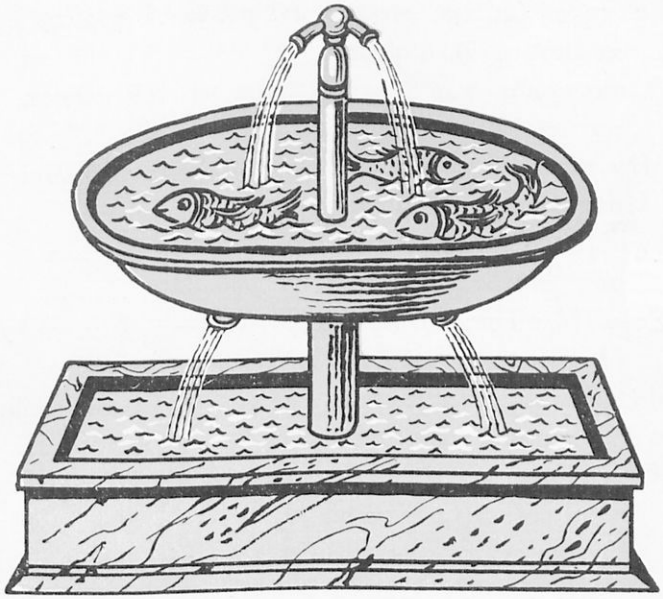

79. ΤΟ ΜΠΑΛΟΥΚΛΙ

(ΤΑ ΨΑΡΙΑ ΤΗΣ ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ)

Σαράντα μέρες πολεμᾷ ὁ Μωχαμὲτ νὰ πάρῃ
τὴν Πόλι τὴν μεγάλη.
Σαράντα μέρες ἔκαμεν ὁ 'γούμενος τὸ ψάρι
στὰ χείλη του νὰ βάλῃ.
'Απ' τὶς σαράντα κι ὕστερα πεθύμησε νὰ φάγῃ
τηγανισμένο ψάρι.
— Ἂν μᾶς φυλάγῃ ἡ Παναγιά, καθὼς μᾶς ἐφυλάει,
τὴν Πόλι ποιός θὰ πάρῃ ;
Ρίχνει τὰ δίχτυα στὸν γιαλό, τρία ψαράκια πιάνει:
— Θεὸς νὰ τὰ βλογήσῃ ! —
Τὸ λάδι βάλλει στὴν φωτιὰ μέσ' στ' ἀργυρὸ τηγάνι,
γιὰ νὰ τὰ τηγανίσῃ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τὰ τηγανίζει ἀπὸ τὴν μιὰ καὶ πᾷ νὰ τὰ γυρίσῃ
κι ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος.
Ὁ παραγυιός του βιαστικὰ πάει νὰ τοῦ μιλήσῃ,
καὶ τά 'χασεν ὁ γέρος !
— Μὴν τηγανίζεις, γέροντα, καὶ μόσχισε τὸ ψάρι,
στὴν Πόλι τὴν μεγάλη !
Τὴν Πόλι τὴν ἐξακουστὴ οἱ Τοῦρκοι ἔχουν πάρει,
μᾶς κόβουν τὸ κεφάλι !
— Στὴν Πόλι Τούρκων δὲν πατοῦν κι 'Αγαρηνοῦ ποδάρια!
Μοῦ φαίνεται σὰν ψέμα !
Μά, ἂν εἶναι ἀλήθεια τὸ κακό, νὰ σηκωθοῦν τὰ ψάρια,
νὰ πέσουν μέσ' στὸ ρέμα !
'Ακόμη ὁ λόγος βάσταγε, τὰ ψάρια ἀπ' τὸ τηγάνι,
τὴν μιὰ μεριὰ ψημένα,
πηδήσανε καὶ πέσανε στῆς λίμνης τὴν λεκάνη,
γερά, ζωντανεμένα.
'Ακόμη ὡς τώρα πλέουνε, κόκκιν' ἀπὸ τὸ μέρος
ὅπου τὰ εἶχε ψήσει.
Φυλᾶνε τὸ Βυζάντιο ν' ἀναστηθῇ, κι ὁ γέρος
νὰ τ' ἀποτηγανίσῃ.

« 'Ανθίδες Αὖραι » *Γεώργιος Βιζυηνὸς*

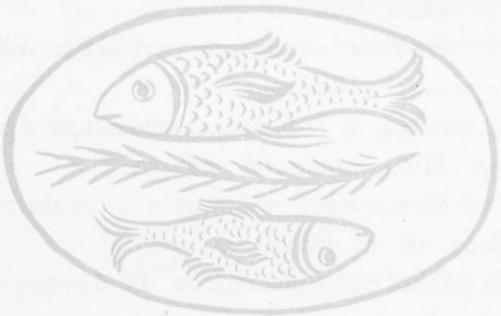

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

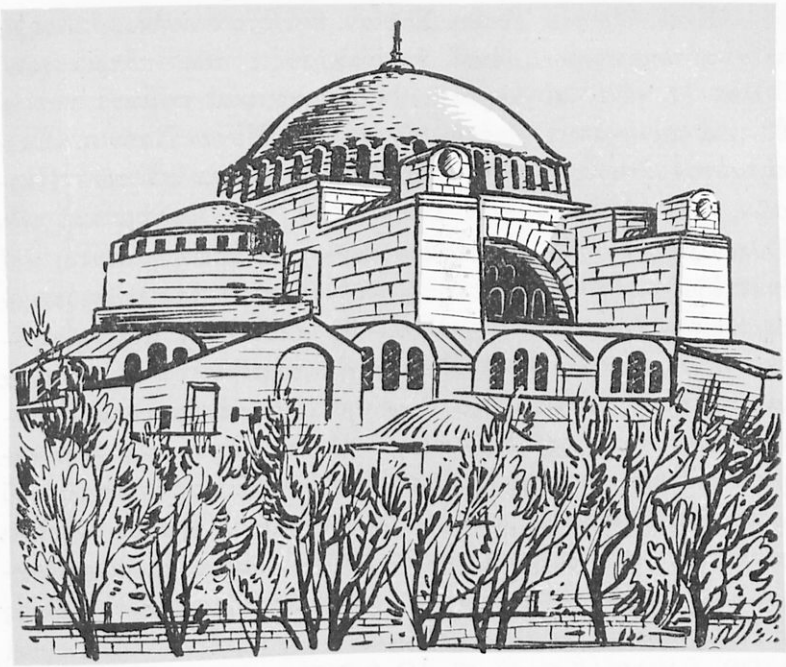

80. ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ

Οἱ ἕνδεκα καὶ πλέον αἰῶνες τοῦ Ἑλληνικοῦ μεσαιωνικοῦ κράτους—τοῦ μεγαλυτέρου καὶ πλέον πολιτισμένου ἢ μᾶλλον τοῦ μόνου πράγματι πολιτισμένου κράτους τῶν μέσων χρόνων—οἱ ἕνδεκα αὐτοὶ αἰῶνες κέντρον ἔχουν τὴν « Μεγάλην Ἐκκλησίαν », τὸν « Μέγαν Ναόν » τὴν « Ἁγίαν Σοφίαν ». Εἶναι τὸ τρίπτυχον, μὲ τὸ ὁποῖον ὠνόμαζον αἱ εὐλαβεῖς βυζαντιναὶ ψυχαὶ τὸ ἀριστούργημα τῆς θρησκευτικῆς των λατρείας. Ὅλοι οἱ θρίαμβοι καὶ ὅλαι αἱ συμφοραὶ σχετίζονται μὲ τὴν Ἁγίαν Σοφίαν. Διὰ τοῦτο ἡ ἐξιστόρησις τῶν συμβάντων εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν εἶναι ἡ ἱστορία τῆς Μεσαιωνικῆς μας Αὐτοκρατορίας.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἐκεῖ, εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν, ἐγίνετο συνήθως ἡ στέψις τῶν αὐτοκρατόρων, ἐκεῖ ἡ ἀνακήρυξις τῶν πατριαρχῶν. Ὅλαι ἐν γένει αἱ μεγάλαι ἐκκλησιαστικαὶ πομπαὶ καὶ αἱ ἐθνικαὶ πανηγύρεις κέντρον εἶχον τὸν « Μέγαν Ναόν ». Ἐκεῖ οἱ αὐτοκράτορες καὶ οἱ στρατηγοὶ —οἱ νικηταὶ τῶν Περσῶν, τῶν Ἀβάρων, τῶν Βουλγάρων, τοῦ Ἰσλὰμ καὶ τῶν ἄλλων ἐχθρῶν τῆς Αὐτοκρατορίας— ἐκεῖ ἐπευφημοῦντο, καὶ ἐκεῖ ἐδοξολογεῖτο ὁ Θεὸς ὁ « νίκας τοῖς βασιλεῦσι κατὰ βαρβάρων δωρούμενος ». Ἐκεῖ θὰ ἀκουσθοῦν πρώτην φορὰν οἱ ὕμνοι, ὅσους ψάλλει μέχρι σήμερον ἡ Ἐκκλησία μας. Εἰς τὴν « Μεγάλην Ἐκκλησίαν » μὲ ἰσότητα δημοκρατικήν, γνησίως Ἑλληνικήν, θὰ στολίζουν τὸν Ἐπιτάφιον τοῦ Θεανθρώπου ἡ βασίλισσα καὶ αἱ ἀρχόντισσαι τοῦ « Ἱεροῦ Παλατίου » καὶ αἱ κόραι τοῦ λαοῦ. Ὁ ναὸς θὰ εἶναι τὸ κέντρον τῶν εἰκονομαχικῶν ἐρίδων, αἱ ὁποῖαι συνετάραξαν ἕνα ὁλόκληρον αἰῶνα τὴν Αὐτοκρατορίαν, καὶ πρῶτος ὁ Ναὸς οὗτος βλέπει τὴν ἀναστήλωσιν τῶν εἰκόνων καὶ ἀκούει τὸν θρίαμβον τῆς Ὀρθοδοξίας.

Ἐκεῖ συντελεῖται τὸ σχίσμα Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἁγία Σοφία μὲ τὴν μυθικήν της μεγαλοπρέπειαν —ζωντανή, ἐνόμιζες, εἰκὼν τοῦ μεγαλείου τῆς Αὐτοκρατορίας— θὰ προσελκύσῃ καὶ θὰ ἐκχριστιανίσῃ τοὺς Ρώσους καὶ τοὺς ἄλλους Σλάβους. Καὶ εἰς τὰς κρισίμους τοῦ κράτους στιγμὰς ἡ «Μεγάλη Ἐκκλησία» θὰ παραδίδῃ, ὡς φιλόστοργος μήτηρ, τοὺς θησαυρούς της χάριν τῶν στρατιωτικῶν ἀναγκῶν. Θὰ τὴν λῃστεύσουν ἔπειτα οἱ Φράγκοι, ὅταν θὰ καταλάβουν τὴν Πόλιν (1204), καὶ θὰ τὴν μολύνουν μὲ τὰ ὄργιά των.

Καὶ ὅταν ὁ στρατιωτικώτερος κλάδος τοῦ Ἰσλὰμ περιέζωσε τὴν « πόλιν τῶν πόλεων », ὁ τελευταῖος αὐτοκράτωρ ἤντλει ἀπὸ τὸν « Μέγαν Ναὸν » τὸ σθένος διὰ τὸν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἡρωϊκὸν θάνατον. Τότε ἡ «Δέσποινα ταράχθηκε καὶ δάκρυσαν οἱ εἰκόνες» τῆς Ἁγίας Σοφίας, ὅπως μὲ τραγικὴν λιτότητα ἐζωγράφησε τὸ δημοτικὸν ᾆσμα τὸν πόνον τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Θὰ κατακοποῦν ὅσοι ἔχουν συγκεντρωθῆ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ θὰ γυμνωθῆ καὶ πάλιν ἀπὸ τὰ ἀμύθητα κειμήλιά της (1453).

Τὸ μεγαλύτερον ὅμως κειμήλιον, τὴν κληρονομίαν τοῦ ἥρωος καὶ μάρτυρος Βασιλέως—τὴν πίστιν εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν—θὰ τοποθετήσῃ ὁ Ἑλληνικὸς λαός, εὐθὺς μετὰ τὴν Συμφοράν, εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν. Καὶ ὅπως ὁ μυθικὸς Ἀνταῖος ἀνενέωνε τὴν δύναμίν του ἀπὸ τὴν ἐπαφήν του μὲ τὴν γῆν, τοιουτοτρόπως καὶ ὁ Ἕλλην τῆς δουλείας θὰ συντηρῆται ἀπὸ τὴν Μεγάλην Ἀνάμνησιν. Εἰς τὴν ἱερὰν αὐτὴν μνήμην ὀφείλονται τὰ ἔνδεκα μεγάλα ἀπελευθερωτικὰ κινήματα ἐπὶ Τουρκοκρατίας, εἰς αὐτὴν ὀφείλεται τὸ Εἰκοσιένα, εἰς αὐτὴν οἱ κατόπιν ἀπελευθερωτικοὶ πόλεμοι ἑνὸς αἰῶνος. Εἰς αὐτὴν ὀφείλεται ὁ ἀγὼν ἐναντίον τῆς ἐπιδρομῆς τῶν Γερμανῶν καὶ τῶν Ἰταλῶν (1940 - 1944) καὶ κατόπιν ἐναντίον τῶν Σλάβων καὶ τῶν ὑπὸ τῶν Σλάβων κινουμένων κομμουνιστῶν (1946 - 1950).

Ἄπειροι εἶναι οἱ θρῦλοι, τοὺς ὁποίους ἔπλασεν ὁ λαός, μετὰ τὴν καταστροφήν, περὶ τῆς Ἁγίας Σοφίας. Ἀναφέρεται μία μυστηριώδης λειτουργία τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Πάσχα εἰς αὐτήν, ἥτις ἔγινε γνωστὴ εἰς τὸν σουλτάνον Σουλεϊμάν, ὁ ὁποῖος τόσον ὠργίσθη, ὥστε διέταξε γενικὴν σφαγὴν τῶν Χριστιανῶν, ἡ ὁποία ὅμως ἀπετράπη ἀπὸ τὸν μέγαν Βεζύρην.

Ἐπιστεύετο γενικῶς, ὅτι καθ' ἕκαστον Πάσχα ἐγίνετο μυστικὰ ἡ λειτουργία τῆς Ἀναστάσεως ἀπὸ νεκροὺς σφαγέντας κατὰ τὴν Ἅλωσιν ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας ἢ ἀπὸ ἱερεῖς, οἱ ὁποῖοι ἔζων μυστηριωδῶς μακρὰν τοῦ ἄλλου κόσμου.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἔλεγον ἐπίσης οἱ θρῦλοι, ὅτι τὴν Μεγάλην Πέμπτην, ὅταν γίνεται ἡ βαφὴ τῶν αὐγῶν τοῦ Πάσχα, εὑρίσκονται εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Ἁγίας Σοφίας φλοιοὶ ἀπὸ κόκκινα ῥά.

Ἀπὸ τὰς θρησκευτικάς μας ἑορτὰς λοιπὸν ἡ κατ' ἐξοχὴν ἐθνικὴ ἑορτὴ εἶναι τὸ Πάσχα, ὅπου ἀδελφώνεται ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου μὲ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Ἔθνους. Διὰ τοῦτο ἡ ἐθνικὴ ψυχή, ἐνῷ ἐδημιούργησε πολυαρίθμους θρύλους περὶ τῆς Ἁγίας Σοφίας, ὅμως θρύλους διὰ θρησκευτικὴν ἑορτὴν (ἐν σχέσει, φυσικά, πρὸς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν) μόνον διὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα ἐδημιούργησε. Μόνον δηλαδὴ διὰ τὸ γεγονὸς τῆς Ἀναστάσεως. Καὶ τὸν πόνον αὐτὸν καὶ τὴν ἐλπίδα αὐτὴν τῆς Ἀναστάσεως —τῆς διπλῆς Ἀναστάσεως — ποῦ ἀλλαχοῦ θὰ ἠδύνατο καλύτερον νὰ τοποθετήσῃ ἡ ἐθνικὴ ψυχὴ παρὰ εἰς τὸν « Μέγαν Ναόν » ;

« Στρατιωτικὰ Νέα » 1953 *Ε. Π. Φωτιάδης*

81. Η ΠΑΝΑΓΙΑ ΤΗΣ ΤΗΝΟΥ

Κατὰ τὸ ἔτος 1823, τὴν ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, σημαντικώτατον γεγονὸς συνέβαινεν εἰς τὴν Τῆνον. Ἐμελλε δὲ τοῦτο νὰ συγκινήσῃ ὁλόκληρον τὸν Χριστιανικὸν κόσμον τῆς Ἀνατολῆς καὶ νὰ καταστήσῃ περιώνυμον καὶ ἱερὰν τὴν ὡραίαν νῆσον τῶν Κυκλάδων.

Τὸ παράδοξον τοῦτο συμβὰν ἦτο ἡ εὕρεσις τῆς θαυματουργοῦ εἰκόνος τῆς Θεοτόκου, τῆς ἐπονομασθείσης Παναγίας Τηνιακιᾶς. Ἡ εὕρεσις αὕτη, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἔγινεν ὡς ἑξῆς :

Εἰς τὴν Τῆνον ὑπῆρχε μία παναρχαία γυναικεία μονὴ τῆς Παναγίας, τῆς Κυρίας τῶν Ἀγγέλων, κειμένη ἄνω τῆς πόλεως Τήνου εἰς τὴν πετρώδη κορυφὴν τοῦ Κεχροβουνίου. Ἐκεῖ, κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1822, μίαν Κυριακήν, ἐνῷ ἀκό-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

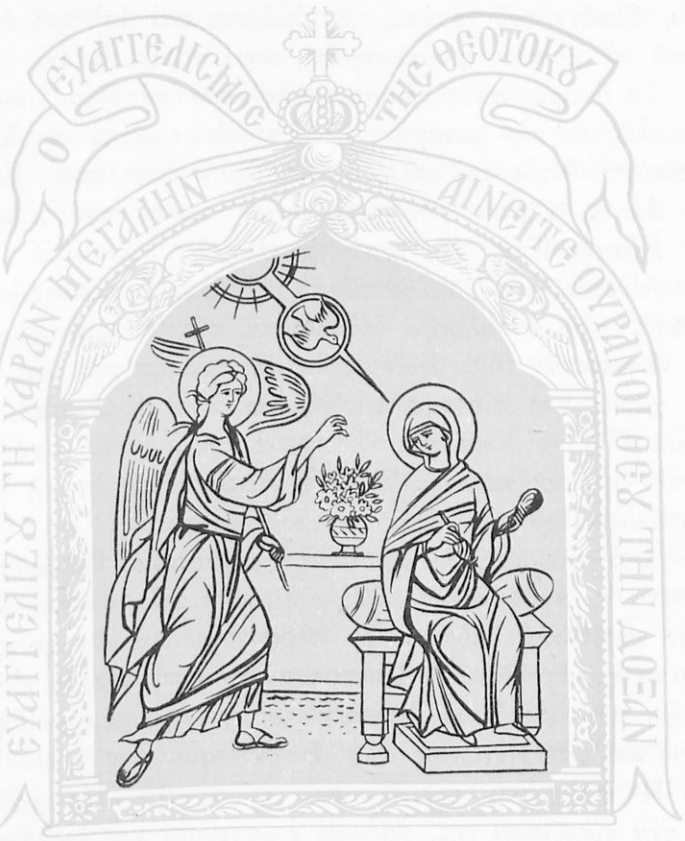

μη δὲν εἶχε σημάνει ὁ Ὄρθρος εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Μονῆς, μία γραῖα μοναχή, εὐλαβὴς καὶ ἐνάρετος, Πελαγία καλουμένη, ἀνεπαύετο ἀκόμη εἰς τὸ πενιχρὸν κελλίον της. Κουρασμένη ἀπὸ τὸν κανόνα της καὶ τὰς γονυκλισίας, ὠνειρεύετο ἐντὸς τοῦ κελλίου της ἐκείνου παράδοξον καὶ μυστηριῶδες ὄνειρον. Ἐφάνη πρὸς αὐτὴν μία γυνὴ ἄγνωστος, μεγαλοπρεπὴς καὶ ὡραιοτάτη. Καὶ εἶπεν εἰς αὐτήν, ἀφοῦ συνεννοηθῇ μὲ τὸν ἐπίτροπον τῆς Μονῆς, νὰ σπεύσουν ἀμέσως καὶ νὰ ἀνασκάψουν εἰς ἕνα εὐρύτατον ὑψηλὸν το-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πίον, ἄνωθεν τοῦ λιμένος τῆς Χώρας, καὶ ἐπὶ τοῦ τοπίου αὐτοῦ νὰ κτίσουν μεγαλοπρεπῆ καὶ ἔνδοξον ναόν.

Τὸ ὄνειρον τοῦτο ἐπανελήφθη κατὰ τὰς δύο ἑπομένας Κυριακὰς εἰς τὴν μοναχὴν τὴν ἰδίαν ὥραν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀνεπαύετο ἐντὸς τοῦ κελλίου της. Τὴν τρίτην ὅμως Κυριακὴν ἀκούει αἴφνης τὴν χαρμόσυνον φωνὴν τῆς ξένης :

— Εὐαγγελίζου, γῆ, χαρὰν μεγάλην!

— Αἰνεῖτε, οὐρανοί, Θεοῦ τὴν δόξαν ! συμπληρώνει ἡ μοναχὴ τὴν ἀγγελικὴν δοξολογίαν τῆς Θεομήτορος.

Ἐγείρεται τότε ἀμέσως ἐκ τῆς κλίνης της καὶ πλήρης χαρᾶς καὶ πίστεως εἰς τὴν καρδίαν προσπαθεῖ, βλέπουσα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ εἰς τὸ μικρὸν κελλίον της, νὰ διακρίνῃ τὴν Κυρίαν ἐκείνην. Ἀλλ' ἡ Κυρία, ἥτις ἦτο ἡ Ἁγία Θεοτόκος, εἶχε γίνει ἄφαντος.

Ἀπὸ τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἡ γερόντισσα Πελαγία ἠσθάνετο ὅτι ἔγινεν ἄλλος ἄνθρωπος, ὅτι κάτι ἀνώτερον καὶ θεῖον περιέβαλεν αὐτήν. Τὸ πρόσωπόν της ἔλαμπεν ἀπὸ θαυμαστὴν ἀγαλλίασιν. Γεμάτη πλέον ἀπὸ θάρρος εἰς τὴν ψυχήν, παρουσιάζεται ἀμέσως εἰς τὴν ἡγουμένην. Τὴν ἐξυπνᾷ καὶ φανερώνει τὴν τριπλῆν ὀπτασίαν της.

Ἡ ἡγουμένη, γνωρίζουσα τὴν ἀρετὴν τῆς μοναχῆς καὶ τὴν εὐλάβειάν της, ἀμέσως ἐπίστευσεν καὶ ἐνεθάρρυνεν αὐτὴν νὰ συναντήσῃ τὸν ἐπίτροπον καὶ νὰ διηγηθῇ τὸ παράδοξον συμβάν.

Ὁ ἐπίτροπος παρεδέχθη καὶ αὐτὸς ἀμέσως τὸ θεῖον ὄνειρον τῆς Πελαγίας, χωρὶς δισταγμόν, καθὼς καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς νήσου Γαβριήλ, ὁ ὁποῖος ἐκάλεσε τοὺς κατοίκους τῆς νήσου νὰ ἔλθουν ὅλοι, διὰ νὰ ἀρχίσῃ ἡ ἐργασία τῆς ἀνασκαφῆς. Τοιουτοτρόπως διὰ συρροῆς πλείστων χωρικῶν ἤρχισεν ἡ ἐκσκαφὴ κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1822, ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἀνευρέθησαν μόνον παλαιὰ ἐρείπια ναοῦ καὶ φρέαρ ξηρόν, ἀλλ' ἡ πολυπόθητος εἰκὼν τῆς ὀπτασίας δὲν εὑρέθη. Δι' αὐτὸ ἐγκατελείφθη ἡ πρόοδος τοῦ ἔργου.

Τυχαίως ὅμως ἐνεφανίσθη ἐπιδημία τῆς φοβερᾶς νόσου πανώλους εἰς ὁλόκληρον τὴν νῆσον καὶ πολλοὶ ἐντόπιοι καὶ ξένοι ἀπέθνησκον. Ἐφαντάσθησαν τότε πολλοὶ εὐσεβεῖς Χριστιανοί, ὅτι θὰ ἦτο τοῦτο ὀργὴ Θεοῦ διὰ τὴν παραμέλησιν τοῦ ἔργου τῆς καλογραίας καὶ ἀμέσως ἐπανελήφθη ἡ ἀνασκαφὴ εἰς τὸ αὐτὸ μέρος, μὲ περισσότερον ζῆλον καὶ μὲ θερμοτέραν προσπάθειαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐνίσχυεν αὐτοὺς ὁ φόβος τῆς φοβερᾶς νόσου.

Εἶχον κατέλθει ἐξ ὅλων τῶν χωρίων ἀναρίθμητοι Τηνιακοὶ ὡς εἰς πανήγυριν καὶ ἤρχισαν ἀμέσως νὰ καταβάλλουν τὰ θεμέλια νέου ναοῦ. Ὅτε δὲ ὁ Ἀρχιερεὺς ἐζήτησεν ὕδωρ διὰ νὰ τελέσῃ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ἁγιασμοῦ, εὑρέθη παραδόξως πλῆρες ὕδατος τὸ ξηρὸν ἐκεῖνο φρέαρ, τὸ ὁποῖον διατηρεῖται μέχρι σήμερον. Εἶναι πλῆρες δροσεροῦ ἁγιάσματος, κάτω εἰς τὴν Εὕρεσιν, εἰς τὸν ὑπόγειον ναόν, τοῦ ὁποίου ἀνευρέθησαν, ὅπως εἴδομεν, τὰ θεμέλια.

Τοιουτοτρόπως ἐθεμελιώθη ὁ ναὸς εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, διὰ τὸ ὕδωρ, τὸ ὁποῖον ἀνέβλυσεν ἀπὸ τὸ ξηρὸν φρέαρ.

Ἐξηκολούθουν δὲ πολυπληθεῖς ἐργάται νὰ ἀνασκάπτουν καὶ νὰ ἰσοπεδώνουν τὸ ἔδαφος τοῦ ναοῦ. Τέλος τὴν 30 Ἰανουαρίου τοῦ 1823, ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ἀνεῦρον τὴν πολυπόθητον εἰκόνα τῆς ὀπτασίας, μίαν ὀργυιὰν μακρὰν ἀπὸ τὸ φρέαρ, μέσα εἰς λασπώδη χώματα, διαμελισμένην εἰς δύο τεμάχια. Διότι οἱ ἐργάται, κτυπῶντες τὴν σκαπάνην, διεμέλισαν τὴν εἰκόνα εἰς δύο. Καὶ τὸ μὲν ἓν μέρος φέρει τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου, τὸ δὲ ἄλλο τὴν εἰκόνα τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριήλ, διότι ἡ ὅλη εἰκὼν παριστᾷ τὸν Εὐαγ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γελισμὸν τῆς Θεοτόκου. Ὁ ἐργάτης δὲ ὁ εὑρὼν αὐτὴν ἐφήρμοσεν ἀμέσως τὰ δύο τεμάχια, τὰ ὁποῖα παραδόξως προσεκολλήθησαν τελειότατα, ὡς ἐὰν ἦτο τεχνίτης εἰδικός.

Κατ' αὐτὸν λοιπὸν τὸν τρόπον ἀνευρέθη ἡ θαυματουργὸς εἰκὼν τῆς Παναγίας τῆς Τήνου. Ἡ εἰκὼν αὕτη εἶναι μικρά, καλύπτεται δὲ σήμερον ὑπὸ χρυσοῦ καὶ ἀργυροῦ πολυτελεστάτου ἐπενδύματος. Κρέμανται δὲ ἐπ' αὐτῆς χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ κειμήλια, ἐνώτια καὶ περιδέραια καὶ στέμματα, μὲ ἁλύσεις, μὲ ἀδάμαντας καὶ παντοειδῆ πετράδια στολισμένα, ὅλα δῶρα καὶ ἀναθήματα τῶν εὐλαβῶν Χριστιανῶν ἀπὸ ὅλην τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἑλληνικὴν Ἀνατολήν.

Ἡ εἰκὼν εἶναι τοποθετημένη ἐντὸς τοῦ θεμελιωθέντος τότε μεγαλοπρεπεστάτου ναοῦ, ὅστις εἶναι κατάφορτος ἀπὸ χρυσὸν καὶ ἄργυρον καὶ πολυελαίους καὶ κανδήλας καὶ λοιπὰ κοσμήματα. Λάμπει ὁλόκληρος εἰς τοὺς τοίχους ἀπὸ τὴν λάμψιν τῶν πολυειδῶν ταξιμάτων, τὰ ὁποῖα ἐνθυμίζουν τὰ ἀναρίθμητα θαύματα, τὰ ὁποῖα ἔκαμε καὶ κάμνει εἰς ξηρὰν καὶ θάλασσαν.

Οἱ προσκυνηταὶ συγκεντρώνονται κατὰ χιλιάδας εἰς τὴν μαρμαρόστρωτον αὐλὴν τοῦ ναοῦ δὶς τοῦ ἔτους, τὴν 25 Μαρτίου καὶ τὴν 15 Αὐγούστου, ὡς εἰς δύο μεγαλοπρεπεῖς διαδηλώσεις τῶν Πανελλήνων. Συνωστιζόμενοι ἐκεῖ ὑγιεῖς καὶ ἄλλοι, οἱ ὁποῖοι ἤδη ἔχουν θεραπευθῆ, διακηρύττουν εἰς τὸν κόσμον τὴν βαθυτάτην πίστιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰς τὴν πάτριον θρησκείαν, ἐν μέσῳ τῆς φιλοξένου χώρας τῶν εὐτυχῶν Τηνίων.

Οἱ Τήνιοι εἶχον τὴν ὑπερτάτην τιμὴν νὰ περιποιῶνται μὲ ἐξαιρετικὴν εὐλάβειαν ἕνα ἀπὸ τοὺς πλέον ὀνομαστοὺς εἰς τὸν κόσμον τῆς Ἀνατολῆς ναοὺς τῆς Ἀειπαρθένου. Αἰσθάνονται δὲ ἰδιαιτέραν χαρὰν ὑποδεχόμενοι τοὺς Πανέλ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ληνας εὐλαβεῖς Χριστιανούς, ἰδίως τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, εἰς συγκεντρωμένον πολύγλωσσον προσκύνημα, τὸ ὁποῖον ἔρχεται δεύτερον μετὰ τὸ προσκύνημα τοῦ Παναγίου Τάφου.

Τοῦ πανσέπτου τούτου Ναοῦ τὴν χάριν καὶ τὸν πλοῦτον, τὸν ὁποῖον ὁ εὐσεβὴς λαὸς ὀνομάζει Ἐπίγειον Παλάτιον τῆς Παναγίας, ἀπηθανάτισεν ἐνωρὶς ἡ εὐσεβὴς Μοῦσα τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, εἰς τὸ ἑξῆς τρυφερώτατον τετράστιχον :

Ὦ Παναγιά μου Τηνιακιά,
μὲ τὰ πολλὰ καντήλια,
φύλαγε τὸ παιδάκι μου,
νὰ σοῦ τὰ κάμω χίλια...

Τὸ τετράστιχον τοῦτο, ὡς νανούρισμα γλυκύτατον ἀντηχεῖ μελῳδικῶς, ἰδίως εἰς τὰς νήσους, πλησίον τοῦ λίκνου τοῦ βρέφους εἴτε πλησίον τῆς ἑστίας, ὅταν πνέῃ ἄγριος καὶ παγωμένος βορρᾶς, εἴτε κάτω ἀπὸ τὴν σκιὰν τῆς ἀμυγδαλῆς, κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἀνοίξεως, ἀπὸ τὰ τρυφερὰ χείλη τῆς μητρός.

Ἀλέξανδρος Μωραϊτίδης (Διασκευὴ)

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

82. ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΒΛΑΧΑΒΑΣ

Ὁ παπᾶ - Εὐθύμιος Βλαχάβας, τὸ προσφιλὲς τοῦτο τέκνον τῶν Θεσσαλικῶν ὀρέων, ἐγεννήθη, ἠνδρώθη καὶ ἀπέθανε χωρὶς κανεὶς ποτὲ ν' ἀκούσῃ τὸ ὄνομα τῶν γονέων του.

Ἐστρατοπέδευε πάντοτε εἰς τὴν Πίνδον, τὸν Ὄλυμπον καὶ τὴν Ὄσσαν. Ἐκεῖθεν ἐξ ἐνέδρας ἔπιπτε κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καὶ πολλάκις κατέστρεψε τὰ στρατεύματά του. Ἠπείλει δὲ καὶ αὐτὰ τὰ Ἰωάννινα, ὅπου ἐφώλευεν ὡς εἰς σπήλαιον ἡ αἱμοβόρος τίγρις.

Μαζί του συνεπολέμει πάντοτε εἷς μοναχὸς Δημήτριος, γνωστὸς εἰς ὅλην τὴν Θεσσαλίαν διὰ τὴν ἀρετήν του καὶ τὴν ἀφοσίωσίν του εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὴν Πατρίδα.

Οἱ δύο οὗτοι σύντροφοι, μακρὰν τῶν τυράννων, εἰς τὴν σκληρὰν ἐρημίαν των, ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν δένδρων καὶ εἰς τὴν σιωπὴν τῶν μυροβλήτων Ἑλληνικῶν κοιλάδων, συνέλαβον τὴν μεγάλην ἰδέαν τῆς ἐπαναστάσεώς μας.

Ποῖος ἠδύνατο νὰ δειλιάσῃ μαχόμενος, ἀφοῦ ἐπροστατεύετο ἀπὸ τὴν σπάθην τοῦ Βλαχάβα καὶ τὸν σταυρὸν τοῦ Δημητρίου ;

Μαθὼν ὁ Ἀλῆ πασᾶς ὅτι οἱ ἄνδρες τοῦ Βλαχάβα καθ' ἑκάστην ἐπολλαπλασιάζοντο, ὥρμησε ἐναντίον αὐτοῦ μὲ δεκαπλασίας δυνάμεις. Αἱματηρά, πεισματώδης καὶ φονικωτάτη μάχη ἐγένετο. Εἶναι ἀπίστευτα τὰ ἀνδραγαθήματα τοῦ ἥρωός μας. Ἀλλὰ δυστυχῶς πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἄνδρας του τὸν ἐγκατέλειψαν δειλιάσαντες. Καὶ οἱ Ἀλβανοὶ τὸν ἠχμαλώτησαν πληγωμένον καὶ τὸν ἔσυραν σιδηροδέσμιον εἰς Ἰωάννινα, ὅπου ὑπέμεινε, χωρὶς κἂν νὰ δακρύσῃ, ὅσα μόνον τοῦ φοβεροῦ τυράννου ὁ νοῦς καὶ ἡ καρδία ἠδύναντο νὰ ἐφεύρουν μαρτύρια.

Ἀριστοτέλους Βαλαωρίτου Βίος καὶ Ἔργα *(Διασκευή)*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

83. Ο ΝΕΟΜΑΡΤΥΣ ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Τῷ 1808 ἐξερράγη ἡ ἐπανάστασις τοῦ παπᾶ Εὐθυμίου Βλαχάβα, ὁ ὁποῖος, ὅπως εἴδομεν, σκληρῶς ἐθανατώθη ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων. Μετὰ τοῦ Βλαχάβα συνελήφθη ὑπὸ τοῦ τυράννου τούτου καὶ εἰς ἀπεριγράπτους ὑπεβλήθη βασάνους ὁ μοναχὸς Δημήτριος.

Ὁ Δημήτριος, καταγόμενος ἐκ Σαμαρίνης τῆς Πίνδου, περιήρχετο τὴν Θεσσαλίαν καὶ ἐκήρυττεν ἐν καιρῷ τῆς ἐπαναστάσεως, πρὸς κατευναςμὸν τῶν πνευμάτων. Κατηγγέλθη ὅμως ψευδῶς ὡς ἐπαναστάτης καὶ συλληφθεὶς ὡδηγήθη δέσμιος πρὸ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ὁ Ἀλῆς προσεπάθησε τότε νὰ ἀποσπάσῃ ἀπ' αὐτὸν ὁμολογίαν περὶ τῶν συνενόχων τοῦ Βλαχάβα, διότι εἶχε τὴν ὑποψίαν ὅτι συνένοχοί του ἦσαν οἱ Ἐπίσκοποι τῆς Θεσσαλίας.

Μεταξὺ τοῦ ἁγίου μοναχοῦ καὶ τοῦ αἱμοβόρου σατράπου διημείφθη τότε ὁ ἑξῆς διάλογος :

Ἀλῆ πασᾶς : Ἐκήρυττες τὴν βασιλείαν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐπομένως τὴν πτῶσιν τῆς ἰδικῆς μας θρησκείας καὶ τοῦ Σουλτάνου ;

Δημήτριος : Ὁ Κύριός μου δὲν εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. Αὐτὸς βασιλεύει καὶ θὰ βασιλεύῃ πάντοτε. Σέβομαι τοὺς ἄρχοντας, τοὺς ὁποίους μᾶς ἔδωκε.

Ἀλῆ πασᾶς : Τί φέρεις ἐπὶ τοῦ στήθους σου ;

Δημήτριος : Τὴν σεπτὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας.

Ἀλῆς : Θέλω νὰ τὴν ἰδῶ.

Δημήτριος : Εἶναι ἀδύνατον νὰ βεβηλωθῇ. Διάταξε νὰ λύσουν τὴν χεῖρά μου καὶ θὰ σοὶ τὴν προσφέρω.

Ἀλῆς : Τοιουτοτρόπως λοιπὸν ἀποπλανᾷς τὰ πνεύματα ; Λέγεις ὅτι εἴμεθα βέβηλοι ; Τὸ ὕφος σου φανερώνει ὅτι

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἶσαι ἀπόστολος τῶν ἐπισκόπων, οἱ ὁποῖοι προσκαλοῦν τοὺς Ρώσους διὰ νὰ μᾶς ὑποδουλώσουν. Ὁμολόγησε τοὺς συνενόχους σου.

Δημήτριος : Συνένοχοί μου εἶναι τὸ καθῆκον, τὸ ὁποῖον μὲ ὑποχρεώνει νὰ παρηγορῶ τοὺς χριστιανοὺς καὶ νὰ τοὺς διδάσκω νὰ ὑπακούουν εἰς τοὺς νόμους.

Ἀλῆς : Εἰπὲ εἰς τοὺς ἰδικούς σας νόμους, σκύλλε χριστιανέ.

Δημήτριος : Αὐτὸ τὸ ὄνομα ἀποτελεῖ τὴν δόξαν μου.

Ἀλῆς : Φέρεις, λέγουν, τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἀποδίδουν τερατουργήματα.

Δημήτριος : Εἰπὲ θαύματα. Ἡ μήτηρ τοῦ Κυρίου μου μεσιτεύει πάντοτε ὑπὲρ ἡμῶν εἰς τὸν ἀθάνατον υἱόν της. Πάντοτε θαυματουργεῖ καὶ πάντοτε ἐπικαλοῦμαι τὴν προστασίαν της.

Ἀλῆς : Νὰ ἴδωμεν, ἂν θὰ σὲ σώσῃ καὶ τώρα. Δήμιοι, βασανίσατέ τον.

Εἰς τοὺς λόγους τούτους τοῦ Ἀλῆ, τοὺς ὁποίους εἶπε μετὰ μανίας, οἱ δήμιοι ἁρπάζουν τὸ θῦμα καὶ τὸ ρίπτουν εἰς τοὺς πόδας τοῦ τυράννου. Καὶ ἐκεῖνος πτύει κατὰ τοῦ γενναίου ὁμολογητοῦ τῆς Χριστιανικῆς πίστεως. Ἀποσποῦν παρ' αὐτοῦ τὴν ἱερὰν εἰκόνα καὶ ἐμπηγνύουν σιγὰ-σιγὰ καλαμίνους ἀκίδας (ἀγκίδας) εἰς τοὺς ὄνυχας τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν καὶ τοῦ διατρυποῦν τοὺς βραχίονάς του. Ὁ μάρτυς, παρ' ὅλους τοὺς πόνους τοὺς φοβεροὺς, ποὺ ὑπέφερεν, οὐδὲν ἔλεγεν ἐναντίον τῶν βασανιστῶν του, ἐπεκαλεῖτο δὲ μόνον τὸ ἔλεος τοῦ Κυρίου :

Κύριε, ἐλέησον τὸν δοῦλόν σου!
Βασίλισσα τῶν οὐρανῶν, ἱκέτευε ὑπὲρ ἡμῶν!

Ἀφοῦ ἐτελείωσεν ἡ βάσανος διὰ τῶν καλάμων, σφίγ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γουν τὴν κεφαλήν του μὲ σιδηρᾶν ἅλυσιν καὶ τὸν διατάσσουν νὰ ὁμολογήσῃ τοὺς συνενόχους του. Ὑπομένει καὶ αὐτὸ τὸ μαρτύριον καὶ λυπεῖται μόνον, διότι ἀκούει τοὺς βασανιστάς του νὰ ὑβρίζουν τὸν Χριστὸν καὶ τὴν Παναγίαν.

Ἐπὶ τέλους οἱ δήμιοι ἀναβάλλουν τὴν συνέχειαν τῶν βασανιστηρίων διὰ τὴν ἐπαύριον καὶ τὸν ῥίπτουν εἰς τὰ βάθη μιᾶς ὑγρᾶς φυλακῆς.

Κατὰ τὴν ἐπανάληψιν τῶν βασάνων ὁ μάρτυς ἐκρεμάσθη ἄνωθεν πυρᾶς μὲ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω. Ἡ πυρὰ τὸν ἔπνιγε καὶ κατέτρωγε τὸ δέρμα τοῦ κρανίου του. Φοβούμενοι ὅμως οἱ δήμιοι μήπως ἀποθάνῃ ταχέως, τὸν ἀποσύρουν. Τὸν ῥίπτουν χαμαὶ καὶ θέσαντες ἐπὶ τοῦ στήθους του σανίδα πηδοῦν ἐπάνω εἰς αὐτήν, διὰ νὰ συντρίψουν τὰ ὀστᾶ του.

Ὅλα ταῦτα ὅμως τὰ βασανιστήρια δὲν ἠδυνήθησαν νὰ νικήσουν τὸ φρόνημα τοῦ Χριστιανοῦ μάρτυρος. Κτίζουν τότε αὐτὸν ἐντὸς τοίχου καὶ ἀφήνουν μόνον τὴν κεφαλὴν ἐλευθέραν, διὰ νὰ παρατείνουν τὴν ἀγωνίαν. Καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν τοῦ δίδουν καὶ τροφήν. Ὁ μάρτυς ὅμως, ἔχων ἐλευθέραν τὴν κεφαλὴν καὶ ἀναπνέων, διαρκῶς προσηύχετο. Καὶ τέλος τὴν δεκάτην ἡμέραν τῆς ἀγωνίας του ἐξέπνευσεν.

Ἡ θαυμαστή του ὑπομονὴ κατὰ τὸ μαρτύριόν του κατέπληξε τὴν Ἤπειρον καὶ ἀμέσως ὁ Δημήτριος ὡς ἅγιος ἐδοξάσθη. Ἐλέγετο ὅτι καὶ θαύματα ἔγιναν μόνον διὰ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ ὀνόματός του. Εἷς ἐκ τῶν Τούρκων, οἱ ὁποῖοι παρηκολούθησαν τὸ μαρτύριον τοῦ Δημητρίου, ἐκ Καστοριᾶς, προσῆλθεν εἰς τὸν Χριστιανισμὸν καὶ ἐβαπτίσθη. Ἀλλὰ συλληφθεὶς ἐβασανίσθη καὶ ἐμαρτύρησεν ὑπὲρ τῆς Χριστιανικῆς πίστεως.

« Οἱ Νεομάρτυρες » † *Χρυσόστομος Παπαδόπουλος (Διασκευή)*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

84. Ο ΚΛΗΡΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΝ ΤΟΥ 1821

Ἡ Ἐκκλησία κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας προσέφερεν ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας εἰς τὸ ἀγωνιζόμενον ἔθνος ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως. Ἀλλὰ καὶ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐπαναστάσεως ἐπρωτοστάτησε πρὸς ἀποτίναξιν τοῦ τυραννικοῦ ζυγοῦ. Καὶ προσέφερεν ὅλας της τὰς δυνάμεις εἰς ἐπιτυχίαν τῶν ἱερῶν προσπαθειῶν τοῦ Γένους.

Ἄπειροι εἶναι οἱ κληρικοί, οἱ ὁποῖοι ὡς πρόβατα ἐπὶ σφαγὴν ὡδηγήθησαν εἰς τὸ μαρτύριον ὑπὸ τῶν αἱμοδιψῶν κατακτητῶν. Μόλις διεδίδετο ἡ φήμη ὅτι προητοιμάζετο ἐξέγερσις ἢ ἀνηγγέλλετο νίκη τοῦ σουλτάνου, ἀκράτητος ἐξέσπα ἡ μανία τῶν κατακτητῶν ἐναντίον τοῦ ἀόπλου χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ καὶ ἰδίως ἐναντίον τῶν κληρικῶν.

Πρῶτον θῦμα τῆς σουλτανικῆς θηριωδίας ἔπεσε, κατὰ τὴν 10ην Ἀπριλίου τοῦ 1821, ὅτε ἑωρτάζετο τὸ Πάσχα, ὁ σεπτὸς οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Γρηγόριος ὁ Ε'. Ταυτοχρόνως συνεμαρτύρησαν καὶ οἱ Μητροπολῖται Ἐφέσου Διονύσιος, Νικομηδείας Ἀθανάσιος, Ἀγχιάλου Εὐγένιος καὶ Δέρ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κων Γρηγόριος. Ἐπὶ σειρὰν ἡμερῶν, ἑβδομάδων καὶ μηνῶν προσεφέροντο εἰς τὸν βωμὸν τῆς Πατρίδος αἱ ἱεραὶ κεφαλαὶ ἐθνομαρτύρων ἱεραρχῶν καὶ ἄλλων κατωτέρων κληρικῶν.

Εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τοῦ μαρτυρίου ἀναφέρεται καὶ τὸ ἀκόλουθον ὡραῖον δημοτικὸν ᾆσμα. Εἰς τοῦτο περιγράφεται ἡ εἰσβολὴ τῶν Ἀράβων τοῦ Ἰμπραΐμ, κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1826, εἰς τὸν Δηρὸν τῆς Μάνης καὶ τὸ μαρτύριον καὶ ἡ κατάρα τοῦ ἐκεῖ πρωτοσυγκέλλου :

Στὸ ’ρημοκκλήσι τοῦ Δηροῦ
λειτούργα ὁ πρωτοσύγκελλος,
καὶ τ’ ἄχραντα μυστήρια
ἔφερνε στὸ κεφάλι του,
ψάλλοντας τὸ χερουβικό.
Μόν’ ἔξαφνα κι ἀνέλπιστα
Τοῦρκοι τὸν περιλάβανε,
κι ἔλαβε μόνον τὸν καιρὸν
καὶ σήκωσε τὰ χέρια του,
κι εἶπεκε : « Παντοδύναμε,
δυνάμωσε τοὺς Χριστιανούς,
τύφλωσε τοὺς Ἀγαρηνούς,
τὴν σημερινὴν ἡμέραν.
. . . . . .
Οἱ Τοῦρκοι ἀντισταθήκασι
κ’ ἦσαν στὴν ἄκραν τοῦ γιαλοῦ,
μὰ στὸ στερνὸ δειλιάσασι,
καὶ πέφτωσι στὴν θάλασσα,
σὰν τὰ τυφλὰ τετράποδα.
Γιατ’ ἦταν θέλημα Θεοῦ
νὰ ’σακουσθῇ ἡ παράκλησις
τ’ ἁγίου πρωτοσύγκελλου.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἑκατοντάδες σελίδες θὰ ἐχρειάζοντο διὰ νὰ ἀναγραφοῦν αἱ θανατώσεις καὶ τὰ μαρτύρια, ὅσα ὑπέστησαν οἱ κληρικοὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἐπαναστάσεως. Εἰς ἓξ χιλιάδας ἀναβιβάζονται τὰ ἡρωϊκὰ αὐτὰ θύματα, τὰ ὁποῖα ὑπέμειναν μὲ γαλήνην καὶ γενναιότητα τὸ ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος μαρτύριον.

Ἡ Ἐκκλησία ἔχει νὰ παρουσιάσῃ, ἐκτὸς τῶν θυμάτων, καὶ πλῆθος κληρικῶν καὶ μοναχῶν, οἱ ὁποῖοι προέταξαν τὰ στήθη των κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἢ ἔγιναν ἀρχηγοὶ στρατιωτικῶν σωμάτων κατὰ τὴν ἐπανάστασιν.

Ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸς προσέφερεν ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας εἰς τὴν κινδυνεύουσαν πόλιν τῶν Πατρῶν.

Ὁ ἐπίσκοπος Κιρνίτζης Προκόπιος ὕψωσε τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως ἐπάνω εἰς τὰ μουσουλμανικὰ τεμένη (τζαμιὰ) τοῦ Γαστουνίου. Καὶ προσεκάλεσε τοὺς κατοίκους τῆς Ἤλιδος πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πατρίδος.

Ὁ Ἀθανάσιος Διάκος ἔλαβεν εἰς χεῖρας τὸ ξίφος τοῦ πολεμιστοῦ μαζὶ μὲ τὸν σταυρὸν τοῦ Σωτῆρος.

Ὁ ἐπίσκοπος Σαλώνων Ἡσαΐας ἔλαβε μέρος εἰς τὴν μάχην τῆς Ἀλαμάνας.

Οἱ μοναχοὶ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου διεκρίθησαν διὰ τὸν ἡρωϊσμόν, μὲ τὸν ὁποῖον ἀπέκρουσαν τὰς στρατιὰς τοῦ Ἰμπραΐμ.

Ὁ ἀρχιμανδρίτης Γρηγόριος Δικαῖος, ὁ ἐπονομασθεὶς Παπαφλέσσας, εἰς τοὺς κινδύνους ἀπτόητος καὶ εἰς τὴν δόξαν ἀκάθεκτος, ἦτο ἀπὸ τοὺς πρωτεργάτας τῆς Ἐπαναστάσεως. Οὗτος ἔπεσεν ἡρωϊκῶς παρὰ τὸ Μανιάκι τῆς Μεσσηνίας, τὴν 20ὴν Μαΐου 1825, μαχόμενος μετὰ τῶν τριακοσίων του ἐναντίον τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἰμπραΐμ.

Ὁ Καρύστου Νεόφυτος, μέλος τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, ἦτο ἀρχηγὸς τῶν ἐπαναστατῶν τῆς Καρύστου.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ὁ Ταλαντίου Νεόφυτος καὶ ὁ Ἀνδρούσης Ἰωσὴφ ἔλαβον ἐνεργὸν μέρος εἰς διαφόρους μάχας.

Ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Σάμου ἐπίσης, ὡσαύτως ὁ περίφημος ἐπίσκοπος τῶν Ρωγῶν Ἰωσήφ, ὁ ὁποῖος προσέφερε τὸν ἑαυτόν του θυσίαν κατὰ τὴν ἔξοδον τοῦ Μεσολογγίου.

Ὁ Βρεσθένης Θεοδώρητος ἔσπευσεν εἰς Βαλτέτσιον ἐπὶ κεφαλῆς 800 Ἁγιοπετριτῶν καὶ Τσακώνων.

Καὶ πόσοι ἄλλοι !

« Ἡμερολόγιον τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος » *Δημήτριος Μπαλᾶνος (Διασκευὴ)*

85. ΤΟ ΧΡΥΣΟΥΝ ΜΕΤΑΛΛΙΟΝ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

Κατὰ τὴν πανηγυρικὴν συνεδρίαν τῆς 29 Δεκεμβρίου 1949 ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἀπένειμε τὸ Χρυσοῦν Μετάλλιον αὐτῆς—ὑπερτάτη τιμὴ—εἰς τοὺς μάρτυρας Ἕλληνας ἱερεῖς, τοὺς ἀπὸ τοῦ 1941 μέχρι καὶ τοῦ 1949 θυσιασθέντας εἰς τὸν βωμὸν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐλευθερίας.

Ὁ τότε Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Ἀκαδημίας ἀείμνηστος καθηγητὴς Γεώργιος Π. Οἰκονόμος εἶπε τὰ ἑξῆς :

« Χρυσοῦν Μετάλλιον ἀπονέμει ὁμοθύμως ἡ Ἀκαδημία μετὰ θάνατον εἰς τὴν ἀΐδιου μνήμης σεπτὴν ὁμάδα τῶν Ἑλλήνων ἱερέων, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τοῦ 1941 μέχρι σήμερον ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος ἐμαρτύρησαν· ἐκ τούτων ἄλλοι ἐτυ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

φεκίσθησαν, ἄλλοι ἐσταυρώθησαν, ἄλλοι κατεκρεουργήθησαν καὶ ἄλλοι ἐτάφησαν ζῶντες.

» Εἰς τὴν πολυάριθμον στρατιὰν τῶν καλλινίκων μαρτύρων τῆς Ἑλληνικῆς ὀρθοδόξου Πίστεως καὶ τῆς Πατρίδος νέα κατὰ τὸν πρόσφατον ἀγῶνα τοῦ Ἔθνους προσετέθη ἑκατόμβη· αὕτη ἐλάμπρυνε τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ νέα αὕτη σειρὰ τῶν θυσιῶν τοῦ Κλήρου μετὰ τῶν θυσιῶν τῶν ἐνόπλων δυνάμεων καὶ τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ ἀποτελεῖ ἀληθῶς λαμπρὸν καὶ φωτοβόλον μνημεῖον τῆς ἐθνικῆς ἑνότητος, τὸ ὁποῖον μέλλει νὰ διδάσκῃ τὰς ἐπερχομένας Ἑλληνικὰς γενεὰς τὴν ὁδὸν πρὸς ἀρετὴν καὶ εὔκλειαν.

»Ἡ Ἀκαδημία δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ παραβλέψῃ τὰς σκληρὰς θυσίας τῶν ἱερέων, οἱ ὁποῖοι καὶ μόνοι εὑρεθέντες δὲν ἐκλονίσθησαν οὔτε εἰς τὴν χριστιανικὴν αὐτῶν πίστιν οὔτε εἰς τὴν βαθεῖαν συναίσθησιν τοῦ καθήκοντος πρὸς τὴν ἀγωνιζομένην πατρίδα· ἀκολουθοῦντες τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀθανασίου Διάκου καὶ τῶν ἄλλων κληρικῶν μαρτύρων, ἔπεσαν ὡς γνήσιοι Χριστιανοὶ καὶ Ἕλληνες.

»Ἐκεῖ, παρὰ τὸν ἀνδριάντα τοῦ ἐθνομάρτυρος ἱεράρχου Σμύρνης Χρυσοστόμου, θὰ ἀνεγερθῇ κάποτε, ἀσφαλῶς, ἀντάξιον μνημεῖον τῆς θυσίας ταύτης τῶν ἱερέων.

» Τὸ μετάλλιον καταπιστεύει ἡ Ἀκαδημία εἰς χεῖρας τοῦ Μακαριωτάτου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Κυρίου Σπυρίδωνος, ὡς Ἀρχηγοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἵνα παραμένῃ αἰωνία τῶν μαρτύρων ἱερέων ἡ μνήμη ».

« Ἡ Ἐκκλησία εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἐλευθερίας » *Κ. Α. Βοβολίνης (Διασκευὴ)*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

86. Η ΔΟΞΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Μόνο οἱ Μαραθωνομάχοι
δὲν σ' ἐδόξασαν, Πατρίδα·
δὲν σ' ἐδόξασαν μονάχοι
οἱ τριακόσιοι τοῦ Λεωνίδα.

Ἐβαστάξαν τὰ παιδιά σου,
παλληκάρια διαλεγμένα,
πάντα σὰν τὴν δρῦ τοῦ δάσου,
σὰν τοὺς βράχους ἕνα κι ἕνα.

Ὅμοια ἀκλόνητοι κι ἀγνάντια
στῶν ἐχθρῶν τὴν ἄγρια φόρα
κι ὅμοια στέρεοι στὴν γιγάντια
καὶ κακὴ τῆς τύχης μπόρα.

Ἀλλ' ἀκόμη πιὸ μεγάλη,
τῶν παιδιῶν σου ἡ δόξα ἐφάνη
σὲ μιὰν ἄλλη ἄγια πάλη,
γιὰ ἕνα πιὸ ὅμορφο στεφάνι.

Εἰς τὴν πάλη, ὅπου τὸ πνεῦμα
τ' οὐρανοῦ νικᾷ τὸν Ἅδη,
τῆς ἀλήθειας μὲ τὸ ψέμμα,
τοῦ φωτὸς μὲ τὸ σκοτάδι.

Λορέντζος Μαβίλης

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

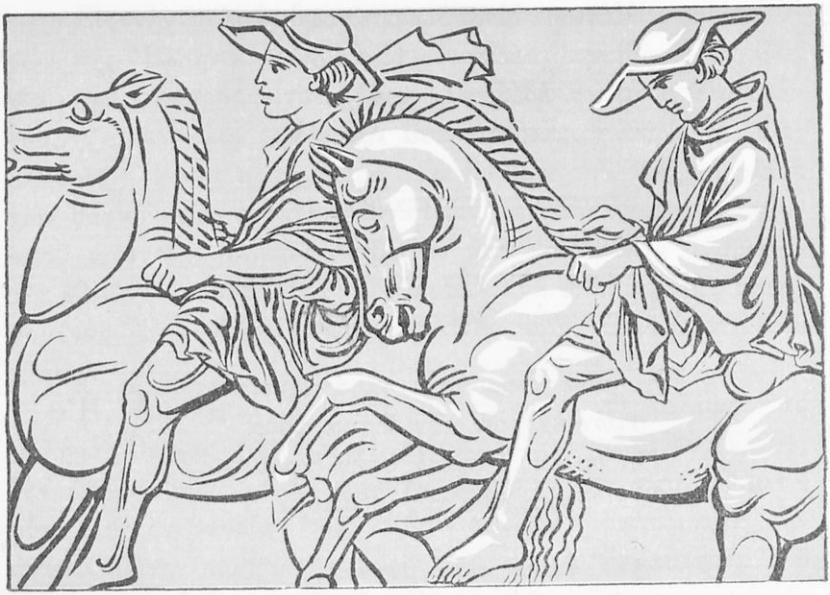

87. ΤΑ ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

Τὰ Παναθήναια ἦσαν ἡ μεγίστη ἑορτὴ τῶν Ἀθηνῶν. Διεκρίνοντο εἰς μεγάλα καὶ μικρὰ Παναθήναια. Τὰ μικρὰ ἑωρτάζοντο κατ' ἔτος, τὰ μεγάλα ἀνὰ πᾶν τέταρτον ἔτος καὶ διήρκουν περισσοτέρας ἡμέρας ἀπὸ τὰ μικρά.

Τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἑορτῆς τῶν μεγάλων Παναθηναίων ἐγίνοντο διάφοροι μουσικοί, γυμνικοὶ καὶ ἱππικοὶ ἀγῶνες. Εἰς τοὺς μουσικοὺς ἀγῶνας ἀπηγγέλλοντο τὰ ποιήματα τοῦ Ὁμήρου. Καὶ ἠγωνίζοντο μεταξὺ των αὐληταί, κιθαρισταὶ καὶ ἀοιδοὶ καὶ ἔψαλλον μὲ συνοδείαν αὐλοῦ ἢ κιθάρας. Οἱ γυμνικοὶ ἀγῶνες περιελάμβανον τὰ ἀγωνίσματα τοῦ δρόμου, τῆς πάλης, τοῦ παγκρατίου, τοῦ πενταθλου. Εἰς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοὺς ἀγῶνας αὐτοὺς ἠγωνίζοντο χωριστὰ οἱ ἄνδρες, οἱ ἔφηβοι καὶ οἱ παῖδες. Οἱ ἱππικοὶ ἦσαν ἀγῶνες ἵππων μετ' ἀναβάτου ἢ ἵππων, οἱ ὁποῖοι ἔσυρον ἅρματα.

Ἐκτὸς τούτων ἀναφέρονται ἀκόμη καὶ οἱ ἑξῆς ἀγῶνες: ἡ πυρρίχη, δηλαδὴ ὄρχησις μὲ ὅπλα, καὶ ἡ λαμπαδηδρομία, ἤτοι δρόμος ἀνδρῶν, οἱ ὁποῖοι ἐκράτουν ἀνημμένας λαμπάδας. Ἀναφέρεται καὶ ὁ ἀγὼν εὐανδρίας, κατὰ τὸν ὁποῖον ἑκάστη τῶν δέκα φυλῶν παρουσίαζε μερικοὺς γέροντας· καὶ ἐνίκα ἐκείνη ἡ φυλή, ἥτις ἐπεδείκνυε τοὺς θαλερωτέρους καὶ ἀκμαιοτέρους.

Τὰ βραβεῖα, τὰ ὁποῖα ἐλάμβανον οἱ νικηταί, ἦσαν στέφανοι, χρήματα καὶ ἔλαιον ἀπὸ τὰς ἱερὰς ἐλαίας τῆς Ἀθηνᾶς, αἱ ὁποῖαι ἦσαν εἰς τὸν χῶρον τῆς Ἀκαδημίας, πλησίον τοῦ Κολωνοῦ.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν προσέφερον οἱ Ἀθηναῖοι μὲ μεγάλην πομπὴν τὸν πέπλον, τὸν ὁποῖον ὕφαινον εὐγενεῖς παρθένοι τῶν Ἀθηνῶν, λεγόμεναι ἐ ρ γ α σ τ ῖ ν α ι. Ἡ προσφορὰ αὐτοῦ ἦτο ὁ κύριος σκοπὸς τῆς ἑορτῆς τῶν Παναθηναίων. Διὰ τοῦτο ἐφέρετο εἰς τὴν Ἀκρόπολιν μὲ μεγάλην τελετήν.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην οἱ Ἀθηναῖοι ὅλοι καὶ πολλοὶ ξένοι συνηθροίζοντο εἰς τὸν ἔξω Κεραμεικὸν (πλησίον τῆς Ἁγίας Τριάδος) καὶ ἐκεῖ παρετάσσοντο εἰς τάξιν. Τὴν πομπὴν διηύθυνον ἰδιαίτεροι ἄρχοντες, λεγόμενοι ἱ ε ρ ο π ο ι ο ί. Ἐλάμβανον δὲ μέρος εἰς αὐτὴν καὶ οἱ ἄλλοι ἄρχοντες τῶν Ἀθηνῶν, ἱερεῖς καὶ ἱέρειαι, μάντεις διὰ τὰς θυσίας καὶ κήρυκες, οἱ ὁποῖοι ἐφρόντιζον διὰ τὴν τάξιν. Οἱ περισσότεροι ἐκ τῶν πολιτῶν ἠκολούθουν ὡς ὁπλῖται. Ἔφερον δηλαδὴ ἀσπίδα καὶ λόγχην. Οἱ πλουσιώτεροι ἠκολούθουν ἔφιπποι καὶ μεταξὺ τούτων ἦσαν οἱ λαμπρότεροι καὶ ἀριστοκρατικώτεροι νέοι τῶν Ἀθηνῶν. Ἀπ' αὐτοὺς συνεκροτεῖτο τὸ ἱππικὸν τῆς πόλεως. Τοὺς πεζοὺς ὡδήγουν οἱ στρατηγοὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ οἱ ταξίαρχοι καὶ τοὺς ἱππεῖς οἱ φύλαρχοι καὶ οἱ ἵππαρχοι. Ἄλλοι τέλος ἤρχοντο καθήμενοι ἐπὶ τῶν πομπικῶν ζυγῶν, δηλαδὴ ἁρμάτων, ἐκ τῶν ὁποίων πολλὰ εἶχον διαγωνισθῆ εἰς τοὺς ἱππικοὺς ἀγῶνας τῶν προηγουμένων ἡμερῶν.

Εἰς τὴν πομπὴν ἐλάμβανον μέρος καὶ αἱ κανηφόροι, εὐγενεῖς Ἀθηναῖαι παρθένοι, αἱ ὁποῖαι ἔφερον κάνιστρα καὶ ἄλλα σκεύη χρήσιμα εἰς τὰς θυσίας. Ἀπὸ τοὺς ξένους ἠκολούθουν οἱ θεωροί, ἤτοι οἱ ἀντιπρόσωποι ξένων πόλεων, ἰδίως τῶν ἀποικιῶν καὶ τῶν συμμάχων. Μέγα μέρος τῆς τελετῆς ἀπετέλουν τὰ ἱερεῖα, ἤτοι οἱ βόες καὶ τὰ πρόβατα, ποὺ προωρίζοντο διὰ τὰς θυσίας. Οἱ Ἀθηναῖοι προσέφερον ἑκατόμβην (θυσίαν ἑκατὸν βοῶν). Αἱ ἀποικίαι καὶ αἱ πόλεις τῶν συμμάχων ἦσαν ὑποχρεωμέναι νὰ στέλλουν μίαν ἀγελάδα καὶ δύο πρόβατα ἑκάστη.

Ἡ πομπὴ αὕτη ἀνεχώρει ἀπὸ τὸν Κεραμεικὸν καὶ διὰ τοῦ Διπύλου εἰσήρχετο εἰς τὸν δρόμον. Ὁ δρόμος ἦτο πλατεῖα ὁδός, ἡ ὁποία ὡδήγει εἰς τὴν Ἀγορὰν (μεταξὺ Θησείου, στοᾶς Ἀττάλου καὶ Ἀρείου Πάγου), καὶ ἀπὸ τὴν Ἀγορὰν ἀνέβαινον εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. Ὁ πέπλος τῆς Ἀθηνᾶς ἕως ἐκεῖ ἐφέρετο κρεμάμενος ὡς ἱστίον ἀπὸ τὰς κεραίας πλοίου, τὸ ὁποῖον ἐκινεῖτο ἐπὶ τροχῶν. Ὅταν ἔφθανον εἰς τὴν εἴσοδον τῆς Ἀκροπόλεως, κατεβιβάζετο ὁ πέπλος καὶ ἐφέρετο εἰς τὸν ναόν. Τὰ ζῷα, βόες καὶ πρόβατα, ἀνέβαινον ἐπίσης εἰς τὴν Ἀκρόπολιν καὶ ἐκεῖ ἐθυσιάζοντο. Καὶ τότε ὁ κῆρυξ μεγαλοφώνως ηὔχετο ὑπὲρ τῆς σωτηρίας καὶ ὑγείας τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων των. Κατόπιν τὰ κρέατα διεμοιράζοντο εἰς τοὺς πολίτας καὶ ἡ ἑορτὴ ἐτελείωνε διὰ γενικῆς εὐωχίας, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔπινον ἀπὸ μεγάλα ποτήρια, λεγόμενα Παναθηναϊκά.

« Ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν » *Χρῆστος Τσούντας (Διασκευή)*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

88. ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΚΑΙ ΜΕΛΛΟΝ

Δόξα στὸ πνεῦμα τῶν ἀρχαίων,
παγκόσμιον φωτὸς πηγήν.
Δόξα στὸ πνεῦμα ἀνδρῶν νέων,
ποὺ δόξασαν αὐτὴν τὴν γῆν.

Μ' ἐκείνων τὴν σοφίαν,
μὲ τούτων τὴν ἁγία ὁρμή,
νέαν ἂς πλάσωμεν ἱστορίαν,
γεμάτη δόξα καὶ τιμή.

Ἔχει στεφάνια ἡ δόξα ἀκόμη
στὸ δέντρο της τὸ ἱερό,
ἀπάτητοι τῆς δόξης δρόμοι
προσμένουν νέο τολμηρό.

Ἐμπρὸς στῶν ἔργων τὸν ἀγῶνα,
ἐκεῖ ὁ πύρινος παλμός,
ἐκεῖ τῆς νίκης ἡ κορώνα,
ἀθανασίας ἀσπασμός.

Ἀριστομένης Προβελέγγιος

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ὁ μοναχὸς οὗτος εἶναι τὸ τελευταῖον ὁλοκαύτωμα, τὸ ὁποῖον προσφέρει τὸ Σούλι εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος τὴν ἡμέραν, ποὺ ἀποθνήσκει.

Ἀφοῦ ἐπέτυχον οἱ υἱοὶ τοῦ Ἀλῆ τοῦ Τεπελενλῆ, ὁ Μουχτὰρ καὶ ὁ Βελῆς, πολλοὺς ἐκ τῶν Σουλιωτῶν νὰ καταστρέψουν καὶ ἄλλους νὰ ἀπομακρύνουν, μόνος ἀπέμεινεν ὁ ἱερομόναχος Σαμουήλ. Ἦτο ἀποφασισμένος νὰ ταφῇ μετὰ τῆς γλυκυτάτης πατρίδος του.

Ἀνὴρ ἀδάμαστος, ἀκαταμάχητος, μέχρι μανίας λατρεύων τοὺς ἐλευθέρους βράχους του. Ἀφιερωμένος ἀπὸ νεανικῆς ἡλικίας εἰς τὰ θεῖα, ἥνωσεν εἰς τὸν ἑαυτόν του τὸν διπλοῦν χαρακτῆρα τοῦ πολεμιστοῦ καὶ τοῦ ἱερέως.

Ἦτο τὸ τελευταῖον νῆμα, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐκρέματο τὸ πολυπαθὲς Σούλι κατὰ τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς ζωῆς του. Διʼ αὐτὸ ἀνεκηρύχθη τότε ὁ Σαμουὴλ πολέμαρχος καὶ ἀνέλαβε νὰ ὑπερασπίσῃ τὸ Σούλι μέχρι θανάτου.

Εἰς τὴν αἱματηρὰν καὶ φονικωτάτην ἔφοδον τῶν Ἀλβανῶν εἰς τὸ Κακοσούλι ἀνεδείχθη ὁ Σαμουὴλ ἄγγελος θανάτου. Καὶ ὅτε πᾶσα ἐλπὶς σωτηρίας ἐξέλιπεν, ἔθεσε τὸ σῶμά του φραγμὸν μεταξὺ τῶν Μωαμεθανῶν καὶ ὀλίγων Σουλιωτῶν. Καὶ οἱ Σουλιῶται κατώρθωσαν μὲ τὴν γενναιότητα αὐτὴν τοῦ Σαμουὴλ νὰ ὀπισθοχωρήσουν καὶ νὰ διαφύγουν τὴν μάχαιραν καὶ τὰ μαρτύρια.

Ὁ Σαμουήλ, μαχόμενος πάντοτε, μὲ πέντε μόνον συμπολεμιστάς του ἐπρόφθασε καὶ ἐκλείσθη εἰς τὸ Κούγκι, πύργον κτισμένον ἐπὶ ἀποτόμου βράχου. Ἐκεῖ ὑπῆρχεν ἀποθήκη πυρίτιδος καὶ ὅπλων. Τὸν πύργον τοῦτον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὑπάρχει καὶ ἐκκλησία εἰς τὸ ὄνομα τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, ἡ πατρὶς παρέδωκεν εἰς τὰς ἱερὰς χεῖρας τοῦ Σα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μουήλ. Καὶ ὁ μοναχὸς οὗτος εἶχεν ὁρκισθῆ ὅρκον θανάτου, ὅτι καμμία ποτὲ ἀνθρωπίνη δύναμις δὲν θὰ τὸν ἠνάγκαζε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν πύργον.

Περικυκλωμένος ἀπὸ παντοῦ, ὑπέμενεν ὁ Σαμουὴλ ὅσα ἡ ὑπομονὴ καὶ ἐπιμονὴ τοῦ ἀνθρώπου ἠδύνατο νὰ ὑπομείνῃ. Τὰ πολεμοφόδια ὠλιγόστευον ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν. Κουρασμένοι, τραυματισμένοι, δὲν εἶχον οὔτε σταγόνα ὕδατος νὰ δροσίσουν τὰ κατάξηρα καὶ φλογισμένα των χείλη. Ἡ στιγμὴ τῆς ἀγωνίας εἶχε φθάσει.

Τὴν 17ην Δεκεμβρίου τοῦ 1803 ὁ ἱερομόναχος Σαμουὴλ μετὰ τῆς ἁγίας πεντάδος ἀναβαίνουν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ στεφανοῦνται ὑπὸ τοῦ Ὑψίστου ὡς μάρτυρες, ἀποθανόντες ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος.

Βίος καὶ Ἔργα Ἀριστοτέλους Βαλαωρίτου *(Διασκευὴ)*

90. Ο ΘΟΥΡΙΟΣ ΤΟΥ ΡΗΓΑ

Δυσκόλως δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν σήμερον ποίαν ἐντύπωσιν ἐπροξένησαν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ὑποδούλων τότε Ἑλλήνων τὰ πατριωτικὰ καὶ πολεμικὰ ἄσματα τοῦ Ρήγα.

Εἷς φιλέλλην διηγεῖται περὶ τούτου ἐπεισόδιον, τὸ ὁποῖον ἤκουσε ἀπὸ Ἕλληνα, ὅστις περιῆλθε τὴν Μακεδονίαν, ὀλίγον χρόνον πρὸ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως.

Ἔφθασεν εἰς ἓν χωρίον καὶ ἐκεῖ ἐφιλοξενήθη ἀπὸ ἕνα ἀρτοποιόν, τοῦ ὁποίου τὸ ἀρτοποιεῖον ἐχρησίμευεν καὶ ὡς πανδοχεῖον. Βοηθὸς τοῦ ἀρτοποιοῦ ἦτο νέος τις Ἠπειρώτης, τοῦ ὁποίου ἡ ἀθλητικὴ ἐμφάνισις παρουσίαζε νέον μὲ ἀνδρικὴν καὶ γενναίαν ψυχήν. Ὁ Ἠπειρώτης οὗτος εἰς στιγμὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κατάλληλον ἐπλησίασε τὸν ὁδοιπόρον καὶ τὸν ἠρώτησε :

— Ἠξεύρεις νὰ διαβάζεις ;

— Ναί, ἀπήντησεν ἐκεῖνος.

— Ἐλθὲ μαζί μου, τοῦ εἶπε τότε καὶ τὸν ὡδήγησεν εἰς ἀπόκεντρον καὶ σκιερὸν ἄκρον τοῦ κήπου.

Ἐκεῖ ἐκάθισαν ἐπὶ μιᾶς πέτρας καὶ ὁ νεανίας ἐξήγαγεν ἀπὸ τὸ στῆθός του μικρὸν καὶ πολὺ παλαιὸν φυλλάδιον, τὸ ὁποῖον ἐκρέματο ἀπὸ τὸν λαιμόν του μὲ ράμμα. Ἦτο τὸ πολεμικὸν ᾄσμα, ὁ θούριος τοῦ Ρήγα, καὶ ἐζήτησε νὰ τὸν ἀπαγγείλῃ εἰς αὐτὸν μεγαλοφώνως.

Ἤρχισε λοιπὸν ὁ ὁδοιπόρος νὰ ἀπαγγέλλῃ μὲ τὸν ἐνθουσιασμὸν ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον οἱ στίχοι τοῦ Ρήγα διήγειρον εἰς πᾶσαν ἑλληνικὴν καρδίαν. Ἀφοῦ δὲ ἐτελείωσε τὴν ἀπαγγελίαν, ἔμεινεν ἔκπληκτος ἐμπρὸς εἰς τὸ θέαμα, τὸ ὁποῖον παρουσίαζεν ἡ ὄψις τοῦ νέου Ἠπειρώτου.

Εἶχε σηκωθῇ καὶ ἵστατο ἐνώπιόν του ὡς ἄλλος τέλειος ἄνθρωπος, ὡς ὑπεράνθρωπος. Δὲν ἦτο ὁ ἁπλοϊκὸς ὑπηρέτης τοῦ ἀρτοποιοῦ. Εἶχε μεταμορφωθῇ εἰς εἰκόνα ἥρωος. Τὸ πρόσωπόν του ἔλαμπεν ὡς πῦρ φλέγον, οἱ ὀφθαλμοί του ἐσπινθηροβόλουν, τὰ χείλη του ἔτρεμον, δάκρυα ἔβαπτον τὰς παρειάς του καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς του καὶ τοῦ γυμνοῦ του στήθους εἶχον ὀρθωθῇ. Ἵστατο ἀκίνητος, ὡς Ἀχιλλεύς.

— Πρώτην λοιπὸν φορὰν ἀκούεις τὸν θούριον τοῦ Ρήγα; ἠρώτησεν ὁ ταξιδιώτης.

— Ὄχι· κάθε διαβάτην παρακαλῶ νὰ μοῦ τὸν εἴπῃ καὶ πολλὰς φορὰς τὸν ἤκουσα.

— Καὶ πάντοτε μὲ τὴν συγκίνησιν αὐτήν ;

— Ναί, πάντοτε! ἀπεκρίθη ὁ Ἠπειρώτης μὲ φωνὴν σταθερὰν καὶ νεῦμα ἀποφασιστικόν.

(Κατὰ διασκευὴν)

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

91. ΚΑΤΑ ΤΑΣ ΠΑΡΑΜΟΝΑΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

Ὁ πατήρ μου — ἔλεγεν ὁ Μπαρμπαδῆμος — κατήγετο ἀπὸ χωρίον τῆς Παρνασίδος. Ἔμενεν εἰς τὴν Ἀμφισσαν καὶ ἐμπορεύετο ἐκεῖ μέχρι τοῦ ἔτους 1807. Τότε ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ διὰ νυκτὸς καὶ νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν Ἰθάκην διὰ τὸν ἑξῆς λόγον:

Εἷς Τοῦρκος ἀγᾶς, ἐκ τῶν προκρίτων τῆς Ἀμφίσσης, ἠγόρασε πολλὰ ἐμπορεύματα ἀπὸ τὸν πατέρα μου. Δὲν τὰ ἐπλήρωσεν ὅμως ἀμέσως καὶ ἠρνήθη ἔπειτα νὰ πληρώσῃ. Ὁ πατήρ μου ἐπέμενε καὶ ἔφερε τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὸν Τοῦρκον δικαστήν, τὸν κατῆν. Ἀλλ' ὁ ἀγᾶς, ζητῶν πάντοτε πρόφασιν, ἐθεώρησε τοῦτο προσβολήν. Τόσον δὲ ἐξηγριώθη, ὥστε ἠπείλησεν ὅτι θὰ φονεύσῃ τὸν πατέρα μου καὶ θὰ καύσῃ τὸ κατάστημά του. Δὲν ἤθελε δὲ καὶ πολὺ διὰ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἀπειλήν του. Καὶ ὁ πατήρ μου, ἀνησυχῶν ὄχι τόσον περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του, ὅσον περὶ τῆς μητρός μου, τοῦ μικροτέρου ἀδελφοῦ μου καὶ ἐμοῦ, μᾶς ἐπῆρε μίαν νύκτα τοῦ Νοεμβρίου σκοτεινήν. Ἐπῆρε καὶ τὰ πολυτιμότερα ἐμπορεύματά του καὶ κατέβημεν εἰς τὸ Γαλαξίδιον. Καὶ ἀπ' ἐκεῖ, διὰ τοῦ πλοίου ἑνὸς συγγενοῦς του, μετὰ δύο ἡμέρων ταξίδιον, ἐφθάσαμεν εἰς τὴν Ἰθάκην.

Τότε ἤμην μόλις ὀκτὼ ἐτῶν, ἀλλ' ἐνθυμοῦμαι πολὺ καλὰ τὸ δυσάρεστον ἐκεῖνο ταξίδιον.

Εἰς τὴν Ἰθάκην εἴχομεν πλήρη ἀσφάλειαν καὶ συγγενεῖς ἐκεῖ ἀπὸ τὴν μητέρα μου. Καὶ μὲ τὴν βοήθειάν των ἔστρωσαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον αἱ ἐργασίαι τοῦ πατρός μου. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἠλάττωσε τὴν διαρκῆ λύπην του, ὅτι ἀφῆκε τὴν πατρίδα του. Καὶ ἔβραζε μέσα κρυμμένον τὸ μῖσος ἐναντίον τῶν Τούρκων. Μῖσος πατροπαράδοτον, τὸ ὁποῖον ἐδυνάμωνεν ἡ τελευταία αὐτὴ περίστασις.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Εἰς τὴν Ἰθάκην ὁ πατήρ μου ἐφρόντισε πῶς νὰ ἐκπαιδεύσῃ τὸν ἀδελφόν μου Ἀθανάσιον καὶ ἐμέ. Ὁ Ἀθανάσιος ἦτο τρία ἔτη μικρότερός μου καὶ ὁ πατὴρ μου ἤθελε νὰ γίνῃ ἱερεύς. Ἐμὲ ἤθελε νὰ μὲ κάμῃ ἔμπορον, βοηθὸν εἰς τὴν ἐργασίαν του. Μᾶς ἔστελλεν εἰς τὴν οἰκίαν ἑνὸς γέροντος διδασκάλου, ὅπου μὲ πέντε-ἓξ ἄλλους μικροὺς ἐμανθάνομεν ἀνάγνωσιν καὶ γραφήν, κατήχησιν καὶ ἱστορίαν. Ὁ διδάσκαλος αὐτὸς δὲν ἦτο πολυμαθὴς καὶ σοφός, εἶχεν ὅμως πολὺν ζῆλον. Ἐκτὸς τούτου, δὲν περιωρίζετο εἰς τὸ νὰ μᾶς μάθῃ ξηρὰ γράμματα, ἀλλ' ἐφρόντιζε πῶς νὰ μᾶς ἐμπνεύσῃ δύο μεγάλα αἰσθήματα: ἀγάπην πρὸς τὴν ἀρετὴν καὶ ἀφοσίωσιν πρὸς τὴν πατρίδα.

Τὸν ἐνθυμοῦμαι ἀκόμη μὲ τὴν λευκὴν γενειάδα, μὲ τὴν φαλακρὰν κεφαλήν του, τὸν ἐνθυμοῦμαι πῶς ἐσπινθήριζον οἱ ὀφθαλμοί του, ὅταν μᾶς ὡμίλει διὰ τὴν πατρίδα μας τὴν δουλωμένην. Μᾶς διηγεῖτο πῶς ἦτο μεγάλη εἰς τοὺς παλαιοὺς χρόνους, πῶς αὐτὴ ἦτο πρώτη εἰς τὸν πολιτισμόν, ὅταν οἱ ἄλλοι ἦσαν βάρβαροι. Καὶ ἀνεστηλώνετο ἔξαφνα καὶ ἐφαίνετο νεώτερος, ὅταν μᾶς παρίστανε τὸν Λεωνίδαν νὰ πολεμῇ εἰς τὰς Θερμοπύλας, τὸν Θεμιστοκλέα νὰ τρέπῃ εἰς φυγὴν τὸν Περσικὸν στόλον εἰς τὸ στενὸν τῆς Σαλαμῖνος, τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον νὰ κατακτᾷ τὴν Ἀσίαν. Καὶ ἐχαμήλωνε τὴν κεφαλὴν καὶ δάκρυα ἔτρεχον ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς του, ὅταν ἤρχετο ἔπειτα εἰς τὰ μαῦρα ἔτη τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας: τὴν πτῶσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὸν θάνατον τοῦ τελευταίου Παλαιολόγου, τὴν κατάκτησιν τῶν Τούρκων.

— Ἐχάθη πλέον ἡ Ἑλλάς, ἔλεγε μὲ ἀναστεναγμόν. Κατήντησε ταπεινὴ δούλη τῶν Τούρκων, αὐτὴ ἡ βασίλισσα τῆς Ἀνατολῆς!

Ἀλλ' ἐξαίφνης ἀνεσήκωνε τὴν κεφαλήν, ὡσὰν νὰ ἤ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κουε μακρινὴν φωνήν. Ἐκάρφωνε τὰ βλέμματα ὑψηλὰ πρὸς τὸν τοῖχον, ὡσὰν νὰ διέκρινε μακρινὸν σημεῖον. Καὶ μὲ φωνὴν ζωηρὰν καὶ μὲ ὄψιν φωτισμένην ἀπὸ ἐνθουσιασμὸν προσέθετεν:

—Ὄχι! ὄχι! δὲν εἶναι μακρὰν ἡ ἡμέρα τῆς ἐλευθερίας. Ὁ σπόρος τοῦ Ρήγα θὰ φυτρώσῃ καὶ σεῖς θὰ θερίσητε τὸν καρπόν, ὄχι μὲ δρέπανα, ἀλλὰ μὲ ξίφη. Νὰ εἰπῆτε τὸν θούριόν του τώρα καὶ ἔπειτα νὰ σχολάσητε.

Καὶ ὁ γέρων διδάσκαλος μὲ φωνὴν τρέμουσαν ἀπὸ συγκίνησιν ἀπήγγελλε τοὺς φλογεροὺς στίχους καὶ ἡμεῖς ὅλοι μαζὶ τοὺς ἐπανελαμβάνομεν:

Ὡς πότε, παλληκάρια, νὰ ζῶμεν στὰ στενά,
μονάχοι σὰν λιοντάρια στὶς ράχες, στὰ βουνά!

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν οἰκίαν ὁ πατήρ μου, ἂν καὶ δὲν ἤξευρεν ἱστορίαν, μᾶς ὡμίλει ὅμως διὰ τοὺς ἀγῶνας τῶν Σουλιωτῶν, διὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1770. Μᾶς ὡμίλει διὰ τὸν ἥρωα Λάμπρον Κατσώνην καὶ τὸν μάρτυρα Ρήγαν Φεραῖον, διὰ τὰς φοβερὰς σκληρότητας τῶν Τούρκων. Μᾶς ἔλεγεν, ὅτι ἡ κατάστασις αὐτὴ δὲν ἠμπορεῖ νὰ διαρκέσῃ πλέον ἐπὶ πολύ. Καὶ ὅτι ἴσως εἰς τὰς ἡμέρας ἡμῶν τῶν νέων ἦτο γραμμένον νὰ ἐλευθερωθῇ ἡ Ἑλλάς. Καὶ ἡ μήτηρ μου ἀκόμη μᾶς εἶχε μάθει εἰς τὴν προσευχήν μας τὸ βράδυ νὰ προσθέτωμεν τὴν παράκλησιν:

— Παναγία μου, νὰ ἐλευθερώσῃς τὴν πατρίδα μας!

Καὶ δὲν ἠξεύρω διατί, ὅταν ἔλεγα τὰ λόγια αὐτὰ ἐμπρὸς εἰς τὰς εἰκόνας, ἠσθανόμην κάτι εἰς ὅλον μου τὸ σῶμα, ὡσὰν νὰ μ' ἔβρεχεν ἔξαφνα παγωμένον νερόν.

Ἀπὸ τὸ 1814 ἤρχισα νὰ βοηθῶ τὸν πατέρα μου εἰς τὴν ἐργασίαν του. Ὅλην τὴν ἡμέραν ἔμενα εἰς τὸ κατάστημά

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μας κάτω εἰς τὴν προκυμαίαν. Καὶ μόνον ὅταν ἐνύκτωνεν ἐπηγαίναμεν εἰς τὴν οἰκίαν. Ἄνθρωποι πολλοὶ ἤρχοντο εἰς τὸ κατάστημα. Οἱ περισσότεροι ἤρχοντο νὰ ἀγοράσουν ἐμπορεύματα, μερικοὶ διὰ νὰ ἴδουν τὸν πατέρα μου καὶ νὰ συνομιλήσουν ὀλίγον. Ἐγώ, ἅμα ἔβλεπα κανένα εἰς τὴν θύραν, εὐθὺς ἐκάρφωνα τὸ βλέμμα ἐπάνω του. Καὶ ἂν ἔβλεπα ὅτι ἔρχεται διὰ νὰ ἀγοράσῃ τίποτε, ἔτρεχα νὰ τὸν περιποιηθῶ. Ἂν ὅμως ἤρχετο μὲ τὸν σκοπὸν τῆς ἁπλῆς ἐπισκέψεως καὶ συνομιλίας, ἐγύριζα ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος δυσηρεστημένος. Διότι ἤρχετο νὰ μᾶς ἐνοχλήσῃ χωρὶς λόγον.

Μὲ μεγάλην περιέργειαν λοιπὸν εἶδα ἕνα πρωῒ τὸν πρῶτον-πρῶτον ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος εἰσῆλθεν εἰς τὸ κατάστημά μας. Ἦτο μεσῆλιξ, μὲ μαύρην γενειάδα, σκεπασμένος μὲ μακρὸν χονδρὸν ἐπανωφόριον καὶ εἰς τὴν κεφαλὴν ἐφόρει καλογερικὸν σκοῦφον. Ἐφαίνετο ὅτι ἦτο ξένος καὶ ὅτι ἤρχετο ἀπὸ ταξίδιον.

Ἅμα τὸν εἶδα, εἶπα μέσα μου :

— Ἐδῶ θὰ κάνωμε καλὴ δουλειά!

Καὶ ἔτρεξα γελαστὸς νὰ τὸν προϋπαντήσω. Αὐτὸς ὅμως μοῦ λέγει μὲ σοβαρὸν ὕφος :

— Ποῦ εἶναι ὁ πατήρ σου ;

— Ἐδῶ εἶμαι ἐγὼ νὰ σᾶς ὑπηρετήσω εἰς ὅ,τι θέλετε· προστάξατε.

— Καλά, παιδί μου, σὲ εὐχαριστῶ, ἀλλὰ θέλω τὸν ἴδιον τὸν πατέρα σου, ἐπαναλαμβάνει ὁ ξένος μὲ σοβαρὸν καὶ προστακτικὸν τρόπον.

Ὁ πατήρ μου ἦτο εἰς τὴν ἀποθήκην τοῦ καταστήματος. Καὶ ἤνοιγε μερικὰ κιβώτια μὲ πανικά, τὰ ὁποῖα μᾶς εἶχον ἔλθει ἀπὸ τὴν Τεργέστην. Ἔτρεξα νὰ τὸν φωνάξω, πειραγμένος ὀλίγον ἀπὸ τὸν τρόπον τοῦ ξένου, ὁ ὁποῖος δὲν ἔκρινεν ἄξιον ἐμέ, ἀλλὰ ἤθελε τὸν πατέρα μου.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

— Δὲν πειράζει, εἶπεν ὁ ξένος, ἄφησέ τον εἰς τὴν ἐργασίαν του· πηγαίνω ἐγὼ καὶ τὸν εὑρίσκω.

Καὶ ἐπροχώρησε κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸ βάθος. Εἶδα ὅτι ἔδωκεν ἓν γράμμα εἰς τὸν πατέρα μου καὶ ὁ πατήρ μου τὸ ἀνεγίνωσκε μὲ προσοχήν. Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν μοῦ ἐφάνη, ὅτι κάπως ἐταράχθη.

— Καθίσατε μίαν στιγμὴν καὶ τελειώνω, εἶπεν εἰς τὸν ξένον.

Τὸν ἔβαλε καὶ ἐκάθισεν ἐκεῖ ὀπίσω εἰς τὴν ἀποθήκην καὶ ἔκλεισε τὴν θύραν, ἀφοῦ μοῦ εἶπε :

— Δῆμο, ὅποιος μὲ ζητήσῃ εἰπὲ ὅτι ἔχω δουλειὰ καὶ νὰ ξαναπεράσῃ. Τὸν νοῦν σου ἐσὺ στὸ κατάστημα.

Τί ἔλεγον ὀπίσω ἀπὸ τὴν κλειστὴν θύραν ἐπὶ δύο ὥρας ὁ πατήρ μου καὶ ὁ ἄγνωστος, δὲν ἠξεύρω. Θὰ ἦσαν ὅμως πολὺ σοβαρὰ πράγματα. Ὅταν ἐπὶ τέλους ἤνοιξεν ἡ θύρα καὶ ἐξῆλθεν ὁ ξένος διὰ νὰ φύγῃ, ἡ φυσιογνωμία τοῦ προσώπου του μοῦ ἐφάνη πολὺ συλλογισμένη. Ὁ ξένος ἐπέρασε πλησίον μου, ἐστάθη ἐμπρός μου καὶ μὲ ἐκοίταξε μὲ προσοχήν. Ἔπειτα μὲ ἐκτύπησε εἰς τὸν ὦμον καὶ εἶπε :

— Καρδιά, παλληκάρι μου!

Καὶ ἐχάθη.

Ὁ τρόπος, μὲ τὸν ὁποῖον μοῦ εἶπεν αὐτὰ τὰ λόγια, ἦτο παράξενος. Ἡ ὅλη συμπεριφορὰ τοῦ ἀγνώστου μὲ ἔβαλεν εἰς ἀπορίαν καὶ ἀνησυχίαν. Ἐτόλμησα νὰ ἐρωτήσω τὸν πατέρα μου :

— Τί ἄνθρωπος εἶναι αὐτός ;

Ἀλλ' ἐκεῖνος μοῦ ἀπεκρίθη ξηρὰ-ξηρὰ καὶ μοῦ ἔκοψε πᾶσαν ἄλλην ἐρώτησιν :

— Καλὸς πατριώτης· μοῦ ἔφερε ἕνα γράμμα ἀπὸ τὸν Δεσπότην μας Ἠσαΐαν.

Ἔκτοτε δὲν τὸν εἶδα πλέον τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν παρὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1821. Εἰσῆλθε πάλιν μὲ τὸν ἴδιον τρόπον μίαν πρωΐαν καὶ ὁ πατήρ μου τὸν ὡδήγησεν εἰς τὴν ἀποθήκην καὶ ἔμειναν ὥραν κλεισμένοι. Ἔπειτα ἐξῆλθε καὶ ἐστάθη ὀλίγον ἐμπρός μου. Μοῦ ἐφάνη ὅτι εἶχε πολὺ καταβληθῆ καὶ γηράσει, ἀφότου τὸν εἶχον ἰδεῖ διὰ πρώτην φοράν. Τώρα δὲν μὲ ἐκτύπησεν εἰς τὸν ὦμον· μὲ ἐχαιρέτισε διὰ χειραψίας καὶ μοῦ εἶπε σιγαλά :

— Δῆμο, ὅ,τι σοῦ εἰπῇ ὁ πατέρας σου, εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ προσταγὴ τῆς πατρίδος!

Καὶ ἐχάθη πάλιν.

Τόσον μὲ ἐτάραξαν οἱ λόγοι αὐτοὶ τοῦ ξένου, ὥστε δὲν εἶχον νοῦν νὰ ἐργασθῶ ἐκείνην τὴν ἡμέραν. Τὸν πατέρα μου δὲν ἐτόλμησα νὰ τὸν ἐρωτήσω. Τὸν ἔβλεπα καὶ ἐκεῖνον πολὺ συγχισμένον. Καὶ μίαν στιγμὴν μοῦ ἐφάνη ὅτι μὲ τὸ δάκτυλον ἐσπόγγισε τοὺς δακρυσμένους ὀφθαλμούς του.

Τέλος πάντων. Τὴν ἑσπέραν, ὅταν ἦτο ὥρα νὰ κλείσωμεν, μοῦ λέγει :

— Κλεῖσε ἀπὸ μέσα τὴν θύραν, βάλε τὸν λύχνον ἐκεῖ καὶ ἔλα κάθισε νὰ σοῦ εἰπῶ.

Ἀφοῦ ἔκαμα ὅπως μοῦ εἶπεν, ἀρχίζει μὲ φωνὴν τρέμουσαν ἀπὸ συγκίνησιν:

— Δῆμό μου, παιδί μου, ὅ,τι θὰ σοῦ εἰπῶ εἶναι μεγάλο μυστικόν. Γνωρίζω τὴν ψυχήν σου καὶ σοῦ τὸ ἐμπιστεύομαι. Δὲν εἶναι μυστικὸν ἰδικόν μας· εἶναι τῆς πατρίδος. Δὲν θέλω νὰ μοῦ ὁρκισθῇς ὅτι θὰ τὸ κρατήσῃς. Ἂν εἶχα τὴν παραμικρὰν ἀμφιβολίαν, δὲν θὰ σοῦ τὸ ἔλεγα. Λοιπὸν ἄκουσε. Ὅλα εἶναι ἕτοιμα, εἰς ὀλίγον καιρὸν ἡ ἐπανάστασις θὰ ἀνάψῃ ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον. Οἱ Τοῦρκοι θὰ ἐκδιωχθοῦν καὶ ἡ Ἑλλὰς θὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τοὺς τυράννους της. Τότε θὰ ἐπιστρέψωμεν πάλιν εἰς τὴν πατρίδα μας νὰ περάσωμεν ἐκεῖ τὰς τελευταίας μας ἡμέρας, ἂν τὸ θελήσῃ ὁ Θεός! Ὁ ξέ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νος αὐτός, τὸν ὁποῖον εἶδες σήμερον, εἶναι ἄξιος πατριώτης, ἀπόστολος τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας. Καὶ γυρίζει ἀπὸ τόπου εἰς τόπον καὶ ἀδελφώνει τοὺς ἄλλους πατριώτας εἰς τὴν ἰδέαν τῆς Ἑταιρείας. Σκοπὸς τῆς Ἑταιρείας εἶναι νὰ συνενώσῃ ὅσον τὸ δυνατὸν περισσοτέρους πατριώτας καὶ νὰ ἐργασθοῦν ὅλοι μαζὶ καὶ τὸ κατὰ δύναμιν ὁ καθεὶς διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος. Ἡ Ἑταιρεία ἔχει πολλοὺς καὶ μεγάλους προστάτας καὶ τὰ μέλη της μετροῦνται κατὰ χιλιάδας εἰς ὅλην τὴν Ἀνατολὴν καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην. Τὶ λέγεις λοιπόν ;

Ὅταν ἤκουον αὐτά, τὸ αἷμα ἀνέβαινεν εἰς τὴν κεφαλήν μου, ἡ καρδιά μου ἐκτύπα δυνατὰ εἰς τὰ στήθη. Ἀντὶ ἄλλης ἀπαντήσεως ἔπεσα εἰς τὴν ἀγκάλην τοῦ πατρός μου :

— Σὲ εὐχαριστῶ, πατέρα! ἐψιθύρισα.

Καὶ τὸν κατεφίλουν δακρυσμένος καὶ τὸν ηὐχαρίστουν καὶ διὰ τὴν χαρμόσυνον εἴδησιν καὶ διὰ τὴν ἐμπιστοσύνην, τὴν ὁποίαν μοῦ ἐδείκνυε μὲ τὸ φανέρωμα τοῦ ἱεροῦ μυστικοῦ.

Ἔπειτα ἀνετινάχθην ἐπάνω. Μία ἰδέα ἦλθεν εἰς τὸν νοῦν μου :

— Πατέρα, ὅταν οἱ ἄλλοι θὰ πολεμοῦν ἐκεῖ, ἐγὼ θὰ κάθωμαι μὲ τὸν πῆχυν ἐδῶ εἰς τὸ κατάστημα ;

— Ὄχι, παιδί μου, αὐτὴν τὴν προσβολὴν δὲν θὰ τὴν κάμω εἰς σὲ καὶ εἰς τὴν οἰκογένειάν μας. Ἐγὼ εἶμαι ἀνίκανος πλέον, ὁ ἀδελφός σου ὁ Ἀθανάσιος μικρὸς καὶ φιλάσθενος. Ἐσὺ θὰ πηγαίνῃς δι' ὅλους μας, ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα. Πρὸς τὸ παρὸν σιωπή ! Ἂς πηγαίνωμεν τώρα νὰ μὴ ἀνησυχοῦν, διότι ἀργοῦμεν. Εἶσαι μεγάλος, δὲν εἶσαι τώρα πλέον μικρός. Θάρρος καὶ φρόνησις, Δῆμό μου!

« Ὁ Μπαρμπαδῆμος » *Γεώργιος Δροσίνης*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

92. Ο ΟΡΚΟΣ ΤΩΝ ΦΙΛΙΚΩΝ

Τὸ ὑποψήφιον μέλος τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, ὁ δόκιμος, ὅπως ἐλέγετο, ὁδηγεῖται ὑπὸ τοῦ κατηχητοῦ του εἰς ἀσφαλὲς μέρος. Ἐκεῖ ὁ κατηχητὴς ἀναγινώσκει καὶ ὁ δόκιμος ἐπαναλαμβάνει « μὲ ὅλον τὸ ἀνῆκον σέβας εἰς τὴν ἱερότητα καὶ τὴν μεγαλειότητα τοῦ πράγματος » τὸν μέγαν ὅρκον, τὸν ἑξῆς :

« Ὁρκίζομαι, ἐνώπιον τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, οἰκειοθελῶς, ὅτι θέλω εἶναι ἐπὶ ζωῆς μου πιστὸς εἰς τὴν Ἑταιρείαν κατὰ πάντα. Νὰ μὴ φανερώσω τὸ παραμικρὸν ἀπὸ τὰ σημεῖα καὶ λόγους της· μήτε νὰ σταθῶ κατ' οὐδένα λόγον ἡ ἀφορμὴ τοῦ νὰ καταλάβωσιν ἄλλοι ποτέ, ὅτι γνωρίζω τι περὶ τούτων, μήτε εἰς συγγενεῖς μου, μήτε εἰς Πνευματικὸν ἢ φίλον μου.

»Ὁρκίζομαι, ὅτι εἰς τὸ ἑξῆς δὲν θέλω ἐμβῆ εἰς καμμίαν ἄλλην Ἑταιρείαν, ὁποιαδήποτε καὶ ἂν εἶναι, μήτε εἰς κανένα δεσμὸν ὑποχρεωτικόν. Καὶ μάλιστα, ὁποιονδήτε δεσμὸν καὶ ἂν εἶχα, καὶ τὸν πλέον ἀδιάφορον εἰς τὴν Ἑταιρείαν, θέλω τὸν νομίζει ὡς οὐδέν.

»Ὁρκίζομαι, ὅτι θέλω τρέφει εἰς τὴν καρδίαν μου ἀδιάλλακτον μῖσος ἐναντίον τῶν τυράννων τῆς Πατρίδος μου,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῶν ὀπαδῶν καὶ τῶν ὁμοφρόνων μὲ τούτους. Θέλω ἐνεργεῖ κατὰ πάντα τρόπον πρὸς βλάβην των καὶ αὐτὸν τὸν παντελῆ ὄλεθρόν των, ὅταν ἡ περίστασις τὸ συγχωρήσῃ.

»Ὀρκίζομαι νὰ μὴ μεταχειρισθῶ ποτὲ βίαν διὰ νὰ συγγνωρισθῶ μὲ κανένα Συνάδελφον, προσέχων ἐξ ἐναντίας μὲ τὴν μεγαλυτέραν ἐπιμέλειαν νὰ μὴ λανθασθῶ κατὰ τοῦτο, γενόμενος αἴτιος ἀκολούθου τινὸς συμβάντος.

»Ὀρκίζομαι νὰ συντρέχω ὅπου εὕρω τινὰ Συνάδελφον μὲ ὅλην τὴν δύναμιν καὶ τὴν κατάστασίν μου. Νὰ προσφέρω εἰς αὐτὸν σέβας καὶ ὑπακοήν, ἂν εἶναι μεγαλύτερος εἰς τὸν βαθμόν, καί, ἂν ἔτυχε πρότερον ἐχθρός μου, τόσον περισσότερον νὰ τὸν ἀγαπῶ καὶ νὰ τὸν συντρέχω, ὅσον ἡ ἔχθρα μου ἤθελεν εἶναι μεγαλυτέρα.

»Ὀρκίζομαι, ὅτι, καθὼς ἐγὼ ἔγινα δεκτὸς εἰς τὴν Ἑταιρείαν, νὰ δέχωμαι παρομοίως ἄλλον Ἀδελφόν, μεταχειριζόμενος πάντα τρόπον καὶ ὅλον τὸν ἀπαιτούμενον καιρὸν ἑωσοῦ τὸν γνωρίσω Ἕλληνα ἀληθῆ, θερμὸν ὑπερασπιστὴν τῆς Πατρίδος, ἄνθρωπον ἐνάρετον καὶ ἄξιον ὄχι μόνον νὰ φυλάττῃ τὸ Μυστικόν, ἀλλὰ νὰ κατηχήσῃ καὶ ἄλλον ὀρθοῦ φρονήματος.

»Ὀρκίζομαι νὰ μὴ ὠφελῶμαι κατ' οὐδένα τρόπον ἀπὸ τὰ χρήματα τῆς Ἑταιρείας, θεωρῶν αὐτὰ ὡς ἱερὸν πρᾶγμα καὶ ἐνέχυρον, ἀνῆκον εἰς ὅλον τὸ Ἔθνος μου. Νὰ προφυλάττωμαι παρομοίως καὶ εἰς τὰ λαμβανόμενα καὶ στελλόμενα ἐσφραγισμένα Γράμματα.

»Ὀρκίζομαι νὰ μὴ ἐρωτῶ ποτὲ κανένα ἐκ τῶν Φιλικῶν μὲ περιέργειαν, διὰ νὰ μάθω ποῖος τὸν ὡδήγησεν εἰς τὴν Ἑταιρείαν.

» Ὀρκίζομαι νὰ προσέχω πάντοτε εἰς τὴν διαγωγήν μου, νὰ εἶμαι ἐνάρετος. Νὰ εὐλαβῶμαι τὴν Θρησκείαν μου, χωρὶς νὰ καταφρονῶ τὰς ξένας. Νὰ δίδω πάντοτε τὸ καλὸν παράδειγμα. Νὰ συμβουλεύω καὶ νὰ συντρέχω τὸν ἀσθενῆ,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸν δυστυχῆ καὶ τὸν ἀδύνατον. Νὰ σέβωμαι τὴν διοίκησιν, τὰ ἔθιμα, τὰ δικαστήρια καὶ τοὺς διοικητὰς τοῦ τόπου, εἰς τὸν ὁποῖον διατρίβω.

» Τέλος πάντων, ὁρκίζομαι εἰς Σέ, ὦ ἱερὰ πλὴν τρισαθλία Πατρίς! Ὁρκίζομαι εἰς τὰς πολυχρονίους βασάνους σου. Ὁρκίζομαι εἰς τὰ πικρὰ δάκρυα, τὰ ὁποῖα τόσους αἰῶνας ἔχυσαν καὶ χύνουν τὰ ταλαίπωρα τέκνα Σου· εἰς τὰ ἴδιά μου δάκρυα, χυνόμενα κατὰ ταύτην τὴν στιγμήν, καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν Ἐλευθερίαν τῶν ὁμογενῶν μου, ὅτι ἀφιερώνομαι ὅλος εἰς Σέ! Εἰς τὸ ἑξῆς σὺ θέλεις εἶσαι ἡ αἰτία καὶ ὁ σκοπὸς τῶν διαλογισμῶν μου. Τὸ ὄνομά σου εἶναι ὁ ὁδηγὸς τῶν πράξεών μου καὶ ἡ εὐτυχία σου εἶναι ἡ ἀνταμοιβὴ τῶν κόπων μου. Ἡ Θεία δικαιοσύνη ἂς ἐξαντλήσῃ ἐπάνω εἰς τὴν κεφαλήν μου ὅλους τοὺς κεραυνούς της, τὸ ὄνομά μου νὰ εἶναι εἰς ἀποστροφὴν καὶ τὸ ὑποκείμενόν μου ἀντικείμενον τῆς κατάρας καὶ τοῦ ἀναθέματος τῶν ὁμογενῶν μου, ἂν ἴσως λησμονήσω εἰς μίαν στιγμὴν τὰς δυστυχίας των καὶ δὲν ἐκπληρώσω τὸ χρέος μου. Τέλος ὁ θάνατός μου ἂς εἶναι ἄφευκτος τιμωρία τοῦ ἁμαρτήματός μου, διὰ νὰ μὴ μολύνω τὴν ἁγιότητα τῆς Ἑταιρείας μὲ τὴν συμμετοχήν μου ».

« Δοκίμιον περὶ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας » *Ἰωάννης Φιλήμων*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

93. Η ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ ΤΟΥ ΥΨΗΛΑΝΤΟΥ

Ἦλθεν ἡ ὥρα τῆς ἐπισήμου κηρύξεως τοῦ πολέμου. Ἦλθεν ἡ ὥρα νὰ πραγματοποιηθῇ ὁ ὅρκος τῶν Φιλικῶν.

Ὁ τελευταῖος τῶν Ἑλλήνων αὐτοκρατόρων Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος ὑπερεμάχησε τῷ 1453 μὲ πεποίθησιν πρὸς τὸ θεῖον καὶ αὐταπάρνησιν, ἐνῷ ἔπιπτεν ἡ αὐτοκρατορία.

Μὲ τὴν αὐτὴν πίστιν πρὸς τὸ θεῖον καὶ μὲ τὴν ἰδίαν αὐταπάρνησιν, ὁ πρῶτος τῶν ἐπιζώντων Ὑψηλαντῶν Ἀλέξανδρος ρίπτεται εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἀναστάσεως τῆς Ἑλληνικῆς Ἐλευθερίας καὶ ἀπευθύνει τὴν ἑξῆς προκήρυξιν :

Μάχου ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος !

Ἡ ὥρα ἦλθεν, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες! Πρὸ πολλοῦ οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης, πολεμοῦντες ὑπὲρ τῶν ἰδίων δικαιωμάτων καὶ ἐλευθερίας αὐτῶν, μᾶς προσεκάλουν εἰς μίμησιν.

Αὐτοί, καίτοι ὁπωσοῦν ἐλεύθεροι, προσεπάθησαν μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις των νὰ αὐξήσουν τὴν ἐλευθερίαν καὶ δι' αὐτῆς πᾶσαν αὐτῶν τὴν εὐδαιμονίαν. Οἱ ἀδελφοί μας καὶ φίλοι εἶναι πανταχοῦ ἕτοιμοι. Οἱ Σέρβοι, οἱ Σουλιῶται καὶ ὅλη ἡ Ἤπειρος ὁπλοφοροῦντες μᾶς περιμένουν. Ἂς ἑνωθῶμεν λοιπὸν μὲ ἐνθουσιασμόν! Ἡ πατρὶς μᾶς προσκαλεῖ. Ἡ Εὐρώπη, προσηλώνουσα τοὺς ὀφθαλμούς της εἰς ἡμᾶς, ἀπορεῖ διὰ τὴν ἀκινησίαν μας. Ἂς ἀντηχήσουν λοιπὸν ὅλα τὰ ὄρη τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὸν ἦχον τῆς πολεμικῆς μας σάλπιγγος καὶ αἱ κοιλάδες ἀπὸ τὴν τρομερὰν κλαγγὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῶν ὅπλων μας. Ἡ Εὐρώπη θέλει θαυμάσει τὰς ἀνδραγαθίας μας, οἱ δὲ τύραννοι ἡμῶν, τρέμοντες καὶ ὠχροί, θέλουν φύγει ἀπ' ἐμπρός μας.

Οἱ φωτισμένοι λαοὶ τῆς Εὐρώπης ἀσχολοῦνται μὲ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἰδίας εὐδαιμονίας· καί, πλήρεις εὐγνωμοσύνης διὰ τὰς πρὸς αὐτοὺς τῶν προπατόρων μας εὐεργεσίας, ἐπιθυμοῦν τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος. Ἡμεῖς, φαινόμενοι ἄξιοι τῆς προπατορικῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ παρόντος αἰῶνος, εἴμεθα εὐέλπιδες νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν ὑπεράσπισιν αὐτῶν καὶ βοήθειαν. Πολλοὶ ἐκ τούτων φιλελεύθεροι θέλουν ἔλθει διὰ νὰ ἀγωνισθοῦν μὲ ἡμᾶς. Κινηθῆτε, ὦ φίλοι, καὶ θέλετε ἰδεῖ μίαν κραταιὰν δύναμιν νὰ ὑπερασπίσῃ τὰ δίκαιά μας. Θέλετε ἰδεῖ καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἐχθρῶν μας πολλούς, οἵτινες, παρακινούμενοι ἀπὸ τὴν δικαίαν μας αἰτίαν, νὰ στρέψουν τὰ νῶτα πρὸς τὸν ἐχθρὸν καὶ νὰ ἑνωθοῦν μὲ ἡμᾶς. Ἂς παρουσιασθοῦν μὲ εἰλικρινὲς φρόνημα· ἡ πατρὶς θέλει τοὺς ἐγκολπωθῆ.

Ὦ ἀνδρεῖοι καὶ μεγαλόψυχοι Ἕλληνες! Ἂς σχηματισθοῦν φάλαγγες ἐθνικαί· ἂς ἐμφανισθοῦν πατριωτικαὶ λεγεῶνες, καὶ θέλετε ἰδεῖ τοὺς παλαιοὺς ἐκείνους κολοσσοὺς τοῦ δεσποτισμοῦ νὰ πέσουν ἐξ ἰδίων ἀπέναντι τῶν θριαμβευτικῶν μας σημαιῶν. Εἰς τὴν φωνὴν τῆς σάλπιγγός μας ὅλα τὰ παράλια τοῦ Ἰονίου καὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους θέλουν ἀντηχήσει· τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα, τὰ ὁποῖα ἐν καιρῷ εἰρήνης ἤξευραν νὰ ἐμπορεύωνται καὶ νὰ πολεμῶσι, θέλουσι σπείρει εἰς ὅλους τοὺς λιμένας τοῦ τυράννου τὸ πῦρ καὶ τὴν μάχαιραν, τὴν φρίκην καὶ τὸν θάνατον.

Ποία Ἑλληνικὴ ψυχὴ θ' ἀδιαφορήσῃ εἰς τὴν πρόσκλησιν τῆς πατρίδος; Εἰς τὴν Ρώμην εἷς τοῦ Καίσαρος φίλος, σείων τὴν αἱματωμένην χλαμύδα τοῦ τυράννου, ἐγείρει τὸν λαόν. Τί θέλετε κάμει σεῖς, ὦ Ἕλληνες, πρὸς τοὺς ὁποίους

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἡ πατρὶς γυμνὴ μὲν δεικνύει τὰς πληγάς της, μὲ διακεκομμένην δὲ φωνὴν ἐπικαλεῖται τὴν βοήθειαν τῶν τέκνων της;

Στρέψατε τοὺς ὀφθαλμούς σας, ὦ συμπατριῶται, καὶ ἴδετε τὴν ἐλεεινήν μας κατάστασιν!

Ἴδετε ἐδῶ τοὺς ναοὺς καταπατημένους, ἐκεῖ τὰ τέκνα μας ἁρπαζόμενα, τοὺς οἴκους μας γεγυμνωμένους, τοὺς ἀγρούς μας λεηλατημένους, καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ἐλεεινὰ ἀνδράποδα! Εἶναι καιρὸς νὰ ἀποτινάξωμεν τὸν ἀφόρητον τοῦτον ζυγόν, νὰ ἐλευθερώσωμεν τὴν πατρίδα, νὰ κρημνίσωμεν ἀπὸ τὰ νέφη τὴν ἡμισέληνον, διὰ νὰ ὑψώσωμεν τὸ σημεῖον, δι' οὗ πάντοτε νικῶμεν, λέγω τὸν Σταυρόν, καὶ οὕτω νὰ ἐκδικήσωμεν τὴν πατρίδα καὶ τὴν ὀρθόδοξον ἡμῶν πίστιν ἀπὸ τὴν ἀσεβῆ τῶν βαρβάρων καταφρόνησιν.

Μεταξὺ ἡμῶν εὐγενέστερος εἶναι, ὅστις ἀνδρειοτέρως ὑπερασπίσῃ τὰ δίκαια τῆς πατρίδος καὶ ὠφελιμωτέρως τὴν δουλεύσῃ. Τὸ ἔθνος συναθροιζόμενον θέλει ἐκλέξει τοὺς δημογέροντάς του καὶ εἰς τὴν ὑψίστην ταύτην βουλὴν θέλουσιν ὑπακούει ὅλαι αἱ πράξεις μας. Ἂς κινηθῶμεν λοιπὸν μὲ ἓν κοινὸν φρόνημα! Οἱ πλούσιοι ἂς καταβάλωσι μέρος τῆς ἰδίας περιουσίας, οἱ ἱεροὶ ποιμένες ἂς ἐμψυχώσουν τὸν λαὸν μὲ τὸ ἴδιόν των παράδειγμα καὶ οἱ πεπαιδευμένοι ἂς συμβουλεύσουν τὰ ὠφέλιμα. Οἱ δὲ εἰς ξένας Αὐλὰς ὑπουργοῦντες στρατιωτικοὶ καὶ πολιτικοὶ ὁμογενεῖς, ἀποδίδοντες τὰς εὐχαριστίας, εἰς ἣν ἕκαστος ὑπουργεῖ δύναμιν, ἂς ὁρμήσουν ὅλοι εἰς τὸ ἀνοιγόμενον ἤδη μέγα καὶ λαμπρὸν στάδιον καὶ ἂς συνεισφέρουν εἰς τὴν πατρίδα τὸν χρεωστούμενον φόρον· καὶ ὡς γενναῖοι ἂς ὁπλισθοῦν ὅλοι, ἄνευ ἀναβολῆς καιροῦ, μὲ τὸ ἀκαταμάχητον ὅπλον τῆς ἀνδρείας, καὶ ὑπόσχομαι ἐντὸς ὀλίγου τὴν νίκην καὶ μετ' αὐτὴν πᾶν ἀγαθόν.

Μὲ τὴν ἕνωσιν, ὦ συμπολῖται, μὲ τὸ πρὸς τὴν ἱερὰν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θρησκείαν σέβας, μὲ τὴν πρὸς τοὺς νόμους καὶ τοὺς στρατηγοὺς ὑποταγήν, μὲ τὴν εὐτολμίαν καὶ σταθερότητα, ἡ νίκη μας εἶναι βεβαία καὶ ἀναπόφευκτος. Αὐτὴ θέλει στεφανώσει μὲ δάφνας ἀειθαλεῖς τοὺς ἡρωϊκοὺς ἀγῶνάς μας· αὐτὴ μὲ χαρακτῆρας ἀνεξαλείπτους θέλει χαράξει τὰ ὀνόματα ὑμῶν εἰς τὸν ναὸν τῆς ἀθανασίας διὰ τὸ παράδειγμα τῶν ἐπερχομένων γενεῶν. Ἡ πατρὶς θέλει ἀνταμείψει τὰ εὐπειθῆ καὶ γνήσιά της τέκνα μὲ τὰ βραβεῖα τῆς δόξης καὶ τῆς τιμῆς, τὰ δὲ ἀπειθῆ καὶ κωφεύοντα εἰς τὴν τωρινήν της παράκλησιν θέλει ἀποκηρύξει, ὡς νόθα καὶ ἀσιανὰ σπέρματα, καὶ θέλει παραδώσει τὰ ὀνόματά των, ὡς ἄλλων προδοτῶν, εἰς τὸν ἀναθεματισμὸν καὶ κατάραν τῶν μεταγενεστέρων.

Ἂς καλέσωμεν λοιπὸν ἐκ νέου, ὦ ἀνδρεῖοι καὶ μεγαλόψυχοι Ἕλληνες, τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὴν κλασσικὴν γῆν τῆς Ἑλλάδος. Ἂς συγκροτήσωμεν μάχην μεταξὺ τοῦ Μαραθῶνος καὶ τῶν Θερμοπυλῶν! Ἂς πολεμήσωμεν εἰς τοὺς τάφους τῶν πατέρων μας, οἱ ὁποῖοι, διὰ νὰ μᾶς ἀφήσωσιν ἐλεύθερους, ἐπολέμησαν καὶ ἀπέθανον ἐκεῖ!

Τὸ αἷμα τῶν τυράννων δὲν εἶναι δεκτὸν εἰς τὴν σκιὰν τοῦ Θηβαίου Ἐπαμεινώνδου καὶ τοῦ Ἀθηναίου Θρασυβούλου, οἵτινες κατετρόπωσαν τοὺς τριάκοντα τυράννους, εἰς ἐκείνας τοῦ Μιλτιάδου καὶ τοῦ Θεμιστοκλέους, τοῦ Λεωνίδου καὶ τῶν τριακοσίων, οἵτινες κατέκοψαν τοσάκις τοὺς ἀναριθμήτους στρατοὺς τῶν βαρβάρων Περσῶν, τῶν ὁποίων τοὺς βαρβαρωτέρους καὶ ἀνανδροτέρους ἀπογόνους πρόκειται εἰς ἡμᾶς σήμερον μὲ πολὺ μικρὸν κόπον νὰ ἐξαφανίσωμεν ἐξ ὁλοκλήρου.

Εἰς τὰ ὅπλα λοιπόν, φίλοι, ἡ πατρὶς μᾶς προσκαλεῖ!

Τὴν 24 Φεβρουαρίου 1821.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

94. ΤΑ ΕΤΗ ΤΗΣ ΝΕΟΤΗΤΟΣ ΤΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΔΙΑΚΟΥ

Δεκαὲξ ἢ δεκαεπτὰ ἐτῶν ἦτο ὁ Ἀθανάσιος, ὅτε πρῶτον προσῆλθεν εἰς τὴν Μονὴν Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου. Δὲν προσῆλθε νὰ ἀσπασθῇ τὸν μοναχικὸν βίον, ἀλλὰ νὰ διδαχθῇ παρά τινος καλογήρου τὴν Ὀκτώηχον καὶ τὸ Ψαλτήριον. Ὁ καλόγηρος αὐτὸς ἐξεπλήρωνε χρέη διδασκάλου, ὅπως συνέβαινε καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ Τουρκοκρατίας. Ὑπηρέτει ὅμως ὁ Ἀθανάσιος κάποτε τὴν Μονὴν καὶ τοὺς καλογήρους καὶ ἑκάστην ἑορτὴν προσήρχετο καὶ ἔψαλλεν ἐκεῖ ἢ ἔλεγε τὸν Ἀπόστολον.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Μίαν φορὰν ἔτυχε νὰ περιοδεύῃ τὰ μέρη ἐκεῖνα ὁ Δεσπότης Λιδωρικίου, ὡς ἐλέγετο τότε ὁλόκληρος ἡ σημερινὴ Δωρίς, ὅστις ἤκουσε τὸν Ἀθανάσιον νὰ λέγῃ τὸν Ἀπόστολον. Ὁ Δεσπότης τόσον ἐμαγεύθη ἀπὸ τὸ σεμνὸν ἦθος τοῦ νεανίου καὶ τὴν ἐξαισίαν φωνήν του, ὥστε τοῦ προέτεινε νὰ τὸν χειροτονήσῃ διάκονον. Ὁ νεανίας, ὁ ὁποῖος μόνον τὸν τίτλον ἀναγνώστου ὠνειρεύετο, ἐδέχθη χαίρων τὸν βαθμὸν τοῦ διακόνου, ἔμεινεν εἰς τὴν Μονὴν καὶ ἀφιερώθη εἰς τὸ μοναχικὸν στάδιον.

Μετὰ καιρόν, μίαν Κυριακήν, ἔτυχε νὰ γίνεται γάμος εἰς τὴν Ἀρτοτῖναν, ὅπου ἐπυροβόλουν ὅλοι, ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, διασκεδάζοντες. Μαζὶ μὲ αὐτοὺς ἦλθε καὶ ὁ Διᾶκος ἀπὸ τὴν Μονὴν μὲ τὸν κοντὸν «τσάγγρον» του. Ἐκ τινος πυροβολισμοῦ συνέβη νὰ φονευθῇ ὁ υἱὸς τῆς Κουτσογιάνναινας. Αὕτη ἦτο ἐκ Κωσταρίτσης, κώμης τῆς Δωρίδος, δύο ὥρας ἀπεχούσης τῆς Ἀρτοτίνης, ἐξ ἰσχυρᾶς οἰκογενείας. Ὁ φόνος ἀπεδόθη ὁμοφώνως παρ' ὅλων, Τούρκων καὶ Χριστιανῶν, εἰς τὸν Διᾶκον, ὅστις ἤρχισε νὰ κρύπτηται εἰς τὰ πέριξ, ἕνεκα τῆς καταζητήσεως τῶν τουρκικῶν ἀποσπασμάτων. Δὲν ἐξεδύθη ὅμως τὰ ράσα καὶ ἐξηκολούθει τὴν διακονίαν του εἰς τὴν Μονήν.

Κατὰ τὴν 15ην Αὐγούστου ἐτελεῖτο εἰς Ἀρτοτῖναν ἐπὶ Τουρκοκρατίας λαμπρὰ πανήγυρις πρὸς τιμὴν τῆς Παναγίας. Κατ' αὐτὴν συνέρρεον ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς Δωρίδος πολυάριθμοι προσκυνηταί. Ὁ Διᾶκος, πληροφορηθεὶς ὅτι δὲν ὑπῆρχον τὰ ἀποσπάσματα εἰς τὴν πόλιν, ἐφανερώθη καὶ ἤρχισε μετ' ἄλλων νέων νὰ ρίπτῃ τὸ «λιθάρι» εἰς τὸ «ἄπλωμα» τῆς κώμης. Ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι εἶχον κρυφθῇ εἰς τοὺς πλησίον βάτους. Καὶ ὅτε ἐνόμισαν κατάλληλον τὴν περίστασιν, ὥρμησαν πολυάριθμοι καὶ συνέλαβον τὸν Διᾶκον καὶ τὸν μετ' αὐτοῦ Καφέτζον, καταδιωκόμενον καὶ τοῦτον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δι' ἄλλα αἴτια. Αὐθημερὸν ἔφερον αὐτοὺς δεσμίους εἰς τὸν Φερὰτ ἐφένδην, διοικητὴν Λιδωρικίου, ὁ ὁποῖος ἔρριψεν ἀμφοτέρους εἰς μικρὰν φυλακήν, τῆς ὁποίας ἀκόμη σῴζονται τὰ χαλάσματα.

Ὁ Διᾶκος εὐθὺς παρετήρησεν ὅτι τὸ σανίδινον κιγκλίδωμα τοῦ μικροῦ των παραθύρου εἶχε σαπίσει καὶ τὴν νύκτα ἔθραυσε διὰ τῆς χειρός του ἀθορύβως δύο σανίδας καί, εὐσταλὴς καθὼς ἦτο καὶ λεπτός, ἐπήδησε πρὸς τὰ ἔξω, ἀφοῦ εἰδοποίησε καὶ τὸν σύντροφόν του. Ὁ Καφέτζος ὅμως ἦτο χονδρὸς πολὺ καὶ δυσκίνητος καὶ ἦτο εἰς αὐτὸν ἀδύνατον νὰ ὀλισθήσῃ ἐκ τῆς μικρᾶς ἐκείνης ὀπῆς. Ὁ Διᾶκος ὅμως, σύρων αὐτὸν ἐκ τῶν ἔξω, ἠδυνήθη νὰ τὸν ἐλευθερώσῃ, ἀφοῦ ἔσπασε τὰ δεσμά του. Ὁμοῦ τότε διὰ νυκτὸς ἐξῆλθον ἀπὸ τὴν πρωτεύουσαν καί, ἀνελθόντες εἰς τὰ ὄρη, ἔφθασαν τὸ γλυκοχάραγμα εἰς τὸ «λημέρι» τοῦ ἀκουστοῦ εἰς τὴν Δωρίδα κλέφτου Τσὰμ Καλόγηρου.

Ὁ Τσὰμ Καλόγηρος κατήγετο ἐξ Ἠπείρου. Ὁ «ταϊφᾶς» του ἀπετελεῖτο ἀπὸ ἑβδομήκοντα καλὰ παλληκάρια, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦσαν καὶ ὁ Γούλας καὶ ὁ Σκαλτσοδῆμος.

Ὅτε οἱ δύο φυγάδες ἔφθασεν ἐκεῖ, ἐζήτησαν νὰ συγκαταριθμηθοῦν εἰς τὸν ταϊφᾶ. Καὶ τὸν μὲν Καφέτζον ἐδέχθησαν μετὰ χαρᾶς καὶ ἐνθουσιασμοῦ, διότι ἔκαμεν εἰς αὐτοὺς ἐντύπωσιν τὸ ἀρρενωπὸν παράστημά του. Τὸν Διᾶκον ὅμως ἐδέχθησαν κατὰ χάριν, λέγοντες ὅτι ἦτο καλὸς διὰ νὰ μεταφέρῃ ὕδωρ.

— Ἄει, καλὸς εἶσαι καὶ σὺ γιὰ τ' ἀσκί, εἶπον περιφρονητικῶς.

Μετ' ὀλίγον ὅμως ἐδόθη εἰς τὸν Διᾶκον ἀφορμὴ νὰ ἀποδείξῃ ὅλως τὸ ἐναντίον. Διότι εἰς τὴν Σελίσταν, κώμην τῶν Κραβάρων, ἔγινε κρατερὰ συμπλοκὴ μεταξὺ κλεφτῶν καὶ πολυαρίθμων Τούρκων. Οἱ κλέφται διεσκορπίσθησαν νικη-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θέντες ὑπὸ τῆς ἀνωτέρας δυνάμεως τοῦ ἐχθροῦ καὶ ὁ καπετάνιος ἐπληγώθη σοβαρῶς εἰς τὸν πόδα καὶ ἐκινδύνευσε νὰ αἰχμαλωτισθῇ.

Ὁ Διᾶκος τότε κατώρθωσε διὰ τῆς τόλμης του νὰ λάβῃ ἐπ' ὤμων τὸν πληγωθέντα καὶ διερχόμενος διὰ μέσου τῶν ἐχθρῶν ξιφήρης ἐπέτυχε νὰ φθάσῃ σῶος μετ' αὐτοῦ εἰς Γραμμὴν Ὀξυάν. Ἡ τοποθεσία αὐτὴ εἶναι ράχις ὑψηλή, κατάφυτος ἀπὸ ὀξυάς, ἀπέχουσα δύο ὥρας τῆς Ἀρτοτίνης. Ἐπ' αὐτῆς συνηθροίσθησαν καὶ οἱ διασπαρέντες κλέφται καὶ ἐνώπιον ὅλων ὡμολόγησεν ὁ Τσὰμ Καλόγηρος τὴν ἔξοχον ἀνδρείαν τοῦ Διάκου καὶ τὸν ὑπέδειξεν ἐν ὥρᾳ θανάτου του ὡς διάδοχόν του.

Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον οἱ κλέφται, ἀναγκασθέντες ὑπὸ τῆς ἐπιμόνου καταδιώξεως τῶν ἐχθρικῶν ἀπασπασμάτων, διεμοιράσθησαν εἰς ἀποσπάσματα ἤ, ὡς ἐλέγοντο, « μπουλούκια ». Ἓν ἀπόσπασμα ἀπετέλεσαν τότε ὁ Διᾶκος, ὁ Γούλας καὶ ὁ Σκαλτσοδῆμος, ἐξ Ἀρτοτίνης καὶ οὗτος. Περὶ αὐτοῦ μάλιστα λέγεται ὅτι καὶ κατὰ τὸν ἁρματωλικόν του βίον καὶ ἔπειτα ἐπὶ τῆς Ἐπαναστάσεως μέχρι τοῦ 1872, ὅτε ἀπέθανε, δὲν « ἐπροσκύνησε » καθόλου εἰς τοὺς Τούρκους.

Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἦλθεν εἰς τὸν Διᾶκον ἡ εἴδησις τοῦ θανάτου τοῦ πατρός του καὶ ἑνὸς ἀδελφοῦ του, τοῦ Ἀποστόλη. Ὁ Διᾶκος εἶχε δύο ἀδελφούς, τὸν Δῆμον, ὁ ὁποῖος ἐπωνομάσθη Μασσαβέλας, καὶ τὸν Ἀποστόλην, καὶ δύο ἀδελφάς, τὴν Καλομοίραν καὶ τὴν Σοφίαν. Ὁ πατὴρ μετὰ τοῦ Δήμου καὶ τοῦ Ἀποστόλη εἶχον ἀσπασθῇ τὸν ποιμενικὸν βίον καὶ ἔτυχε νὰ εἶναι τότε μετὰ τῶν ποιμνίων των εἰς τὰ « χειμαδιά ». Μίαν πρωΐαν εἶχον ἐπισκεφθῇ αὐτοὺς δέκα ἐκ τῶν πέριξ κλεφτῶν, εἰς τοὺς ὁποίους προσέφερον τὴν καρδάραν πλήρη γάλακτος νὰ πίουν. Ἀλλὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν ἔτυχε νὰ διέρχηται τὸν δρόμον ἀπόσπασμα ἐχθρικόν, κατὰ τοῦ ὁποίου ὥρμησαν οἱ ποιμενικοὶ κύνες ὑλακτοῦντες. Οἱ κλέφται ἐτράπησαν εἰς φυγὴν καὶ οἱ κύνες ἀφήσαντες τοὺς Τούρκους ὥρμησαν ἐναντίον αὐτῶν. Τότε οἱ Τοῦρκοι ἐπλησίασαν εἰς τὴν καλύβην καὶ παρατηρήσαντες τὴν καρδάραν, τὰ κοχλιάρια καὶ τὰς σειρὰς τοῦ γάλακτος ὑπώπτευσαν καὶ συλλαβόντες τὸν γέροντα καὶ τὸν Ἀποστόλην ἔφερον αὐτοὺς δεσμίους εἰς τὴν Ὑπάτην. Ὁ Δῆμος ἔτυχε νὰ ἀπουσιάζῃ τότε καὶ τοιουτοτρόπως ἐσώθη. Οἱ δύο ὅμως οὗτοι τὴν αὐτὴν νύκτα ἀπέθανον εἰς τὴν φυλακὴν εἴτε διὰ φυσικοῦ θανάτου εἴτε φονευθέντες ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ὁ Διᾶκος, μαθὼν τὸν θάνατον αὐτῶν, ἤρχισε νὰ ζητῇ ἐκδίκησιν, ἐπιτιθέμενος ἐναντίον πολλῶν ἀποσπασμάτων, τὰ ὁποῖα διεσκόρπιζον καὶ συνέτριβον οἱ κλέφται.

Ἀπ' ἐδῶ ἀρχίζει τὸ στάδιον τοῦ Διάκου ὡς ἀληθοῦς ἁρματωλοῦ. Ἡ ἀρχηγία ἐδόθη εἰς τὸν Σκαλτσοδῆμον, καθὸ γεροντότερον καὶ σεβαστότερον, ὅστις ἠγήθη τοῦ πρὸς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Μορνοποτάμου ἀποσπάσματος. Ὁ Γούλας καὶ ὁ Διᾶκος ἔλαβον τὴν ἡγεσίαν τῶν ἐπάνω ἀποσπασμάτων, τῶν ἐφορευόντων τὰ μέρη τὰ ἀκολουθοῦντα τὸν ροῦν τοῦ Μόρνου, ἀπὸ τῶν δύο πηγῶν του, ἀμφοτέρωθεν τῶν Βαρδουσίων.

Ἐπὶ δύο τρία ἔτη ἔζησαν ἥσυχοι οἱ ἁρματωλοί, ἕκαστος εἰς τὴν περιοχήν του, ἀναγνωρίζοντες ὡς σύντροφοι τὴν ὑπεροχὴν τοῦ Σκαλτσοδήμου καὶ σεβόμενοι αὐτὸν πάντοτε.

Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους εἶχεν ἀρχίσει νὰ σκέπτηται ὁ Ἀλῆ πασᾶς τῶν Ἰωαννίνων τὰ σχέδιά του ἐναντίον τῆς Τουρκικῆς αὐτοκρατορίας. Καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν συνεκάλεσεν εἰς τὴν ἕδραν του εἰς σύσκεψιν ὅλους τοὺς ὁπλαρχηγούς, Ἀλβανοὺς καὶ Χριστιανούς. Μεταξὺ τούτων ἐκάλεσε καὶ τὸν Σκαλτσοδῆμον, ὡς ἀντιπρόσωπον τοῦ ἁρματωλι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κίου τοῦ Λιδωρικίου. Ἀλλ' ὁ Σκαλτσοδῆμος ἔστειλεν ἀντ' αὐτοῦ τὸν Διᾶκον, ὅστις ἔμεινεν εἰς τὴν Αὐλὴν τοῦ Ἀλῆ ἐπί τινα χρόνον. Ἐκεῖ ἐσχετίσθη πρώτην φορὰν τότε μετὰ τοῦ Ὀδυσσέως Ἀνδρούτσου καὶ τῶν ἄλλων ὁπλαρχηγῶν.

Ὅτε ὁ Διᾶκος ἐπέστρεψε πάλιν εἰς τὸ ἁρματωλίκι του, ἤρχισε νὰ ἀναφαίνηται ἡ ὑπεροχὴ τοῦ ἀνδρὸς καὶ νὰ ἐπισκιάζηται τὸ ὄνομα τοῦ Σκαλτσοδήμου. Ὁ λαός, Τοῦρκοι καὶ Χριστιανοί, ἐσέβοντο καὶ ἠγάπων αὐτόν. Οἱ πρόκριτοι τῶν ὑπὸ τὴν διοίκησίν του χωρίων ἐπῄνουν τὴν ἄμεμπτον διαγωγήν, τὸν γενναιόφρονα χαρακτῆρα καὶ τὴν ἀνδρείαν του. Τὰ παλληκάρια του ἦσαν ἕτοιμα νὰ θυσιασθοῦν δι' αὐτόν. Ὁ Σκαλτσοδῆμος ἐμάνθανε πάντα ταῦτα καί, παρακινούμενος ἀπὸ ραδιούργους ἐχθροὺς τοῦ Διάκου, ἤρχισε νὰ τὸν ὑποπτεύῃ ὅτι ἐμελέτα νὰ τὸν φονεύσῃ, διὰ νὰ λάβῃ αὐτὸς τὴν ἀρχηγίαν. Ἡ ὑποψία του αὕτη ἐφάνη κατὰ τὴν πανήγυριν τῆς Παναγίας, τὸν Αὔγουστον τοῦ 1819, ὅτε συνηντήθησαν μέν, ἀλλ' ὁ Σκαλτσοδῆμος οὐδὲ ἐχαιρέτισε κἂν τὸν Διᾶκον. Καὶ ὅτε ὁ Διᾶκος ἐζήτησε παρ' αὐτοῦ νὰ μάθῃ τὴν αἰτίαν τῆς ψυχρότητός του, ὁ Σκαλτσοδῆμος τοῦ εἶπε καθαρὰ τὰς ὑποψίας του. Ὁ Διᾶκος διεμαρτυρήθη ζωηρῶς, ζητῶν νὰ φέρῃ ἐμπρός του τὸν συκοφάντην νὰ ὁμολογήσῃ.

— Τί τὸ θές; εἶπεν ὁ Σκαλτσοδῆμος, δύο ἄτια σ' ἕνα ταβλᾶ δὲν κάνουν· ἢ ἐγὼ νὰ φύγω ἢ ἐσύ.

— Φεύγω ἐγώ, καπετάνιε, εἶπεν ὁ Διᾶκος εὐσεβάστως.

Καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ἀποχαιρετίσας τὸν ἐπὶ τόσα ἔτη φίλον καὶ συναγωνιστήν του, παρῃτήθη τῆς ὁπλαρχηγίας καὶ ἔφυγε μεθ' ἑνὸς μόνου συντρόφου, τοῦ Περλίγα, εἰς Λεβάδειαν. Ἐκεῖ εὗρε τὸν φίλον του Ὀδυσσέα, ὁπλαρχηγὸν τῆς Λεβαδείας ἀπὸ τοῦ 1816, ὅστις τὸν ἐφιλοξένησε μετὰ χαρᾶς καὶ τὸν διώρισε πρωτοπαλλήκαρόν του.

Ἀνδρέας Καρκαβίτσας (Διασκευή)

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

95. ΡΟΥΜΕΛΗ

Τὴν μάννα μου τὴν Ρούμελη ν' ἀγνάντευα τὸ λαχταρῶ ....
Ψηλὰ ποὺ μὲ νανούριζες, καημένο Καρπενήσι!
Τρανὰ πλατάνια ξεδιψοῦν στὶς βρύσες μὲ τὸ κρύο νερό,
Σαρακατσάνα ροβολάει καὶ πάει γιὰ νὰ γεμίσῃ.

Μὲ κρουσταλλένια σφυριχτὰ σὲ λόγγους φεύγουν σκοτεινοὺς
κοτσύφια καὶ βοσκόπουλα μὲ τὰ λαμπρὰ τὰ μάτια,
νερὰ βροντοῦνε στὸν γκρεμὸ καὶ πᾶνε πρὸς τοὺς οὐρανούς,
ἴσια κι ὀρθὰ σὰν τὴν ψυχὴ τῆς Ρούμελης τὰ ἐλάτια.

Κάμπε 'Αττικέ, μὲ πλάνεψες κι ἐγὼ γιὰ τὶς κορφὲς πονῶ
καὶ γιὰ τραχειὲς ἀνηφοριὲς σηκώνω τὸ κεφάλι ....
Φυλακωμένη πέρδικα, ποὺ κλαίει γι ἀλαργινὸ βουνό,
δέρνει ἡ ψυχή μου στὸ κλουβὶ τὰ νύχια της κοράλλι.

Ζαχαρίας Παπαντωνίου

96. ΤΟ ΦΙΛΗΜΑ

Εἰς τὸ Μανιάκι, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου, ἐκ τῶν τριακοσίων μαχητῶν δὲν ἀπέμεινεν οὔτε εἷς ζωντανός.

Ὁ ἥλιος, προβάλλων ἀπὸ τὰς χιόνας τῶν βουνῶν, τοὺς ἐχαιρέτισεν ὀρθίους ὅλους. Ἐφώτισε τὰς λευκὰς φουστανέλλας. Ἐχάϊδευσε τὰς μαύρας κόμας των. Ἀπήστραψεν εἰς τοὺς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

φλογερούς ὀφθαλμούς των. Ἐχρύσωσε τὰς λαβὰς τῶν ὅπλων των. Καὶ τώρα, δύων ἐκεῖ κάτω, μέσα εἰς τὸ πέλαγος, τοὺς ἀποχαιρετίζει λυπημένος, νεκρούς, σκορπισμένους ἐπάνω εἰς τὸ χῶμα. Καὶ χάνεται, ἀργὰ-ἀργά, καὶ στήνει, ὡσὰν νὰ θέλῃ νὰ ρίξῃ ἀκόμη τελευταῖον βλέμμα πρὸς τοὺς γενναίους.

Ὅλην τὴν ἡμέραν, ἄσιτοι καὶ ἄποτοι, ἐπάλαισαν πρὸς τὴν θύελλαν τῶν ἐχθρικῶν σφαιρῶν, ἀντέστησαν εἰς τὴν χάλαζαν τῶν βομβῶν. Κατήσχυναν τὴν βροχὴν τῶν μύδρων. Ἐχλεύασαν τὴν ὁρμὴν τῆς ρομφαίας καὶ τὴν βίαν τῆς λόγχης. Ἀφοῦ ἔφαγον τὴν πυρίτιδα μὲ τὴν φούκταν· ἀφοῦ καὶ τὸ τελευταῖον σπυρί της ἐσώθη εἰς τὰς παλάσκας των· ἀφοῦ ἐρραγίσθη καὶ τοῦ τελευταίου ὅπλου των ἡ κάννη· ἀφοῦ καὶ τὸ τελευταῖον γιαταγάνι ἔσπασεν εἰς τὰς χεῖράς των, ἔπεσαν. Ἄψυχοι ναί, ἡττημένοι ὄχι.

Καὶ εἰς τὸ μέσον αὐτῶν ὁ Παπαφλέσσας, ὁ πρῶτος ἀρχίσας τὴν σφαγὴν καὶ τελευταῖος σταματήσας, εὑρίσκετο ἐξηπλωμένος μὲ πλατεῖαν πληγὴν ἐπὶ τοῦ στήθους. Κρατεῖ ἀκόμη μὲ σφικτὰ δάκτυλα τὸ θραυσμένον καὶ αἱμοστάζον γιαταγάνι του.

Καὶ ὁ Αἰγύπτιος ἀναβαίνει ἐν μέσῳ τοῦ καλπασμοῦ τῶν ἵππων καὶ τοῦ ἤχου τῶν τυμπάνων καὶ σαλπίγγων, ἐνῷ τὰ μισοφέγγαρα ἀστράπτουν ἐπὶ τοῦ καθαροῦ ὁρίζοντος τῆς δύσεως. Ἐπὶ τῆς ὑγρᾶς ἐκ τῶν αἱμάτων γῆς οἱ Ἄραβες βαδίζουν μὲ πολὺν κόπον καὶ τὰ πέταλα τῶν ἀλόγων γλιστροῦν. Ἀλλ' ἡ χαρὰ διὰ τὴν ἀνέλπιστον νίκην εἶναι τόση, ὥστε φέρει αὐτοὺς ταχεῖς πρὸς τὸν ἀνήφορον, ταχεῖς αὐτοὺς εἰς τὴν ράχιν.

Ἤδη ὁ ἀρχηγός των ἔφθασεν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου· ἀνέβη, καὶ ἐκεῖ ἐστάθη. Περιέφερε τὸ βλέμμα. Ἐκοίταζε τὸ κοκκινίσαν ἔδαφος, τὸ ὁποῖον πίνει λαιμάργως τὸ αἷμα τῶν ἀνδρείων. Παρετήρησε τὸν ἀνερχόμενον στρατόν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Εἶδε τοὺς πεσόντας. Καὶ μὲ ἀνοικτὸν τὸ ὄμμα, ἀναμετρεῖ τοὺς ὑψηλοὺς κορμοὺς των καὶ τὰ εὐρέα στέρνα των, τὰ μέτωπά των τὰ ἀγέρωχα.

— Κρῖμα νὰ χαθοῦν τέτοιοι λεβέντες, συλλογίζεται.

Καὶ βλέπει πέριξ, βλέπει θαυμάζων, βλέπει ἀπορῶν, ὡσὰν νὰ μὴ πιστεύῃ ὅτι ἐχάθησαν τοιοῦτοι ἄνδρες. Φαίνονται ὡσὰν νὰ κοιμῶνται μόνον, διὰ νὰ ἐξυπνήσουν πάλιν φοβερώτεροι.

— Ποιός εἶναι ὁ Παπαφλέσσας ;

Οἱ ὁδηγοί του ἔσπευσαν, ἔδειξαν τὸ πτῶμα, περιβρεχόμενον ἐκ τοῦ ἱδρῶτος τοῦ ἀγῶνος, μὲ κατερρακωμένα τὰ φορέματα, μαῦρον ἀπὸ τὸν καπνόν.

— Σηκῶστέ τον, πάρτε τον... πάρτε τον, πλύντε τον... Πλύντε το τὸ παλληκάρι....

Δύο ἄνδρες ἔλαβον αὐτὸν ἀπὸ τῶν μασχαλῶν, τὸν ἐσήκωσαν, τὸν ἔστησαν ἐπάνω εἰς τοὺς πόδας του καὶ ἐβάδισαν διευθυνόμενοι πρὸς τὴν πλησίον πηγήν. Ἐκεῖ τοῦ ἔπλυναν τὰς χεῖρας καὶ τὸ πρόσωπον. Τὸν ἐκαθάρισαν ἀπὸ τὸν πηλὸν καὶ τὸν ἱδρῶτα καὶ ἀπὸ τὸν κονιορτόν. Τὸν ἐσπόγγισαν, ἐτακτοποίησαν τὰ σχισμένα του ἐνδύματα καὶ ἐγύρισαν ὀπίσω φέροντες αὐτόν.

— Στῆστέ τον ἐκεῖ ἀπὸ κάτω.

Οἱ ἄνδρες, κρατοῦντες αὐτὸν ἑκατέρωθεν, ἐπροχώρησαν πρὸς τὸ δένδρον, ποὺ τοὺς ἔδειξεν ὁ Ἰμπραΐμ, τὸν ἀπέθεσαν παρὰ τὴν ρίζαν, τὸν ὕψωσαν. Καὶ τὸν ἀκούμβησαν, τὸν ἐστερέωσαν, τὸν ἰσορρόπησαν, ὡσὰν ζῶντα. Ἔπειτα ἀπεμακρύνθησαν καὶ τὸν ἀφῆκαν μόνον, βασταζόμενον ἀπὸ τὴν ἰδίαν δύναμιν. Τὸ πτῶμα ἐναπέμεινεν ἀκίνητον, εὐθύ, στηρίζον ἐπὶ τοῦ κορμοῦ τὴν ράχιν. Ὁ θώραξ ἦτο προτεταμένος, αἱ χεῖρες κρεμάμεναι μὲ ἀναπόσπαστον τὴν λαβὴν τοῦ σπασμένου χαντζαριοῦ, τὰ σκέλη ἀνοικτὰ καὶ ἡ κεφαλὴ ὑψηλά.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τότε ὁ Ἰμπραΐμ πλησιάζει βραδέως πρὸς τὸ δένδρον. Στέκεται καὶ προσβλέπει σιγηλὸς τὸ ἄπνουν σῶμα τοῦ ἀντιπάλου. Καὶ ὑπὸ τὸ φῶς τῆς σελήνης, ἥτις ἀνέτειλε τὴν ὥραν ἐκείνην αἱματόχρους, ὡσὰν νὰ εἶχε βαφῆ ἀπὸ τὸ αἷμα τῆς μάχης, φιλεῖ μὲ θερμὸν φίλημα τὸν ὄρθιον νεκρόν.

«Ἔργα» *Μιχαὴλ Μητσάκης (Διασκευὴ)*

97. ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΝ

Ἐγνώριζον ὅτι τὸ Μεσολόγγιον εἶναι πόλις μικρά. Ὅτι ἐκτίσθη ἐπὶ πηλώδους ἐδάφους εἰς τὴν ἄκραν ἀβαθοῦς θαλασσολίμνης· ὅτι δὲν ἔχει οὔτε πύργους, οὔτε ἐπάλξεις, οὔτε τίποτε ἀπὸ ὅσα περιμένει κανεὶς νὰ ἴδῃ εἰς ὀχυρὸν φρούριον. Καὶ ὅμως ὁμολογῶ ὅτι μὲ κατέλαβεν ἔκπληξις, ὅταν, εἰσερχόμενος εἰς τὴν πόλιν, διέβην τὴν ξηρὰν τάφρον καὶ εἶδον τὸν μικρὸν τοῖχον πέριξ τῆς πόλεως·

Νομίζεις, ὅτι βλέπεις περίφραγμα κήπου!

Τὸ τεῖχος τοῦτο ἐπεσκευάσθη καὶ ἀνεκαινίσθη μετὰ τὴν Ἐπανάστασιν. Δὲν ἦτο τόσον στερεὸν τὸ τεῖχος, ἀπὸ τὸ ὁποῖον οἱ Ἕλληνες ἀπέκρουσαν τοιαύτας ἐφόδους καὶ ἐκ τοῦ ὁποίου τοσάκις ἐξώρμησαν ἐν μέσῳ τοῦ σκότους κατὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοῦ ἐχθροῦ. Πῶς! Τοῦτο εἶναι τὸ Μεσολόγγιον, τὸ ὁποῖον δὶς ἀντέστη εἰς τὰς δυνάμεις τοῦ Σουλτάνου; Αὐτὰ εἶναι τὰ μεγαλώνυμα ὀχυρώματα, πρὸς ὑπεράσπισιν καὶ πρὸς κυρίευσιν τῶν ὁποίων τοσοῦτον αἷμα ἐχύθη;

Ὁ ἀγὼν τοῦ 1821 οὐδὲν ἔχει τὸ κοινὸν μὲ ὅσα εἴδομεν καὶ βλέπομεν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας. Τὰ τόσα σιδηρᾶ ἢ ὀρειχάλκινα πυροβόλα θὰ προεκάλουν τὸν γέλωτα τῶν σημερινῶν πυροβολητῶν. Οἱ μαχηταὶ ἐκεῖνοι ἐμάχοντο συνήθως ἐκ τοῦ πλησίον καὶ ἡ σπάθη δὲν ἔμενεν ἄχρηστος εἰς τὴν θήκην. Οἱ ἀντίπαλοι, προτοῦ συμπλακοῦν, ἠρεθίζοντο ἀμοιβαίως διὰ προκλήσεων καὶ ὕβρεων, καθὼς οἱ ἥρωες τοῦ Ὁμήρου. Τοιούτου εἴδους πολέμους καὶ πολιορκίας δυσκόλως κανεὶς δύναται νὰ φαντασθῇ χωρὶς πύργους ὑψηλούς, πύλας σιδηρᾶς, γεφύρας κρεμαστάς, βράχους μὲ ἐπάλξεις καὶ πυροβόλα φοβερὰ εἰς τὰς θυρίδας τῶν προμαχώνων.

Ἐδῶ ὅμως ἡ παντελὴς τούτων ἔλλειψις ἀνυψώνει ἀκόμη περισσότερον τὴν δόξαν τῶν ὑπερμάχων τοῦ Μεσολογγίου. Βλέπει κανεὶς τὴν ταπεινὴν αὐτὴν πόλιν ἐξ ὁλοκλήρου ἀνοχύρωτον.

Ὅτε ὁ Μαυροκορδᾶτος ἐκλείσθη εἰς τὸ Μεσολόγγι τὴν 27 Ὀκτωβρίου 1822, οἱ Τοῦρκοι, κύριοι τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Ἀκαρνανίας, κατήρχοντο πλήρεις θράσους πρὸς κατάκτησιν τῆς ἐπιλοίπου Στερεᾶς καὶ τῆς Πελοποννήσου. Ἡ Ἐπανάστασις κατεστρέφετο, ἐὰν δὲν ἠμποδίζετο ἡ ὁρμὴ των. Ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδᾶτος ἐνόησεν ὅτι ὁ φραγμὸς οὗτος ἦτο τὸ Μεσολόγγιον, ἂν καὶ ἦτο ἀκατάλληλον πρὸς ἄμυναν. Ἀπὸ παντοῦ τὸν παρεκίνουν νὰ μὴ θυσιασθῇ ματαίως. Πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπερασπίσῃ πόλιν τοσοῦτον ἀσθενῆ ἐναντίον στρατιᾶς; Ἀλλ' ἐκεῖνος ἔμεινεν ἀκλόνητος εἰς τὴν ἀπόφασίν του:

—Ἐὰν δὲν ἀντισταθῶμεν ἐδῶ, εἶπε, διέρχονται οἱ ἐ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

χθροὶ ἐλεύθεροι, κυριεύεται ἡ Πελοπόννησος καὶ χάνεται τὸ πᾶν. Ἐγὼ θὰ ἀποθάνω ἐδῶ.

Εὐτυχῶς δὲν ἀπέθανεν, ἀλλ' ἐδοξάσθη.

Τριακόσιοι ὀγδοήκοντα μόνον μαχηταὶ εὑρίσκοντο εἰς τὴν πόλιν, ἀλλὰ μεταξὺ αὐτῶν ἦτο καὶ ὁ Μᾶρκος Μπότσαρης μὲ τριάκοντα πέντε Σουλιώτας του. Δέκα χιλιάδες Ἀλβανοὶ περιεκύκλωσαν τὸ Μεσολόγγιον ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ὀμὲρ πασᾶ. Ἔπρεπε, διὰ παντὸς τρόπου, νὰ κερδίσουν καιρὸν οἱ πολιορκούμενοι, μέχρις ὅτου ἔλθῃ βοήθεια, ὡς ἤλπιζον. Ἡ ὀλιγάριθμος φρουρὰ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ὑποστῇ τὴν ἔφοδον τοσούτων ἐχθρῶν. Ἦτο χρεία, πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ περιτειχίσματος, δεκαπλασίου ἀριθμοῦ στρατιωτῶν. Ἐὰν ὁ Βρυώνης ἐγνώριζε τὴν ἀληθῆ θέσιν τῶν πραγμάτων, δὲν θὰ ἀνέβαλε βεβαίως τὴν ἔφοδον.

Διὰ νὰ τὸν ἐξαπατήσουν οἱ πολιορκούμενοι, ἔχωναν κατὰ διαστήματα λόγχας τουφεκιῶν εἰς τὰ διάφορα μέρη τῶν τειχῶν, διὰ νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ὑπῆρχον καὶ τακτικὰ στρατεύματα ἐντὸς τῆς πόλεως. Καὶ ἄλλοτε ἐτουφέκιζαν διὰ μιᾶς ἀπὸ ἓν μέρος τῶν τειχῶν καί, τρέχοντες δρομαῖοι πρὸς τὸ ἀντίθετον μέρος, ἐτουφέκιζον ὅλοι μαζὶ δευτέραν φοράν.

Εὐτυχῶς ὁ Ὀμὲρ Βρυώνης, ἀπατηθείς, ἔκαμε προτάσεις περὶ παραδόσεως. Οἱ πολιορκούμενοι, διὰ νὰ κερδίσουν καιρόν, ἕως ὅτου φθάσουν αἱ ἀναμενόμεναι ἐνισχύσεις, ἐξηκολούθουν τὰς διαπραγματεύσεις, ἂν καὶ ἀπέρριψαν τὰς ταπεινωτικὰς προτάσεις τοῦ Ὀμέρ. Καὶ ἐφεύρισκον καθημερινῶς καὶ νέας προτάσεις. Ἤλπιζον ὅτι θὰ φανῇ ἐπὶ τέλους ἡ βοήθεια, τὴν ὁποίαν ἀνέμενον μὲ μεγάλην ἀνυπομονησίαν. Τίποτε ὅμως δὲν ἐφαίνετο. Ἡ θάλασσα ἐκαλύπτετο ὑπὸ τῶν πλοίων τοῦ Τουρκικοῦ στόλου.

Ἔπειτα ὅμως ἀπὸ ἀγωνίαν εἴκοσι τεσσάρων ἡμερῶν, εἶδον τρελλοὶ ἀπὸ χαρὰν τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα νὰ προσεγγί-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ζουν. Τὰ Τουρκικὰ ἐσκορπίσθησαν, ἡ θάλασσα ἔμεινεν ἐλευθέρα καὶ οἱ Πελοποννήσιοι ἔδραμον πρὸς βοήθειαν τῶν κινδυνευόντων ἀδελφῶν των. Τὸ Μεσολόγγιον εἶχε τώρα ἱκανοὺς ὑπερασπιστὰς πρὸς ἀπόκρουσιν τῆς ἐχθρικῆς ἐφόδου. Αἱ διαπραγματεύσεις περὶ συμβιβασμοῦ ἔπαυσαν καὶ οἱ Ἕλληνες ἐμήνυσαν πρὸς τοὺς Τούρκους λακωνικῶς :

— Ἐὰν θέλετε τὸ Μεσολόγγι, ἐλᾶτε νὰ τὸ πάρετε !

Ὁ πασᾶς, ὀργισθείς, ἤρχισε νὰ πυροβολῇ τὴν πόλιν καὶ προητοιμάζετο διὰ τὴν ἔφοδον. Ὥρισε πρὸς τοῦτο τὴν νύκτα τῶν Χριστουγέννων, ὁπότε οἱ Ἕλληνες, ἑορτάζοντες ἐντὸς τῶν ἐκκλησιῶν τὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος, δὲν θὰ ἦσαν ἐπὶ τῶν προμαχώνων. Καὶ ἡ ἅλωσις τότε θὰ κατωρθοῦτο εὐκολώτερον. Ὁ ἱστορικὸς τοῦ Ἁγῶνος Σπυρίδων Τρικούπης διηγεῖται, πῶς οἱ πολιορκούμενοι εἰδοποιήθησαν περὶ τοῦ κινδύνου.

« Τὴν ἑσπέραν τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων, λέγει, ἔπλεε πλησίον τῆς Ἄσπρης Ἁλυκῆς μονόξυλον, φέρον ἀπὸ τοῦ Ἀνατολικοῦ εἰς Μεσολόγγι τὸν Θανάσην, γραμματέα τοῦ Μακρῆ. Ὁ γραμματεὺς εἶδεν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ἄνθρωπον, κινοῦντα μανδήλιον καὶ τὸν ἐπλησίασε :

— Ἐγώ, εἶπεν ὁ ἄγνωστος, εἶμαι Χριστιανὸς καὶ πρόθυμος νὰ πάθω διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Κυρίου μου. Μὴ ἀπορήσῃς καὶ πίστευσε εἰς ὅσα θὰ ἀκούσῃς· ἂς μὲ βλέπεις ὅτι συνοδεύω τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Κυρίου μου. Ἡ γυνή μου καὶ τὰ τέκνα μου εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν των, καὶ τοῦτο ἀρκεῖ νὰ μὲ δικαιώσῃ ἐνώπιόν σου. Ὁ Θεὸς τῶν Χριστιανῶν ἠθέλησε νὰ μάθω ὅσα οἱ ἐχθροὶ μελετοῦν κατὰ τοῦ λαοῦ του. Καὶ περιφέρομαι ἀπὸ πρωΐας ὡς κυνηγὸς εἰς σωτηρίαν τῶν ὁμοπίστων μου. Τρέξε εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰπέ, ὅτι οἱ ἐχθροὶ σκοπὸν ἔχουν νὰ ριφθοῦν ἐπάνω των τὰ χαράγματα διὰ τῆς πρὸς ἀνατολὰς πλευρᾶς τοῦ τειχώματος.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

» Ταῦτα εἶπεν ὁ ἄγνωστος ἄνθρωπος, ὕψωσε τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἔγινεν ἄφαντος ».

Ὁ ἄγνωστος αὐτός, λέγει ὁ Τρικούπης, ἦτο Ἰωαννίτης, καὶ ἔργον εἶχε τὴν προμήθειαν κυνηγίου διὰ τὴν τράπεζαν τοῦ Τούρκου ἀρχιστρατήγου.

Ὁ Βρυώνης, πληροφορηθεὶς ὅτι αὐτὸς ἦτο ποὺ ἐφανέρωσε τὸ μυστικὸν εἰς τοὺς πολιορκουμένους καὶ ἔγινεν αἴτιος τῆς ἥττης του, ἔσφαξε τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα του. Ὁ δυστυχὴς κατώρθωσε νὰ σωθῇ εἰς Μεσολόγγιον, ἀλλ' ὅτε ἔμαθε τὴν φοβερὰν τοῦ Ὁμὲρ ἐκδίκησιν, ἔγινε καλόγηρος. Ἔζησε καὶ ἀπέθανεν εἰς ταπεινὸν ἐρημητήριον, τοῦ ὁποίου τὰ ἐρείπια σῴζονται ἀκόμη πλησίον τῆς εἰσόδου τῆς Κλεισούρας πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ἀγρινίου.

Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τὸ Μεσολόγγιον ἦτο πολίχνη ἀσήμαντος καὶ τελείως ἄγνωστος ἔξω τῆς Ἑλλάδος. Ὁλόκληρος ἡ πεδιάς, ἀπὸ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Ζυγοῦ μέχρι τῆς θαλάσσης, ἐσκεπάζετο ἄλλοτε ἀπὸ δάση, κυρίως ἐλαιῶν ἀγρίων, τῶν ὁποίων ἴχνη ὑπῆρχον ἀκόμη μέχρι τῆς ἐποχῆς τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἀπὸ τοῦ 1822 αἴγλη ἀμαράντου δόξης περιβάλλει τὸ ἕως τότε ταπεινὸν καὶ ἄγνωστον Μεσολόγγιον.

Κατὰ τὸ 1824 ἔδωκεν εἰς αὐτὸ νέαν λάμψιν τὸ ὄνομα τοῦ Βύρωνος. Ἐδῶ ἦλθεν ὁ Ἄγγλος ποιητής, ὅτε ἔλαβε τὴν γενναίαν ἀπόφασιν νὰ ἀφοσιωθῇ εἰς τὸν Ἑλληνικὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνα. Τὴν 5 Ἰανουαρίου ἀπεβιβάσθη εἰς Μεσολόγγιον, τὴν 18 Ἀπριλίου ἀπέθανεν. Αἱ τελευταῖαί του λέξεις ἦσαν διὰ τὴν θυγατέρα του καὶ διὰ τὴν Ἑλλάδα.

— Εἰς αὐτὴν ἀφιέρωσα τὰ πάντα, εἶπε προτοῦ ἐκπνεύσῃ· τὸν καιρόν, τὴν περιουσίαν, τὴν ὑγείαν μου. Τώρα θυσιάζω εἰς αὐτὴν καὶ τὴν ζωήν μου. Τί περισσότερον ἠδυνάμην ;

Πολλὰ ἠδύνατο εἰσέτι νὰ πράξῃ, ἐὰν ἔζη. Ἡ Ἑλλὰς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὅλη ἐστήριζε τὰς ἐλπίδας της εἰς αὐτόν. Εἰς αὐτὸν ὅλοι προσέτρεχον διὰ τὴν κατάπαυσιν τῶν ἐμφυλίων ἐρίδων, αἱ ὁποῖαι ἐσπάρασσον τὴν Ἑλλάδα.

Ὁ πρακτικὸς νοῦς τοῦ μεγάλου ποιητοῦ, ἡ θερμὴ φαντασία του, ἡ Ἀγγλικὴ ψυχραιμία του, τὸ μεγάλο ὄνομά του, τὰ πάντα ἐφαίνοντο ὅτι ἐδικαιολόγουν τὰς ἐλπίδας, ὅσας ἡ ἔλευσίς του εἰς Ἑλλάδα ἐγέννησεν.

Εἰς τὸ Μεσολόγγιον ἀπέθανεν. Ἐκεῖ ἡ καρδία του διετηρήθη ὡς ἱερὸν κειμήλιον. Ἐκεῖ τὸν ἐθρήνησεν νεκρὸν ἡ Ἑλλάς. Ἐκεῖ ἐστήθη καὶ ἀνδριὰς εἰς τὸ μέσον τῶν μνημείων τῶν ὑπερμάχων τῆς ἡρωϊκῆς πόλεως.

Ἀλλὰ τὴν μεγαλυτέραν δόξαν τοῦ Μεσολογγίου ἀποτελεῖ ἡ κατὰ τὸ ἔτος 1826 πτῶσίς του, μετὰ πολιορκίαν, ἡ ὁποία διήρκεσεν ἐπὶ ἓν ὁλόκληρον ἔτος.

«Ἀπὸ Νικοπόλεως εἰς Ὀλυμπίαν» *Δημήτριος Βικέλας (Διασκευὴ)*

98. Ο ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ ΚΗΡΥΣΣΕΙ ΤΗΝ ΑΝΑΓΚΗΝ ΤΩΝ ΘΥΣΙΩΝ

Ἀρχαὶ Ἰουνίου 1826. Τὸ Μεσολόγγι ἔχει πέσει — εὐγενὴς ἀπαρχὴ τῆς ἐλευθερίας — καὶ οἱ ἡρωϊκοί του πρόμαχοι, ὅσοι διέφυγον τὰς φλόγας καὶ τοὺς ἐχθρούς, τραγικὰ θύματα τοῦ λιμοῦ, τῆς ταλαιπωρίας καὶ τοῦ ἀπελπισμοῦ, ἔχουν συρρεύσει ἀνὰ χιλιάδας εἰς τὸ Ναύπλιον. Ζη-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοῦν ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν, ὡς μόνην ἀμοιβὴν τῆς ἐνδόξου θυσίας των, ἄρτον ξηρόν, διὰ νὰ τραφοῦν, καὶ πυρίτιδα, διὰ νὰ πολεμήσουν. Ἀλλ' ἡ Κυβέρνησις εἶναι περίτρομος καὶ κρύπτεται. Καὶ οἱ πολῖται, περίτρομοι καὶ αὐτοί, περιμένουν ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν νὰ ἀρχίσῃ ἡ ἁρπαγή.

Δοκιμάζει ἡ Κυβέρνησις νὰ φέρῃ βοήθειαν ἀπὸ τοὺς «ἀτάκτους» τοῦ Ἵτς - Καλέ, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ δὲν ἔχουν λάβει τὸν μισθόν των καὶ εἶναι ἐξηγριωμένοι. Τὸ Ταμεῖον εἶναι κενὸν καὶ φοβερὰ κατάστασις ἔχει παραλύσει ὅλων τὰ νεῦρα. Τὸ ὁλοκαύτωμα τοῦ Μεσολογγίου ἐφάνη ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος ὡς ἐπικήδειος λαμπὰς τοῦ ἀγῶνός της. Ἡ Ρούμελη, μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ προμαχῶνός της, ᾐσθάνθη τὰς δυνάμεις της ἐξηντλημένας ἀπέναντι τοῦ ἐχθροῦ. Τὴν Πελοπόννησον ἐλεηλάτουν οἱ Αἰγύπτιοι τοῦ Ἰμπραήμ, χωρὶς νὰ συναντοῦν καμμίαν ἀντίστασιν. Ὁ κίνδυνος ἦτο περὶ τῶν ὅλων. Καὶ ἐπέκειτο γενικὴ καταστροφὴ καὶ διάλυσις, ἂν δὲν ἀπεστέλλετο στρατὸς νὰ ἀναχαιτίσῃ τοὺς ἐχθροὺς καὶ ἐμψυχώσῃ τοὺς μαχητὰς τῆς ἐλευθερίας.

Τότε τὴν κατάστασιν σῴζει ὁ διδάσκαλος τοῦ Γένους Γεώργιος Γεννάδιος, ὁ ὁποῖος καὶ πρὸ τοῦ Ἀγῶνος καὶ κατόπιν ὑπῆρξεν ὁ ἐπιφανὴς καθηγητὴς τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ συγγραφεὺς χρησιμωτάτων διδακτικῶν καὶ ἄλλων βιβλίων. Ὑπῆρξεν ἐπίσης καὶ ὁ δραστήριος ἱδρυτὴς σχολείων, ὀρφανοτροφείων, ἄλλων ἱδρυμάτων κοινῆς ὠφελείας καὶ αὐτῆς τῆς Δημοσίας Βιβλιοθήκης καὶ τοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου.

Κατόπιν μυστικῆς συνεννοήσεως μὲ τὴν Κυβέρνησιν συγκαλεῖ εἰς τὰς 8 Ἰουνίου τὸν λαὸν καὶ τοὺς πεινα λέους καὶ ἀπειλητικοὺς στρατιώτας εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Πλατάνου καὶ ὁμιλεῖ πρὸς αὐτοὺς μὲ τὴν στεντορείαν φωνήν του :

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

— Ἡ Πατρὶς καταστρέφεται, ὁ ἀγὼν ματαιοῦται, ἡ ἐλευθερία ἐκπνέει. Ἀπαιτεῖται βοήθεια σύντομος. Πρέπει οἱ ἀνδρεῖοι αὐτοί, οἱ ὁποῖοι ἔφαγαν πυρίτιδα καὶ ἀνέπνευσαν φλόγας καὶ ἤδη μᾶς περιστοιχίζουν ἀργοὶ καὶ πεινῶντες, πρέπει νὰ σπεύσουν, ὅπου νέος κίνδυνος τοὺς καλεῖ. Πρὸς τοῦτο ἀπαιτοῦνται πόροι καὶ οἱ πόροι λείπουν. Ἀλλ' ἂν θέλωμεν νὰ ἔχωμεν πατρίδα, ἂν εἴμεθα ἄξιοι νὰ ζῶμεν ἄνδρες ἐλεύθεροι, εὑρίσκομεν πόρους. Ἂς δώσῃ ὁ καθεὶς ὅ,τι ἔχει καὶ δύναται. Ἰδοὺ ἡ πενιχρὰ εἰσφορά μου. Ἂς μὲ μιμηθῇ, ὅποιος θέλει.

Καὶ ἐνῷ ἐχειροκρότει τὸ πλῆθος, κατέθεσε τὰς μικράς του οἰκονομίας : ὀκτὼ ἀγγλικὰς λίρας.

— Ἀλλ' ὄχι, συνέχισεν. Ἡ εἰσφορὰ αὐτὴ εἶναι ἀσήμαντος. Ἄλλα χρήματα δὲν ἔχω νὰ δώσω, ἔχω ὅμως τὸν ἑαυτόν μου καὶ ἰδού, τὸν πωλῶ ! Ποιός θέλει ἐπὶ τέσσαρα ἔτη διδάσκαλον διὰ τὰ παιδιά του ; Ἂς καταβάλῃ ἐνταῦθα τὸ τίμημα.

Ἡ γενναιοφροσύνη αὐτὴ τοῦ Γενναδίου τόσον συνεκίνησε καὶ ἐνεθουσίασε μικροὺς καὶ μεγάλους, πλουσίους καὶ πτωχούς, ὥστε, κλαίοντες, ὅλοι ἔσπευσαν νὰ καταθέσουν ὅ,τι εἶχαν. Ἄλλοι καταθέτουν χρήματα· ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ του ὅπλα, τὰ ὁποῖα ἦσαν καὶ ἡ μόνη περιουσία του. Πολλοὶ τὸν μιμοῦνται. Ἄλλοι καταθέτουν κοσμήματα, δὲν ὑστεροῦν δὲ οὐδὲ αὐτοὶ οἱ ρακένδυτοι καὶ μέχρι πρὸ ὀλίγων λεπτῶν ἀπειλοῦντες γενικὴν λεηλασίαν στρατιῶται. Ἐντὸς ἐλαχίστης ὥρας συλλέγονται ἀρκετὰ διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν πρώτων καὶ μᾶλλον ἐπειγουσῶν ἀναγκῶν. Καὶ ἀπεφασίσθη νὰ συγκεντρωθοῦν καὶ τὴν ἐπομένην ἡμέραν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου θὰ προσήρχοντο καὶ αἱ γυναῖκες καὶ θὰ προσέφεραν καὶ αὐταὶ τὴν συνδρομήν των.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Λίαν πρωΐ ἐπερίμενεν ὁ διδάσκαλος εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ἀλλὰ ἡ λειτουργία ἐτελείωσε καὶ γυναῖκες, πλὴν ὀλίγων, δὲν εἶχον ἐμφανισθῆ, ἴσως φοβηθεῖσαι τὴν συρροὴν τόσον ξένων στρατιωτῶν. Ἔξαλλος ὁ Γεννάδιος στρέφεται πρὸς τοὺς μικροὺς μαθητὰς τῶν Δημοτικῶν Σχολείων, οἱ ὁποῖοι ἐκκλησιάζοντο ἐκεῖ, καὶ τοὺς λέγει :

— Δυστυχῆ μου παιδιά, σᾶς ἐγκατέλειψαν αἱ μητέρες σας! Γνωρίζουν, ὅτι ὁ ἐχθρὸς σφάζει καὶ ἐξανδραποδίζει, ὅτι αὔριον θὰ ἔλθῃ νὰ σύρῃ καὶ σᾶς εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν, ἀλλ' ἀδιαφοροῦν, διότι φειδωλεύονται ὀλίγον χρυσάφι. Ἄλλος προστάτης δὲν σᾶς μένει ἐπὶ τῆς γῆς, ἀπὸ τὸν κοινὸν προστάτην ἐκεῖ ἐπάνω. Πέσατε εἰς τὰ γόνατα νὰ τὸν παρακαλέσητε!

Καὶ τὰ παιδιὰ ἐγονάτισαν. Καὶ ἐξηκολούθησεν ὁ διδάσκαλος :

— Ὕψιστε Θεέ, Σὺ ὁ προστάτης τῶν ἀθῴων καὶ τῶν μὴ ἐχόντων καταφυγήν, μὴ ἐγκαταλείψῃς καὶ Σὺ τὰ παιδιὰ αὐτά. Σῶσε αὐτὰ ἀπὸ αἰχμαλωσίας δεσμά. Οἱ ἄνθρωποι τὰ ἀφῆκαν εἰς τὴν τύχην των. Ἐπίβλεψον ἐπ' αὐτὰ καὶ ἐπίβλεψον ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος, τὴν ὁποίαν ἐγκαταλείπουν αὐτά της τὰ τέκνα. Ἂς λάμψῃ καὶ πάλιν ἐπ' αὐτῆς ἡ ἐλευθερία καὶ τὰ παιδιὰ αὐτά, πολῖται ἐλεύθεροι, ἂς τὴν ὑπηρετήσουν κάποτε μὲ πίστιν καὶ εἰλικρίνειαν! Ἢ, ἂν γνωρίζῃς Σύ, ὁ Πάνσοφος, ὅτι εἶναι πεπρωμένον, ἐπειδὴ ἀνετράφησαν εἰς τὴν ἰδιοτέλειαν καὶ τὴν φιλαρχίαν, νὰ γίνουν αἴτια κακῶν εἰς τὴν πατρίδα, παράδωσέ τα καλύτερα εἰς τῆς μαχαίρας τὸ στόμα καὶ παράδωσε καὶ ἐμὲ εἰς αὐτό, πρὶν ἰδῶ καὶ πάλιν τῆς Ἑλλάδος τὴν ταπείνωσιν καὶ τὴν δουλικὴν ἡμέραν!

Μόλις ἐτελείωσεν, ἀφήνει τὸ κατάπληκτον ἐκκλησίασμα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ φεύγει ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν. Καὶ αἱ συνεισφοραὶ πίπτουν βροχηδόν, περισσότεραι παρὰ χθές, καὶ αἱ γυναῖκες στέλλουν τὰ πάντα, καὶ τὰ δακτυλίδια τῶν ἀρραβώνων.

Τὸ κατόρθωμα τοῦ Γενναδίου ἦτο μέγα. Ἔσωσε τὴν Κυβέρνησιν. Εὗρε πόρους πρὸς περίθαλψιν χιλιάδων στρατιωτῶν. Χάρις εἰς τὸν Γεννάδιον, ὁ Μιαούλης ἐκπλέει μὲ εἴκοσι Ὑδραϊκὰ καὶ τέσσαρα Σπετσιώτικα πλοῖα, καὶ ἐξοπλίζεται στρατός, ὁ ὁποῖος, τεθεὶς ὑπὸ τὸν Καραϊσκάκην, ἐπανέφερε τὴν νίκην εἰς τὰς ταπεινωμένας τῶν Ἑλλήνων σημαίας καὶ τὴν ἐλπίδα εἰς τὰ πικραμένα των χείλη.

Εἰς τὰς ἡμέρας ἐκείνας τοῦ ἐσχάτου κινδύνου, αἱ ὁποῖαι ἀναδεικνύουν τὴν ἀξίαν καὶ τὴν ἀρετήν, ὁ Γεώργιος Γεννάδιος, μὲ τὴν ἀτρόμητον παρρησίαν, ποὺ τοῦ ἐνέπνεεν ἡ συναίσθησις τοῦ καθήκοντος, κατέστη δύναμις ἐπισκιάζουσα πᾶσαν ἄλλην. Μεγάλοι ἡγήτορες, ὁ Ζαΐμης καὶ ὁ Κολοκοτρώνης, τὸν ὠνόμαζον «πατέρα τῆς πατρίδος», «ἅγιον ἄνθρωπον». Ἀμφότεροι τὸν συνεβούλευον νὰ λάβῃ τὴν ἀνωτάτην ἀρχὴν καὶ τοῦ προσέφεραν καὶ τότε καὶ ἀργότερα τὸ ἀξίωμα τοῦ στρατηγοῦ. Ἀλλ' ἐκεῖνος ἀπέρριπτε πᾶσαν προσφορὰν καὶ ἔσπευδε παντοῦ, ὅπου ἠδύναντο νὰ προσφέρουν τὰς ὑπηρεσίας των ἡ εὐφυΐα, ἡ μεστὴ εὐγλωττία, ἡ ὀργανωτικὴ ἱκανότης καὶ ἡ σωκρατικὴ ἀρετή του.

«Ἑλληνικά» *Ε. Π. Φωτιάδης*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τα πυρπολικά

Τὰ θαυματουργὰ αὐτὰ πολεμικὰ ὄργανα μὲ τὰ θαρραλλέα πληρώματα πολλάκις κατενίκησαν πολὺ ὑπερτέρας ναυτικὰς δυνάμεις τῶν Τούρκων. Τὰ πυρπολικὰ λοιπὸν αὐτά, τὰ ὁποῖα ἀπέβησαν μία δόξα τοῦ νεωτέρου ἡμῶν ναυτικοῦ, ἂς ἴδωμεν πῶς παρεσκευάζοντο.

Κατὰ τὸν πυρπολητὴν Κωνσταντῖνον Νικόδημον, τὸ σκάφος, τὸ ὁποῖον ἔμελλε νὰ χρησιμοποιηθῇ ὡς πυρπολικόν, διῃρεῖτο εἰς δύο πατώματα. Εἰς τὸ ἄνω, κατὰ διαστήματα, ἐτοποθετοῦντο ἀσκοὶ πλήρεις πίσσης καὶ ρητίνης καὶ ἀγγεῖα πλήρη οἰνοπνεύματος ἢ νάφθης. Καὶ εἰς τὸ κάτω ἐτοποθετοῦντο ὕλαι ἐμπρηστικαὶ καὶ ἰδιαιτέρως πυρῖτις ἐντὸς πίθων, δᾷδες, ἀχινοπόδια καὶ σφαῖραι ἐξ εὐφλέκτων ὑλῶν. Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ κάτω πατώματος ἠλείφετο διὰ νάφθης, ρητίνης, πίσσης, θείου καὶ οἰνοπνεύματος. Διὰ νὰ μεταδίδεται εὐκόλως τὸ πῦρ, ἠνοίγοντο ὀπαὶ μεταξὺ τῶν δύο πατωμάτων. Εἰς τὴν πρύμνην ἔμενεν ὁ πηδαλιοῦχος, προφυλασσόμενος μεταξὺ σπειρῶν σχοινίων. Οὗτος, μετὰ τὴν προσκόλλησιν τοῦ πυρπολικοῦ εἰς τὸ ἐχθρικὸν πλοῖον καὶ τὴν μετάδοσιν τοῦ πυρὸς εἰς τὸ κάτω πάτωμα, ἐπήδα μὲ τοὺς συντρόφους του εἰς μίαν λέμβον, ἡ ὁποία ἐσύρετο ὑπὸ τοῦ πυρπολικοῦ, καὶ ἀπεμακρύνετο.

Διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὸ τόλμημα αὐτό, τῆς προσκολλήσεως δηλαδὴ τοῦ πυρπολικοῦ, ἐχρειάζοντο δύο πράγματα: κατάλληλος ἄνεμος καὶ ψυχραιμία τῶν πυρπολητῶν.

Οἱ ναυτικοί μας τὸ πυρπολικὸν ὠνόμαζον μὲ τὴν Βενετικὴν λέξιν μπουρλότο. Διότι, φαίνεται, τὸ ναυτικὸν τῶν Ἐνετῶν θὰ εἶχε μεταχειρισθῇ τὸ ὅπλον τοῦτο.

Τοιαῦτα πυρπολικά, μὲ ἄλλην ὅμως κατασκευὴν καὶ χρησιμοποίησιν, εἶναι καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ ἑβδόμου αἰῶνος μετὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Χριστὸν χρησιμοποιούμενα εἰς τὸν Βυζαντινὸν στόλον. Εἶναι τὰ λεγόμενα πυρφόρα πλοῖα, τὰ ὁποῖα ἐξεσφενδόνιζον διὰ σιφωνίων τὸ ὑγρὸν πῦρ. Τὰ πλοῖα αὐτὰ ἦσαν τελειοποιημένα παλαιὰ πυρπολικά, ὅμοια πρὸς τὰ πυρπολικά, τὰ ὁποῖα ἐχρησιμοποιήθησαν, ὡς εἴδομεν, κατὰ τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα. Ἡ τελειοποίησις τῶν βυζαντινῶν πυρπολικῶν συνίστατο εἰς τὸ ἑξῆς :

Τόσον τὰ παλαιότερα πυρπολικὰ ὅσον καὶ τὰ νεώτερα ἔπρεπε νὰ πλησιάσουν καὶ νὰ προσκολληθοῦν εἰς τὸ ἐχθρικὸν πλοῖον, διὰ νὰ μεταδώσουν τὸ πῦρ. Οἱ πυρπολητὰι ὅμως τῶν Βυζαντινῶν πυρφόρων πλοίων κατέβρεχον ἀπὸ ἀποστάσεως τὸ ἐχθρικὸν πλοῖον μὲ πετρέλαιον διὰ τῶν σιφώνων. Καὶ ἔπειτα τὸ ἀνέφλεγον διὰ τοῦ ἀνημμένου πετρελαίου, τὸ ὁποῖον ἐξεσφενδόνιζον διὰ εἰδικοῦ σιφωνίου.

Πρῶτοι ὅμως οἱ Ἕλληνες, ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ πέμπτου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος, κατεσκεύασαν πυρπολικά, τὰ ὁποῖα ἐτελειοποιήθησαν κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Τὰ τελειοποιηθέντα αὐτὰ πυρπολικὰ ἐχρησιμοποιοῦντο καὶ εἰς τὸν Βυζαντινὸν στόλον μέχρι τῆς ἐποχῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Καλλίνικος ἐφεῦρε τὸ ὑγρὸν πῦρ. Τότε ἡ ἐφεύρεσις αὕτη ἀκόμη περισσότερον τὰ ἐτελειοποίησε καὶ τὰ τελειοποιηθέντα πυρφόρα πυρπολικὰ διετηρήθησαν μέχρι τῆς Ἁλώσεως, τὸ 1453. Ἔκτοτε ἐξηφανίσθησαν τὰ πυρπολικὰ μαζὶ μὲ τὴν διάλυσιν τοῦ κράτους καὶ συνεξηφανίσθη καὶ τὸ μυστικὸν τῆς κατασκευῆς τοῦ ὑγροῦ πυρός. Οἱ ξένοι ὅμως, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔμαθαν ποτὲ τὸν τρόπον τῆς κατασκευῆς τοῦ ὑγροῦ πυρός, ἐξηκολούθουν νὰ χρησιμοποιοῦν τὰ πυρπολικὰ τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων μέχρι τῶν χρόνων τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 21, ὁπότε μετέδωκαν τὴν χρῆσιν τῶν πυρπολικῶν αὐτῶν καὶ εἰς ἡμᾶς.

« Ἡμερολόγιον τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος » *Φαίδων Κουκουλὲς (Διασκευὴ)*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

100. ΚΑΝΑΡΗΣ

Ὅλη ἡ Βουλὴ τῶν προεστῶν, στὸν μῶλο συναγμένη,
εἶπε πὼς ἔξω στὴν στεριὰ τοὺς Τούρκους θὰ προσμένῃ.
Τότε ἔβγαλα τὸ φέσι
καὶ νὰ μιλήσω θάρρεψα προβάλλοντας στὴ μέση :
—Τίποτα, ἀρχόντοι, δὲν φελᾶ, μονάχα τὸ καράβι.

Σὰν μ' ἄκουσε ἕνα ἀπὸ τὰ καλπάκια μας ἀνάβει
καὶ τὸ φαρμάκι χύνει:
—Ποιὸς εἶν' αὐτός, πῶς τὸν λέν, ποὺ συμβουλὲς μᾶς δίνει;
Νά τὰ Ψαρὰ πῶς χάθηκαν !

Κ' ἐγὼ φωτιὰ στὸ χέρι
πῆρα καὶ πέρα τράβηξα κατὰ τῆς Χιὸς τὰ μέρη,
κι εἶπα ἀπὸ κεῖ—δὲν βάσταξα—μὲ χείλια πικραμένα :
—Νὰ πῶς μὲ λὲν ἐμένα !

« Ταμπουρᾶς καὶ κόπανος » *Ἀλέξανδρος Πάλλης*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

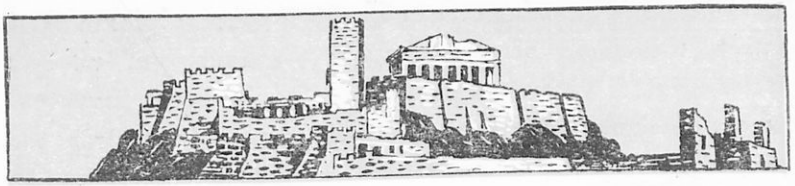

101. Η ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΝ

Τῷ 1835 ἡ πρωτεύουσα τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους μετεφέρθη ἀπὸ τὸ Ναύπλιον εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἐσκέφθησαν τότε νὰ κατασκευάσουν τὸ ἀνάκτορον τοῦ βασιλέως εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. Ἀλλ' ἡ ἰδέα ἐκείνη ἐναυάγησε. Καὶ τοῦτο ἦτο πολὺ ὀρθόν. Εἰς τὸ μέλλον ἡ Ἀκρόπολις ἔπρεπε νὰ μένῃ ἐλευθέρα ἀπὸ τὸν θόρυβον στρατιωτικῶν φρουρῶν καὶ αὐλικῶν ὑποδοχῶν. Ἦτο τόπος, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἁγιάσει ἡ θρησκεία, ἡ τέχνη καὶ τὰ παθήματα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Εἰς τὸ ἑξῆς ἔπρεπε νὰ εἰσέρχεταί τις εἰς αὐτήν, ὡς εἰς ἱερὸν ναόν, μὲ εὐλάβειαν, διὰ νὰ προσκυνήσῃ καὶ νὰ θαυμάσῃ τὰ ἔργα τῶν προγόνων του.

Τὸ ἔθνος ἠσθάνετο ὅτι πρὸς τὰ ἔργα αὐτὰ εἶχε μεγάλην ὑποχρέωσιν. Ἠσθάνετο ὅτι δὲν ἐχρεώστει τὴν ἐλευθερίαν του μόνον εἰς τὰ λαμπρὰ κατορθώματά του, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν συμπάθειαν τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης. Τὴν συμπάθειαν αὐτὴν ἐχρεώστει πάλιν κατὰ μέγα μέρος εἰς τὰ λείψανα τῆς Ἀρχαιότητος, τὰς ἀρχαιότητας. Τὰ μνημεῖα τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος εἶχον ἀρχίσει νὰ γίνωνται γνωστὰ εἰς τὴν Εὐρώπην, ἀφ' ὅτου οἱ Φράγκοι εἶχον ὑποτάξει τὴν Ἑλλάδα. Ἀργότερον, μέχρι τῆς Ἐπαναστάσεως, πολλοὶ περιηγηταί, Ἄγγλοι, Γάλλοι, Γερμανοὶ καὶ ἄλλοι ἐπεσκέφθησαν τὰ ἀρχαῖα λείψανα, τὰ ἐθαύμασαν καὶ τὰ περιέγραψαν. Αἱ περιγραφαὶ αὐταὶ ἐνεθουσίασαν τοὺς λαοὺς τῆς Εὐρώπης. Συγχρόνως ὅμως ἐλυποῦντο διὰ τὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐξευτελιστικὴν κατάστασιν, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκοντο οἱ ἀπόγονοι ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι εἶχον κατασκευάσει τὰ ἀριστουργήματα. Ὅταν λοιπὸν τῷ 1821 οἱ Ἕλληνες ἐπανεστάτησαν, οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης ἐκηρύχθησαν ὑπὲρ αὐτῶν καὶ ἠνάγκασαν τὰς κυβερνήσεις των νὰ προστατεύσουν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀγῶνά των.

Τοιουτοτρόπως τὰ ἄφωνα αὐτὰ ἐρείπια ἔγιναν οἱ ἰσχυρότεροι συνήγοροι τοῦ ἀγωνιζομένου ἔθνους. Δι' αὐτό, μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν του, τὸ ἔθνος ἀπέδειξε τὴν εὐγνωμοσύνην πρὸς τὰ λείψανα τῶν προγόνων του ἀμέσως μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Τούρκων.

Οἱ Τοῦρκοι ἀφῆκαν τὴν Ἀκρόπολιν εἰς ἐλεεινὴν κατάστασιν. Παντοῦ ἐφαίνοντο τὰ ἴχνη τῆς τουρκικῆς κατοχῆς καὶ τῶν καταστροφῶν τοῦ πολέμου. Παντοῦ συντρίμματα καὶ ἐρείπια. Ἀμέσως ἔπειτα ἤρχισεν ὁ καθαρισμὸς αὐτῆς, διὰ νὰ ἐλευθερωθοῦν καὶ τὰ μνημεῖα μετὰ τοὺς ἀνθρώπους καὶ νὰ ἀποκτήσουν πάλιν, ὅσον ἦτο δυνατόν, τὴν ἀρχαίαν ὡραιότητά των. Ἐξηκολούθησεν ὁ καθαρισμὸς ἐπὶ πολλὰ ἔτη καὶ μόλις εἰς τοὺς τελευταίους χρόνους τῶν ἡμερῶν μας ἐτελείωσεν. Αἱ μικραὶ ἄθλιαι τουρκικαὶ οἰκίαι, αἱ ὁποῖαι ἐκάλυπτον ὅλον τὸν μεταξὺ τῶν ἀρχαίων οἰκοδομημάτων τόπον, κατηδαφίσθησαν καὶ ἐσαρώθησαν. Κατηδαφίσθη ὁ προμαχών, τὸν ὁποῖον εἶχον κατασκευάσει οἱ Τοῦρκοι τῷ 1656 πρὸ τῶν Προπυλαίων. Ἀπ' αὐτὸν ἐξήγαγον ὅλον τὸ ὑλικὸν τοῦ ναοῦ τῆς Νίκης καὶ μὲ αὐτὸ τὸν ἔκτισαν πάλιν εἰς τὴν πρώτην του θέσιν. Ἔπειτα ἀφῃρέθησαν ὅλαι αἱ νεώτεραι προσθῆκαι, αἱ ὁποῖαι παρεμόρφωνον τὰ Προπύλαια, τὸ Ἐρέχθειον καὶ τὸν Παρθενῶνα. Ἀνέσκαψαν τὸ ἔδαφος τῆς Ἀκροπόλεως πανταχοῦ μέχρι τοῦ βράχου. Καὶ ἀπὸ τὰς ἀνασκαφὰς αὐτὰς ἀνευρέθησαν πολλὰ ἀγάλματα καὶ ἄλλα ἀρχαῖα.

« Ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν » *Χρῆστος Τσούντας*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

102. Η ΣΗΜΑΙΑ

Σύμβολον τῆς πατρίδος, τῆς γλυκείας μητρὸς ὅλων ἡμῶν, εἶναι ἡ σημαία. Ὅπως ὁ σταυρὸς εἶναι τὸ ἁγιασμένον σύμβολον τοῦ Χριστιανοῦ, οὕτω καὶ ἡ σημαία παριστᾷ τὴν θρησκείαν τῆς πατρίδος.

Ἡ πατρὶς ἐνσαρκώνεται εἰς τὴν σημαίαν, διότι βλέπουν εἰς αὐτὴν τὰ τέκνα τῆς πατρίδος τὴν κυριαρχίαν, τὴν δόξαν καὶ τὴν δύναμίν της.

Ἡ σημαία εἶναι ἡ μακροχρόνιος ἱστορία τῆς πατρίδος μας, ἡ ὑπερήφανος εἰκὼν τῶν θριάμβων της, ὁ σταυρός, ὁ ὁποῖος συμβολίζει τὰ μαρτύριά της, ἡ φωτεινὴ καὶ παρήγορος ἐλπὶς ὅλων μας.

Ὅταν κυματίζῃ εἰς τὸ πλοῖον, τὸ ὁποῖον ταράσσεται ὑπὸ τῶν κυμάτων εἰς μακρινὰς θαλάσσας, κηρύττει ὑπερήφανος, ὅτι τὸ σκάφος ἐκεῖνο εἶναι τμῆμα ἀχώριστον τῆς Ἑλληνικῆς Πατρίδος.

Εἶναι ὡραία, πολὺ ὡραία ἡ σημαία μας, ὅσον ὡραία εἶναι ἡ Ἑλλάς. Ἔχει τὸ γλυκύτατον χρῶμα τοῦ μυροβόλου Ἑλληνικοῦ οὐρανοῦ καὶ τὸ λευκὸν τοῦ μυρωμένου κρίνου, ὅπως τὴν χαιρετίζει ἡ ἐθνική μας ποίησις :

Οὐρανοχρωματισμένη
καὶ σὰν κρίνο ἀγροῦ λευκή.

Αὐτὴ εἶναι καὶ ἡ ναυτικὴ σημαία, τὴν ὁποίαν βλέπεις ὑπερηφάνως ὑψωμένην εἰς τὸν ἱστὸν τῶν ἐθνικῶν πλοίων τοῦ Βασιλικοῦ Ναυτικοῦ. Αὐτή, τὴν ὁποίαν βλέπεις ὅταν ὁ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἥλιος κρύπτεται ὄπισθεν τῶν ὀρέων, νὰ κατέρχηται βραδέως εἰς τὴν ἀγκάλην τοῦ ναύτου. Καὶ ἐνῷ σαλπίζει ὁ σαλπιγκτής, ὁ κυβερνήτης καὶ τὸ πλήρωμα τὴν χαιρετίζουν εὐλαβῶς.

Καὶ ὅταν βλέπῃς τὴν σημαίαν εἰς τοὺς προμαχῶνας, νὰ ἐνθυμηθῇς, ὅτι εἶναι αὐτὴ ἡ σημαία, τὴν ὁποίαν ὕψωσαν ἄλλοτε εἰς τὸ φρούριον τοῦ Παλαμηδίου οἱ νικηταὶ καὶ εἰς τὰ Μεσσηνιακὰ φρούρια καὶ εἰς τὰς ἐπάλξεις τοῦ Μεσολογγίου. Καὶ ὅταν βλέπῃς τὴν σημαίαν τοῦ ἐνδόξου στρατοῦ μας, νὰ μὴ λησμονήσῃς ποτέ, ὅτι ἔφεραν αὐτὴν καὶ ἐτίμησαν πάντοτε οἱ πατέρες μας εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν. Καὶ εἰς τὴν κορυφὴν αὐτῆς χύνει τὴν χρυσῆν λάμψιν του ὁ Σταυρός, διὰ νὰ εἶναι πάντοτε ἡνωμέναι καὶ ἀχώριστοι ἡ Πίστις καὶ ἡ Πατρίς.

Ἡ σημαία εἶναι ἀφιερωμένη εἰς τὴν φύλαξιν ὅλων τῶν τέκνων τοῦ Ἔθνους. Διὰ τοῦτο ἡ ἐγκατάλειψίς της εἶναι τὸ μεγαλύτερον ἔγκλημα ἀνανδρίας καὶ προδοσίας. Πρὸς αὐτὴν ἀτενίζει ὁ μαχόμενος στρατιώτης κατὰ τὴν κρισιμωτάτην ὥραν τῆς μάχης. Αὐτὴν ἀναζητοῦν οἱ ὀφθαλμοί του ἐν τῷ μέσῳ τοῦ καπνοῦ τῶν μαχῶν καὶ τῶν ἐκρήξεων τῶν ὀβίδων. Τὸ ἀφθονώτερον αἷμα χύνεται πέριξ αὐτῆς καὶ πρὸς ὑπεράσπισίν της. Ὅταν ὁ σημαιοφόρος πίπτῃ, ἀγώνισμα τιμῆς εἶναι ποῖος πρῶτος νὰ τὴν ἐναγκαλισθῇ. Ποῖος πρῶτος νὰ τὴν παραλάβῃ ἀπὸ τὰς χεῖρας, τὰς ὁποίας παρέλυσεν ὁ ὑπὲρ Πατρίδος θάνατος.

Ἀλλὰ τὸν ἱερὸν ἐνθουσιασμὸν τῆς σημαίας, ἔξω, μακρὰν τῆς Ἑλλάδος, αἰσθάνεται ὁ Ἕλλην ἰσχυρότερον.

Ὅταν διέρχεται ἡ σημαία, τὴν βλέπεις ὡσὰν νὰ συναντᾷς ἀσκεπῆ ἱερέα, ὁ ὁποῖος κρατεῖ τὰ Ἅγραντα μυστήρια.

« Τὰ καθήκοντα τοῦ πολίτου » *Ἐμμανουὴλ Λυκούδης*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

103. Η ΚΗΡΥΞΙΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΤΟΥ 1912

Ποτὲ δὲν θὰ λησμονήσω τὴν νύκτα, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔφθασεν ἡ πρώτη διαταγὴ τῶν ἐπιχειρήσεων ἀπὸ τὸ Γενικὸν Στρατηγεῖον. Ἦτο τετάρτη πρὸς τὴν πέμπτην Ὀκτωβρίου 1912. Ἡ Μεραρχία μας, ἡ τετάρτη, εὑρίσκετο εἰς Βλοχόν, χωρίον, τὸ ὁποῖον ἀπέχει τοῦ Τουρκικοῦ ἐδάφους περὶ τὰς δύο καὶ πλέον ὥρας. Ἀπὸ ἐνωρὶς τίποτε δὲν ἐμαρτύρει, ὅτι τὴν ἐπαύριον ἐπρόκειτο ν' ἀνταλλάξωμεν πυροβολισμοὺς μὲ τοὺς Τούρκους στρατιώτας.

Ἔπειτα ἀπὸ μίαν ἐξαισίαν, σχεδὸν καλοκαιρινήν, ἡμέραν, ὁ ἥλιος εἶχε δύσει καὶ εἰς τὸ πορτοκαλλόχρυσον θάμβος τοῦ δειλινοῦ οἱ καπνοὶ ἀπὸ τὰς καλύβας καὶ τοὺς καταυλισμοὺς τῶν ἀνδρῶν ἀνέβαινον ἀργά, ὡς θυσίαι δικαίων. Αἱ νεαραὶ ποιμενίδες τοῦ Βλοχοῦ, μὲ τὰ ροδαλὰ πρόσωπα καὶ τοὺς χαμηλωμένους ὀφθαλμούς, ὡδήγουν ἀπὸ τὴν βοσκὴν ὀπίσω τὰς ἀγέλας τῶν ζώων.

Ἐν μέσῳ τῆς γαλήνης καὶ τῆς γλυκείας σιγῆς, τὴν ὁποίαν διέκοπτον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν οἱ χρεμετισμοὶ τῶν ἀλόγων, ὁ νοῦς μας δὲν ἐπήγαινεν εἰς ἐχθροπραξίας. Πολ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λοὶ ἀπὸ τοὺς στρατιώτας ἐκάθηντο κατὰ μῆκος τοῦ ποταμοῦ καὶ εἰς τὰς ἄκρας τῶν μικρῶν παλαιῶν γεφυρῶν μὲ τοὺς πόδας κρεμασμένους πρὸς τὰ φευγαλέα νερά. Ἐκεῖ ἔφερον εἰς τὸν νοῦν των τὰς τρυφερὰς σκηνὰς τοῦ ἀποχωρισμοῦ κατὰ τὴν ἀναχώρησιν τῆς Μεραρχίας ἀπὸ τὸ Ναύπλιον. Αἱ σκέψεις αὐταὶ κατεῖχον ἐξ ὁλοκλήρου τὴν ψυχήν μας.

Εἴχομεν ἀκόμη ἐμπρός μας τὰς εἰκόνας τῶν ἐναγκαλισμῶν, τὰ δάκρυα τῶν ἁπλοϊκῶν γυναικῶν, αἱ ὁποῖαι ἐξεκίνησαν ἀπὸ χωρία μακρινά, διὰ νὰ συναντήσουν τοὺς ἰδικούς των καὶ νὰ τοὺς ἴδουν ἀκόμη μίαν φοράν.

Ἐβλέπομεν ἐμπρὸς μας ὅλον αὐτὸν τὸν κόσμον νὰ φθάνῃ ταλαιπωρημένος, ἱδρωμένος, νὰ κατακλύζῃ τοὺς δρόμους τοῦ Ναυπλίου. Ἤρχετο μὲ ὅλα τὰ οἰκιακὰ σκεύη, χωρὶς νὰ εὑρίσκῃ τί νὰ φάγῃ καὶ νὰ μαγειρεύσῃ ἐκ τοῦ προχείρου. Νὰ μὴ ἔχῃ ποῦ νὰ κοιμηθῇ ἀπὸ τὸν μεγάλον συνωστισμὸν καὶ νὰ διανυκτερεύῃ ὄρθιος εἰς τὸ ὕπαιθρον. Ἔβλεπε κανεὶς συζύγους μὲ τὰ μωρά των εἰς τὴν ἀγκάλην των, μητέρας μὲ λευκὴν κόμην καὶ κυρτωμένην ράχιν.

Τέλος ἤρχοντο εἰς τὴν ἀνάμνησίν μας αἱ σιωπηλαὶ καὶ συγκινητικαὶ σκηναὶ τοῦ χωρισμοῦ τῶν ἀλόγων τῆς ἐπιτάξεως ἀπὸ τοὺς κυρίους των. Εἶδον ἐγὼ χωρικόν, ὁ ὁποῖος ἐξεκίνησεν ἀπὸ τὸ χωρίον του, τεσσάρων ὡρῶν διάστημα δρόμου, καὶ ἦλθεν ἀκριβῶς τὴν παραμονὴν τῆς ἀναχωρήσεώς μας εἰς τοὺς στάβλους τῆς Μεραρχίας. Ἤθελε νὰ ἴδῃ διὰ τελευταίαν φορὰν τὸ ἄλογόν του, ἕνα ὡραῖον ψαρῆν, τοῦ ὁποίου οἱ παχύτατοι γλουτοὶ ἐμαρτύρουν περὶ τῆς ἀγρύπνου στοργῆς τοῦ κυρίου του. Μόλις τὸν εἶδεν, ἔστρεψε πρὸς αὐτὸν τὴν εὐφυεστάτην του κεφαλήν, ἐχρεμέτισε καὶ ἔσκαψεν ἀνυπόμονον τὴν γῆν μὲ τὴν ὁπλήν του. Ὁ χωρικὸς ἐξεκρέμασεν ἀπὸ τὸν ὦμόν του ἓν σακκίδιον γεμᾶτον κριθὴν καὶ τοῦ ἔδωσε νὰ φάγῃ, ἂν καὶ τὸν διεβεβαίωσαν οἱ σταβλοφύλα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κες, ὅτι πρὸ ὀλίγου εἶχον δώσει φαγητὸν εἰς τὰ ἄλογα.
— Παιδιά μου, ἤρχισε νὰ κλαυθμηρίζῃ τότε. Νὰ τὰ ἀγαπᾶτε τὰ ζωντανά. Εἶναι τοῦ Θεοῦ.

Ἔμεινε πλησίον τοῦ ζῴου του μέχρι βαθείας νυκτὸς καὶ δὲν ἔφυγε παρὰ μόνον ὅταν τὸν διεβεβαίωσαν ὅτι θὰ τὸ περιποιηθοῦν, ὅσον εἶναι δυνατόν.

Ὁ Ψαρῆς! Μέχρι τινὸς εἶδον νὰ φέρῃ ἐπὶ τῆς ράχεώς του τὸν ταμίαν τῆς Μεραρχίας. Ἀλλ' αἴφνης ἔχασα τελείως τὰ ἴχνη του. Νὰ ἀνεπαύθη διὰ παντὸς ἄραγε τυμπανιαῖος εἰς καμμίαν Μακεδονικὴν πεδιάδα, εἰς τὴν διάθεσιν τῶν μαύρων ἐθνῶν, τῶν κοράκων; Νὰ ἀνεπαύθη ἄραγε ἐκεῖ, ἀφοῦ διέβη τὰ Καμβούνια, τὸν Ἁλιάκμονα, τὸν Ἄξιὸν καὶ ἔπιεν ἀπὸ τὰ θολὰ νερὰ τῆς θαυμασίας λίμνης τοῦ Ὀστρόβου; Ἢ νὰ ἐπέζησε, διὰ νὰ ἐπανεύρῃ τὸν θερμὸν στάβλον του καὶ νὰ δεχθῇ τὰς περιποιήσεις τοῦ κυρίου του;

Μία συναυλία σαλπίγγων ἐκάλει τοὺς ἄνδρας εἰς τὸ συσσίτιον. Ἐδῶ ἀχνίζει τὸ φαγητὸν τοῦ ἱππικοῦ, πέραν οἱ πυροβοληταὶ ἐπολιόρκουν τὰ ἰδικά των. Πλησίον τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης παρετάσσετο μὲ τὰ ἐπιτραπέζια σκεύη του ὁ λόχος μηχανικῶν, ἐνῷ μακρὰν εἰς τὸ βάθος ἐβόμβει τὸ πεζικόν. Ἡ νὺξ εὗρε τὸ πεζικὸν κοιμώμενον μακαρίως.

Εἰς τὰς ἕνδεκα νεαρὸς ἀνθυπολοχαγὸς ἐκάλπαζε πρὸς τὸ μέρος τοῦ Στρατηγείου. Ἀφίππευσεν, ἔδωκε τὸ ἄλογόν του εἰς τὸν ἱπποκόμον του καὶ ἀνέβη εἰς τὸ κτίριον ὅπου ἐφιλοξενεῖτο τὸ Ἐπιτελεῖον. Μετ' ὀλίγον ὅλα τὰ παράθυρα τῆς μικρᾶς ἀγροτικῆς ἐπαύλεως ἐπλημμύρησαν φῶς. Ἔξω δύο τρεῖς ἀγρυπνοῦντες ἐβλέπομεν εἰς τοὺς ἐσωτερικοὺς τοίχους τὰς σκιὰς τῶν εἰς διαρκῆ κίνησιν ἀξιωματικῶν. Ἡ νυκτερινὴ αὐτὴ κίνησις εἶχε κάτι τὸ ἐξαιρετικόν. Εἰς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὅλα τὰ δωμάτια εἰργάζοντο πυρετωδῶς. Τί νὰ συμβαίνῃ ἄράγε ; Μήπως πρόκειται νὰ ἐκκινήσωμεν ;

Τέλος εἰς τὸν ἐξώστην ἔκαμε τὴν ἐμφάνισίν του τὸ κομψὸν παράστημα τοῦ ἰλάρχου Πέτρου Μάνου.

— Λοχίας τῆς ὑπηρεσίας! ... Λοχίας τῆς ὑπηρεσίας !...

— Παρών, κύριε ἴλαρχε, ἀπήντησεν ἡ φωνὴ τοῦ ὑπαξιωματικοῦ, βαδίζοντος ὑπὸ τὸ ἀντίσκηνόν του. Διατάξατε!

— Νὰ ἑτοιμασθοῦν ἀμέσως οἱ ἔφιπποι ἀγγελιαφόροι.

— Μάλιστα.

Ἐχαιρέτισε καὶ ἀπεμακρύνθη τροχάδην.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ἐὰν οἱ φρουροὶ σᾶς ἐπέτρεπον νὰ ἀναβῆτε εἰς τὸ Ἐπιτελεῖον, θὰ ἐβλέπατε πράγματα ἐνδιαφέροντα. Εἰς τὴν πρώτην, τὴν κεντρικήν, αἴθουσαν θὰ ἀντικρύζατε τὴν ἐπιβλητικήν, τὴν γνησίαν στρατιωτικήν, τὴν ἡλιοκαῆ μορφὴν τοῦ Μεράρχου. Εἰς τὸ πρόσωπόν του ἦσαν ζωγραφισμένα τὸ θάρρος, ἡ σύνεσις καὶ ἡ ἀποφασιστικότης. Πρώτης τάξεως προσόντα στρατηγοῦ.

Ἐμπρός του, ἐπάνω εἰς παλαιὰν ξυλίνην τράπεζαν, θὰ ἐβλέπετε ἀνοικτὸν τὸν χάρτην τοῦ Ἐπιτελείου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἦτο βυθισμένος εἰς σκέψεις. Εἰς ἄλλο δωμάτιον θὰ ἐβλέπετε τὸν ὑπασπιστήν του, ὁ ὁποῖος ὑπηγόρευεν εἰς πέντε γραφεῖς συγχρόνως πέντε διαφορετικὰς διαταγὰς πρὸς πέντε διάφορα σώματα μὲ φωνὴν χαμηλήν, διὰ νὰ μὴ τρομάξῃ τὰς σκέψεις τοῦ στρατηγοῦ.

Ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον οἱ ἀγγελιαφόροι ἔφευγον καλπάζοντες πρὸς ὅλας τὰς διευθύνεις. Ἐλάμβανον τοὺς φακέλους τῶν διαταγῶν, ἔκαμνον τὸν σταυρόν των καὶ ἐβύθιζον τοὺς πτερνιστῆράς των εἰς τὰ πλευρὰ τῶν ἀλόγων. Πλησίον τῆς μάνδρας τοῦ κτιρίου ἀνεφάνη ταινία λαμπροῦ κυανοῦ φωτός, ἡ ὁποία ἔσβηνε καὶ πάλιν ἀνέλαμπε καὶ πάλιν ἔσβηνε. Μερικοὶ πεζοί, ἐπιστρέφοντες ἀπὸ τὸν ποτα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μόν, ὅπου εἶχον μεταβῆ διὰ νὰ φέρουν νερόν, περιεκύκλωσαν τὸ φῶς.

— Τί εἶναι, παιδιά; τί τρέχει;

— Ὁ ὀπτικὸς τηλέγραφος, ἀπήντα μία φωνὴ ἀπὸ τὸ μέρος τῆς λάμψεως.

Ἀπὸ τὴν ἀπέναντι ράχιν ἐπρόβαλε μετ' ὀλίγα λεπτὰ ἄλλο φῶς καὶ ἡ τηλεγραφικὴ ἐπικοινωνία μας μὲ τὸ Γενικὸν Στρατηγεῖον εἶχεν ἀποκατασταθῆ.

Κατὰ τὰς πρώτας ὥρας τῆς πρωΐας ἡ πεδιὰς τοῦ Βλοχοῦ ἐγέμισε περιπατοῦντα φῶτα, τὰ φαναράκια τῶν ὑπαξιωματικῶν, οἱ ὁποῖοι ἔσπευδον νὰ ἐξυπνήσουν τοὺς ἄνδρας, διὰ νὰ ἑτοιμασθοῦν.

— Τὰ ἐμάθατε λοιπόν, κύριε συνάδελφε;

— Τί πρᾶγμα;

— Ἕνα τάγμα τοῦ ὀγδόου συντάγματος διετάχθη νὰ ἐκβιάσῃ τὴν εἴσοδον πρὸς τὸ Τουρκικὸν ἔδαφος ἀπὸ τὸν σταθμὸν Ἐλευθεροχωρίου.

— Ἀλήθεια;

— Ἀλήθεια. Μάλιστα αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἴσως βαδίζει κατὰ τοῦ σταθμοῦ.

— Συνάδελφε, νὰ σὲ φιλήσω! Ζήτω τὸ Ἔθνος!

Μακρὰ σειρὰ φορτηγῶν ἁμαξῶν ἐτρόχαζε κατεσπευσμένως ἐπὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ. Τὰ μαστίγια ἔτριζον εἰς τὸν ἀέρα, οἱ τροχοὶ ἐκρότουν δαιμονιωδῶς καὶ ἔπνιγον τὰς φωνὰς καὶ τὰς διαταγὰς τῶν βαθμοφόρων. Ἦτο ἡ ἐφοδιοπομπὴ τῆς Μεραρχίας, ἡ ὁποία ἔφευγε διὰ τὸ χωρίον Ὀρφανά, νὰ φέρῃ ἄρτον καὶ ἄλλα φαγώσιμα.

Ὁ λόχος τοῦ μηχανικοῦ συνετάσσετο, οἱ ἱππεῖς τῆς Ἀνεξαρτήτου Ταξιαρχίας ἔσυρον τὰ ἄλογά των εἰς τὸ πότισμα, ἐνῷ οἱ συνάδελφοί των τοῦ μεραρχιακοῦ ἱππικοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐσέλλωνον τὰ ἰδικά των. Ἐπρόκειτο νὰ προχωρήσουν πρῶτοι ἐξ ὅλων πρὸς ἀναγνώρισιν.

Ἦτο σκότος ἀκόμη, ὅταν ὁ Μάνος διέταξε :

— Ἐπὶ τῶν ἵππων ! Καὶ ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀνδρῶν του. Εἷς λοχίας τὸν προέπεμψε φεύγοντα.

— Στὸ καλό, κύριε ἴλαρχε. Καλὴ ἐπιτυχία !

Τὴν ἑπομένην, κατὰ τὰ χαράγματα, τὸ Ἐπιτελεῖον τῆς Μεραρχίας ἐπῆρε τὸν δρόμον πρὸς τὸ πεδίον τῶν ἐπιχειρήσεων. Ὅλαι αἱ σκηναί, οἱ κατάφωτοι ἐκεῖνοι συνοικισμοὶ τῆς παρελθούσης νυκτός, εἶχον ἐξαφανισθῆ ὡς διὰ μαγείας. Αἱ νυκτεριναὶ διαταγαὶ εἶχον σαρώσει τοὺς καταυλισμούς, τὰ σώματα ἐτέθησαν ἐνωρὶς εἰς πορείαν. Καὶ εἰς τὴν πεδιάδα, ἔρημον καὶ γυμνὴν ζωῆς πλέον, ἐβασίλευεν ἀπέραντος σιγή, τὴν ὁποίαν διέκοπτον μόνον οἱ μονότονοι καὶ ἀραιοὶ κωδωνισμοὶ τῶν ποιμνίων. Οἱ ποιμενόπαιδες τοῦ Βλοχοῦ ματαίως ἀνεζήτουν τὰς πυροβολαρχίας, αἱ ὁποῖαι τὴν προηγουμένην εἶχον γίνει ἀντικείμενον ζωηροτάτου ἐνδιαφέροντος. Πέραν, εἰς τὸ βάθος, μόλις ἠδύνασο νὰ διακρίνῃς εἰς τὸ γλυκὸ πρωϊνὸν λυκόφως μακρὰν φάλαγγα πεζικοῦ πορευομένην. Ἐσύρετο διὰ μέσου θάμνων καὶ λόφων καὶ ὕψωνεν ἐλαφρὰ νέφη σκόνης, ὁσάκις ἤρχετο εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν δημόσιον δρόμον.

Ἦτο ἐξαίσιον πρωῒ μὲ οὐρανὸν αἴθριον, ὁ ὁποῖος μᾶς ὑπέσχετο ἥλιον βασιλικόν. Εἰς τὴν ἔξοδον τοῦ χωρίου αἱ γυναῖκες παρατεταγμέναι δεξιὰ καὶ ἀριστερά, κατὰ μῆκος τῶν φρακτῶν τῶν κήπων, μὲ τὰ κάνιστρα γεμᾶτα τρόφιμα, προσέφερον εἰς τοὺς στρατιώτας καὶ τοὺς προέπεμπον δακρύζουσαι :

— Στὸ καλό, παιδιά ! Ὁ Θεὸς νὰ σᾶς φυλάῃ !

Εἰς τὸ τέλος τῆς παρατάξεως εἷς γέρων μὲ χιονισμένην γενειάδα ἐστηρίζετο εἰς τὴν ράβδον του σιωπηλὸς καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σκεπτικός, ὡς κάτι νὰ ἐμελέτα, κάτι νὰ ἀνεσκάλευε καὶ νὰ ἀνεζήτει εἰς τὴν μνήμην του. Τὸ πρόσωπόν του ἀνέλαμψεν αἴφνης. Ἀπεκαλύφθη, ἔσεισεν εἰς τὸν ἀέρα τὸν πανάρχαιον μαῦρον πῖλόν του καὶ ἤρχισε νὰ κραυγάζῃ ἔξαλλος πρὸς τοὺς διαβαίνοντας ἄνδρας :

— Ἔμπρός! Ἔμπρός!
Καλύτερα μιᾶς ὥρας ἐλεύθερη ζωή,
παρὰ σαράντα χρόνια σκλαβιὰ καὶ φυλακή.
Ἔμπρός! Ἔμπρός!

« Πολεμικὲς Σελίδες » *Σπύρος Μελᾶς*

104. ΕΜΠΡΟΣ

Ἔμπρός! Ὁλόρθοι, ἀτρόμητοι.
Μαυρίλα. Ἀστροπελέκι.
Νά, τὸ σπαθὶ ἐγοργόστραψε
καὶ νά, ἡ βροντὴ τουφέκι!
Στὴν Πίνδο ἀπ' τὸν Ταΰγετο
καὶ στὰ Βαλκάνια ὡς πέρα,
μιὰ φλόγα, μιὰ φοβέρα
καὶ ἕνας νοῦς. Ἔμπρός!
Ἔμπρός! Βουνά, ψηλῶστέ μας
καί, ὦ θάλασσα, νὰ ἡ ὥρα!
Στοίχειωσε τὰ καράβια μας
καὶ βόηθα νικηφόρα!
Κρήτη, ὁ Μωριᾶς, ἡ Ρούμελη,
ἐμπρός! Ἡ Ἑλλάδα λάμπει!
Ἠχολογοῦν οἱ κάμποι
Καῖνε οἱ καρδιές. Ἔμπρός!

Κωστῆς Παλαμᾶς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΤΑ ΠΗΡΑΜΕ ΤΑ ΓΙΑΝΝΙΝΑ

Τὰ πήραμε τὰ Γιάννινα, μάτια πολλὰ τὸ λένε,
μάτια πολλὰ τὸ λένε, ὅπου γελοῦν καὶ κλαῖνε.
Τὸ λὲν πουλιὰ τῶν Γρεβενῶν κι ἀηδόνια τοῦ Μετσόβου
ποὺ τά 'σκιαζεν ἡ παγωνιὰ κι ἀνατριχίλα φόβου.
Τὸ λένε κτύποι καὶ βροντές, τὸ λένε κι οἱ καμπάνες,
τὸ λένε κι οἱ χαρούμενες καὶ οἱ μαυροφόρες μάννες.
Τὸ λένε καὶ Γιαννιώτισσες, ποὺ ζοῦσαν χρόνια βόγγου,
τὸ λένε κι οἱ Σουλιώτισσες στὶς ράχες τοῦ Ζαλόγγου.
Τὰ πήραμε τὰ Γιάννινα!

Γεώργιος Σουρῆς

106. Η ΘΥΣΙΑ ΤΟΥ ΚΙΛΚΙΣ

Ἑκάστην 21ην Ἰουνίου ἑορτάζει ὁ Ἑλληνισμὸς μίαν ἀπὸ τὰς σπουδαιοτέρας μάχας τῆς ἱστορίας του: Τὴν μάχην τοῦ Κιλκίς, ἡ ὁποία ἔκρινε, τῷ 1913, τὴν τύχην τοῦ δευτέρου Βαλκανικοῦ πολέμου. Τὰ ἀπόρθητα θεωρούμενα ὑπὸ τῆς διεθνοῦς στρατιωτικῆς κριτικῆς ὀχυρὰ—ἔργα τῆς βουλγαρικῆς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

φιλοπονίας, ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τῆς γερμανικῆς στρατιωτικῆς τέχνης—ἐξεπορθήθησαν. Καί, παρὰ τὰς σοβαρὰς μάχας, ποὺ ἐπηκολούθησαν, ὁ ἀγὼν ἐκρίθη ἐκεῖ.

Ἀλλ' αἱ θυσίαι ὑπῆρξαν μεγάλαι, μέγισται, καὶ ὁ στρατὸς ἐβάδισε μὲ πλήρη ἐπίγνωσιν πρὸς αὐτάς. Διότι ὅλοι ἀντελαμβάνοντο, ὅτι ἄλλη λύσις δὲν ὑπῆρχεν.

Ἀπὸ τῆς 19ης Ἰουνίου μέχρι καὶ τῆς 21ης ἐπίμονος, σφοδρὰ καὶ πολυαίμακτος διεξήχθη ἡ μάχη, μάχη κυρίως ξιφολόγχης, δικαίως ἐπικληθεῖσα γιγαντομαχία. Τὸ σάρωμα τῶν βουλγαρικῶν γραμμῶν ὑπῆρξε πλῆρες. Ἀλλὰ καὶ τὸ τίμημα, ὅπως εἴπομεν, ὑπῆρξε βαρύ. 32 ἀξιωματικοί μας νεκροί—εἷς συνταγματάρχης, ὁ ἥρως Ἀντώνιος Καμπάνης, δύο ἀντισυνταγματάρχαι, δύο ταγματάρχαι—καὶ 57 τραυματίαι. Στρατιῶται 749 νεκροὶ καὶ 3811 τραυματίαι.

Καὶ ὁ Ἀρχιστράτηγος Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος τὴν 11ην νυκτερινὴν τῆς 21ης Ἰουνίου ἀπευθύνει τὴν διαταγήν:

« Εἰς τὸν ἀνδρεῖον στρατόν Μου, τὸν ἐπιδείξαντα τοιοῦτον ἡρωϊσμὸν κατὰ τὰς μάχας τῶν ἡμερῶν τούτων, τὸν συντρίψαντα τὸν ἐχθρὸν ὁπουδήποτε καὶ ἂν τὸν συνήντησεν, ἐκφράζω τὴν θαυμασμόν Μου καὶ τὴν ὑπερηφάνειάν Μου, διότι ἡγοῦμαι αὐτοῦ ».

Ἐγράψαμεν προηγουμένως, ὅτι ὅλοι, βαδίζοντες πρὸς τὴν μάχην, ἐγνώριζον τί τοὺς περιμένει. Ὁ Κωνσταντῖνος, σκυθρωπός, ἀναπτύσσων πρὸς τοὺς ἀξιωματικούς, ὀλίγον πρὸ τῆς μάχης, τὴν σημασίαν τοῦ νέου ἀγῶνος, καταλήγει:

— Πολλοὺς ἀπὸ σᾶς ἴσως σᾶς βλέπω διὰ τελευταίαν φοράν! Σκεφθῆτε, κύριοι, ὅτι θὰ γίνῃ ἅμιλλα θανάτου!

Καὶ οἱ ἀξιωματικοί, τὴν τραγικὴν ἐκείνην στιγμήν, σύρουν τὰ ξίφη των, τὰ ὑψώνουν πρὸς τὸ πηλήκιον, τὰ φέρουν κατόπιν εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐπευφημοῦν:

— Ζήτω ὁ Βασιλεύς!

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἀπὸ τὰ πολλὰ περιστατικά, ποὺ δεικνύουν τῶν μελλοθανάτων τὸ ὑψηλὸν φρόνημα, μνημονεύομεν δύο:

Ὁ ἀντισυνταγματάρχης Ἀντώνιος Καμάρας—ἥρως καὶ νεκρὸς τοῦ Κιλκὶς—διατάσσεται ἀπὸ τὸν Μέραρχόν του νὰ ὁδηγήσῃ τὸ 16ον πεζικὸν τάγμα πρὸς τὸν λόφον τοῦ θανάτου.

— Μάλιστα, Μέραρχέ μου! ἀπαντᾷ. Τὸ 605 θὰ πέσῃ καὶ καλὴν ἀντάμωσιν εἰς τὸν ἄλλον κόσμον!

Ἔπεσε τὸ 605, ἔπεσε καὶ ὁ Καμάρας.

Ἀλλὰ καὶ ὁ ταπεινὸς ἀνθυπολοχαγὸς δὲν ὑστέρησε τοῦ ἀντισυνταγματάρχου. Εἷς συνταγματάρχης διατάσσει ἔφεδρον ἀνθυπολοχαγὸν νὰ καταλάβῃ, κατὰ τὴν πρώτην σύρραξιν, ἓν πλατὺ καὶ βαθὺ ὀχύρωμα.

— Θὰ τὸ καταλάβω, κύριε συνταγματάρχα, ἀπαντᾷ.

Καὶ τίθεται ἐπὶ κεφαλῆς τῆς μονάδος του. Σφαῖραι καὶ λογχισμοὶ κάμνουν κόσκινον τὸ σῶμά του. Ἀλλὰ τὸ ὀχύρωμα πίπτει. Καὶ οἱ στρατιῶται ἐξοντώνουν μέχρις ἑνὸς τοὺς ὑπερασπιστάς του.

« Στρατιωτικὰ Νέα » *Ε. Π. Φωτιάδης*

107. ΕΛΛΑΔΑ-ΕΛΛΑΔΑ

Γῆ Ἑλληνική, τὸ χῶμά σου νὰ ὀργώνω
χαρά μου καὶ τιμή.
Σιμά σου πάντα ἐγλύκανα τὴν πίκρα καὶ τὸν πόνο
μὲ τοῦ ἱδρῶτά μου τὸ γλυκὸ ψωμί.
Καὶ δουλευτὴς μὲ χέρι ἁδρό, γεμάτο,
σπέρνω, θερίζω ἀδιάκοπα. Τὰ φύτρα θησαυρσί.
Κ' ἡ εὐλογημένη κούραση, σὰν ἔρθῃ καὶ μὲ βρῇ,
μαζὶ καθίζουμε στὸν ἔλατο ἀπὸ κάτω,
νὰ ὀνειρευτοῦμε, κλείνοντας τὰ μάτια,
μιᾶς δόξας σου παλαιϊκῆς τὰ σκαλοπάτια.

Στέλιος Σπεράντσας

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Εἰς ἐπιστολὴν πολεμιστοῦ ἀξιωματικοῦ πρὸς τὴν σύζυγόν του γράφονται μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς, τὰ ὁποῖα ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος εἶπε πρὸς τοὺς ἀξιωματικούς, τὴν παραμονὴν τῆς πολυνέκρου μάχης τοῦ Κιλκίς, ἡ ὁποία ἐδόξασε τὰ Ἑλληνικὰ ὅπλα καὶ ἐξηυτέλισε τοὺς Βουλγάρους:

— Γνωρίζω ὅτι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Κόδρου μέχρι τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου οὐδεὶς Ἕλλην ἡγεμὼν καὶ συγχρόνως στρατηγὸς ἀπέθανεν ἐπὶ τῆς κλίνης του. Ὁ ἀγών, τὸν ὁποῖον θὰ ἀναλάβωμεν αὔριον, εἶναι ὑψίστης σπουδαιότητος. Μὲ ἄλγος προβλέπω, ὅτι δὲν θὰ ἐπανίδω πολλοὺς ἀπὸ σᾶς. Δὲν δύναμαι νὰ σφίγξω τὴν χεῖρα ἑκάστου χωριστὰ καὶ σᾶς λέγω τοῦτο μόνον: Ἀξιωματικοί, τεθῆτε ἐπὶ κεφαλῆς τῶν στρατιωτῶν σας καὶ ἐκπληρώσατε τὸ καθῆκόν σας!

Στραφεὶς δὲ πρὸς τὸν παριστάμενον Διάδοχον, λοχαγὸν τότε, τὸν κατόπιν ἔνδοξον Βασιλέα Γεώργιον τὸν Β', εἶπε:

— Καὶ σύ, Διάδοχε, ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ λόχου σου!

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

109. Ο ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΙΟΣ ΕΘΕΛΟΝΤΗΣ

«Ὁ Χριστὸς μὲ τοὺς δώδεκα ἀποστόλους του» ἦτο ἡ ἀρχὴ τῆς ἐπιστολῆς, μὲ τὴν ὁποίαν συνίστα εἷς Ρόδιος εἰς ἄλλον Ρόδιον, διαμένοντα εἰς Ἀθήνας, τὸν ἐκ τοῦ χωρίου Προφυλίας τῆς νήσου Ρόδου παπᾶν Ἐμμανουήλ, ἐφημέριον τοῦ χωρίου Τριάντα.

Ὁ ἱερεὺς οὗτος τῷ 1912 ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς ἑξήκοντα Ροδίων ἐθελοντῶν. Ἀλλὰ μόνον μὲ δώδεκα ἐξ αὐτῶν κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ ἀπὸ τὴν παρακολούθησιν τῶν Ἰταλικῶν ἀρχῶν (διότι τότε ἡ Δωδεκάνησος ἦτο ὑπὸ Ἰταλικὴν κατοχήν) καὶ νὰ ἔλθῃ εἰς τὰς Ἀθήνας.

Μολονότι ἦτο γέρων, ὁ σεβάσμιος ἱερεὺς παρουσιάσθη εἰς τὸ στρατολογικὸν γραφεῖον καὶ ἐπέμενε νὰ ἀποσταλῇ εἰς τὸ πεδίον τοῦ πολέμου, διὰ νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν πατρίδα του, τὴν Μεγάλην Ἑλλάδα, ὅπως τὴν ἔλεγε.

Πρὸς δὲ τὸν υἱόν του ἔγραφεν ἐξ Ἀθηνῶν τὰ ἑξῆς:

«Υἱέ μου, ἀναχωρῶ διὰ Θεσσαλονίκην καὶ σὲ περιμένω νὰ ἔλθῃς διὰ νὰ ἐκπληρώσῃς τὸ πρὸς τὴν γλυκεῖαν πατρίδα καθῆκόν σου. Μὲ τοιαῦτα αἰσθήματα ἀποδεικνύεται ὁ Ἕλλην ἥρως εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης καὶ δὲν ἠξεύρει ἄλλο παρὰ νὰ προχωρῇ ἐμπρός, κατὰ τὸ παράγγελμα τοῦ μεγάλου μας Βασιλέως!...»

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

110. ΚΥΠΡΙΟΝ ΑΙΜΑ

Ὁ λοχαγὸς ἦτο ἐνθουσιασμένος διὰ τὴν διαγωγήν, τὴν ὁποίαν ἐπεδείκνυον οἱ ἀτρόμητοι πολεμισταί του.

— Εὖγε! Εὖγε! παιδιά, τοὺς ἐφώναζεν ἀδιακόπως μὲ συγκίνησιν καὶ ἐνθουσιασμόν.

Αἴφνης παραπλεύρως του εἷς στρατιώτης σηκώνεται ὄρθιος ἀποτόμως ἀπὸ τὸ προφυλακτήριόν του.

— Τί κάνεις ἐκεῖ, παιδί μου; φωνάζει ὁ λοχαγός. Θὰ πᾷς χαμένος.

— Οὔφ! κύριε λοχαγέ, ἀπαντᾷ ὁ ἡρωϊκὸς μαχητής, ἀπὸ χαμηλὰ μοῦ φεύγουν πολλὲς σφαῖρες ἄδικα. Ἐγὼ δὲν ἐννοῶ νὰ χάσω καμμιά.

Καὶ πυροβολεῖ.

— Κοίταξε, κύριε λοχαγέ. Τὸν ἔρριξα καὶ αὐτόν.

— Κύριε λοχαγέ... Νά, τὸν ἐπῆρα κι αὐτόν ... Τὸν παίρνω καὶ ἐκεῖνον!

Καὶ ἐξηκολούθει πυροβολῶν μὲ ἀταραξίαν καὶ εὐστοχίαν θαυμαστὴν κατὰ τῶν ἐπιτιθεμένων ἐχθρῶν.

Ὀλίγον μακρύτερα ἀκούεται μία κραυγή.

— Ἄχ! Πάει καὶ ὁ Κύπριος! Τὸν ἐχάσαμεν καὶ αὐτόν!...

Ὁ λοχαγὸς στρέφεται πρὸς τὰ ἐκεῖ.

Πράγματι ὁ Κύπριος ἥρως ἔκειτο κατὰ γῆς ψυχορραγῶν. Ἡ ἀγνὴ ψυχὴ τοῦ μαχομένου ὀρθίου ἥρωος ἔφυγε. Παύει νὰ ἐπικαλῆται τὴν προσοχὴν τοῦ λοχαγοῦ διὰ τὰς ἐπιτυχεῖς βολάς του.

Ἦτο ὁ στρατιώτης αὐτὸς ἀνὴρ κατέχων πολύτιμον θέσιν εἰς τὴν Πολιτείαν τῆς Κύπρου.

Ἦτο ὁ Σῶζος, ὁ ἡρωϊκὸς βουλευτὴς τῆς Κύπρου.

Ε. Π. Φ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

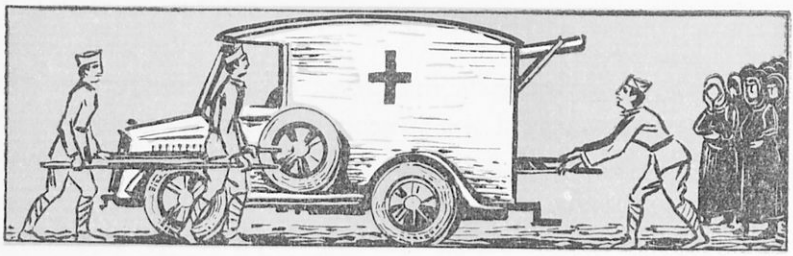

111. Η ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΣΚΡΑ

Ἡ ἁμαξοστοιχία ἀνέλαβε τὸν μέγαν ἆθλον νὰ μᾶς μεταφέρῃ ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκην εἰς τὸν σταθμὸν τῆς Γουμενίτσης, τελευταῖον ὅριον τοῦ Μακεδονικοῦ μετώπου.

Ἡ ἁμαξοστοιχία αὕτη ἐδικαιολόγει κατὰ τοῦτο μόνον τὴν ὀνομασίαν της, ὅτι ἐχρησιμοποίει ὡς κινητήριον δύναμιν τὸν ἀτμὸν καὶ ὅτι ἐκυλίετο ἐπὶ σιδηροτροχιῶν. Κατὰ τὰ ἄλλα ἦτο μία κιβωτός, ὅπου ἄνθρωποι, κτήνη, τηλεβόλα, μυδραλλιοβόλα, πυρομαχικά, χειρουργεῖα, φορεῖα ἐσχημάτιζον ὁλόκληρον πολεμικὸν μέτωπον.

Ὠχρὰ καὶ ἀμφίβολα ἐφαίνοντο τὰ πρῶτα ἄστρα εἰς τὸν οὐρανόν, ὅταν ἐγκατελείψαμεν τὴν Θεσσαλονίκην. Ἐσπεύδομεν νὰ προλάβωμεν τὴν μάχην, ἡ ὁποία προωρίζετο νὰ στεφανώσῃ μὲ νέους κλώνους δάφνης τὴν ἀδάμαστον Ἑλληνικὴν λόγχην. Ἐφθάσαμεν κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τῆς πρωΐας εἰς Βοέμιτσαν, μικρὸν χωρίον κατάφυτον, ὅπως τὰ πλεῖστα τῶν Μακεδονικῶν. Ἡπλοῦτο ὑπὸ τὸν ἀνώνυμον λόφον, ὁ ὁποῖος σήμερον ἔχει τὴν τιμὴν νὰ φυλάττῃ τὰ ὀστᾶ τόσων ἡρώων. Πυκνὰ καὶ μαῦρα σύννεφα ἐκάλυπτον τὸν οὐρανόν. Ἡ ἀτμόσφαιρα ἦτο βαρεῖα, καταθλιπτική. Ὁ ἀὴρ ἐνέκλειε τὴν χαρακτηριστικὴν ἐκείνην ὀσμήν, ἡ ὁποία προηγεῖται τῆς θυέλλης. Ἡ βροντὴ ἀνεμειγνύετο μὲ τὸν κρότον τῶν τηλεβόλων.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἡ μάχη εἶχεν ἤδη ἀρχίσει.

Ἡ μικρὰ πλατεῖα τῆς Βοεμίτσης ἐστεγάζετο ὑπὸ πυκνὸν φύλλωμα πανυψήλων αἰωνοβίων δένδρων. Εἰς τὰς σκολιὰς ὁδούς της ἡ κίνησις ἦτο καταπληκτική. Τὸ χωρίον ἐχρησίμευεν ὡς ἀκραῖος σταθμὸς τοῦ μετώπου. Καὶ εἶναι ἀρκετὸν τοῦτο διὰ νὰ ἐξηγήσῃ τὴν κίνησιν. Ἰατροὶ ἰδικοί μας καὶ σύμμαχοι, νοσοκόμοι, ἀδελφαὶ τοῦ ἐλέους μὲ τὴν πάλλευκον στολὴν καὶ τὴν κυανῆν καλύπτραν. Μεταγωγικὰ αὐτοκίνητα, φορητὰ χειρουργεῖα διήρχοντο μὲ ταχύτητα κινηματογραφικῆς ταινίας. Καὶ εἰς ὅλων τὰ πρόσωπα ἡ ἀγωνία, ὁ πυρετὸς τῆς εἰδήσεως, ἡ ἀδημονία διὰ τὴν ἔκβασιν τῆς μάχης ἀπετυποῦντο καθαρῶς.

Ἐπὶ τέλους τὸ πρῶτον αὐτοκίνητον ἐφάνη ἐρχόμενον. Τὸ τηλεβόλον δὲν ἠκούετο πλέον παρὰ κατὰ ἀραιὰ διαλείμματα. Φαίνεται ὅτι τὸ ἔργον εἶχε τελειώσει. Ὅλοι ὅσοι εὑρισκόμεθα τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰς τὴν μικρὰν πλατεῖαν ἐσπεύσαμεν πρὸς τὸν ὁδηγὸν τοῦ αὐτοκινήτου.

— Λοιπόν;

Ἐκεῖνος, εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ὁποίου διετηρεῖτο ζωντανὴ ὁλόκληρος ἡ φρίκη τῶν δραμάτων, τῶν ὁποίων πρὸ ὀλίγου ἦτο μάρτυς, ἀφῆκε μίαν μόνον λέξιν:

— Ἐνικήσαμεν.

Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον εἶχεν ἀπαντήσει καὶ ὁ ἀρχαῖος Μαραθωνομάχος.

Ἐπροχώρησεν ἔπειτα πρὸς τὸ ὀπίσθιον μέρος τοῦ αὐτοκινήτου. Τὸ ἤνοιξε καὶ ἀφῆκε νὰ φανῇ πρὸ τῶν ἐκπλήκτων ὀφθαλμῶν μας ἓν μικρὸν μέρος τοῦ φόρου, μὲ τὸν ὁποῖον εἴχομεν κερδίσει τὴν νίκην. Πέντε πτώματα ἀξιωματικῶν ἔκειντο πλησίον ἀλλήλων. Ἡ κραυγὴ τοῦ θριάμβου, μὲ τὴν ὁποίαν ἤμεθα ἕτοιμοι νὰ χαιρετίσωμεν τὸ χαρμόσυνον ἄγγελμα, ἔμεινεν εἰς τὸ μέσον τοῦ λάρυγγός μας.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Μετὰ μίαν ὥραν διὰ τοῦ ἰδίου ἐκείνου αὐτοκινήτου ἔφθασα εἰς τὸν Μαῦρον Δένδρον, ὅπου ἦτο ἡ ἕδρα τοῦ Στρατηγείου τοῦ Σώματος. Μόλις ἔφθασα, ἡ θύελλα εὑρίσκετο εἰς τὸ κορύφωμα τῆς μανίας της καὶ ἡ μάχη εἶχε τελειώσει. Μόλις πρὸ ὀλίγου ἡ Μεραρχία Κρητῶν εἶχε καταλάβει καὶ τὸ τελευταῖον ἐχθρικὸν ὀχύρωμα. Ὁ ἐχθρὸς εἶχε συντριβῆ καὶ κατεδιώκετο πλέον ἀπὸ τὰ ἀραιὰ πυρὰ τοῦ πυροβολικοῦ. Ἡ νὺξ διῆλθε μὲ σφοδρὸν βομβαρδισμὸν τῶν ἐχθρικῶν θέσεων.

Τὴν ἑπομένην, κατὰ τὴν ἐπίσκεψίν μου εἰς τὰ νοσοκομεῖα, ἠδυνήθην νὰ ἀντιληφθῶ ἀκριβῶς διατὶ ἦτο ἀδύνατον νὰ νικηθῶμεν. Ἀξιωματικοὶ καὶ ὁπλῖται, οἱ ὁποῖοι ἔφερον περισσότερα τοῦ ἑνὸς τραύματα, ἐξηπλωμένοι εἰς τὰς κλίνας των, ἔλεγον μεταξύ των τὰς ἐντυπώσεις των ἐκ τῆς μάχης. Συνεζήτουν περὶ τῆς μάχης ὡς περὶ συνήθους καθημερινοῦ στρατιωτικοῦ γυμνασίου. Καμμία ὑπερηφάνεια. Μὲ φωνήν, τὴν ὁποίαν ἐκράτει ὁ πόνος, διηγοῦντο ἁπλᾶ καὶ ταπεινὰ πῶς εἶχον ἐξορμήσει χθὲς ἀπὸ τὰς θέσεις των. Πολὺ πρὸ τῆς ἀνατολῆς τῆς ἡμέρας εἶχον ὑπερπηδήσει σειρὰς ὁλοκλήρους συρματοπλεγμάτων. Εἶχον περιφρονήσει τὰ πυρὰ τοῦ ἐχθροῦ. Εἶχον προχωρήσει σκορπίζοντες διὰ τῶν χειροβομβίδων τὸν θάνατον. Εἰς μίαν στιγμὴν εἶχον λησμονήσει ὅλα τὰ σοφὰ διδάγματα τῶν ἀρχηγῶν των καὶ εἶχον ἀναθέσει εἰς τὴν λόγχην τὴν νίκην.

Τὰ ὄρη καὶ οἱ λόφοι εἶχον ἀλλάξει σχῆμα μὲ τὴν θύελλαν τῶν ὀβίδων. Ἡ γῆ εἶχεν ἀνασκαφῆ. Καὶ ὁ Ἕλλην ὁπλίτης, ὁ ἀφανὴς καὶ ἔνδοξος οὗτος ἥρως, εἶχε περάσει διὰ μέσου τῆς κολάσεως τοῦ πυρὸς ἀπαθὴς καὶ ἀτάραχος, ὡς εἰς ἡμέραν παρατάξεως ..... Εἶχε νικήσει τοὺς Βουλγάρους.

Ἐφημερὶς «Ἐλεύθερος Τύπος» *Γεώργιος Βραχνὸς (Διασκευή)*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

112. ΟΙ ΕΥΖΩΝΟΙ

Οἱ εὔζωνοι ἦσαν πάντοτε ἡ ἰδιαιτέρα συμπάθεια τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Εἰς τὸν εὔζωνον ὑπάρχει πάντοτε κάτω ἀπὸ τὴν φουστανέλλαν ἡ ἀριστοκρατικὴ φύσις τοῦ Ρουμελιώτου. Τὸ χακί, τὸ φέσι, ὁ ντουλαμᾶς ἀποτελοῦν τὴν ἐξωτερικὴν ἐμφάνισιν. Ἀπὸ μέσα ὁ ἄνθρωπος ἔμεινεν ὁ ἴδιος, λεπτός, ὀξύς, ταχύς, γενναῖος, ὁρμητικός, ἀκούραστος, ἀκατάβλητος, ὑπερήφανος, αἰσιόδοξος.

Λεπτὸς εἰς τὸ σῶμα καὶ εἰς τὸν νοῦν. Ὅπως εἶναι συνηθισμένος ἀπὸ τὴν πτωχὴν καὶ ἰσχνὴν φουστανέλλαν νὰ φέρῃ μίαν «γυροβολιάν» καὶ νὰ εὑρίσκηται εἰς τὴν θέσιν του, τοιουτοτρόπως καὶ τὸ πνεῦμά του, ὀξὺ καὶ εὔστροφον, γυρίζει παντοῦ καὶ ἀντιλαμβάνεται τὰ πάντα εἰς μεγάλην ἀκτῖνα πέριξ. Ὅσοι τὸν διδάσκουν νὰ γίνῃ ἀπὸ βοσκοῦ στρατιώτης δὲν παρεπονέθησαν ποτὲ ἀπὸ τὴν ἀντίληψίν του. Ὁ μηχανισμὸς τοῦ ὅπλου δὲν ἔχει μυστήρια διὰ τὸν εὔζωνον. Ἀπὸ τὴν δευτέραν ἡμέραν, ποὺ θὰ κρατήσῃ τὸ ὅπλον εἰς χεῖράς του, τὸ γνωρίζει.

Καὶ ταχύς. Ἡ γῆ φεύγει κάτω ἀπὸ τοὺς πόδας του. Τὰ βουνὰ τὰ ἀπότομα δὲν εἶδον ὁρμητικωτέρους ἀπὸ τοὺς εὐζώνους. Δὲν ἀναβαίνουν αὐτοὶ ὡς ἄνθρωποι. Ἀναρριχῶνται καὶ τυλίγονται καὶ προχωροῦν, πάντοτε προχωροῦν.

Καὶ εἶναι γενναῖοι. Δὲν τοὺς ἐφόβισαν οὔτε τὰ ταχυβόλα. Εἰς τὸ Σαραντάπορον, τῷ 1912, οἱ Τοῦρκοι εἶχον παρατάξει κορμοὺς ἐλαίας βαμμένους μέλανας, διὰ νὰ παραστήσουν κανόνια. Οἱ εὔζωνοι ἀνεκάλυψαν τὸν δόλον καί, ἀφήσαντες τὰ ξύλινα κανόνια ἥσυχα, ἐπετέθησαν κατὰ τῶν ἀληθινῶν. Καὶ ἐνῷ ἐκεῖνα ἔχυνον ἀπὸ τὰ στόματά των τὸν θάνατον, οἱ εὔζωνοι συρόμενοι τὰ ἐπλησίασαν καὶ ἐχύθησαν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἰς τοὺς πυροβολητὰς καὶ τοὺς συνέλαβον. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ δὲν ἐδειλίασαν οὐδὲ στιγμήν.

— Παιδιά, εἶπεν εἷς ἀξιωματικὸς εἷς τινα μάχην, θὰ ἀφήσωμεν αὐτοὺς τοὺς Βουλγάρους νὰ μᾶς σκοτίζουν μὲ τὶς τουφεκιές των ;

— Νὰ τοὺς συλλάβωμεν, εἶπον οἱ εὔζωνοι.

Τὸ πολεμικὸν συμβούλιον εἶχε γίνει. Οἱ Βούλγαροι κατεδικάσθησαν ἀπὸ ἐκείνην τὴν στιγμήν. Μετὰ δέκα λεπτὰ τῆς ὥρας αὐτοὶ ἐσκορπίζοντο εἰς ὅλας τὰς διευθύνσεις, ἐνῷ οἱ εὔζωνοι, ὄρθιοι καὶ ἀλαλάζοντες ἐπὶ τοῦ Βουλγαρικοῦ ὀχυροῦ, ἔρριπτον τὰ σκουφάκια εἰς τὸν ἀέρα.

Ἡ ὁρμή των θὰ ἔπρεπε νὰ καταλάβῃ ἡρωϊκὰς σελίδας. Ὅπως τοὺς Ἀραβικοὺς ἵππους, καὶ αὐτοὺς τὸ δύσκολον εἶναι νὰ τοὺς νικήσῃ κανείς. Τὸ ἀκατόρθωτον εἶναι νὰ τοὺς κρατήσῃ. Ἡ στασιμότης τοὺς θανατώνει.

— Θὰ μείνετε ἐδῶ καὶ θὰ κρατήσετε αὐτὴν τὴν θέσιν, εἶπεν ὁ ἀξιωματικὸς εἰς μίαν συμπλοκήν.

Οἱ εὔζωνοι ἔμειναν καὶ ἐκράτησαν τὴν θέσιν, ἀλλ' ὅταν ὁ ἀξιωματικὸς ἐπέστρεψε τοὺς εὗρεν ὅλους παραπονουμένους.

— Ἐδῶ θὰ καθώμαστε ; ἐμουρμούρισε κάποιος ἀπὸ ὅλους παραπονούμενος.

Εὐτυχῶς τὴν ἰδίαν στιγμὴν εἷς ἀγγελιαφόρος ἔφερε τὴν διαταγὴν ταχείας προελάσεως. Οἱ εὔζωνοι ἐχύθησαν ἀκράτητοι.

— Τοὺς ἔχασα ἀπὸ ἐμπρός μου, μοῦ εἶπεν ὁ ἀξιωματικὸς ὑπερήφανος διὰ τοὺς στρατιώτας αὐτούς. Ἂν δὲν ἤκουα τὸν ἀλαλαγμόν των, θὰ ἐνόμιζα ὅτι μία ὁμοβροντία τοὺς ἔριψε κάτω ὅλους νεκρούς.

Τί εἶναι δὲ ἡ ἀντοχή των! Χαλύβδινοι ἄνθρωποι κρύπτονται εἰς τὴν φουστανέλλαν καὶ ὁ στρατηγός, ὁ ὁποῖος τοὺς κινεῖ, δὲν ἔχει νὰ ὑπολογίσῃ διὰ κόπους καὶ στερήσεις.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Μὲ ὀλίγην κουραμάναν ἢ χωρὶς αὐτήν, μὲ νερὸν τῆς πηγῆς ἢ καὶ χωρὶς αὐτό, ὑπὸ τὸν ἥλιον ἢ τὴν βροχήν, προχωροῦν, ἀγρυπνοῦν, φρουροῦν, πολεμοῦν, χωρὶς εἰς τὰ στεγνὰ χαρακτηριστικά, εἰς τὰ ὁποῖα δὲν ὑπάρχει οὔτε ἴχνος λίπους, νὰ ζωγραφηθῇ ἡ ἐλαχίστη κόπωσις.

Μέσα εἰς τὸ σκότος βλέπουν ὅπως καὶ τὴν ἡμέραν· καὶ ποτὲ ὁ στρατὸς δὲν εἶναι τόσον ἥσυχος, ὅσον ὅταν αἱ προφυλακαί του εἶναι εὔζωνοι· ἔστω καὶ ἂν οἱ εὔζωνοι αὐτοὶ ἐβάδισαν ὅλην τὴν ἡμέραν, ἐπολέμησαν τὴν ἑσπέραν καὶ πρόκειται νὰ πολεμήσουν πάλιν τὸ πρωΐ.

Ἡ ὑπερηφάνειά των δὲν εἶναι παράλογος. Τοὺς ἠγάπησε πολὺ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς καὶ αὐτὴ ἡ προτίμησις ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς πτερά. Μὲ περιφρόνησιν βλέπουν τὸν ἐχθρόν.

Ὑπάρχουν εὐζωνικὰ τραγούδια, τὰ ὁποῖα χαρακτηρίζουν τὴν ὑπερηφάνειαν τοῦ εὐζώνου. Μὲ δύο στίχους ἐζωγράφησαν οἱ ἴδιοι τὴν εἰκόνα των:

Φουστανέλλα, φοῦντα, φέσι
καὶ δακτυλιδένια μέση.

Εἰς τὰ σύνορα, ὅσον ἐφύλασσον σκοποί, εἰς ὀλίγων μέτρων ἀπόστασιν ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς, ἐγνώρισαν καλὰ τοὺς ἀντιπάλους των. Καὶ ἔμαθον νὰ τοὺς περιφρονοῦν καὶ νὰ τοὺς βλέπουν ἀπὸ κάποιον ὕψος.

Εἰς ἄσμα ὁ εὔζωνος προκαλεῖ τὸν ἐχθρὸν νὰ ἔλθῃ νὰ πολεμήσῃ εἰς τὰ φανερά, ὁπότε θὰ ἴδῃ ὁ ἐχθρός:

πῶς πολεμάει ὁ εὔζωνος μὲ τὸ σπαθὶ στὸ χέρι.

Κάτι ἀπὸ τὴν ψυχὴν τοῦ παλαιοῦ κλέφτου ἐκληρονόμησε ὁ σημερινὸς εὔζωνος. Ὅπως ἐκεῖνος, καὶ αὐτὸς εἶναι προκλητικός, δὲν ἀνέχεται προσβολάς, πληρώνει ἀμέσως.

Ἡ πολιτικὴ τὸν στενοχωρεῖ τρομερά. Δὲν εἶναι δυνατὸν κάτω ἀπὸ τὸ φεσάκι του νὰ χωρέσῃ ἡ σκέψις ὅτι ἀνεμένομεν τόσον καιρὸν τοὺς ἐχθρούς μας.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

— Αὐτοὶ ἤτανε! εἶπε μὲ περιφρόνησιν λοχίας τῶν εὐζώνων, δεικνύων τοὺς ἐχθροὺς φεύγοντας μετὰ τὴν μάχην τῆς Δεσκάτης (1912).

Καὶ αὐτὸ τὸ «αὐτοὶ ἤτανε!» ἐσήμαινε:

— Καμαρῶστέ τους· αὐτοὶ ἤτανε, ποὺ δὲν μᾶς ἄφηναν τόσα χρόνια νὰ τοὺς φᾶμε!

Διότι ὁ εὔζωνος ἐκεῖ ἐπάνω, ποὺ ζῇ, μακρὰν τοῦ κόσμου, εἰς τοὺς ἐρημικοὺς σταθμούς, ὅπου δὲν φθάνει ἡ ἐφημερίς, εὑρίσκει πολὺ φυσικὸν πᾶσα διαφορὰ μεταξὺ ἐθνῶν νὰ λύηται μὲ τὸ ξίφος. Ὁ δυνατώτερος θὰ ὠφεληθῇ. Καὶ ὁ δυνατώτερος εἶναι αὐτὸς καὶ ὄχι ὁ ἐχθρὸς τῶν Ἑλλήνων.

Ποία εἶναι ἡ ἐντύπωσις τῶν ἐχθρῶν ἀπὸ τοὺς εὐζώνους;

Σεϊτὰν ἀσκέρι — διαβολικὸν στρατὸν — τοὺς ὠνόμαζον οἱ ἄλλοτε ἐχθροί μας, οἱ Τοῦρκοι. Κάτι τὸ σατανικὸν ἐφαντάζοντο οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι εἰς τοὺς ἀνθρώπους αὐτούς. Καθὼς ἀνεμίζει ἡ φουστανέλλα των εἰς τὸ τρέξιμον, δίδει τὴν ἰδέαν λευκῶν φανταστικῶν πτερῶν.

Ὅπως γνωρίζουν οἱ εὔζωνοι τοὺς ἐχθροὺς ἀπὸ τὴν γειτονίαν τῶν συνόρων, γνωρίζουν καὶ οἱ Τοῦρκοι τοὺς εὐζώνους. Ὁσάκις ἄλλο σῶμα ἔτυχε νὰ φρουρῇ τὰ σύνορα καὶ συνέβη κάποια παρεξήγησις, ἡ λογικὴ ἐπεκράτησε περισσότερον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γραμμήν. Ὅταν ἀπέναντι τῶν Τούρκων ἦσαν εὔζωνοι, ἡ λογικὴ ἔμεινε κατὰ μέρος καὶ ὁ ἐχθρὸς ἐπλήρωσεν ἀκριβὰ τὴν παραμικροτέραν παρεκτροπήν. Δι' ἕνα εὔζωνον, ὁ ὁποῖος, πηγαίνων νὰ πάρῃ νερόν, ἐπυροβολήθη, τὸν Μάϊον τοῦ 1912, τρεῖς ἐχθροὶ ἐξηπλώθησαν νεκροί, πρὶν προφθάσῃ ὁ ἀξιωματικὸς νὰ κρατήσῃ τοὺς εὐζώνους του.

Ἡ ἐμφάνισις πυκνῆς πρωτοπορίας εὐζώνων εἰς τὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μάχην ἀφαιρεῖ τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ θάρρους τῶν ἐχθρῶν. Εἰς οἱανδήποτε θέσιν καὶ ἂν εὑρίσκωνται αὐτοί, δὲν θεωροῦν ἑαυτοὺς ἀσφαλεῖς, ὅταν βλέπουν εὐζώνους ἐρχομένους ἐναντίον των.

Ὁ ἐχθρὸς εἶχε τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ὁ εὔζωνος τρέφει ἄσπονδον τὸ ἐθνικὸν μῖσος μέσα του. Τὸ ἔνδυμα δὲν κάμνει βέβαια τὸν καλόγηρον. Ἀλλὰ κανεὶς δὲν θὰ ἀρνηθῇ τὴν ἐντύπωσιν τὴν ἐξωτερικὴν τοῦ φορέματος. Καὶ μέσα εἰς τὴν ὁμοιομορφίαν τῆς στολῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἡ φουστανέλλα, ἡ ὁποία ἐπολέμησεν εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ 21. Οἱ ἐχθροὶ εἶχον εἰς τὸ αἷμά των κληρονομικὸν τὸν φόβον τῶν ἡρωϊκῶν ἐκείνων φουστανελλάδων, οἱ ὁποῖοι πρῶτοι ἐταπείνωσαν τὸν Σουλτάνον, ὅταν ὅλος ὁ κόσμος ἔκυπτεν ἔντρομος ἐνώπιόν του.

Γεώργιος Τσοκόπουλος (Διασκευή)

113. ΣΤΑ ΣΥΝΟΡΑ

Γιὰ τὴν ἔνδοξη Πατρίδα, γιὰ τὴν Πίστι, γιὰ τὸ Γένος,
τὸ κορμί μας, τὴν καρδιά μας, τὴν ψυχή μας, τὴν ζωή!
Ὅλοι ἀδέλφια εἴμαστε τώρα καὶ κανεὶς δὲν εἶναι ξένος,
ὅλους τώρα μᾶς ἑνώνει ἕνας πόθος, μιὰ πνοή.

Ὅλοι ἀδέλφια εἴμαστε τώρα καὶ ἡ μεγάλη μας Μητέρα
μὲ τὰ μάτια δακρυσμένα, μὲ λυμένα τὰ μαλλιά,
λαμπροφόρα σὰν τὸν Ἥλιο καὶ γοργὴ σὰν τὸν ἀγέρα,
μᾶς καλεῖ καὶ μᾶς συνάζει στὴν θερμή της ἀγκαλιά.

Ἰωάννης Πολέμης

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΙΝΔΟΣ

Τῶν προγόνων βλαστοί, μ' ἀτσαλένια κορμιά,
τοῦ πολέμου περνῶντας τὴν φρίκη,
τῆς καρδιᾶς μας τὴν φλόγα τὴν ἐφέραμε μιὰ
ὡς ἐκεῖ ποὺ μᾶς πρόσμενε ἡ Νίκη.

Μὲ τὴν λόγχη χαράξαμε ἀδρὸ στὰ βουνὰ
τ' ὄνομά μας —γαλάζιο λουλούδι—
νὰ τὸ πάρῃ ὡς τὰ πέρατα ὁ θρῦλος ξανά,
στοὺς λαοὺς νὰ τὸ κάμῃ τραγούδι.

Προσταγὴ στὴν φυλή μας, σὰν νόμος βαρειά,
τὸ παλιὸ ν' ἀναστήσουμε θᾶμα,
Νά 'ναι αἰώνια σὲ τούτη τὴν γῆ ἡ Λευθεριά,
κάποιας μοίρας ὁρίζει τὸ τάμα.

Μάννα Ἑλλάδα, δική σου μιὰ σάλπιγγα ἠχεῖ,
λὲς ἀκόμα στῆς Πίνδου μιὰ κόχη,
στοὺς λαοὺς νὰ θυμίζῃ γεμᾶτο ψυχὴ
τὸ τρανό, ποὺ ξεστόμισες, «Ὄχι».

Στέλιος Σπεράντσας

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

115. ΟΙ ΝΕΟΙ ΛΕΩΝΙΔΑΙ

Παραμονὴ τῆς τελευταίας ἡμέρας τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ 1951. Ψῦχος ἰσχυρὸν διεπέρα μέχρις ὀνύχων τοὺς ἡρωϊκοὺς ὑπερασπιστὰς τοῦ ὑψώματος 381, τὸ ὁποῖον πρὸ μιᾶς ἡμέρας εἶχον καταλάβει οἱ γενναῖοι Ἕλληνες μαχηταὶ κατὰ μίαν θυελλώδη ἐπίθεσίν των.

Αἱ ὀλίγαι καλύβαι τοῦ Κινὰν ἦσαν σκεπασμέναι ἀπὸ τὸ σκότος· ἀπόλυτος σιγὴ ἐπεκράτει, ποὺ ἔκαμνε τοὺς στρατιώτας νὰ μετροῦν τοὺς παλμοὺς τῆς καρδίας των.

— Λεβέντες, τί γίνεται; ψιθυρίζει ὁ ἐπὶ κεφαλῆς ἀξιωματικός. Κάτι μοῦ λέει πὼς σήμερα θὰ τὸ γλεντήσωμε πάλι.

Τὸ ὕψωμα ἦτο ζωτικῆς σημασίας διὰ τὸν ἐχθρὸν καὶ ἀσφαλῶς θὰ κατέβαλλε προσπαθείας διὰ νὰ τὸ ἐπανακτήσῃ.

Μακρυναὶ ὁμοβροντίαι διακόπτουν τὴν ἡσυχίαν, ποὺ ἐξαπλοῦται παντοῦ. Πλησιάζει ἡ τετάρτη πρωϊνὴ καὶ οἱ στρατιῶται τρίβουν τὰς χεῖράς των. Εἶχον σηκωθῆ ἐνωρίς, ὅπως πάντοτε, ὅταν ἓν πανδαιμόνιον ἀπὸ ριπὰς πολυβόλου καὶ φωνὰς ἀναμείκτους μὲ περιέργους κρότους μεταβάλλει τὰ πάντα. Οἱ λυσσῶντες Κινέζοι ὁρμοῦν μὲ ἀγρίας κραυγὰς εἰς τὸ ὕψωμα 381.

Ὁ ἀξιωματικὸς δὲν εἶχεν ἀπατηθῆ. Ἡ φωνή του ἀκούεται βροντερὰ μέσα εἰς τοὺς κρότους τῆς μάχης:

— Ἀπάνω τους, λεβέντες! Πρέπει νὰ τοὺς δείξωμε τὶ θὰ πῇ Ἕλλην!

Ἡ ἡμέρα ρίπτει τὸ πρῶτόν της φῶς καὶ ἡ μάχη γίνεται περισσότερον σκληρά. Οἱ Κινέζοι ἀτελείωτοι ὁρμοῦν κατὰ κύματα. Φθάνουν εἰς τὰς θέσεις τῶν ὀλίγων ὑπερασπιστῶν, οἱ ὁποῖοι, ὡς νέοι Λεωνίδαι, κλείουν τὸν δρόμον εἰς τοὺς βαρβάρους τῆς Ἀσίας.

Μὲ ὑπεράνθρωπον ἡρωϊσμὸν ὁ γενναῖος ἀνθυπολοχα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γὸς παλαίει κατὰ τῶν Κινέζων, οἱ ὁποῖοι εἶχον θέσει τὸν πόδα εἰς τὸ ὕψωμα. Πέριξ οἱ γενναῖοι στρατιῶταί του ἀναμετροῦνται σῶμα πρὸς σῶμα, ἁμιλλώμενοι εἰς ἡρωϊσμὸν μὲ τὸν διμοιρίτην των.

Εἶναι πλέον μεσημβρία καὶ ὁ ἄνισος ἀγὼν συνεχίζεται. Οἱ πολυάριθμοι ἐχθροὶ δὲν πτοοῦν τὸν ἐπίμονον Ἕλληνα ἀξιωματικόν, ὁ ὁποῖος οὐδὲ σπιθαμὴν γῆς δὲν ἐννοεῖ νὰ ἐγκαταλείψῃ εἰς τοὺς βαρβάρους.

Ὁ ἀγὼν συνεχίζεται ἐπὶ πτωμάτων μέχρι τοῦ ἀπογεύματος. Ὁ ἥλιος, κουρασμένος, κλίνει πρὸς τὴν δύσιν του. Ἡ ἡμέρα φεύγει, ἀλλὰ μαζὶ μὲ αὐτὴν καὶ ὁ ἡρωϊκὸς ἀξιωματικός. Τὸ ὕψωμα μένει εἰς τοὺς Ἕλληνας μὲ πολλοὺς νεκροὺς Κινέζους, ἐνῷ οἱ ὑπόλοιποι ὑποχωροῦν ἀτάκτως, κατατρυπώμενοι ἀπὸ τοὺς ὀλίγους Ἕλληνας στρατιώτας.

Ἡ νὺξ σκεπάζει πάλιν τὸ 381 καὶ ἡσυχία ἁπλώνεται παντοῦ. Μόνον οἱ γενναῖοι τοῦ Ἑλληνικοῦ τάγματος θρηνοῦν τὸν ἡρωϊκὸν διμοιρίτην των, νεκρὸν ἐμπρός των. Εἶναι ὁ ἔφεδρος ἀνθυπολοχαγὸς Νικόλαος Σταθιᾶς ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ, ὁ πρῶτος πεσὼν Ἕλλην ἀξιωματικὸς εἰς τὴν μακρινὴν Κορέαν, φωτεινὸν παράδειγμα ἡρωϊσμοῦ. Ἐδόξασε διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν τὸ ὄνομα τῆς μητρὸς Ἑλλάδος καὶ ἐχάρισε τὴν νίκην εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν ἐλευθέρων λαῶν.

Ἐφημερὶς «Στρατιωτικὰ Νέα» *Φ. Λιβιτσιᾶνος (Διασκευὴ)*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Μία ἐκπληκτικὴ ἡσυχία ἐπεκράτησεν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας μεταξὺ τῶν τομέων τῶν ὑψωμάτων Ντὶκ καὶ Χάρρυ. Διὰ τοὺς ἐμπείρους στρατιωτικοὺς ἦσαν φανερὰ τὰ σημεῖα. Κάποιος ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους συνεκέντρωνε δυνάμεις, διὰ νὰ ἐκδηλωθῇ αἰφνιδιαστικῶς τὴν ὥραν, ποὺ θὰ ἔκρινε κατάλληλον.

Αἱ ἀμερικανικαὶ ὑπηρεσίαι πληροφοριῶν δὲν ἔμειναν, φυσικά, ἄπρακτοι. Ἀναγνωριστικὰ ἀεροπλάνα ἤρχισαν νὰ ἐξερευνοῦν σπιθαμὴν πρὸς σπιθαμὴν τὴν ἐχθρικὴν περιοχήν. Καὶ ἐλάμβανον ἀεροφωτογραφίας, παρὰ τὸν κίνδυνον τῶν ἀντιαεροπορικῶν πυροβόλων. Αἱ ὑπηρεσίαι κατασκοπίας συνέλεξαν καὶ αὐταὶ τὰς πληροφορίας των ἀπὸ πατριώτας Κορεάτας, οἱ ὁποῖοι εὑρίσκοντο εἰς τὴν ἄλλην πλευρὰν τῶν κομμουνιστικῶν γραμμῶν. Ὅλα αὐτὰ ἐμελετήθησαν καὶ κατόπιν προσεκτικῆς κριτικῆς ἰδοὺ τὸ συμπέρασμα:

Πέντε ὁλόκληρα κινεζικὰ συντάγματα, δυνάμεως 16 ἕως 18 χιλιάδων ἀνδρῶν, εἶχον συγκεντρωθῇ διὰ νὰ προσβάλουν μίαν περιοχήν, τὴν ὁποίαν ὑπερήσπιζον μόνον δύο τάγματα. Τὸν ἀριστερὸν τομέα τῆς περιοχῆς, εἰς τὸν ὁποῖον περιελαμβάνετο καὶ τὸ ὕψωμα Ντίκ, κατεῖχε τὸ Ἑλληνικὸν τάγμα. Τὸν δεξιὸν τομέα μὲ τὸ ὕψωμα Χάρρυ κατεῖχεν ἀμερικανικὸν τάγμα τοῦ 15ου Συντάγματος.

Καὶ ἐτίθετο τὸ ἀγωνιῶδες ἐρώτημα εἰς τοὺς συμμάχους καὶ τοὺς ἡμετέρους στρατιωτικούς: Ποῖον ἀπὸ τὰ δύο ὑψώματα θὰ ἐπεχείρει νὰ καταλάβῃ ὁ ἐχθρός; Τὸ Ντὶκ ἢ τὸ Χάρρυ; Καὶ τὰ δύο παρεῖχον σημαντικὰ πλεονεκτήματα εἰς τὸν ἐχθρόν, ὥστε νὰ προσπαθήσῃ νὰ τὰ καταλάβῃ.

Τὰ πράγματα ἀπέδειξαν ὅτι οἱ Κινέζοι ἀνεζήτησαν τὸ ἀδυνατώτερον σημεῖον.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ὁ λοχαγὸς Τζαϊδᾶς, διοικητὴς τοῦ 1ου λόχου, ὁ ὁποῖος κατεῖχε τὸ κέντρον τῆς Ἑλληνικῆς παρατάξεως, συνέστησεν ἰδιαιτέρως ἐκείνας τὰς ἡμέρας νὰ αὐξήσουν περισσότερον τὰ μέτρα ἀσφαλείας. Οἱ ὑπολοχαγοὶ Ἀλεβίζος, Μπουζῆς καὶ Χρυσὸς παρηκολούθουν ἀγρύπνως τὰς θέσεις τῆς μάχης. Ἐνῷ ὁ ὑποδιοικητὴς Καφφᾶτος ἀνέλαβε νὰ παρακολουθῇ καὶ συμπληρώνῃ τὰς ἐνεργείας των.

Οἱ Κινέζοι ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιχειρήσουν τὴν κατάληψιν τοῦ ὑψώματος Ντίκ. Ἐξέλεξαν τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν τοῦ Ντίκ, τὴν ὁποίαν ἐθεώρουν ὡς τὴν περισσότερον εὐπρόσβλητον καὶ κατάλληλον δι' αἰφνιδιασμόν. Ὄπισθεν τῶν ὀλιγαρίθμων προφυλακῶν ἠκολούθουν αἱ κύριαι δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ, ἀποτελούμεναι ἀπὸ τρία τάγματα. Ἀκριβῶς ὅμως εἰς ἐκεῖνο τὸ σημεῖον ὁ ὑπολοχαγὸς Μπουζῆς εἶχε τοποθετήσει δύο φυλάκια εἰς ἀπόστασιν 70 μέτρων τὸ ἓν ἀπὸ τὸ ἄλλο. Εἰς τὸ πρῶτον εὑρίσκοντο οἱ στρατιῶται Μπάτζογλου, Θεοδώρου καὶ Ζαβαλιάρης. Καὶ εἰς τὸ δεύτερον ἦσαν οἱ στρατιῶται Μπρικόρης, Κορομηλᾶς καὶ Τζελάκης.

Πρῶτος ἀντελήφθη τοὺς Κινέζους ὁ Μπάτζογλου. Εἰδοποίησε τοὺς συντρόφους του καὶ εἶχε τὸ θάρρος νὰ ἀφήσῃ τοὺς δύο πρώτους Κινέζους ἀνιχνευτὰς νὰ τὸν πλησιάσουν εἰς τὰ δέκα μέτρα. Καὶ τὴν κατάλληλον στιγμὴν ἐξαπέστειλε δύο σφαίρας. Ἡ πρώτη εὗρε τὸν ἕνα Κινέζον εἰς τὴν κοιλίαν. Ὁ ἄλλος, ὅταν εἶδε τὸν σύντροφόν του νὰ πίπτῃ, ἔστρεψεν ἀποτόμως διὰ νὰ φύγῃ. Ἐκείνην τὴν στιγμὴν τὸν εὗρεν ἡ δευτέρα σφαῖρα τοῦ Μπάτζογλου καὶ τὸν ἐφόνευσε. Σχεδὸν ἀμέσως ἤρχισε νὰ βάλλῃ ὁ Θεοδώρου μὲ τὸ πολυβόλον του καὶ ὁ Ζαβαλιάρης μὲ τὸ αὐτόματον. Ἠκολούθησαν καὶ τὰ πυρὰ τοῦ δευτέρου φυλακίου. Καὶ μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ἡ πρώτη ὁμὰς τοῦ ἐχθροῦ διεσκορπίσθη κακὴ κακῶς.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Οἱ Κινέζοι ὅμως ἦσαν ἀποφασισμένοι νὰ προχωρήσουν ὁπωσδήποτε, ἀφοῦ μάλιστα ἦσαν ὑπέρτεροι ἀριθμητικῶς. Κατέλαβον λοιπὸν θέσεις καὶ ἤρχισαν νὰ ρίπτουν χειροβομβίδας καὶ νὰ ἀπαντοῦν μὲ ριπὰς αὐτομάτων ὅπλων. Ἕνας μάλιστα ἐρυθρὸς ἐπλησίασε συρόμενος τὴν θέσιν τοῦ Μπάτζογλου καὶ ἔρριψε μίαν χειροβομβίδα. Συνέβη τότε ἓν ἀπὸ σπανιώτερα πολεμικὰ περιστατικά. Καθὼς ὁ Μπάτζογλου ἐκάθητο μέσα εἰς ἓν χωματένιον κοίλωμα, βάθους 50 ἑκατοστῶν, ἡ χειροβομβὶς ἔπεσεν ἀκριβῶς ἀνάμεσα εἰς τὰ σκέλη του. Χωρὶς νὰ χάσῃ τὴν ψυχραιμίαν του, τὴν ἥρπασεν ἀστραπιαίως καὶ τὴν ἔστειλεν ὀπίσω. Ἡ χειροβομβὶς ἐξερράγη ἄνω τῆς κεφαλῆς τοῦ Κιτρίνου, ὁ ὁποῖος ἐπλήρωσεν οὕτω ἀκριβὰ τὸ θράσος του.

Ἐνῷ συνεχίζετο ἡ μάχη, αἱ μεγάλαι κινεζικαὶ δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι ἠκολούθουν τὰς προφυλακάς, προσεπάθησαν νὰ κινηθοῦν πρὸς τὰ ἐμπρός. Σκοπός των ἦτο νὰ συντρίψουν τὴν ἀντίστασιν τῶν ἓξ γενναίων. Ἡ κίνησις αὕτη συνωδεύθη μὲ τρομακτικὴν βροχὴν βλημάτων ὅλμων. Ἐστρέφετο δὲ ὄχι μόνον εἰς τὴν περιοχὴν τῶν φυλακίων, ἀλλὰ καὶ εἰς ὁλόκληρον τὸν τομέα τοῦ 1ου λόχου. Ὁ σκοπός των ἦτο φανερός: νὰ ἐμποδίσουν πᾶσαν ἐνίσχυσιν τῶν φυλακίων. Συνέβη ὅμως ἐντελῶς τὸ ἀντίθετον: Οἱ ὅλμοι τοῦ λόχου καὶ τοῦ τάγματος ἐσχημάτισαν πύρινον τεῖχος, τὸ ὁποῖον αἱ κινεζικαὶ δυνάμεις ἦτο ἀδύνατον νὰ ὑπερβοῦν. Ἀντιθέτως, ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Καμενίτσας ἠδυνήθη νὰ σπεύσῃ μὲ 20 στρατιώτας καὶ νὰ ἐνισχύσῃ τὰ φυλάκια.

Μόλις ἔφθασαν αἱ ἐνισχύσεις, οἱ Ἕλληνες ἐπετέθησαν μὲ τὴν σειράν των. Οἱ Κινέζοι ἤρχισαν τότε νὰ ἐξασθενοῦν καὶ νὰ χάνουν τὸ θάρρος των πρὸ τῆς Ἑλληνικῆς ἀνδρείας. Τρομοκρατημένοι ἀπὸ τὴν μανίαν τῶν μαχητῶν μας, συνέλεξαν τοὺς νεκροὺς καὶ τοὺς τραυματίας των,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὅσους ἠδυνήθησαν, καὶ ἐτράπησαν εἰς ἄτακτον φυγήν.

Κάποτε ἐκόπασεν ἡ μάχη καὶ ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Καμενίτσας, κατὰ διαταγὴν τοῦ λοχαγοῦ Τζαϊδᾶ, ἐξηρεύνησε μὲ προφανῆ κίνδυνον τὸ πεδίον τῆς μάχης. Ἦτο κατεσπαρμένον ἀπὸ Κινέζους νεκροὺς καὶ τραυματίας καὶ ἀπὸ ἄπειρον πολεμικὸν ὑλικόν.

Θὰ ἐνθυμῆσθε ἀσφαλῶς τοὺς δύο πρώτους Κινέζους ἀνιχνευτάς, οἱ ὁποῖοι ἐκτυπήθησαν ἐξ ἀποστάσεως 10 μέτρων. Μόλις ἐπῆγαν οἱ στρατιῶταί μας νὰ τοὺς παραλάβουν, ὁ τραυματισμένος εἰς τὴν κοιλίαν τοὺς ἔρριψε μίαν χειροβομβίδα. Ἦτο ὅμως ἐξηντλημένος ἀπὸ τὴν αἱμορραγίαν καὶ ἡ χειροβομβίς του δὲν ὑπερέβη τὸ ἓν μέτρον. Ὁ ἀνώτερος μὲ τὴν πρᾶξίν του αὐτὴν εὗρεν εὐκαιρίαν νὰ γνωρίσῃ τὴν περίθαλψιν τῶν ἐλευθέρων ἀνθρώπων.

Ἀφοῦ οἱ Κινέζοι ἀντελήφθησαν ὅτι ἦτο ἀδύνατος ἡ κατάληψις τοῦ Ντίκ, μετὰ τὴν ἀποτυχίαν των, ἐπετέθησαν τὴν ἑπομένην μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις των ἐναντίον τοῦ Χάρρυ. Τέσσαρες λυσσώδεις ἐπιθέσεις ἐνήργησαν τὴν ἑσπέραν ἐκείνην καὶ τρεῖς φορὰς κατέλαβον τὴν κορυφήν, ἀλλὰ ἰσάριθμοι ἀμερικανικαὶ ἀντεπιθέσεις τοὺς ἠνάγκασαν νὰ ἀποχωρήσουν.

Ὅταν ἐξημέρωσεν, ἡ Ἀστερόεσσα —ἡ Ἀμερικανικὴ σημαία— ἐξηκολούθει νὰ κυματίζῃ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὑψώματος. Ἐφαίνετο ὡς νὰ ἔστελλε τοὺς χαιρετισμούς της εἰς τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν, ἡ ὁποία ἐκυμάτιζεν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Ντίκ.

Ἐφημερὶς «Στρατιωτικὰ Νέα» *Ε. Θωμόπουλος (Διασκευή)*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

117. ΠΑΤΡΙΔΑ

—Ξένε, ποὺ μόνος κι ἔρημος σὲ ξένους τόπους τρέχεις,
πές μου ποιός εἶν' ὁ τόπος σου καὶ ποιά πατρίδα ἔχεις;

—Στ' ἀγαπημένο μου χωριὸ πάντα χαρὲς καὶ γέλια.
Στ' ἀλώνια τραγουδιῶν φωνές, ξεφάντωμα στ' ἀμπέλια.
Κι ὅταν χορεύῃ ἡ λεβεντιά, τῆς Πασχαλιᾶς τὴ μέρα,
βροντοχτυπάει τὸ τύμπανο καὶ κελαηδεῖ ἡ φλογέρα.

Στὴν μακρινὴ πατρίδα μου ἔχει εὐωδιὰ καὶ χάρι
τὸ ταπεινότερο δεντρί, τὸ πιὸ φτωχὸ χορτάρι.
Στοὺς κλώνους τῆς ἀμυγδαλιᾶς σμίγουν ἀνθοὶ καὶ χιόνια
καὶ φέρνουνε τὴν ἄνοιξι γοργὰ τὰ χελιδόνια.

Στῶν μαγεμένων της βουνῶν τὰ μαρμαρένια πλάγια
γλυκολαλοῦνε πέρδικες καὶ κλαίει ἡ κουκουβάγια.
Ἡ ἀσημένια θάλασσα μ' ἀφροὺς τὴν περιζώνει
κι ὁ οὐρανὸς μὲ τ' ἄστρα του τὴν χρυσοστεφανώνει.

Τὴ μακρινὴ πατρίδα μου, πρὶν ἡ σκλαβιὰ πλακώσῃ,
τὴν δόξαζ' ἡ παλληκαριά, τὴν φώτιζεν ἡ γνῶσι.
Καὶ τώρ' ἀπὸ τὴν μαύρη γῆ, τὴν γῆ τὴν ματωμένη,
πρόβαλε πάλ' ἡ Λευτεριά, σὰν πρῶτα ἀντρειωμένη!

—Φτάνει!... Τὴν χώρα, ποὺ μοῦ λές, τὴν γνώρισα, τὴν εἶδα!
Τὴν μακρινὴ πατρίδα σου ἔχω κι ἐγὼ πατρίδα!

Γεώργιος Δροσίνης

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

118. Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ, Ο ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ ΚΑΙ Ο ΞΕΝΟΦΩΝ

Ὁ ἐνάρετος Σωκράτης ἔλεγεν ὅτι τὸ πολυτιμότερον καὶ χρησιμώτερον ἐκ τῶν πραγμάτων, ὅσα δύναται νὰ ἀποκτήσῃ κανεὶς ἐπὶ τῆς γῆς, εἶναι ὁ εἰλικρινὴς καὶ πιστὸς φίλος. Πολλάκις δὲ παρεκίνει τοὺς μαθητάς του νὰ προσπαθοῦν μὲ τὴν ἀρετήν των καὶ τὰς καλάς των πράξεις νὰ ἀποκτήσουν καὶ νὰ διατηρήσουν τὸν πολύτιμον αὐτὸν θησαυρόν.

Ὁ Σωκράτης ἦτο εἷς ἐκ τῶν μεγάλων ἐκείνων ἀνδρῶν, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐδίδασκον μόνον, ἀλλὰ ἔπραττον καὶ τὸ ἀγαθόν, καὶ διὰ τοὺς ὁποίους ὁ Χριστὸς εἶπε: «Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θὰ διδάξῃ καὶ θὰ ἐκτελέσῃ ὅσα διδάσκει, αὐτὸς θὰ ὀνομασθῇ μέγας».

Ὁ Σωκράτης ἐπεσφράγιζε πάντοτε τὴν διδασκαλίαν του μὲ τὸ παράδειγμά του καὶ τὰ ἔργα του. Διὰ αὐτὸ καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὴν διδασκαλίαν του περὶ φιλίας ἀπέδειξε διὰ τῆς διαγωγῆς του. Διότι μὲ τὸν ἤρεμον καὶ εὐγενῆ χαρακτῆρά του καὶ μὲ τὰς ὠφελίμους συμβουλάς του κατώρθωσε νὰ ἀποκτήσῃ πολλοὺς φίλους.

Μεταξὺ τῶν ἄλλων συνεδέθη διὰ φιλίας καὶ μὲ τὸν νέον Ἀλκιβιάδην, διὰ νὰ τὸν κάμῃ χρήσιμον εἰς τὴν πατρίδα. Διότι διὰ τοῦ μέσου τούτου τῆς φιλίας προσεπάθησε νὰ διορθώσῃ τὰ ἐλαττώματα τῆς πολυτελείας, τῆς ὑπερηφανείας, τῆς δοξομανίας καὶ τῆς ἀστασίας, τὰ ὁποῖα δυστυχῶς ἐχαρακτήριζον τὸν βίον τοῦ εὐφυοῦς καὶ ζωηροῦ τούτου νέου τῶν Ἀθηνῶν.

Ὅταν οἱ Ἀθηναῖοι ἐξεστράτευσαν εἰς τὴν Ποτίδαιαν, πόλιν τῆς Μακεδονίας, ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν αὐτὴν καὶ ὁ Σωκράτης μετὰ τοῦ φίλου του Ἀλκιβιάδου.

Κατὰ τὴν μάχην καὶ οἱ δύο ἠνδραγάθησαν, ἀλλ' ὁ Ἀλκιβιάδης τραυματισθεὶς ἔπεσεν. Οἱ ἐχθροὶ θὰ τὸν ἠχμαλώτιζον ἢ θὰ τὸν ἐφόνευον, ἂν ὁ Σωκράτης δὲν διεκινδύνευε τὴν ζωήν του, διὰ νὰ σώσῃ τὸν φίλον του.

Τὴν ἡμέραν κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Στρατηγοὶ θὰ ἔδιδον τὰ βραβεῖα τῆς ἀνδρείας εἰς τὸν ἀριστεύσαντα κατὰ τὴν μάχην, πρῶτος ὁ Σωκράτης ὡμίλησεν ὑπὲρ τῆς ἀνδρείας τοῦ Ἀλκιβιάδου, διὰ νὰ δοθοῦν εἰς τὸν νέον τοῦτον τὰ βραβεῖα, ὁ στέφανος καὶ ἡ πανοπλία, ἐνῷ ταῦτα ἀνῆκον κυρίως εἰς τὸν Σωκράτην. Οὗτος ὅμως ἐπεθύμει μὲ τὴν βράβευσιν αὐτὴν νὰ αὐξήσῃ τὴν φιλοτιμίαν καὶ τὸν ζῆλον τοῦ Ἀλκιβιάδου διὰ τὰ καλὰ ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἔργα. Ὡς ἀληθὴς φίλος, ἐθεώρει ὅτι ἡ εὐτυχία τῶν φίλων αὐτοῦ εἶναι καὶ ἰδική του εὐτυχία.

Ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν μαθητήν του Ξενοφῶντα τὰ ἴδια γενναῖα καὶ φιλικὰ αἰσθήματα ἔδειξεν ὁ Σωκράτης.

Εἰς μίαν παρὰ τὸ Δήλιον, πόλιν τῆς Βοιωτίας, μάχην

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Βοιωτῶν ἔλαβε μέρος ὁ Σωκράτης μὲ τὸν φίλον του Ξενοφῶντα.

Ὅταν οἱ Ἀθηναῖοι ἐνικήθησαν καὶ ἐτράπησαν εἰς φυγήν, ὁ Ξενοφῶν ἔπεσεν ἀπὸ τὸν ἵππον του καὶ ἐκινδύνευσε νὰ αἰχμαλωτισθῇ ἢ νὰ φονευθῇ. Ἀλλ' ὁ Σωκράτης, ἂν καὶ πεζός, ὁρμᾷ διὰ νὰ βοηθήσῃ τὸν κινδυνεύοντα φίλον του. Τὸν ἁρπάζει ἐπάνω εἰς τοὺς ὤμους του καί, τρέχων δρομαίως, τὸν σῴζει καὶ τὸν φέρει μακρὰν τῶν ἐχθρῶν.

(Κατὰ διασκευήν)

119. Ο Μ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΑΙ Ο ΦΩΚΙΩΝ

Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἐξ ὅλων τῶν Ἀθηναίων ἐτίμα κατ' ἐξοχὴν τὸν στρατηγὸν Φωκίωνα. Ὅταν ἔγραφε πρὸς αὐτόν, προσέθετεν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπιστολῆς του τὴν λέξιν « χαῖρε », πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εἰς οὐδένα ἄλλον ἔκαμνεν.

Θέλων κάποτε ὁ Ἀλέξανδρος νὰ δείξῃ πόσον πολὺ τιμᾷ τὸν Φωκίωνα, ἔστειλεν εἰς αὐτὸν ὡς δῶρον ἑκατὸν τάλαντα, δηλ. εἴκοσι τέσσαρας περίπου χιλιάδας Ἀγγλικὰς χρυσᾶς λίρας. Καὶ ἀνήγγειλεν εἰς αὐτὸν ἀκόμη ὅτι τοῦ χαρίζει καὶ μίαν πόλιν, διὰ νὰ εἰσπράττῃ τὰ εἰσοδήματά της.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ὁ Φωκίων ὅμως, ἂν καὶ ἦτο πάμπτωχος, οὔτε τὰ χρήματα οὔτε τὴν πόλιν ἐδέχθη. Προετίμησε νὰ ζῇ πτωχικά, χωρὶς καμμίαν ὑποχρέωσιν, παρὰ νὰ ζῇ πλούσιος καὶ νὰ εἶναι εἰς ἄλλον ὑποχρεωμένος. Ἐπειδὴ ὅμως ἦτο καὶ εὐγενὴς ἄνθρωπος καὶ δὲν ἤθελε νὰ φανῇ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον ὅτι τὸν περιφρονεῖ, τὸν παρεκάλεσε νὰ δεχθῇ μὲν ὀπίσω τὰ δῶρά του αὐτά, νὰ τοῦ προσφέρῃ δὲ ἄλλο δῶρον, τὸ ὁποῖον θὰ ἦτο εἰς αὐτὸν περισσότερον εὐχάριστον: νὰ ἀφήσῃ ἐλευθέρους τέσσαρας φίλους του, τοὺς ὁποίους ὁ Ἀλέξανδρος ἐκράτει εἰς τὰς φυλακάς. Ὁ Ἀλέξανδρος ἀφῆκεν ἀμέσως αὐτοὺς ἐλευθέρους. Ἔκτοτε ἐτίμα τὸν Φωκίωνα πολὺ περισσότερον.

(Κατὰ διασκευὴν)

120. Ο ΘΡΙΑΜΒΟΣ ΤΟΥ ΔΙΑΓΟΡΑ

Ἡ νῆσος Ρόδος ἐφημίζετο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, διότι ἀπέστελλεν εἰς τοὺς ἀγῶνας ρωμαλεωτάτους πυγμάχους. Καὶ ὡς πρὸς τοῦτο ὑπερτέρει καὶ αὐτὴν τὴν ἔνδοξον διὰ τοὺς ἀγωνιστάς της νῆσον Αἴγιναν.

Ἐκ τῆς νήσου Ρόδου εἶναι καὶ ἡ περίφημος εὐγενὴς οἰκογένεια τῶν Διαγοριδῶν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ὁ Διαγόρας, ἀφοῦ ἐνίκησεν εἰς πολλοὺς ἀγῶνας ὡς πυγμάχος, ηὐτύχησε νὰ ἴδῃ καὶ τοὺς υἱούς του καὶ τοὺς ἐγγόνους του νὰ νικοῦν εἰς τὰ Ὀλύμπια.

Λέγεται δέ, ὅτι ἀπέθανε κατὰ τρόπον πολὺ εὐτυχῆ. Εἶχον νικήσει εἰς τὴν Ὀλυμπίαν οἱ δύο υἱοί του, ὁ Ἀγησίλαος καὶ ὁ Δημάγητος. Τοὺς ἐστεφάνωσαν οἱ Ἑλλανοδῖκαι καὶ τοὺς ἐχειροκρότει τὸ πλῆθος.

Τότε οὗτοι πλησιάζουν τὸν γέροντα πατέρα των, ὁ ὁποῖος παρευρίσκετο εἰς τοὺς ἀγῶνας, καὶ θέτουν ἐπὶ τῆς λευκῆς κεφαλῆς του τοὺς στεφάνους, τοὺς ὁποίους εἶχον λάβει. Καὶ ἀφοῦ τὸν ἐσήκωσαν εἰς τοὺς ὤμους των, τὸν περιέφερον θριαμβευτικῶς καὶ ἐν μέσῳ ἐπευφημιῶν πέριξ τοῦ βωμοῦ τοῦ Διός.

Τότε εἷς στρατιώτης, βλέπων τὴν μεγάλην αὐτὴν εὐτυχίαν, ἐφώναξε : « Ἀπόθανε πλέον, ὦ Διαγόρα! Ἀρκετὴ εἶναι ἡ εὐτυχία σου. Δὲν θὰ ἀναβῇς ἀθάνατος εἰς τὸν οὐρανόν! ».

Καὶ ὁ Διαγόρας ἀπέθανεν ἀπὸ τὴν συγκίνησίν του ἐντὸς τοῦ σταδίου εἰς τὰς χεῖρας τῶν υἱῶν του, φιλούμενος ὑπ' αὐτῶν καὶ ραινόμενος μὲ ἄνθη ὑπὸ τοῦ πλήθους.

Ἀντώνιος Κεραμόπουλλος (Διασκευή)

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

121. Ο ΠΑΠΑΤΡΕΧΑΣ

Ἡ συναναστροφή μου εἶναι μὲ τὸν ἐφημέριον τοῦ χωρίου, ὁ ὁποῖος, παρὰ τὰ ἄλλα προτερήματά του, καυχᾶται καὶ ὅτι εἰς ὅλην τὴν νῆσον δὲν εὑρίσκεται ἄλλος πλὴν αὐτοῦ ἱερεὺς νὰ ἀναγινώσκῃ τὸ Ψαλτήριον.

Εἰς τὸν ὄρθρον τῆς ἑορτῆς τῶν Χριστουγέννων τοῦ συνέβη νὰ πτερνισθῇ κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τόσον δυνατά, ὥστε νὰ σβήσῃ τὴν λαμπάδα.

Ὅταν τὴν ἤναψαν, συλλογιζόμενος πόσον καιρὸν ἔχασε, προετίμησε νὰ πηδήσῃ ψαλμὸν ὁλόκληρον, τὸν μακρύτερον, παρὰ νὰ ὑποστῇ τὴν ἐντροπὴν νὰ παρατείνῃ τὸν χρόνον τῆς ἀναγνώσεως ὑπὲρ τὸ σύνηθες.

Δὲν ἠξεύρω ἐὰν διὰ τὴν ταχυτάτην ταύτην ἀνάγνωσιν ἢ διὰ τὴν ψυχικὴν ἡμῶν τῶν Χίων κλίσιν εἰς τὰ σκωπτικὰ παρωνύμια, ὁ ἐφημέριος ὀνομάζεται ἀπὸ τοὺς πολίτας τῆς Χίου Παπατρέχας. Καὶ τὸ παρωνύμιον ἤρεσε τόσον εἰς τὸν παρονομαζόμενον, ὥστε δὲν σὲ ἀκούει πλέον, ἐὰν τὸν ὀνομάσῃς μὲ τὸ κύριόν του ὄνομα.

Καυχᾶται πρὸ τούτοις καὶ δι' ἑξήκοντα τέσσαρα ταξίδια καὶ φαντάζεται ἑαυτὸν ὡς ἄλλον Ὀδυσσέα, ἀπὸ τὸν ὁποῖον κατὰ τοῦτο μόνον διαφέρει: ὅτι τὰ ἔκαμεν εἰς τὰ ἑξήκοντα τέσσαρα χωρία τῆς νήσου, χωρὶς κίνδυνον κανένα τῆς θαλάσσης.

Διὰ νὰ σοῦ δώσω, φίλε, μικρὸν παράδειγμα τῆς πολυπειρίας, τὴν ὁποίαν ἀπέκτησεν ἀπὸ τὰ ταξίδια αὐτά, ἀναφέρω τὸ ἑξῆς περιστατικόν:

Ἐπέρασεν ἀπ' ἐδῶ πρὸ μηνῶν Ἄγγλος περιηγητής. Εἶχε μαζί του καὶ δύο μικρὰ τέκνα του. Μόλις ἤκουσεν ὁ Παπατρέχας νὰ συνομιλοῦν μὲ τὸν πατέρα των, μὲ ἠρώτησεν ἐκστατικός:

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

— Ποίαν γλῶσσαν λαλοῦν;

— Τὴν Ἀγγλικήν, τοῦ ἀπεκρίθην.

Καὶ ἡ ἔκστασίς του ἔγινεν ἀπολίθωσις. Δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀντιληφθῇ πῶς τόσον νεαρὰ παιδία ἦτο δυνατὸν νὰ ὁμιλοῦν γλῶσσαν εἰς αὐτὸν ἄγνωστον.

Δὲν ἠξεύρω πλέον ποίαν γλῶσσαν καὶ εἰς ποίαν ἡλικίαν, κατ' αὐτόν, ἔπρεπε νὰ ὁμιλοῦν τῶν Ἄγγλων τὰ τέκνα!

Εἶμαι βέβαιος ὅτι γελᾷς τὴν ὥραν ταύτην διὰ τὴν ἀπορίαν τοῦ Παπατρέχα. Ἀλλὰ τί θὰ ἔκαμνες, ἐὰν ἦσο παρὼν καὶ ἤκουες ἀπὸ τὸ στόμα του τὰ λόγια αὐτά:

— Τὰ διαβολόπουλα, τόσον μικρὰ νὰ ὁμιλοῦν Ἀγγλικά!

Γέλα, φίλε, ὅσον θέλεις, ἀλλὰ πρόσεχε μὴ καταφρονήσῃς διὰ τοῦτο τὸν σεβάσμιον Παπατρέχαν.

Ναί! σεβάσμιος πράγματι εἶναι. Μ' ὅλην αὐτὴν τὴν ἁπλότητα, δὲν δύνασαι νὰ φαντασθῇς πόσον εἶναι φιλάνθρωπος ὁ καλὸς οὗτος ἱερεύς. Πόσον φροντίζει διὰ τὴν ἠθικὴν τοῦ μικροῦ του ποιμνίου. Μὲ ποίαν διάθεσιν ψυχῆς παρηγορεῖ τοὺς ἐνορίτας εἰς τὰς δυστυχίας αὐτῶν καὶ τοὺς συμβουλεύει, ὅταν εὐτυχοῦν, νὰ ἔχουν πρόνοιαν διὰ τοὺς δυστυχοῦντας.

Ἡ ἀρετὴ δὲν εἶναι εἰς αὐτὸν γέννημα παιδείας, ἐπειδὴ παιδείαν δὲν ἔλαβε. Δὲν εἶναι καρπὸς ἀσκήσεως, ἐπειδὴ κανένα κόπον δὲν δοκιμάζει εἰς τὴν ψυχήν του. Λυπεῖται πολλάκις διὰ τὴν στέρησιν παιδείας. Καὶ διὰ νὰ ἀναπληρώσῃ ὅ,τι δὲν ἔκαμαν οἱ γονεῖς του εἰς αὐτόν, ἔστειλε τὸν υἱόν του εἰς τὴν πόλιν νὰ μάθῃ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν.

Εἶναι ἀνεκδιήγητος ἡ χαρά του ὅταν ἔμαθεν ὅτι ὁ Ὅμηρος ἐπεσκέφθη τὸ χωρίον του. Καὶ μὲ ἠρώτησεν, ἂν ὁ Ὅμηρος ἦτο Χριστιανός.

— Ἀδύνατον ἦτο, τοῦ εἶπα, διότι ἔζη ἐνακόσια σχεδὸν ἔτη πρὸ Χριστοῦ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πολλὰς τοιαύτας ἀπορίας μοῦ ὑποβάλλει καθ' ἑκάστην ὁ σεβάσμιος φίλος μου.

Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου εἶναι τόσον ὀλίγοι, ὥστε ἡ πολὺ μικρά των ἐκκλησία δύναται νὰ περιλάβῃ τριπλασίους. Ἐν τούτοις μερικοὶ ἀπὸ τοὺς προύχοντας, οἱ πλουσιώτεροι, ἐπεθύμησαν νὰ εὐρύνουν τὸ οἰκοδόμημα. Ἔκαμαν γνωστὴν τὴν γνώμην των εἰς τὸν ἐφημέριον, ὁ ὁποῖος τοὺς συνεβούλευσε νὰ συγκεντρώσουν πρῶτον τὰ ἀπαιτούμενα χρήματα, διὰ νὰ ἀρχίσῃ ἔπειτα ἡ ἐκτέλεσις τοῦ ἔργου.

Ὅταν ἔμαθεν ὅτι συνεκεντρώθησαν τὰ χρήματα, ὁ σεβάσμιος οὗτος ἱερεύς, μίαν τῶν Κυριακῶν, μὲ τὴν ἀπόλυσιν τῆς λειτουργίας, τοὺς εἶπε :

— Τέκνα μου, ὁ Θεὸς δὲν κατοικεῖ εἰς πέτρας καὶ εἰς ξύλα, ἀλλ' εἰς τὰς ψυχὰς τῶν καλῶν Χριστιανῶν. Τῆς ἐκκλησίας τὸ μέγεθος βλέπετε ὅτι δὲν εἴμεθα ἀρκετοὶ νὰ τὸ γεμίσωμεν. Ἀπὸ σᾶς οἱ περισσότεροι δὲν ἠξεύρουν μήτε νὰ ἀναγινώσκουν. Πρᾶγμα ἀσυγκρίτως ἀρεστότερον εἰς τὸν Θεὸν θὰ ἐπράττομεν, ἂν ἐτοκίζομεν τὰ συγκεντρωθέντα χρήματα, διὰ νὰ πληρώνηται ἀπὸ τοὺς τόκους ἐτησίως διδάσκαλος γραφῆς καὶ ἀναγνώσεως. Καὶ τὸ περισσεῦον νὰ μοιράζηται εἰς τοὺς πτωχοὺς ἀδελφούς μας, ὅσον ἡ πτωχεία δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα ἀργίας. Καὶ μὲ τοῦτον τὸν τρόπον νὰ ἐλευθερωθῶμεν καὶ ἀπὸ τὸ ὄνειδος ὅτι μόνον ἡμεῖς εἰς ὅλην τὴν νῆσον εἴμεθα ψωμοζῆται.

Τί λέγεις εἰς τοῦτο φίλε;

Ἀφήνω ἄλλα πολλὰ καὶ θαυμαστὰ τῆς ἀρετῆς τοῦ ἱερέως τούτου δείγματα καὶ ἀρκοῦμαι εἰς ἓν ἀκόμη, τὸ ὁποῖον δὲν μοῦ ἐπιτρέπεται νὰ ἀποσιωπήσω.

Ἤκουσεν ὅτι ἱερεύς τις, γνώστης τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, περιήρχετο τὴν νῆσον ζητῶν νὰ γίνῃ κάπου ἐφημέριος. Τί κάμνει ὁ καλός σου Παπατρέχας ; Τρέχει πρὸς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

αὐτὸν καὶ τοῦ προτείνει νὰ δεχθῇ ἀντ' αὐτοῦ τὴν ἰδικήν του ἐφημερίαν.

Μόλις ἔμαθον οἱ ταλαίπωροι κάτοικοι τοῦ χωρίου τὸ ἀπροσδόκητον τοῦτο δυστύχημα, ἔτρεξαν ἄνδρες καὶ γυναῖκες μὲ δάκρυα παρακαλοῦντές με νὰ τὸν ἐμποδίσω.

Σὲ ἀφήνω, φίλε, νὰ στοχασθῇς πόσην ἀπορίαν ἐπροξένησεν εἰς ἐμὲ τὸν μεσίτην τὸ κίνημα τοῦτο τοῦ ἱερέως. Καὶ μάλιστα ὅταν, ἐρωτήσας αὐτόν, διατὶ ἀπεφάσισε νὰ παραιτηθῇ ἀπὸ τὴν ἐφημερίαν, ἔλαβον τοιαύτην ἀπόκρισιν:

—Ἐγώ, τέκνον, εἶμαι ἀγράμματος. Αὐτός, τὸν ὁποῖον ἐπιθυμῶ νὰ βάλω εἰς τὴν θέσιν μου ἐφημέριον, εἶμαι βέβαιος ὅτι εἶναι καταλληλότερος ἐμοῦ νὰ διδάσκῃ καὶ νὰ κυβερνᾷ τὰς ψυχὰς τῶν καλῶν μου τούτων χωρικῶν.

Εἰς τοιαύτην γενναίαν ἀπόκρισιν τί εἶχον νὰ ἀποκριθῶ;

Ἔκλαυσα καὶ ἐγὼ μαζὶ μὲ τοὺς συμπατριώτας μου καὶ ἀνεμένομεν μὲ λύπην τὴν στέρησιν τοῦ καλοῦ τούτου ἱερέως. Καὶ θὰ τὸν ἐστερούμεθα, ἐὰν οἱ κάτοικοι τῶν Θυμιανῶν δὲν ἐπρόφθανον νὰ προσλάβουν τὸν λόγιον ἱερέα ὡς ἐφημέριον καὶ νὰ ἀφήσουν εἰς ἡμᾶς τὸν ἰδικόν μας.

Τοιουτοτρόπως εἶναι, φίλε, ὅπως σοῦ τὸν περιγράφω, ὁ ἁπλούστερος καὶ φιλάνθρωπος ἐφημέριός μας. Εἶναι σχεδὸν μῆνες δέκα πέντε, ὅπου κατοικῶ τὸ χωρίον, καὶ κανὲν ἀκόμη πάθος κυριεῦον τὴν καλήν του ψυχὴν ἄλλο δὲν ἐγνώρισα παρὰ τὴν ἄμετρον χρῆσιν τοῦ ταμβάκου. Ἀλλὰ ἠλαττώθη καὶ τοῦτο πολύ, ἀφότου ἔμαθεν ὅτι ὁ Ὅμηρος δὲν ἐγνώριζε τὴν σκόνην ταύτην.

Ἀδαμάντιος Κοραῆς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

122. ΛΑΖΑΡΟΣ ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ

Ὁ Λάζαρος Κουντουριώτης ἐγεννήθη τῷ 1796 ἐν Ὕδρᾳ, ὅπου καὶ ἐδιδάχθη τὰ ἑλληνικὰ γράμματα.

Μόλις 14 ἐτῶν ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῶν ἐμπορικῶν ἐργασιῶν τοῦ πατρός του ἐν Ὕδρᾳ, ἐπειδὴ οὗτος διέμενεν ἐν Γενούῃ τῆς Ἰταλίας.

Ὁ Κουντουριώτης ἦτο ἀνὴρ θεοσεβής, πρᾶος, ὀλιγόλογος καὶ σοβαρός. Ἠγάπα τὴν ἀλήθειαν, οὐδέποτε δ'

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐξετίμα τὸν ψεύστην, ὅσα ἄλλα προτερήματα καὶ ἂν εἶχεν.

Ὁ πατὴρ τοῦ Λαζάρου ἀπέθανε δολοφονηθείς. Μετὰ ἔτη ἦλθεν ὁ φονεὺς εἰς Ὕδραν καὶ διὰ τοῦ πνευματικοῦ ἐζήτησε συγχώρησιν παρὰ τοῦ Λαζάρου, ὅστις τὸν συνεχώρησε. Καὶ ὅταν φονεὺς ἐδυστύχησε, τὸν συνέδραμε χρηματικῶς· ὅταν, ἕνεκα ἀσθενείας, δὲν ἠδύνατο νὰ ἐργάζηται, τῷ ἐχορήγησε σύνταξιν· καὶ ὅταν ἀπέθανε, τὸν ἐκήδευσεν ἰδίᾳ δαπάνῃ. Ἓν μόνον εἶχεν ἀπαιτήσει παρ' αὐτοῦ: μηδέποτε νὰ τὸν ἴδῃ. Οὕτω δὲ συνεβίβασε τὸ πρὸς τὴν χριστιανικὴν φιλανθρωπίαν καθῆκον πρὸς τὸ σέβας, τὸ ὁποῖον ὤφειλεν εἰς τὴν μνήμην τοῦ πατρός του.

Τοσαύτη δὲ ἦτο ἡ φήμη τῆς ἐντιμότητος αὐτοῦ, ὥστε, ὅτε οἱ μοναχοὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους, περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς Ἐπαναστάσεως, μετέφερον εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰ κειμήλια τῶν μοναστηρίων, σῴζοντες αὐτὰ ἀπὸ τῶν Τούρκων, εἰς τὸν Κουντουριώτην τὰ παρέδωκαν πρὸς φύλαξιν, χωρὶς νὰ θελήσωσιν οὐδὲ ἀπόδειξιν νὰ λάβωσι.

Καθ' ὑπερβολὴν ἐτίμων τὸν Κουντουριώτην οἱ συμπολῖταί του. Ὅτε ὁ κὺρ Λάζαρος, ὡς τὸν ἀπεκάλουν, κατέβαινεν εἰς τὴν ἀγοράν, πάντες, πλοίαρχοι καὶ ναῦται, ἐσηκώνοντο μετὰ σεβασμοῦ ἀπὸ τὴν θέσιν των καὶ ἐσιώπων, ἕως ὅτου ἀπομακρυνθῇ.

Κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν εἶχε σταλῇ στρατὸς πολὺς εἰς Ὕδραν. Ἀλλ' ἡμέραν τινὰ οἱ στρατιῶται ἦλθον εἰς φοβερὰν λογομαχίαν πρὸς τοὺς Ὑδραίους. Οἱ στρατιῶται ὠχυρώθησαν. Οἱ Ὑδραῖοι ἔλαβον τὰ ὅπλα καὶ τὰ ἐν τῷ λιμένι πλοῖα εἶχον ἕτοιμα τὰ πυροβόλα. Ὁ κὺρ Λάζαρος καταβαίνει ἀπὸ τῆς οἰκίας του μόνος καὶ ἔρχεται πρὸς τὸ ἐξηγριωμένον πλῆθος. Ὡς τὸν εἶδον νὰ ἔρχεται, οἱ κραυγάζοντες ἐσιώπησαν καὶ τὸ πλῆθος ἐχωρίσθη εἰς δύο, διὰ νὰ διέλθῃ. Ὁ μέγας προεστὼς ὡμίλησε πρὸς τ' ἀντίπαλα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μέρη καὶ εὐθὺς οἱ τραχεῖς ἐκεῖνοι ὀρεινοὶ καὶ οἱ ναῦται, οἱ ἕτοιμοι πρὸ μικροῦ ν' ἀλληλοσφαγῶσιν, ἔδωκαν τὰς χεῖρας καὶ ἠσπάσθησαν ἀλλήλους δακρύοντες.

Τὸ Μεσολόγγιον εἶχε πέσει. Ἡ Πελοπόννησος, πλὴν ὀλίγων φρουρίων, ἦτο εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ Ἰμβραήμ. Καὶ διεδίδετο ὅτι ὁ τουρκικὸς στόλος θ' ἀποβιβάσῃ στρατὸν πολυάριθμον εἰς Ὕδραν. Τρόμος κατέλαβε πάντας. Ὁ λαὸς συνῆλθε νὰ σκεφθῇ περὶ φυγῆς, προσεκλήθη δὲ καὶ ὁ Κουντουριώτης. Τὸν παρεκάλεσαν νὰ εἴπῃ πρῶτος τὴν γνώμην του, ἀλλ' αὐτὸς ἐκάθητο σιωπῶν. Μετὰ πολλὰς συζητήσεις ἀπεφασίσθη νὰ φύγωσι. Τότε λαβὼν τὸν λόγον εἶπε :

— Κατευόδιον, ἀδελφοί ! Εὔχομαι νὰ εὐτυχήσετε εἰς τὰ ξένα καὶ καλὴν ἀντάμωσιν εἰς τοῦτον ἢ εἰς τὸν ἄλλον κόσμον. Ἐγώ, ἡ οἰκογένειά μου, οἱ συγγενεῖς μου, οἱ πλοίαρχοί μου καὶ αἱ οἰκογένειαι τῶν πλοιάρχων μου θὰ μείνωμεν εἰς τὴν Ὕδραν μας.

Ὅλοι μὲ μίαν φωνὴν ἀνεβόησαν :

— Ὅταν μείνῃς σύ, κανεὶς δὲν φεύγει.

Καὶ πράγματι οὐδεὶς ἔφυγε. Καὶ ἡ Ἑλλὰς ἐσώθη.

Εἰς τὸν ἱερὸν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας Ἀγῶνα ὁ Κουντουριώτης ἀφιέρωσε τὴν μεγάλην ἐκ τριῶν ἑκατομμυρίων χρυσῶν δραχμῶν περιουσίαν του, ἐξοπλίζων πλοῖα καὶ χορηγῶν τροφὰς καὶ πολεμοφόδια εἰς τοὺς ἀγωνιζομένους.

Ὁ ἐπιφανὴς οὗτος ἀνὴρ οὐδέποτε ἠθέλησε νὰ λάβῃ ὑπούργημα, οὐδ' ἀπεδήμησέ ποτε ἐκ τῆς Ὕδρας. Ἐν Ὕδρᾳ ἐπεσκέφθη αὐτὸν ὁ Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος Ἰωάννης Καποδίστριας· ἐν Ὕδρᾳ τρὶς ἐπεσκέφθη αὐτὸν ὁ πρῶτος τῆς Ἑλλάδος βασιλεὺς Ὄθων, ὅστις καὶ ἐτίμησεν αὐτὸν διὰ τοῦ Μεγαλοσταύρου· ἐν Ὕδρᾳ δὲ καὶ ἀπέθανε τὸν Ἰούλιον τοῦ 1852.

Ε. Α. Σῖμος (Κατὰ διασκευὴν)

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐξετίμα τὸν ψεύστην, ὅσα ἄλλα προτερήματα καὶ ἂν εἶχεν.

Ὁ πατὴρ τοῦ Λαζάρου ἀπέθανε δολοφονηθείς. Μετὰ ἔτη ἦλθεν ὁ φονεὺς εἰς Ὕδραν καὶ διὰ τοῦ πνευματικοῦ ἐζήτησε συγχώρησιν παρὰ τοῦ Λαζάρου, ὅστις τὸν συνεχώρησε. Καὶ ὅταν φονεὺς ἐδυστύχησε, τὸν συνέδραμε χρηματικῶς· ὅταν, ἕνεκα ἀσθενείας, δὲν ἠδύνατο νὰ ἐργάζηται, τῷ ἐχορήγησε σύνταξιν· καὶ ὅταν ἀπέθανε, τὸν ἐκήδευσεν ἰδίᾳ δαπάνῃ. Ἓν μόνον εἶχεν ἀπαιτήσει παρ' αὐτοῦ: μηδέποτε νὰ τὸν ἴδῃ. Οὕτω δὲ συνεβίβασε τὸ πρὸς τὴν χριστιανικὴν φιλανθρωπίαν καθῆκον πρὸς τὸ σέβας, τὸ ὁποῖον ὤφειλεν εἰς τὴν μνήμην τοῦ πατρός του.

Τοσαύτη δὲ ἦτο ἡ φήμη τῆς ἐντιμότητος αὐτοῦ, ὥστε, ὅτε οἱ μοναχοὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους, περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς Ἐπαναστάσεως, μετέφερον εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰ κειμήλια τῶν μοναστηρίων, σῴζοντες αὐτὰ ἀπὸ τῶν Τούρκων, εἰς τὸν Κουντουριώτην τὰ παρέδωκαν πρὸς φύλαξιν, χωρὶς νὰ θελήσωσιν οὐδὲ ἀπόδειξιν νὰ λάβωσι.

Καθ' ὑπερβολὴν ἐτίμων τὸν Κουντουριώτην οἱ συμπολῖταί του. Ὅτε ὁ κὺρ Λάζαρος, ὡς τὸν ἀπεκάλουν, κατέβαινεν εἰς τὴν ἀγοράν, πάντες, πλοίαρχοι καὶ ναῦται, ἐσηκώνοντο μετὰ σεβασμοῦ ἀπὸ τὴν θέσιν των καὶ ἐσιώπων, ἕως ὅτου ἀπομακρυνθῇ.

Κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν εἶχε σταλῇ στρατὸς πολὺς εἰς Ὕδραν. Ἀλλ' ἡμέραν τινὰ οἱ στρατιῶται ἦλθον εἰς φοβερὰν λογομαχίαν πρὸς τοὺς Ὑδραίους. Οἱ στρατιῶται ὠχυρώθησαν. Οἱ Ὑδραῖοι ἔλαβον τὰ ὅπλα καὶ τὰ ἐν τῷ λιμένι πλοῖα εἶχον ἕτοιμα τὰ πυροβόλα. Ὁ κὺρ Λάζαρος καταβαίνει ἀπὸ τῆς οἰκίας του μόνος καὶ ἔρχεται πρὸς τὸ ἐξηγριωμένον πλῆθος. Ὡς τὸν εἶδον νὰ ἔρχεται, οἱ κραυγάζοντες ἐσιώπησαν καὶ τὸ πλῆθος ἐχωρίσθη εἰς δύο, διὰ νὰ διέλθῃ. Ὁ μέγας προεστὼς ὡμίλησε πρὸς τ' ἀντίπαλα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μέρη καὶ εὐθὺς οἱ τραχεῖς ἐκεῖνοι ὀρεινοὶ καὶ οἱ ναῦται, οἱ ἕτοιμοι πρὸ μικροῦ ν' ἀλληλοσφαγῶσιν, ἔδωκαν τὰς χεῖρας καὶ ἠσπάσθησαν ἀλλήλους δακρύοντες.

Τὸ Μεσολόγγιον εἶχε πέσει. Ἡ Πελοπόννησος, πλὴν ὀλίγων φρουρίων, ἦτο εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ Ἰμβραήμ. Καὶ διεδίδετο ὅτι ὁ τουρκικὸς στόλος θ' ἀποβιβάσῃ στρατὸν πολυάριθμον εἰς Ὕδραν. Τρόμος κατέλαβε πάντας. Ὁ λαὸς συνῆλθε νὰ σκεφθῇ περὶ φυγῆς, προσεκλήθη δὲ καὶ ὁ Κουντουριώτης. Τὸν παρεκάλεσαν νὰ εἴπῃ πρῶτος τὴν γνώμην του, ἀλλ' αὐτὸς ἐκάθητο σιωπῶν. Μετὰ πολλὰς συζητήσεις ἀπεφασίσθη νὰ φύγωσι. Τότε λαβὼν τὸν λόγον εἶπε :

— Κατευόδιον, ἀδελφοί ! Εὔχομαι νὰ εὐτυχήσετε εἰς τὰ ξένα καὶ καλὴν ἀντάμωσιν εἰς τοῦτον ἢ εἰς τὸν ἄλλον κόσμον. Ἐγώ, ἡ οἰκογένειά μου, οἱ συγγενεῖς μου, οἱ πλοίαρχοί μου καὶ αἱ οἰκογένειαι τῶν πλοιάρχων μου θὰ μείνωμεν εἰς τὴν Ὕδραν μας.

Ὅλοι μὲ μίαν φωνὴν ἀνεβόησαν :

— Ὅταν μείνῃς σύ, κανεὶς δὲν φεύγει.

Καὶ πράγματι οὐδεὶς ἔφυγε. Καὶ ἡ Ἑλλὰς ἐσώθη.

Εἰς τὸν ἱερὸν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας Ἀγῶνα ὁ Κουντουριώτης ἀφιέρωσε τὴν μεγάλην ἐκ τριῶν ἑκατομμυρίων χρυσῶν δραχμῶν περιουσίαν του, ἐξοπλίζων πλοῖα καὶ χορηγῶν τροφὰς καὶ πολεμοφόδια εἰς τοὺς ἀγωνιζομένους.

Ὁ ἐπιφανὴς οὗτος ἀνὴρ οὐδέποτε ἠθέλησε νὰ λάβῃ ὑπούργημα, οὐδ' ἀπεδήμησέ ποτε ἐκ τῆς Ὕδρας. Ἐν Ὕδρᾳ ἐπεσκέφθη αὐτὸν ὁ Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος Ἰωάννης Καποδίστριας· ἐν Ὕδρᾳ τρὶς ἐπεσκέφθη αὐτὸν ὁ πρῶτος τῆς Ἑλλάδος βασιλεὺς Ὄθων, ὅστις καὶ ἐτίμησεν αὐτὸν διὰ τοῦ Μεγαλοσταύρου· ἐν Ὕδρᾳ δὲ καὶ ἀπέθανε τὸν Ἰούλιον τοῦ 1852.

Ε. Α. Σῖμος (Κατὰ διασκευὴν)

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

123. ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΥΓΓΡΟΣ

Ὁ Ἀνδρέας Συγγρὸς κατήγετο ἐκ τῆς Χίου. Ἦτο υἱὸς ἰατροῦ.

Ὁ πατήρ του τὸν προώριζε καὶ τὸν ἀνέτρεφε διὰ νὰ τὸν σπουδάσῃ καὶ νὰ τὸν κάμῃ ἐπιστήμονα. Ἀλλ' ὁ μικρὸς Ἀνδρέας, μαθητὴς τότε τοῦ Γυμνασίου Σύρου, ἔχασκεν ἐπὶ ὥρας ἐμπρὸς εἰς τὰς λίρας τῶν ἀργυραμοιβῶν. Καὶ ἐφλέγετο ἀπὸ τὸν πόθον νὰ γίνῃ ἔμπορος. Ἐχρειάσθησαν χίλια βάσανα, μέσα καὶ παρακλήσεις, διὰ νὰ πεισθῇ ὁ πατήρ του νὰ ἀλλάξῃ ἀπόφασιν. Καὶ ἅμα ἐτελείωσε τὸ Γυμνάσιον, τὸν ἔστειλε «χάριν δοκιμῆς» εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, διὰ νὰ μαθητεύσῃ ἐκεῖ εἰς γραφεῖον ἐμπορικόν.

Ὁ Ἀνδρέας ἦτο μόλις δεκαεξαετής, ὅταν μετέβη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Τὸ ἐμπορικόν, εἰς τὸ ὁποῖον ὑπηρέτει, ἦτο ὑποκατάστημα μιᾶς τῶν μεγαλυτέρων Ἑλληνικῶν ἐμπορικῶν ἑταιρειῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Εἶχε τελειώσει, ὡς εἴπομεν, τὸ Γυμνάσιον. Ἤξευρεν ἀρκετὰ Γαλλικά, ὀλίγα Ἰταλικὰ καὶ Ἀγγλικά. Εἶχε σπουδάσει κατὰ τοὺς μῆνας τῶν διακοπῶν στοιχεῖα διπλογραφίας καὶ λογιστικῆς. Καὶ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν κατώρθωσεν ἐντὸς ἓξ μηνῶν νὰ μάθῃ καὶ τὰ Τουρκικά, τὰ ὁποῖα τοῦ ἐχρειάζοντο διὰ τὴν ἐργασίαν του. Μετὰ ἓν ἔτος, εἰς ἡλικίαν 17 ἐτῶν, ὁ ἁπλοῦς μαθητευόμενος ὠνομάζετο πρῶτος γραμματικὸς καταστιχάριος εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ διευθυντοῦ του, πού ἐλέγετο Δαμιανός. Εἴκοσιν ἐτῶν εἶχεν ἤδη σχηματίσει τὴν ἀρχὴν τῆς περιουσίας του ἀπὸ τὰς οἰκονομίας του καὶ ἀπὸ μικρὰς ἐμπορικὰς πράξεις, τὰς ὁποίας εἶχε τὴν ἄδειαν νὰ κάμνῃ διὰ λογαριασμόν του. Εἶχε τότε ἕως 40.000 φράγκα ἰδικά του. Εἴκοσι δύο ἐτῶν ἔγινε συνέταιρος τῆς μεγάλης ἑταιρείας. Ὁ Δαμιανὸς εἶχεν ἀποθάνει καὶ αὐτὸς ἦτο

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πλέον ὁ διευθυντής. Εἰς ἡλικίαν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἄλλοι μόλις ἀρχίζουν τὸ στάδιόν των, ὁ Ἀνδρέας Συγγρὸς ἦτο ἤδη μεγαλέμπορος.

Ἐπὶ ἔτη ἀκόμη πολλὰ ἐξηκολούθησε νὰ ἐργάζηται μὲ τὸν ἴδιον ζῆλον καὶ μὲ τὴν ἰδίαν ἐπιτυχίαν. Τὸ στάδιόν του ἦτο ὡς κλῖμαξ, τῆς ὁποίας σταθερῶς, ἀσφαλῶς, ἀνέβαινε καθ' ἑκάστην μίαν βαθμίδα. Ποτὲ δὲν ἐστάθη, ποτὲ δὲν ὠπισθοχώρησεν ἀπὸ ἀδυναμίαν. Πάντοτε ἐμπρός, πάντοτε

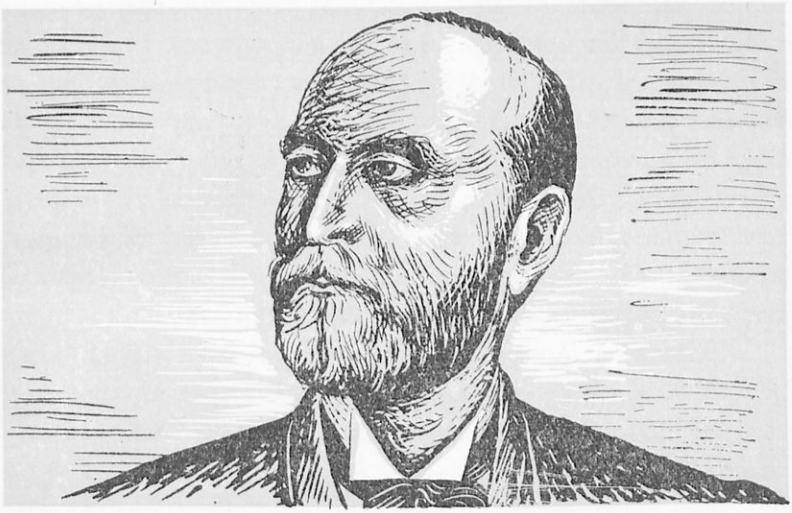

πρὸς τὰ ἐπάνω ! Καὶ οὕτως ἔφθασεν εἰς τὴν κορυφήν.

Ὁ Ἀνδρέας Συγγρὸς ὡς σύμβολον τῆς ζωῆς του εἶχε νὰ κάμνῃ πάντοτε τὸ καλόν. Τὰς πολυαρίθμους δὲ εὐεργεσίας του συνέχισεν ὁ μέγας εὐεργέτης καὶ μετὰ θάνατον, διὰ τῆς διαθήκης του, ἡ ὁποία δικαίως ἐπωνομάσθη « ποίημα εὐποιίας ». Διὰ τοῦτο ὀλίγων πλουσίων τὸ ὄνομα παραμένει τόσον λατρευτὸν καὶ εὐλογητόν, ὅσον τὸ ὄνομα τοῦ Ἀνδρέου Συγγροῦ.

Γρηγόριος Ξενόπουλος (Διασκευή)

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Δ.' ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ

124. ΗΡΩΙΔΗΣ Ο ΑΤΤΙΚΟΣ

Ὁ Ἡρῴδης ἐφημίζετο ὡς ἀπόγονος ἐνδόξων προγόνων, ὁ δὲ οἶκός του ἔγινεν ὀνομαστὸς ἀφ' ὅτου ὁ πατήρ του, ὁ Ἰούλιος Ἀττικός, ἀνεῦρε κατὰ τύχην ἀμέτρητον θησαυρὸν εἰς μίαν οἰκίαν του. Μετὰ τὸν γάμον δὲ αὐτοῦ ηὔξησεν ἀκόμη περισσότερον τὴν περιουσίαν του διὰ τῆς μεγάλης προικός, τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ἀπὸ τὴν σύζυγόν του. Εὐηργέτησε πολυειδῶς τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων, ἀποθανὼν δὲ ἀφῆκε διὰ διαθήκης εἰς ἕνα ἕκαστον τῶν συμπολιτῶν του ἐτήσιον κληροδότημα μιᾶς μνᾶς. Ἡ μνᾶ εἶχεν ἑκατὸν δραχμὰς Ἀττικάς· ὥστε, ἂν ὑπολογίσωμεν τὸν πληθυσμὸν τῆς πόλεως κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰς 6.000, τὸ ποσὸν ποὺ θὰ ἐπληρώνετο εἰς τοὺς συμπολίτας του κατ' ἔτος ἦτο ὑπέρογκον, ἀνερχόμενον εἰς 600.000 Ἀττικῶν δραχμῶν.

Ἐφρόντισε ἰδιαιτέρως διὰ τὴν ἀνατροφὴν τοῦ υἱοῦ του Ἡρῴδου καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἐκάλεσε μὲ μεγάλους μισθοὺς τοὺς ἐνδοξοτάτους ἀπὸ τοὺς τότε διδασκάλους, ρήτορας καὶ φιλοσόφους. Καὶ ὁ μαθητὴς πράγματι ἔγινε εἷς τῶν περιφημοτέρων ρητόρων καὶ φιλοσόφων.

Ἐνῷ ἀκόμη ἔζη ὁ πατήρ του, ὁ Ἡρῴδης, εἰς ἡλικίαν εἴκοσι πέντε ἐτῶν, διωρίσθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ διοικητὴς τῶν ἐλευθέρων πόλεων τῆς Ἀσίας. Βλέπων δὲ ὅτι ἡ πόλις τῆς Τρῳάδος ἐστερεῖτο ὕδατος, ἐζήτησε καὶ ἔλαβε παρὰ τοῦ βασιλέως ἑξακόσια τάλαντα διὰ τὴν κατασκευὴν νέου ὑδραγωγείου. Ἀλλὰ τὸ ἔργον, διὰ νὰ συμπληρωθῇ, ἐχρειάζετο ἄλλα ἑκατὸν τάλαντα, οἱ δὲ ἄλλοι διοικηταὶ τῆς Ἀσίας δὲν ἠθέλησαν νὰ συμπληρώσουν τὸ ποσὸν τοῦτο, λέγοντες ὅτι εἶναι ἄδικον νὰ δαπανῶνται τὰ εἰσοδήματα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πεντακοσίων πόλεων εἰς τὰς κρήνας μιᾶς καὶ μόνης πόλεως. Καὶ τότε ὁ γενναῖος πατὴρ τοῦ Ἡρῴδου ἐχορήγησεν ἐξ ἰδίων τὸ ἐπὶ πλέον ἐκεῖνο τῆς δαπάνης.

Ὁ Ἡρῴδης μετὰ ταῦτα ἔλαβε καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ ὑπάτου, κατὰ τὸ ἔτος 143, ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀντωνίνου τοῦ Εὐσεβοῦς. Διότι, καθὼς οἱ Ῥωμαῖοι αὐτοκράτορες ἐλάμβανον τὰ μέγιστα πολλάκις ἀξιώματα τῶν Ἀθηνῶν, οὕτω συνέβαινε καὶ Ἕλληνες, ἰδίως Ἀθηναῖοι, νὰ διορίζωνται ὕπατοι τῆς ὅλης αὐτοκρατορίας.

Ἀλλὰ τὸν πλεῖστον χρόνον τῆς ζωῆς του ὁ Ἡρῴδης παρέμεινεν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ εἰς τὰς λαμπρὰς ἐπαύλεις, τὰς ὁποίας εἶχεν εἰς τὰ περίχωρα τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἰδίως εἰς τὸν Μαραθῶνα. Ἐκεῖνο ὅμως, τὸ ὁποῖον κατέστησεν ἀθάνατον τὸ ὄνομα τοῦ Ἡρῴδου, εἶναι τὰ πολυάριθμα οἰκοδομήματα καὶ ἄλλα κτίρια, μὲ τὰ ὁποῖα ἐκόσμησε τὰς Ἀθήνας καὶ ὁλόκληρον τὴν Ἑλλάδα καὶ διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν ὁποίων ἐξώδευσεν ἀμύθητα ποσά.

Κατεσκεύασεν ἐντὸς τεσσάρων ἐτῶν τὸ λαμπρὸν ἐκ λίθου Πεντελησίου στάδιον, πλησίον τοῦ Ἰλισοῦ, ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ ὁποίου ὁ μέγας ἐθνικὸς εὐεργέτης Γεώργιος Ἀβέρωφ ἔκτισε τὸ σημερινὸν στάδιον τῷ 1896, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων. Ἦτο μήκους ἑξακοσίων ποδῶν καὶ ἠδύνατο νὰ περιλάβῃ ὁλόκληρον τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων. Οἱ συμπολῖταί του Ἀθηναῖοι ἐθαύμασαν τὸ ἔργον καὶ παρετήρησαν ὅτι ὀρθῶς πράγματι ἐπωνομάσθη Παναθηναϊκόν.

Ὁ Ἡρῴδης ἐσκέπτετο ὅτι τὸ νὰ ἐξοδεύῃ τὰ χρήματά του εἰς κατασκευὴν ἔργων, τὰ ὁποῖα ἐκόσμουν τὰς πόλεις καὶ ἔτρεφον τοὺς ἐργαζομένους, ἦτο προτιμότερον ἀπὸ τοῦ νὰ τρέφῃ τοὺς ἀργοὺς συμπολίτας του.

Ὁ Ἡρῴδης ἀφιέρωσεν εἰς τὴν μνήμην τῆς συζύγου

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

του Ρηγίλλης θέατρον, τὸ ὁποῖον ἐκτίσθη καθ' ὁλοκληρίαν ἀπὸ κέδρον, ὅμοιον τοῦ ὁποίου δυσκόλως ἠδύνατο νὰ εὑρεθῇ εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Ἐκτὸς τούτου, ἔκτισεν Ὠδεῖον, κείμενον εἰς τὰς νοτιοδυτικὰς ὑπωρείας τῆς Ἀκροπόλεως, τὸ ὀνομαζόμενον Ὠδεῖον Ἡρῴδου τοῦ Ἀττικοῦ. Ἔκτισεν ἐπίσης θέατρον εἰς τὴν Κόρινθον, ἐχορήγησε πλούσια ἀναθήματα καὶ κοσμήματα εἰς τὸν ἐπὶ τοῦ Ἰσθμοῦ ναὸν τοῦ Ποσειδῶνος καὶ κατεσκεύασε λουτρὰ εἰς τὰς Θερμοπύλας.

Ἡ Ἰταλία, ἡ Ἤπειρος, ἡ Θεσσαλία, ἡ Εὔβοια, ἡ Βοιωτία, ἡ Πελοπόννησος ἔτυχον παρ' αὐτοῦ πολλῶν εὐεργεσιῶν. Αἱ δὲ Ἑλληνίδες πόλεις ἐνταῦθα καὶ εἰς τὴν Ἀσίαν ἐξεδήλωσαν τὴν εὐγνωμοσύνην των πρὸς αὐτὸν εἰς πολλὰς ἐπιγραφὰς καὶ τὸν ἀπεκάλεσαν προστάτην καὶ εὐεργέτην.

Ὁ Ἡρῴδης ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 76 ἐτῶν, εἰς τὸν Μαραθῶνα, καὶ ἐκηδεύθη πανηγυρικῶς ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων εἰς τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἱδρυθὲν Παναθηναϊκὸν στάδιον.

Κ. Παπαρρηγόπουλος (Διασκευή)

125. ΑΙ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ

Τὸ ἄρθρον 60 τοῦ νόμου, ὁ ὁποῖος προστατεύει τὰς ἀρχαιότητας, διατάσσει: «Ὅλαι αἱ ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος ἀρχαιότητες, ὡς ἔργα τῶν προγόνων τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, θεωροῦνται κτῆμα ἐθνικὸν ὅλων τῶν Ἑλλήνων ἐν γένει».

Εἶναι λοιπὸν καθῆκον ἐξαιρετικὸν ὅλων ἡμῶν νὰ προφυλάσσωμεν καὶ προστατεύωμεν τὰς ἀρχαιότητας, αἱ ὁποῖαι εἶναι σῳζόμενα κειμήλια τοῦ βίου τῶν προγόνων μας. Διότι οἱ πρόγονοι ἡμῶν ἦσαν ὁ εὐγενέστατος λαὸς τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἐδώρησαν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους τὸ φῶς, τὸ ὁποῖον καθοδηγεῖ σήμερον τὸν κόσμον.

Κειμήλια τῶν προγόνων μας εἶναι οἱ ἠρειπωμένοι

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ναοί των, τὰ ἀγάλματα, οἱ τάφοι, οἱ ἐνεπίγραφοι λίθοι, τὰ ἀγγεῖα, τὰ ἀντικείμενα τὰ ὁποῖα στολίζουν τοὺς τάφους των, καὶ πᾶν ἐν γένει ἔργον τέχνης. Πάντα ταῦτα ἐξῆλθον ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν προγόνων μας. Καὶ δι' αὐτὸ πρέπει νὰ εἶναι δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας ἱερά, προσφιλῆ καὶ πολύτιμα. Εἶναι ἱερὰ ὡς μία οἰκογενειακὴ εἰκών, τὴν ὁποίαν ἔχομεν ἀπὸ γενεῶν παρὰ τῶν πατέρων μας.

Θὰ τὴν παρεδίδετε ποτὲ τὴν εἰκόνα ἐκείνην εἰς ξένον; Θὰ ἐδέχεσθε νὰ τὴν ἐμπορευθῆτε καὶ νὰ τὴν πωλήσητε ποτὲ τὴν εἰκόνα αὐτήν; Ὄχι βέβαια! Ἡ εἰκὼν αὕτη θὰ μένῃ πάντοτε ἱερὸν κειμήλιον τῆς οἰκογενείας. Ὁποιονδήποτε τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας καὶ ἂν τὴν κατέχῃ, ἀνήκει εἰς ὅλην τὴν οἰκογένειαν. Διότι μὲ τὴν εἰκόνα αὐτὴν μετεδόθη εἰς ἡμᾶς ὡς κληρονομία ἡ εὐλογία τῶν γενεῶν τῶν προπατόρων μας.

Τοιαῦτα εἶναι καὶ τὰ κειμήλια τῶν προγόνων μας. Δι' αὐτῶν μετεβίβασαν εἰς ἡμᾶς τὸ φῶς τῆς δόξης των καὶ τὴν εὐλογίαν των. Διότι τὸ ἀθάνατον πνεῦμά των ἐχάρισεν εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀπογόνους των καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ μᾶς χαρίζῃ διὰ μέσων τῶν αἰώνων τὴν προστασίαν του. Δι' αὐτῶν μᾶς ἀφῆκαν ὡς κληρονομίαν δύναμιν, ἡ ὁποία εἶναι ἀνωτέρα τῶν ὅπλων μας καὶ τῶν βραχιόνων μας.

Τὴν βοήθειαν, τὴν ὁποίαν προσέφερον οἱ φιλελληνικοὶ λαοὶ εἰς τὸν ἀγῶνα τῶν πατέρων μας, εἰς τὴν μνήμην τῶν προγόνων μας τὴν προσέφερον. Εἰς τὰς ναυμαχίας τοῦ ἀγῶνος τῶν πατέρων μας, τῆς Ἐρεσοῦ, τῆς Σάμου, τῶν Πατρῶν, τοῦ Ναυπλίου, ἐξύμνει ἡ παγκόσμιος ποίησις τὴν Σαλαμῖνα καὶ τὸ Ἀρτεμίσιον. Εἰς τὰς μάχας τῆς Ἀμπλιανης, τῆς Γραβιᾶς, τῶν Δερβενακίων ἐνεθυμεῖτο τὰς μάχας τοῦ Μαραθῶνος καὶ τῶν Πλαταιῶν.

Οἱ παλαιοὶ ἡμῶν πρόγονοι ἐμάχοντο καὶ αὐτοί, ἀό-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ρατοι, εἰς τὴν πρώτην γραμμήν, εἰς τὰς τάξεις τῶν πατέρων μας, διότι προέβαλλον ὑπὲρ αὐτῶν λάμπουσαν ἀσπίδα τὴν δόξαν των.

Διὰ τοῦτο πᾶν ὅ,τι ἀπομένει ἀπὸ τὸν βίον τῶν προγόνων μας, πρέπει νὰ εἶναι δι' ἡμᾶς ἱερὸν καὶ ἅγιον, ὅπως τὰ ἱερὰ σκεύη εἰς τοὺς ναούς. Τὰ εἰς τὰ μουσεῖα τοῦ Ἔθνους ἀρχαῖα κειμήλια ἀνήκουν ἐξ ἴσου εἰς ὅλους τοὺς Ἕλληνας. Δύναται λοιπὸν κανεὶς νὰ φανταθῇ ἱερώτερον καθῆκον τῆς Ἑλληνικῆς φιλοπατρίας ἀπὸ τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὰ ἀρχαῖα κειμήλια ; Δὲν πρέπει ὅλοι οἱ πολῖται νὰ ἀγρυπνοῦν ἐπ' αὐτῶν ;

Ὁ τυμβωρύχος, ἐκεῖνος δηλαδὴ ὁ ὁποῖος ἀνασκάπτει κρυφίως ἀρχαίους τάφους καὶ σχίζει τὰ στέρνα τῆς γῆς διὰ νὰ ἀνεύρῃ καὶ κλέψῃ ἀρχαῖα κειμήλια, ὁμοιάζει μὲ τὸν ἱερόσυλον, ὁ ὁποῖος θραύει τὴν θύραν τοῦ ναοῦ διὰ νὰ κλέψῃ τὰ ἱερὰ σκεύη. Ὁ πωλῶν κρυφίως εἰς ξένους ἀρχαῖα κειμήλια ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ Κράτους, ὁ ἀρχαιοκάπηλος, ὅπως λέγεται, εἶναι ἐξ ἴσου ἔνοχος. Ὅσοι καταστρέφουν ἢ ρυπαίνουν τὰ ἀρχαῖα μάρμαρα τῆς προγονικῆς δόξης εἶναι ἐξ ἴσου ἔνοχοι. Ὁμοιάζουν πρὸς τοὺς ἀγρίους ἐκείνους τυράννους τῶν χρόνων τῆς δουλείας, οἱ ὁποῖοι εἰσήρχοντο εἰς τοὺς ναούς μας, ὕβριζον τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν, ἐρρύπαινον τὰς ἁγίας εἰκόνας καὶ ἐξώρυσσον τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἁγίων.

Ὅλοι αὐτοὶ εἶναι ἐχθροὶ τοῦ Ἔθνους. Οἱ πολῖται, εἰς τοὺς ὁποίους, ὡς μέλη τοῦ Ἔθνους, ἀνήκουν αἱ ἀρχαιότητες, ἄγρυπνοι φύλακες τούτων, ὀφείλουν νὰ καταγγέλλουν εἰς τὰς ἀρχὰς τοὺς ἐχθροὺς τούτους τοῦ Ἔθνους διὰ τὰς πράξεις των, ὡς τὰ βαρύτερα κατὰ τῆς Πατρίδος ἐγκλήματα.

Ἐμμανουὴλ Λυκούδης (Κατὰ διασκευὴν)

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

126. Ο ΑΡΧΙΜΗΔΗΣ

Ὁ μέγας οὗτος μαθηματικὸς καὶ μηχανικὸς τῆς ἀρχαιότητος ἐγεννήθη εἰς τὰς Συρακούσας τῆς Σικελίας κατὰ τὸ 287 π.Χ. Κατήγετο ἀπὸ πλουσίαν καὶ βασιλικὴν οἰκογένειαν καὶ ἦτο συγγενὴς τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν Ἱέρωνος. Νέος μετέβη εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὅπου ἔμεινε πολὺν χρόνον καὶ ἐκεῖ συνεπλήρωσε τὰς μαθηματικὰς γνώσεις του. Μετὰ ταῦτα ἐπέστρεψεν εἰς τὰς Συρακούσας καὶ ἐγκατεστάθη εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ συγγενοῦς του Ἱέρωνος.

Ὁ Ἱέρων ἐτίμα τὸν Ἀρχιμήδην καὶ προσέφερεν εἰς αὐτὸν τὰ μέσα βίου ἀνέτου. Ἀλλ' ἡ ἐπιστήμη ἦτο ἡ μόνη ἀπόλαυσις τοῦ σοφοῦ ἀνδρός. Ἀνακαλύψεις ἔξοχοι ἐδόξασαν τὸ ὄνομά του.

Εἶχε κατασκευάσει πλῆθος ὀργάνων. Μὲ τὴν βοήθειαν μοχλῶν καὶ τροχαλιῶν ηὔξανε καταπληκτικῶς τὸ ἀποτέλεσμα τῆς κινητηρίου δυνάμεως. Καὶ δι' αὐτῶν διὰ μετρίας ἐνεργείας ἐνίκα ὑπερμεγέθεις ἀντιστάσεις.

Ὁ Ἀρχιμήδης εἶπε κάποτε εἰς τὸν Ἱέρωνα ὅτι μὲ ἀσήμαντον σχεδὸν δύναμιν ἠδύνατο νὰ σηκώσῃ φορτίον βάρους ὅσον ἤθελε φαντασθῇ μεγάλου. « Δός μοι πᾶ στῶ καὶ τὰν γᾶν κινήσω», ἔλεγεν εἰς τὸν Ἱέρωνα. Δηλαδὴ « δός μου τόπον νὰ σταθῶ καὶ θὰ κινήσω τὴν γῆν ». Ἐκεῖνος ἐζήτησε τότε ἀπὸ τὸν Ἀρχιμήδην νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων του μὲ ἓν πείραμα. Τὸν ἐκάλεσε νὰ κινήσῃ μέγιστον βάρος διὰ μικρᾶς δυνάμεως. Ὁ Ἀρχιμήδης ἐδέχθη τὴν πρότασιν καὶ ἰδοὺ πῶς :

Ὁ Ἱέρων διετήρει εἰς τὸν λιμένα τῶν Συρακουσῶν πλοῖα βάρους πολλῶν τόννων. Ὁ μαθηματικὸς ἐξέλεξεν ἐξ αὐτῶν τὸ βαρύτερον καὶ τὸ ἔσυρεν εἰς τὴν ξηράν, ἀλλὰ μὲ πολὺν κόπον καὶ μὲ τὴν βοήθειαν πολλῶν χειρῶν. Κατόπιν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

διέταξε νὰ θέσουν εἰς αὐτὸ τὸ φορτίον καὶ τόσους ἄνδρας, ὅσους ἠδύνατο νὰ περιλάβῃ. Τότε, ἀφοῦ ἐκάθισεν εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ πλοίου τούτου, ἔσυρε διὰ μόνης τῆς χειρὸς ἡσύχως τὸ ἄκρον τῆς μηχανῆς μὲ πολλὰς τροχαλίας. Καὶ ἔφερε τὸ πλοῖον πρὸς τὸ μέρος του. Ἀπὸ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὁ λαὸς τῶν Συρακουσῶν δὲν εἶχε καμμίαν ἀμφιβολίαν περὶ τῆς ἐπιστήμης τοῦ σοφοῦ μηχανικοῦ.

Εἰς τὸν Ἀρχιμήδην ἀνήκει ἡ ἀνακάλυψις τῆς ἀρχῆς, καθ' ἣν « πᾶν σῶμα βυθιζόμενον εἰς ὑγρὸν χάνει τόσον βάρος, ὅσον εἶναι τὸ βάρος τοῦ ὑγροῦ, τὸ ὁποῖον ἐκτοπίζει ».

Τὴν ἀνακάλυψιν αὐτὴν ἔκαμεν ὡς ἑξῆς :

Ὁ Ἱέρων εἶχε παραδώσει εἰς χρυσοχόον ποσότητα χρυσοῦ διὰ νὰ τοῦ κατασκευάσῃ ἕνα στέφανον. Ὁ χρυσοχόος ἀφῆρεσε μέρος τοῦ χρυσοῦ καὶ τὸ ἀντικατέστησε μὲ ἄργυρον ἴσου βάρους. Οὕτω κατεσκεύασε στέφανον, ὁ ὁποῖος δὲν ἦτο ἐκ καθαροῦ χρυσοῦ, ἀλλὰ ἦτο μεῖγμα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου. Ὁ Ἱέρων ὑπώπτευσε τὴν ἀπάτην. Δὲν ἤθελεν ὅμως νὰ χαλάσῃ τὸν στέφανον, διότι ἦτο ἀριστούργημα τέχνης. Προέτεινε λοιπὸν εἰς τοὺς φυσικοὺς καὶ μαθηματικοὺς νὰ λύσουν τὸ ἑξῆς πρόβλημα : « Χωρὶς νὰ πάθῃ τίποτε ὁ στέφανος, νὰ εὑρεθῇ ἂν εἶναι κατεσκευασμένος ἀπὸ καθαρὸν χρυσὸν ἢ εἶναι μεῖγμα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου. Καὶ ἂν εἶναι μεῖγμα, νὰ εὑρεθῇ ἡ ποσότης τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου ».

Τὸ πρόβλημα τοῦτο ἦτο παίγνιον διὰ τὸν Ἀρχιμήδην. Ἐζύγισε τὸν στέφανον ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ ὕδατος. Παρετήρησεν ὅτι ἔχανεν ἀπὸ τὸ βάρος του μέρος, τὸ ὁποῖον ἀντεστοίχει ὄχι εἰς καθαρὸν χρυσόν, ἀλλὰ εἰς τὴν ἀναλογίαν τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, ποὺ ἀνεμείχθησαν. Διότι τὰ μέταλλα αὐτά, ὁ χρυσὸς καὶ ὁ ἄργυρος, ἔχουν διάφορον βάρος εἰς ἴσον ὄγκον.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος αὐτοῦ εὗρεν ὁ Ἀρχιμήδης, ὅταν εὑρίσκετο εἰς τὸ λουτρόν. Καὶ ἡ παράδοσις ἀναφέρει ὅτι τόσον πολὺ ἐνεθουσιάσθη ἀπὸ τὴν λύσιν αὐτήν, ὥστε ἐξῆλθε γυμνὸς ἀπὸ τὸ λουτρὸν καὶ ἔτρεχεν εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν Συρακουσῶν φωνάζων : « Εὕρηκα! Εὕρηκα! ».

Ὁ Ἀρχιμήδης ἐφονεύθη τῷ 212 π. Χ. ὑπὸ Ρωμαίου στρατιώτου. Οἱ Ρωμαῖοι τότε ἐκυρίευσαν αἰφνιδίως τὰς Συρακούσας καὶ διέταξαν γενικὴν σφαγὴν τῶν κατοίκων. Ὁ Ἀρχιμήδης ἐκάθητο εἰς τὴν δημοσίαν πλατεῖαν καὶ παρετήρει τὰ γεωμετρικὰ σχήματα καὶ τοὺς κύκλους, τὰ ὁποῖα εἶχε χαράξει ἐπὶ τῆς ἄμμου, ὅτε ὁ Ρωμαῖος στρατιώτης ὥρμησεν ἐναντίον του. Ὁ Ἀρχιμήδης τόσον ἦτο προσηλωμένος εἰς τὰ σχέδιά του, ὥστε ἐφώναξε : « Μή μου τοὺς κύκλους τάρασσε ! ». Ὁ στρατιώτης ὕψωσε τὸ ξίφος καὶ τὸν ἐφόνευσε, παρὰ τὴν ρητὴν διαταγὴν τοῦ στρατηγοῦ, ὅπως μὴ φονευθῇ ὁ Ἀρχιμήδης.

(Κατὰ διασκευὴν)

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ε'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΝ ΤΩΝ ΛΑΩΝ

127. ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ (Ο.Η.Ε.)

Ἐπὶ ἓξ ἔτη περίπου αἱματοκυλίετο ἡ ἀνθρωπότης κατὰ τὸν τελευταῖον δεύτερον παγκόσμιον πόλεμον. Ἀνυπολόγιστοι εἶναι αἱ ζημίαι καὶ αἱ καταστροφαὶ δι' ὅλα τὰ Κράτη, ὅσα ἔλαβον μέρος εἰς αὐτόν.

Πόλεις καὶ χωρία μὲ τὰς οἰκίας, τὰ μεγάλα δημόσια οἰκοδομήματα, τοὺς ναούς, τὰ διδακτήρια, τὰ ἐργοστάσια μετεβλήθησαν ἐκ τῶν βομβαρδισμῶν εἰς σωροὺς ἐρειπίων. Ἀτμομηχαναί, ἐπιβατηγὰ καὶ φορτηγὰ σιδηροδρομικὰ βαγόνια κατεστράφησαν ἢ παρεδόθησαν εἰς τὸ πῦρ. Σιδηροδρομικαὶ γέφυραι ἀνετινάχθησαν. Δρόμοι ἀνεσκάφησαν. Λιμένες κατεχώσθησαν μὲ πλοῖα βυθισμένα ἐντὸς αὐτῶν. Βουνὰ καὶ λόφοι ἀπεγυμνώθησαν ἀπὸ τὸ πράσινον. Τὰ ζῷα, τὰ ὁποῖα βοηθοῦν τὸν ἄνθρωπον εἰς τὰς ἐργασίας του ἢ χρησιμεύουν ὡς τροφή του, σιγὰ σιγὰ ἠφανίσθησαν.

Ἑκατομμύρια εἶναι οἱ στρατιῶται, οἵτινες ἐφονεύθησαν εἰς τὰς μάχας ἢ ἀπέθανον ἀπὸ τὰς κακουχίας, τὸ ψῦχος, τὴν πεῖναν, τὰς στερήσεις. Πολλοὶ ἠκρωτηριάσθησαν καὶ ἔμειναν ἀνάπηροι, χωρὶς νὰ δύνανται νὰ ἐργασθοῦν.

Ἀλλ' ἐκτὸς τῶν ὑλικῶν, ἡ ἀνθρωπότης εἶχε καὶ μεγάλας ἠθικὰς ζημίας. Ἐμειώθη ἡ ἀξία, τὴν ὁποίαν ἔχει ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου. Ἐχαλαρώθη ὁ σεβασμὸς τοῦ πολίτου πρὸς τὸν νόμον, ὁ σεβασμὸς τῶν παιδιῶν πρὸς τοὺς γονεῖς, τοὺς διδασκάλους καὶ τοὺς ἡλικιωμένους ἀνθρώπους. Ἐκλονίσθησαν τὰ θεμέλια τῆς οἰκογενείας. Ἐκλονίσθη ἡ ἐντιμότης, ἡ φιλαλήθεια, ἡ δικαιοσύνη, ἡ φιλία. Εἰς τὴν ψυχὴν τῶν ἀνθρώπων ἐνεφώλευσε τὸ ψεῦδος, ἡ ἀπάτη, τὸ μῖσος καὶ ἡ δίψα τῆς καταστροφῆς.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἡ φρίκη τοῦ πολέμου μὲ τὰς μεγάλας καὶ ἀνυπολογίστους ζημίας καὶ καταστροφὰς συνεκίνησε ὅλους τοὺς λαοὺς τῆς γῆς.

Διὰ τοῦτο, ἀντιπρόσωποι 51 Ἐθνῶν συνῆλθον, κατ' ἐντολὴν τῶν Κυβερνήσεών των, κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1945 εἰς τὸν Ἅγιον Φραγκῖσκον τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἑνωθοῦν αἱ δυνάμεις τῶν Ἐθνῶν τούτων, διὰ νὰ δημιουργηθῇ μία Παγκοσμία Ὀργάνωσις, μὲ σκοπὸν νὰ ἐξαφασφαλισθῇ εἰς τὸ μέλλον ἡ εἰρήνη τοῦ κόσμου.

Πρὸς τοῦτο ὑπέγραψαν οἱ ἀντιπρόσωποι οὗτοι τὸν Καταστατικὸν Χάρτην, ὅστις ἐρρύθμισε τὸν Ὀργανισμὸν τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν (Ο.Η.Ε.). Κατὰ δὲ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1945 ὁ Ο.Η.Ε. ἔκαμεν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν του. Συνῆλθον δηλαδὴ οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν εἰς συνέλευσιν καὶ ἤρχισαν νὰ συζητοῦν πῶς θὰ λυθοῦν τὰ διεθνῆ ζητήματα μὲ εἰρηνικὰ μέσα.

Ἰδοὺ τί ἐκήρυξαν τὰ Ἡνωμένα Ἔθνη εἰς ὅλον τὸν κόσμον μὲ τὴν κοινήν των συμφωνίαν, τὴν ὁποίαν ὑπέγραψαν οἱ ἀντιπρόσωποί των :

Ἡμεῖς οἱ λαοὶ τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν ἀπεφασίσαμεν νὰ ἐπιδιώξωμεν μὲ κοινὰς προσπαθείας τὰ ἑξῆς :

—Νὰ διαφυλάξωμεν τὰς μελλούσας γενεὰς ἀπὸ τὴν κατάραν τοῦ πολέμου, ὁ ὁποῖος δύο φορὰς ἐντὸς μιᾶς γενεᾶς ἐπροξένησεν ἀνεκδιήγητον δυστυχίαν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα.

—Νὰ βοηθήσωμεν νὰ διατηρηθῇ ἡ Δικαιοσύνη καὶ ὁ σεβασμὸς πρὸς τὰς ὑποχρεώσεις μας, τὰς ὁποίας ἀναλαμβάνομεν μὲ διεθνεῖς συμβάσεις.

—Νὰ προαγάγωμεν τὴν κοινωνικὴν πρόοδον καὶ νὰ δημιουργήσωμεν καλυτέρους ὅρους ζωῆς μὲ μεγαλυτέραν ἐλευθερίαν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν αὐτὰ εἴμεθα ἀποφασισμένοι :

—Νὰ ἐπιδείξωμεν ἀνοχὴν καὶ νὰ ζήσωμεν ὁμοῦ ἐν εἰρήνῃ ὡς καλοὶ γείτονες.

—Νὰ ἑνώσωμεν τὰς δυνάμεις μας διὰ νὰ διατηρήσωμεν τὴν διεθνῆ εἰρήνην καὶ ἀσφάλειαν.

—Νὰ ἀποφύγωμεν πολέμους καὶ νὰ μὴ χρησιμοποιήσωμεν ἔνοπλον δύναμιν παρὰ μόνον εἰς τὴν περίπτωσιν κοινοῦ συμφέροντος.

Ἡ ἵδρυσις τοῦ Ο.Η.Ε. καὶ αἱ ἀρχαί, τὰς ὁποίας ἐκήρυξε, μᾶς ὑπενθυμίζουν τὴν ἱστορίαν τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν Ἀμφικτιονιῶν, αἱ ὁποῖαι ἐπεδίωξαν νὰ ἐξασφαλίσουν διὰ τῆς ἑνώσεως γειτονικῶν πόλεων τὰ κοινά των συμφέροντα. Μᾶς ὑπενθυμίζουν ἀκόμη τὴν ἀπόπειραν τοῦ Περικλέους νὰ συγκροτήσῃ Πανελλήνιον συνέδριον εἰς τὰς Ἀθήνας, διὰ νὰ συζητηθῇ πῶς θὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ εἰρήνη καὶ ἡ ἐλευθερία τῶν θαλασσῶν.

Τὰ 51 Ἔθνη, τὰ ὁποῖα ὑπέγραψαν εἰς Ἅγιον Φραγκῖσκον τῆς Ἀμερικῆς τὴν κοινὴν συμφωνίαν καὶ ἐπεκύρωσαν αὐτήν, εἶναι τὰ ἑξῆς :

Αἴγυπτος
Αἰθιοπία
Ἀϊτὴ
Ἀργεντινὴ
Αὐστραλία
Βέλγιον
Βενεζουέλα
Βολιβία
Βραζιλία
Γαλλία
Γιουγκοσλαβία
Γουατεμάλα
Δανία
Δομινικανὴ Δημοκρατία
Ἑλλὰς
Ἕνωσις Ρωσικῶν Σοβιετικῶν Δημοκρατιῶν
Ἡν. Πολιτεῖαι Β.Ἀμερικῆς
Ἰνδίαι
Ἰρὰκ
Ἰρὰν
Ἰσημερινὸς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Καναδᾶς	Ὁλλανδία
Κίνα	Οὐκρανία
Κολομβία	Οὐραγουάη
Κόστα - Ρίκα	Παναμᾶς
Κούβα	Παραγουάη
Λευκορωσία	Περοῦ
Λίβανος	Πολωνία
Λιβερία	Σαλβαντὸρ
Λουξεμβοῦργον	Σαουδικὴ Ἀραβία
Μεγάλη Βρεττανία	Συρία
Μεξικὸν	Τουρκία
Νέα Ζηλανδία	Τσεχοσλοβακία
Νικαράγουα	Φιλιππῖναι
Νορβηγία	Χιλὴ
Νοτιοαφρικανικὴ Ἕνωσις	Χονδούρα

Ἡ Ἑλλὰς εἶναι ἐκ τῶν ἱδρυτικῶν μελῶν τοῦ Ο.Η.Ε. καὶ ἑορτάζει κατ' ἔτος τὴν 24ην Ὀκτωβρίου ὡς ἡμέραν τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν. Εἰς τὰ σχολεῖα γίνονται ὁμιλίαι ὑπὸ τῶν διδασκάλων πρὸς τοὺς μαθητὰς διὰ τοὺς σκοποὺς, τοὺς ὁποίους ἔχει ὁ Ο.Η.Ε., πῶς δηλονότι θὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ εἰρήνη εἰς τὸν κόσμον καὶ θὰ εὐτυχήσῃ ἡ ἀνθρωπότης.

Θεόδωρος Παρασκευόπουλος

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

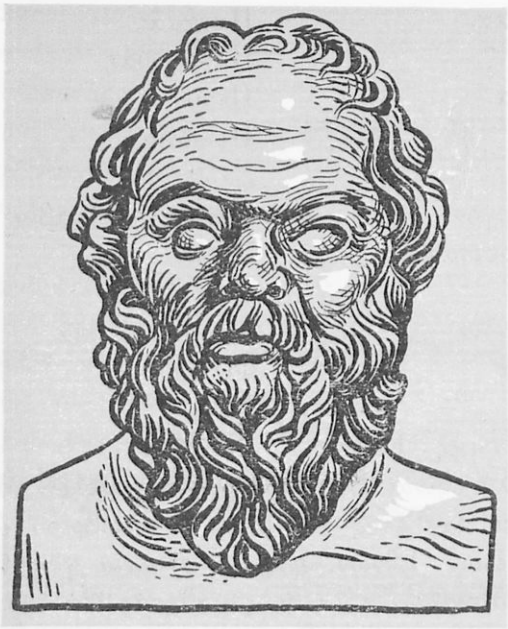

128. Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

Ὁ σοφώτατος Σωκράτης ἰδού τί ἔλεγε διὰ τὴν γεωργίαν :

Καὶ οἱ πτωχοὶ καὶ οἱ πλούσιοι δύνανται νὰ ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, διότι ὄχι μόνον φέρει πλοῦτον, ἀλλ' εἶναι συγχρόνως εὐχάριστος καὶ διασκεδαστική. Μᾶς συνηθίζει νὰ ὑπομένωμεν καὶ τοὺς κόπους καὶ τὸ ψῦχος καὶ τὴν θερμότητα, νὰ σηκωνώμεθα πρωὶ καὶ νὰ περιπατῶμεν πολύ. Τοιουτοτρόπως ἐνδυναμώνει τὸ σῶμα καὶ μᾶς καθιστᾷ ὑγιεῖς, εὐρώστους καὶ ἱκανοὺς πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς ἀγαπητῆς πατρίδος. Τὰ ψυχρὰ ὕδατα τῆς ἐξοχῆς, οἱ σύνδενδροι

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ σκιεροὶ τόποι καὶ ὁ δροσερὸς καὶ καθαρὸς ἀὴρ ὄχι μόνον ὑγείαν ἀλλὰ καὶ τέρψιν προξενοῦν εἰς τοὺς γεωργούς. Εἶναι δὲ ἀδύνατον ἐλεύθερος ἄνθρωπος νὰ εὕρῃ ὠφελιμωτέραν καὶ τερπνοτέραν ἀσχολίαν.

Ἡ γεωργία διδάσκει τὴν ἀγάπην τῆς ἐργασίας καὶ τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ. Διότι οἱ μὲν κόποι τοῦ ἐπιμελοῦς γεωργοῦ πλουσίως ἀνταμείβονται, ἡ δὲ ὀκνηρία τοῦ ἀμελοῦς τιμωρεῖται μὲ τὴν δυστυχίαν του. Διδάσκει ἡμᾶς καὶ τὰ καλὰ τῆς ἑνώσεως καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς ἀμοιβαίας βοηθείας. Δικαίως δὲ ἐπωνομάσθη μήτηρ καὶ ὅλων τῶν ἄλλων τεχνῶν. Διότι, ὅταν ἡ γεωργία ἑνὸς τόπου ἀκμάζῃ, ἀκμάζουν καὶ αἱ ἄλλαι τέχναι. Ὅπου δὲ ἡ γεωργία παραμελεῖται, ἐκεῖ καὶ αἱ ἄλλαι τέχναι εἶναι εἰς κακὴν κατάστασιν.

129. ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟΝ

Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἦτο ἄγριος καὶ ἀπολίτιστος, τότε ὅ,τι πρᾶγμα εἶχεν ἀνάγκην διὰ νὰ συντηρηθῇ καὶ νὰ ζήσῃ τὸ ἐλάμβανεν ἀπὸ τὴν φύσιν. Μὲ τὸ δέρμα τοῦ ζώου, τὸ ὁποῖον φονεύει, καλύπτει τὴν γυμνότητά του. Ἡ δὲ σὰρξ τοῦ φονευομένου ζώου χορηγεῖ εἰς αὐτὸν τὴν πρωτίστην τροφήν του. Τὸ πλησίον δάσος δίδει εἰς αὐτὸν ξύλα διὰ νὰ στήσῃ τὴν καλύβην του, πυκνὸν φύλλωμα διὰ νὰ τὴν στεγάσῃ, καὶ πλῆθος ἀγρίων καρπῶν διὰ νὰ ποικίλῃ τὸ ἄχαρι γεῦμά του.

Ἅμα ὅμως ὁ ἄνθρωπος ἡμερωθῇ καὶ μορφωθῇ, δηλαδὴ πολιτισθῇ, μεταβάλλει τὴν ζωήν του.

Δὲν τοῦ εἶναι ἀρκετὰ τὰ πρῶτα αὐτὰ φυσικὰ ἐφόδια, τὰ πρωτογενῆ, οὔτε ἀρκεῖται εἰς τὴν ἁπλῆν καὶ ἀκατέργαστον τροφήν του. Ζητεῖ νὰ εὕρῃ ἄσυλον ἀσφαλέστερον, ἐνδύματα καλύτερα, φαγητὰ ὀρεκτικώτερα καὶ περισσότερον εὐκολο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

χώνευτα. Ἂν καὶ αἱ νέαι αὗται ἀνάγκαι του δὲν εἶναι καὶ τόσον μεγάλαι, βλέπει ὅμως ὅτι μερικὰ πράγματα δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὰ προμηθευθῇ μόνος του. Καὶ ζητεῖ τότε τὴν συνδρομὴν καὶ βοήθειαν τῶν ὁμοίων του.

Ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ τοῦτο μόνον. Ἀφοῦ ὁ ἄνθρωπος ἐθεράπευσε τὰς πρώτας ἀνάγκας του, ἄλλαι ἀνάγκαι παρουσιάζονται εἰς αὐτόν. Ὁ ἄγριος ἐνεδύετο τὸ δέρμα τῆς ἐλάφου ἢ τῆς ἄρκτου. Ὁ πολιτισμένος ὅμως ἀντικαθιστᾷ τὴν ἐνδυμασίαν αὐτὴν διὰ τοῦ μαλλίνου ὑφάσματος, δηλαδὴ διὰ τοῦ ἐρίου τῶν ζώων, τὸ ὁποῖον γνέθει καὶ ὑφαίνει.

Βραδύτερον εἰς τὸ μοναδικὸν αὐτὸ ἔνδυμα προσθέτει καὶ ἄλλα. Χρειάζεται εἰς αὐτὸν χιτών, ὑποκάμισον ἐκ λίνου ἢ βάμβακος, μάλλινον ἢ μετάξινον, περιπόδιον, ὑποδήματα ἐκ δέρματος κατεσκευασμένα, περισκελίς, πῖλος ἀδιάβροχος καὶ χίλια ἄλλα πράγματα.

Δὲν δύναται πλέον νὰ διαμείνῃ ἐντὸς τρώγλης ἢ καλύβης. Ἡ κατοικία του θὰ εἶναι ἀπὸ ξύλα καὶ ἔπειτα ἀπὸ λίθους ἢ ὀπτοπλίνθους, θὰ ἔχῃ πολλὰ διαμερίσματα ἢ χωριστὰ δωμάτια. Θὰ εἶναι κτισμένη, διὰ μεγαλυτέραν ἀσφάλειαν, ἐπὶ στερεῶν θεμελίων ἤ, διὰ νὰ εἶναι περισσότερον ὑγιεινή, τὴν κτίζει ὑπεράνω θολωτοῦ ὑπογείου.

Ἡ κλίνη του ἄλλοτε ἀπετελεῖτο ἀπὸ ξηρὰ φύλλα δένδρων. Τώρα ἔχει στρωμνάς, σινδόνας, προσκεφάλαια, κλινοσκεπάσματα καὶ τὰ λοιπὰ χρειώδη.

Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς δὲν εἶναι πλέον ἱκανὸς νὰ κατασκευάσῃ μόνος του ὅλα αὐτὰ τὰ πράγματα, τῶν ὁποίων ἔχει ἀνάγκην. Κατασκευάζει μερικὰ ἐξ αὐτῶν, τὰ ὑπόλοιπα ὅμως τὰ ζητεῖ ἀπὸ φίλους του καὶ ἀπὸ τοὺς γείτονάς του. Καὶ ὅσα τοῦ περισσεύουν καὶ εἶναι ἄχρηστα εἰς αὐτὸν ἀνταλλάσσει μὲ ὅσα περισσεύουν εἰς ἄλλους.

Ὁ Πέτρος καλλιεργεῖ τὴν ἄμπελόν του καὶ παράγει

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

οἶνον. Ὁ Παῦλος καλλιεργεῖ τὸν ἀγρόν του καὶ παράγει σῖτον. Ὁ Παῦλος δίδει εἰς τὸν Πέτρον τρία κιλὰ σίτου καὶ λαμβάνει εἰς ἀνταλλαγὴν ἓν βαρέλιον οἴνου.

Ἡ ἀμοιβαία αὐτὴ δόσις λέγεται ἀνταλλαγή, δηλαδὴ μία πρᾶξις, διὰ τῆς ὁποίας μεταβιβάζει τις ἀπ' εὐθείας ἓν προϊὸν ἀντὶ ἄλλου προϊόντος τῆς ἰδίας ἀξίας. Ἡ ἀνταλλαγὴ αὕτη ἔχει σκοπὸν νὰ προμηθεύσῃ καὶ εἰς τοὺς δύο ἐκεῖνο, τοῦ ὁποίου ἔχουν ἀνάγκην. Ἕκαστος λαμβάνει τὸ πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον τοῦ λείπει, καὶ δίδει ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον τοῦ περισσεύει. Ἐνεργεῖ μίαν καλὴν πρᾶξιν διὰ τὸν ἑαυτόν του. Ἡ ἀνταλλαγὴ αὐτὴ εἶναι ὠφέλιμος καὶ διὰ τοὺς δύο.

Ἀλλὰ καὶ αὕτη, ὅσον προχωρεῖ ὁ χρόνος, δὲν ἐπαρκεῖ εἰς τὸν πολιτισμένον ἄνθρωπον. Διότι, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ ὁ ἄνθρωπος ὅ,τι τοῦ εἶναι ἀπαραίτητον, πρέπει νὰ εὕρῃ αὐτὸ ἕτοιμον καὶ ἀμέσως νὰ παραδοθῇ εἰς αὐτόν. Τοῦτο ὅμως συνήθως δὲν συμβαίνει. Εἶμαι ἀμπελουργὸς καὶ διὰ τὸν τρυγητὸν ἔχω ἀνάγκην π.χ. ἑνὸς κάδου. Διὰ νὰ τὸν ἀποκτήσω, προσφέρω εἰς τοὺς γείτονάς μου δέκα βαρέλια οἴνου, τὰ ὁποῖα πολλοὶ θὰ τὰ ἤθελον. Ἀλλὰ κανεὶς ἀπὸ αὐτοὺς δὲν ἔχει τοιοῦτον κάδον. Ἐδῶ ἡ ἀνταλλαγὴ εἶναι ἀδύνατος, διότι ἐλλείπει τὸ ἀνταλλάξιμον ἀντικείμενον.

Ἄλλη ἀδυναμία. Ἐγὼ ἀνατρέφω βόας, σεῖς ἀνατρέφετε πρόβατα. Εἷς βοῦς ἰδικός μου ἀξίζει ὀκτὼ πρόβατα ἰδικά σας. Ἐὰν ἔχω ἀνάγκην ὀκτὼ προβάτων, σᾶς προσφέρω ἕνα βοῦν καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ ἀνταλλαγὴ ἐπιτυγχάνεται εὐκόλως. Ἀλλ' ἐὰν μοῦ χρειάζεται ἓν καὶ μόνον πρόβατον, δὲν ἠμπορῶ νὰ σᾶς προσφέρω τὸ ἓν ὄγδοον τοῦ βοός μου. Ἐδῶ πάλιν ἡ ἀνταλλαγὴ εἶναι ἀδύνατος, διότι δὲν ὑπάρχει ἀντικείμενον δυνάμενον νὰ διαιρεθῇ.

Εἷς βοῦς ἀξίζει ὀκτὼ πρόβατα. Ὁ κάτοχος τοῦ βοὸς δὲν δύναται, χωρὶς θυσίαν μεγάλην, νὰ ἀνταλλάξῃ τὸν ἰδικόν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

του βοῦν μὲ ἓν πρόβατον ξένον. Εἶναι λοιπὸν ἀδύνατον νὰ προμηθευθῇ ἓν πρόβατον διὰ τῆς ἀνταλλαγῆς. Μεταξὺ ὅμως τοῦ βοὸς καὶ τοῦ προβάτου δύναται νὰ εἶναι ἓν κοινὸν μέτρον.

Ἐὰν δὲν ὑπῆρχεν ἓν τοιοῦτον μέτρον, ἔπρεπε νὰ εὑρεθῇ. Τοῦτο ἔπραξαν οἱ ἄνθρωποι καὶ ἐπενόησαν τὸ νόμισμα, τὸ ὁποῖον εἶναι ἓν μέτρον τῆς ἀξίας τῶν εἰδῶν δι' ὅλους.

Μὲ τὸν χρυσὸν ἢ μὲ τὸν ἄργυρον, μέταλλα πολύτιμα, διότι εἶναι σπάνια, κατεσκεύασαν μικρὰ στρογγυλὰ τεμάχια. Εἶχον διαφορετικὸν μέγεθος, διαφορετικὸν βάρος καὶ διαφορετικὴν ἀξίαν, π.χ. ἑνὸς φράγκου, δύο, πέντε, δέκα, εἴκοσι φράγκων καὶ οὕτω καθεξῆς. Καὶ τὰ μετάλλινα αὐτὰ νομίσματα χρησιμεύουν ὡς μέτρον μεταξὺ διαφόρων ἐμπορευμάτων. Εἷς βοῦς π.χ. ἀξίζει 200 τοιαῦτα μονόφραγκα, ἓν πρόβατον ἀξίζει 25. Ὁ Πέτρος δὲν ἠμπορεῖ ν' ἀνταλλάξῃ ἀπ' εὐθείας τὸν βοῦν αὐτοῦ μὲ ἓν πρόβατον τοῦ Παύλου. Ἀλλὰ τί κάμνει; Λαμβάνει 25 νομίσματα τοῦ ἑνὸς φράγκου, δίδει αὐτὰ εἰς τὸν Παῦλον καὶ λαμβάνει παρ' αὐτοῦ τὸ πρόβατον, τὸ ὁποῖον ἐζήτει. Ὁ Παῦλος ἐπώλησε τὸ πρόβατόν του, ὁ δὲ Πέτρος τὸ ἠγόρασεν. Ἡ ἀγοραπωλησία ἦ, ἁπλούστερον, ἡ πώλησις ἀντικατέστησε τὴν ἀνταλλαγήν. Ἰδοὺ ἡ πρώτη πρόοδος.

Εἶμαι ἀμπελουργὸς καὶ ἔχω ἀνάγκην ἑνὸς δοχείου. Πωλῶν λιανικῶς οἶνον, ἔχω ἀνάγκην φιαλῶν καὶ πωμάτων. Θέλω νὰ προμηθευθῶ ταῦτα διὰ τῆς ἀνταλλαγῆς καὶ προσφέρω οἶνον. Οὐδεὶς ὅμως τῶν γνωρίμων μου ἔχει φιάλας ἢ πώματα. Τί νὰ κάμω; Ἄλλοι ἄνθρωποι τότε, λιανοπῶλαι, θέτουν εἰς τὴν διάθεσίν μου τὰ ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα ζητῶ. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι εἰς πτωχὰ μέρη, ὅπου δὲν ὑπάρχουν ὁδοί, εἶναι γυρολόγοι καὶ μεταφέρουν παντὸς εἴδους ἐμπορεύματα μικροῦ βάρους καὶ ὄγκου. Ταξιδεύουν ἀπὸ τόπου εἰς τό-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πον καὶ πηγαίνουν ἀπὸ θύρας εἰς θύραν, προκαλοῦντες τὸν ἀγοραστήν.

Ὅλαι αὐταὶ αἱ πράξεις τῆς ἀγορᾶς καὶ τῆς πωλήσεως τῶν διαφόρων εἰδῶν εἶναι τὸ λεγόμενον ἐμπόριον καὶ οἱ πωλοῦντες αὐτὰ λέγονται ἔμποροι. Ὅταν ὅμως τὰ διάφορα προϊόντα δὲν εἶναι εὔκολον νὰ μεταφέρωνται ἀπὸ τόπον εἰς τόπον, τότε εἰς τὰς προωδευμένας πόλεις καὶ χώρας συγκεντρώνονται τὰ ἐμπορεύματα εἰς ἐμπορικὰ καταστήματα, εἰς ἀποθήκας ἢ εἰς ὑπόστεγα. Καὶ ἐκεῖ περιμένουν τοὺς πελάτας, τοὺς ἀγοραστάς, νὰ προσέλθουν καὶ ἀγοράσουν ἐξ αὐτῶν. Οἱ ἔμποροι αὐτοί, ἀναλόγως τῶν μεγάλων ἢ μικροτέρων ἐργασιῶν των, λέγονται μεγαλέμποροι, μικρέμποροι ἢ μεταπράται.

Ἐξ ὅσων ἐμάθομεν περὶ τοῦ ἐμπορίου βλέπομεν ὅτι τὸ ἐμπόριον ἐγεννήθη μαζὶ μὲ τὸν πολιτισμὸν τῶν ἀνθρώπων καὶ πρὸ τοῦ πολιτισμοῦ ἐμπόριον δὲν ὑπῆρχεν.

Σπυρίδων Λοβέρδος (Διασκευή)

«Τὸ Ἐμπόριον»

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

130. ΝΑΥΤΙΛΙΑ

Ἡ ναυτιλία, δηλαδὴ ἡ κατὰ θάλασσαν συγκοινωνία, ἦτο γνωστὴ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων. Καὶ συνετέλεσε μεγάλως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου καὶ τὴν διάδοσιν τοῦ πολιτισμοῦ.

Κατ' ἀρχὰς ἡ ναυτιλία περιωρίζετο εἰς τὴν διὰ μικρῶν πλοίων συγκοινωνίαν, τὴν ἀκτοπλοΐαν, καὶ εἰς τὴν διὰ τῶν ποταμῶν καὶ λιμνῶν, διότι ἡ κατασκευὴ καταλλήλων πλοίων ἦτο ἀτελής.

Βαθμηδὸν ὅμως ἐναυπηγήθησαν μεγαλύτερα πλοῖα, μὲ τὰ ὁποῖα οἱ ἄνθρωποι ἠδύναντο νὰ ἐπιχειροῦν μεγαλύτερα ταξίδια. Τὰ ταξίδια αὐτὰ δὲν εἶχον μόνον ἐμπορικούς, ἀλλὰ πολλάκις καὶ πολεμικοὺς σκοπούς.

Κατὰ τὴν παλαιὰν ἐποχὴν διεκρίθησαν ὡς τολμηροὶ ναῦται οἱ Φοίνικες, οἱ Καρχηδόνιοι καὶ οἱ Ἕλληνες. Κατὰ τὸν μεσαίωνα καὶ βραδύτερον ἀκόμη εἶχον τὴν ὑπεροχὴν εἰς τὴν θάλασσαν ἡ Βενετία καὶ ἡ Γένουα, μὲ τὸ μέγα ἐμπορικὸν καὶ πολεμικὸν ναυτικόν των.

Σπουδαίαν πρόοδον εἰς τὴν ναυτιλίαν ἐπέφερεν ἡ εὕρεσις τῆς ναυτικῆς πυξίδος. Ἡ πυξὶς εἶναι ἓν ἐργαλεῖον, τὸ ὁποῖον δεικνύει τὰ σημεῖα τοῦ ὁρίζοντος. Δι' αὐτοῦ οἱ ναυτικοὶ εὑρίσκουν ἀσφαλῶς τὴν διεύθυνσιν, τὴν ὁποίαν ὀφείλουν νὰ ἀκολουθήσουν κατὰ τὸν πλοῦν.

Τὸ κύριον μέρος τῆς ναυτικῆς πυξίδος εἶναι ἡ μαγνητικὴ βελόνη. Αὕτη στηρίζεται ἐπὶ καθέτου ἄξονος καὶ δύναται νὰ κινῆται ἐλευθέρως. Καὶ ἔχει τὴν ἰδιότητα νὰ λαμβάνῃ τοιαύτην θέσιν, ὥστε τὸ ἓν ἄκρον αὐτῆς νὰ διευθύνεται πρὸς βορρᾶν καὶ τὸ ἄλλο πρὸς νότον. Τοποθετεῖται ἐπὶ κυκλικοῦ πίνακος, τοῦ ὁποίου ἡ περιφέρεια διαιρεῖται εἰς 32 ἴσα μέρη, ἐπὶ τῶν ὁποίων σημειοῦνται τὰ 32 σημεῖα τοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὁρίζοντος. Διὰ τοῦ ἐργαλείου τούτου ὁ ναυτικὸς γνωρίζει ἀκριβῶς εἰς ποῖον μέρος τοῦ ἀνοικτοῦ πελάγους εὑρίσκεται ὁ βορρᾶς καὶ πρὸς ποῖον ὁ νότος. Γνωρίζει ἀκόμη καὶ πάντα τὰ λοιπὰ σημεῖα τοῦ ὁρίζοντος.

Τὸ χρησιμώτατον αὐτὸ ναυτικὸν ἐργαλεῖον εἰσήγαγεν εἰς τὴν Εὐρώπην ὁ Ἰταλὸς Φλάβιος Γιόγιας περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 14ου αἰῶνος μ.Χ.

Ἐπίσης συνετέλεσε μεγάλως εἰς τὴν πρόοδον τῆς ναυτιλίας ἡ ἐφεύρεσις τῆς ἀτμομηχανῆς, τῆς ὁποίας πρῶτος ἐφευρέτης εἶναι ὁ ἀρχαῖος Ἕλλην μαθηματικὸς καὶ μηχανικὸς Ἥρων ὁ Ἀλεξανδρεύς. Πρὸ τῆς πρώτης εἰκοσαετίας τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος, τὰ πλοῖα ἦσαν μόνον ἱστιοφόρα. Καὶ δὲν ἠδύναντο νὰ ταξιδεύσουν παρὰ ὅτε ἔπνεεν ἄνεμος καὶ μάλιστα εὐνοϊκός.

Διὰ τοῦτο τὰ ἱστιοφόρα πλοῖα χρειάζονται πολλάκις πολλὰς ἡμέρας δι' ἀπόστασιν, τὴν ὁποίαν τὰ ἀτμόπλοια δύνανται εἰς ὀλίγας μόνον ὥρας νὰ διαπλεύσουν.

Οἱ κίνδυνοι τῆς θαλάσσης εἶναι μεγαλύτεροι κατὰ τὴν νύκτα. Ἕνεκα τοῦ ἐπικρατοῦντος σκότους, ὁ πλοίαρχος δὲν βλέπει νὰ διευθύνῃ ἀσφαλῶς τὸ πλοῖον. Τὸ κακὸν ἐμετριάσθη κατὰ πολὺ διὰ τῶν φάρων, οἱ ὁποῖοι ἀνηγέρθησαν κατ' ἀποστάσεις εἰς τὰς παραλίας καὶ ἰδίως εἰς θέσεις ἐπικινδύνους. Οὕτως οἱ θαλασσοπόροι ὁδηγοῦνται κατὰ τὰς σκοτεινὰς νύκτας καὶ προφυλάσσονται ἀπὸ τοὺς κινδύνους.

Μεταξὺ τῶν κρατῶν, τῶν ὁποίων ἡ ναυτιλία ἔκαμε μεγάλας προόδους, κατατάσσεται καὶ ἡ Ἑλλάς. Τὰ ἐμπορικά μας πλοῖα διαγωνίζονται εἰς πολλοὺς λιμένας μὲ τὰ πλοῖα τῶν μεγάλων κρατῶν. Καὶ οἱ διεσπαρμένοι Ἕλληνες εἰς ὅλην τὴν γῆν βλέπουν μὲ ἀπερίγραπτον χαρὰν τὴν ὡραίαν μας κυανόλευκον σημαίαν ἐπὶ τῶν ἐρχομένων πλοίων.

(Κατὰ διασκευήν)

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

131. ΠΑΙΔΙ ΜΟΥ ΩΡΑ ΣΟΥ ΚΑΛΗ!

Φουρτούνιασεν ἡ θάλασσα κι ἐβουρκωθῆκαν τὰ βουνά!
Εἶναι βουβὰ τ' ἀηδόνια μας καὶ τὰ οὐράνια σκοτεινά,
κι ἡ δόλια μου ματιὰ θολή.
Παιδί μου, ὥρα σου καλή!

Εἶναι φωτιὰ τὰ σπλάγχνα μου καὶ τὸ κορμί μου παγωνιά!
Σαλεύει ὁ νοῦς μου σὰν δενδρί, ποὺ στέκει ἀντίκρυ στὸν χιονιᾶ
καὶ εἶναι ξέβαθο πολύ.
Παιδί μου, ὥρα σου καλή!

Βουΐζει τὸ κεφάλι μου σὰν τοῦ χειμάρρου τὴν βοή!
Λιποθυμᾷ ἡ καρδούλα μου καὶ μοῦ ἐκόπηκ' ἡ πνοή,
στὸ ὑστερνό σου τὸ φιλί.
Παιδί μου, ὥρα σου καλή!

«Ἀθῖδες Ἀδραι» — *Γεώργιος Βιζυηνός*

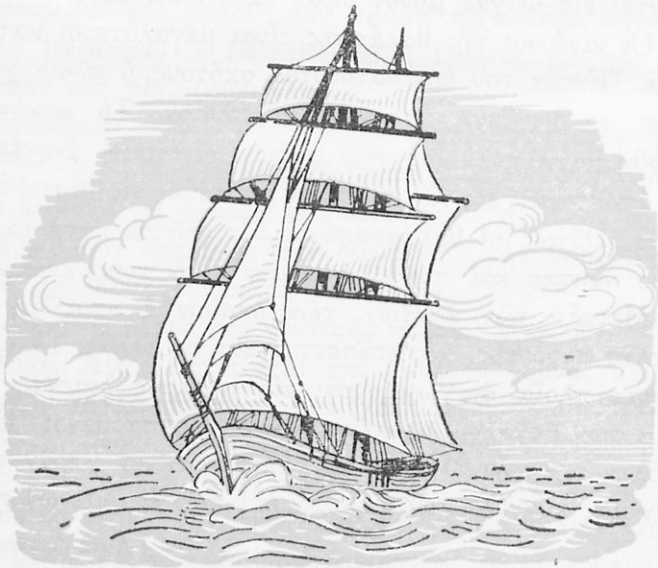

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

132. Η ΒΙΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ Η ΟΙΚΟΤΕΧΝΙΑ

Τὰ περισσότερα ἐκ τῶν προϊόντων τῆς φύσεως, διὰ νὰ γίνουν χρησιμώτερα εἰς τὴν καθημερινὴν ζωήν, πρέπει νὰ μεταβληθοῦν διὰ τῆς τέχνης τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ βιοτεχνία τώρα περιλαμβάνει ὅλας ἐκείνας τὰς τέχνας, αἱ ὁποῖαι μεταβάλλουν τὰ προϊόντα τῆς φύσεως εἰς χρήσιμα διὰ τὸν βίον ἀντικείμενα. Καὶ ἡ μεταβολὴ αὐτὴ δὲν γίνεται διὰ τῆς χρησιμοποιήσεως μεγάλων μηχανῶν, ἀλλ' ἁπλῶς διὰ τῆς προσωπικῆς ἐργασίας τεχνιτῶν καὶ τῶν ἀναγκαίων ἐργαλείων.

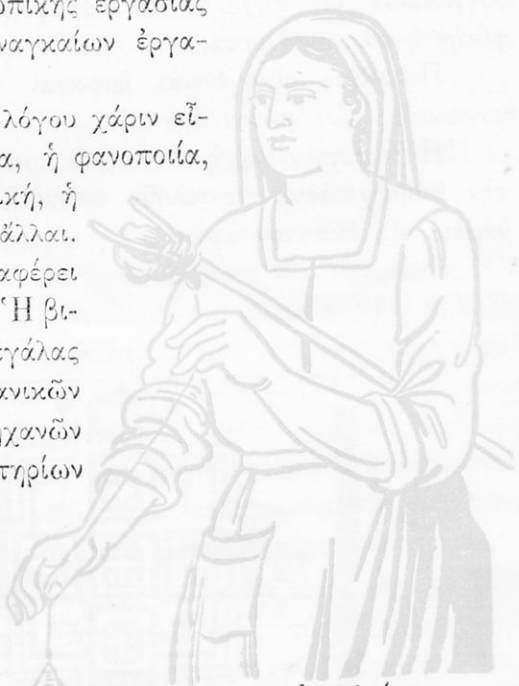

Τοιαῦται τέχναι λόγου χάριν εἶναι ἡ ὑποδηματοποιία, ἡ φανοποιία, ἡ ραπτική, ἡ ξυλουργική, ἡ ἀγγειοπλαστικὴ καὶ ἄλλαι.

Ἡ βιοτεχνία διαφέρει ἀπὸ τὴν βιομηχανίαν. Ἡ βιομηχανία παράγει μεγάλας ποσότητας βιομηχανικῶν προϊόντων διὰ μηχανῶν καὶ μηχανικῶν κινητηρίων δυνάμεων. Ἡ βιοτεχνία παράγει μικρὰς σχετικῶς ποσότητας πραγμάτων διὰ τῶν χειρῶν τῶν τεχνιτῶν καὶ τῶν χειροκινήτων ἐργαλείων.

Οἰκοτεχνία εἶναι ἡ βιοτεχνία, ἡ ὁποία προέρχεται ἀπὸ τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας καὶ ἰδίως ἀπὸ τὰς γυναῖκας.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἰδίως εἰς τὰς ἐπαρχίας, εἶναι

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

συνηθέστατον νὰ ἐργάζωνται κατ' οἶκον αἱ γυναῖκες, χωρὶς νὰ παραμελοῦν τὰς οἰκιακάς των ἐργασίας. Διὰ τῆς ἐργασίας των κατασκευάζουν διάφορα πράγματα πρὸς πώλησιν· ὑφαίνουν βαμβάκια ἢ μετάξινα ὑφάσματα ἢ μαλλίνους τάπητας, κεντοῦν, πλέκουν καλάθια, ράπτουν, τρέφουν ἐπίσης μεταξοσκώληκας, συντηροῦν ὀρνιθῶνας ἢ μελισσῶνας καὶ ἐκτελοῦν ἐργασίας καταλλήλους διὰ τὴν γυναικείαν φύσιν.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς πόλεις ἐπίσης πολλαὶ οἰκογένειαι συντηροῦνται διὰ τῆς ἐργασίας τῶν οἰκοδεσποινῶν καὶ τῶν θυγατέρων των· ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ραπτικήν, τὴν ζωγραφικὴν ἢ τὰ κεντήματα.

Πολλάκις οἰκογένειαι ὀρφαναὶ συντηροῦνται ἐκ τῆς γυναικείας καὶ μόνον ἐργασίας.

Ἡ βιοτεχνία καὶ ἡ οἰκοτεχνία, μετὰ τὴν γεωργίαν καὶ τὴν βιομηχανίαν, ἀποτελοῦν σπουδαίας παραγωγικὰς δυνάμεις εἰς ἕκαστον κράτος.

(Κατὰ διασκευήν)

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

133. Η ΜΕΤΑΞΑ

Πατρὶς τοῦ μεταξοσκώληκος καὶ τῆς βιομηχανίας τῆς μετάξης εἶναι ἡ Βόρειος Κίνα. Εἰς τὴν ἀπέραντον αὐτὴν χώραν ἡ ἀγρία λευκὴ μορέα, τῆς ὁποίας τὰ φύλλα ἀγαπᾷ κυρίως τὸ μεταξοφόρον αὐτὸ ἔντομον, εἶναι γνωστὴ ἀπὸ παλαιοτάτων χρόνων.

Ὁ μεταξοσκώληξ κατασκευάζει μικρὰ βομβύκια, τὰ λεγόμενα κουκούλια, τὰ ὁποῖα συνέλεγον οἱ Κινέζοι ὡς οὐράνιον δῶρον καὶ ἔκλωθαν ἀπ' αὐτὰ τὴν μέταξαν.

Ἡ τελειοτέρα ὅμως κατασκευὴ τῆς μετάξης καὶ ἡ ἐφεύρεσις τῆς βιομηχανίας αὐτῆς ἀποδίδεται εἰς τὴν κόρην ἑνὸς αὐτοκράτορος Κινέζου, ὁ ὁποῖος ἔζησε κατὰ τὸ 2697 π.Χ. Ἡ ἐφεύρεσις αὐτὴ ἔφερε μεγάλα πλούτη εἰς τὴν χώραν τοῦ Οὐρανίου Κράτους, ὅπως λέγεται ἡ Κίνα. Ὁ λαὸς μάλιστα ἀπὸ εὐγνωμοσύνην ἀπεθέωσε τὴν βασιλόπαιδα αὐτήν, ἡ ὁποία λατρεύεται ἀκόμη καὶ σήμερον εἰς μεγαλοπρεπεῖς ναοὺς τῆς Κίνας. Οἱ ναοὶ αὐτοί, περιβαλλόμενοι ἀπὸ δάση μορεῶν, εἶναι κυρίως σχολεῖα μεταξουργίας διὰ τὸν λαόν.

Ἡ παραγωγὴ τῆς μετάξης διεδόθη ἔπειτα εἰς τὴν Περσίαν καὶ ἡ βιομηχανία της προώδευσε τόσον πολύ, ὥστε κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Ἰουλιανοῦ νὰ ὀνομάζωνται οἱ μεταξοσκώληκες Περσικοὶ σῆρες.

Εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα ἡ μέταξα ἦτο ἄγνωστος καὶ ἐνομίζετο ὅτι ἦσαν τὰ βομβύκια, καθὼς ὁ βάμβαξ, προϊὸν φυτοῦ. Ἄλλοι δὲ ἐνόμιζον τὴν μέταξαν ὡς τὴν κλωστὴν τῆς ἀράχνης.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Περισσότερον γνωστὴ ἔγινεν ἡ μέταξα διὰ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ὅστις, ἀφοῦ κατέκτησε τὴν Ἰνδικήν, ἐνεδύετο μὲ τὰς πολυτελεῖς στολὰς τῶν Μήδων Βασιλέων. Ἀργότερον διεδόθη ἡ χρησιμοποίησις τῶν μεταξωτῶν (τῶν σηρικῶν, ὅπως ὠνομάζοντο) ὑφασμάτων ἀκόμη περισσότερον, ἀλλὰ ἡ ἀξία τῶν ὑφασμάτων τούτων ἦτο πολὺ μεγάλη. Εἶχε τὴν ἀξίαν χρυσοῦ καὶ δι' αὐτὸ ἡ ἐξάπλωσίς της ἦτο περιωρισμένη. Εἰς τὴν Ρώμην μόνον αἱ γυναῖκες τῆς ἀνωτάτης ἀριστοκρατίας ἠδύναντο νὰ φοροῦν μεταξίνας ἐσθῆτας. Ὅταν δὲ ἤρχισαν νὰ ἔρχωνται ἐνδύματα ἀπὸ καθαρὰν μέταξαν, ἡ σπατάλη ἐκείνη τῆς πολυτελείας ἐξήγειρε τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ λαοῦ. Ματαίως προσεπάθησαν σοφοὶ ἡγεμόνες νὰ σταματήσουν τὸ ρεῦμα τοῦτο τῆς πολυτελείας. Καὶ οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ὁ Χρυσόστομος καὶ ὁ Βασίλειος, ἐξηγέρθησαν ἐναντίον τῆς μεγάλης πολυτελείας τῶν μεταξωτῶν καὶ ἐπιχρύσων ὑφασμάτων. Ἀργότερον, κατὰ τὸν ἕβδομον αἰῶνα, ὁ ἱδρυτὴς τῆς νέας θρησκείας, ὁ Μωάμεθ, ἀπηγόρευσεν εἰς τοὺς πιστοὺς τὴν χρῆσιν τῶν μεταξωτῶν ἐσθήτων, μὲ ποινὴν τὴν ἀπώλειαν τοῦ Παραδείσου.

Παρ' ὅλας ὅμως τὰς συμβουλὰς τῶν ἁγίων Πατέρων καὶ τὰς ἀπαγορεύσεις τῶν ἄλλων, ἡ μέταξα διεδίδετο πάντοτε. Ὅσον δὲ ηὔξανεν ἡ πώλησις τῆς μετάξης, τόσον περισσότερον ἐπλούτει τὸ Περσικὸν ἐμπόριον, τὸ ὁποῖον εἶχε τὸ μονοπώλιον τῆς μετάξης.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ ἐξ αἰτίας τῶν πολέμων πρὸς τοὺς Πέρσας, ἡ τιμὴ τῆς μετάξης ὑψώθη τόσον, ὥστε καὶ οἱ πλουσιώτεροι ἐδυσκολεύοντο νὰ προμηθευθοῦν μεταξωτὰ ὑφάσματα. Διότι οἱ Τοῦρκοι κατέλαβον τότε τὴν μεγάλην ὁδὸν τοῦ ἐμπορίου τῆς μετάξης καὶ αἱ ἐμπορικαὶ συγκοινωνίαι διεκόπησαν.

Οἱ Βυζαντινοὶ τότε ἐσκέφθησαν νὰ ἀποκτήσουν τὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

βιομηχανίαν τῆς μετάξης καὶ τὴν καλλιέργειαν τοῦ μεταξοσκώληκος, ὁ ὁποῖος θὰ προσέφερε μεγάλους πόρους εἰς τὸ κράτος. Εἶχον φθάσει κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἰουστινιανοῦ εἰς τὸ Βυζάντιον ἀπὸ τὴν Ἰνδικὴν δύο μοναχοί, οἱ ὁποῖοι διηγοῦντο τὰ θαυμάσια τοῦ μεταξοσκώληκος καὶ ὑπέσχοντο νὰ φέρουν μεταξόσπορον. Τοὺς μοναχοὺς τούτους, μὲ τὴν συμβουλὴν τῆς βασιλίσσης Θεοδώρας, ἀπέστειλεν ὁ Ἰουστινιανός, κατὰ τὸ 555 μ. Χ., εἰς τὴν Σηρικήν, δηλαδὴ τὴν Κεντρικὴν Ἀσίαν. Τοὺς ἀντήμειψε πλουσίως καὶ ὑπεσχέθη εἰς αὐτοὺς μεγάλας δωρεάς, ἐὰν ἔφερον εἰς τὸ Βυζάντιον τὸν μεταξόσπορον.

Ἐκεῖνοι ἀπὸ τὴν Ἰνδικήν, ὅταν ἔφθασαν, ἐπροχώρησαν κρυφίως εἰς τὴν χώραν τῶν Σηρῶν. Ἐκεῖ ἔμαθον πῶς παράγεται καὶ ὑφαίνεται ἡ θαυμασία αὐτὴ κλωστὴ τῆς μετάξης. Ἔπειτα ἔκρυψαν εἰς τὸν νάρθηκα (δηλαδὴ εἰς τὸ κούφιο μέρος) τῶν ράβδων των ὠάρια μεταξοσκωλήκων καὶ τὰ ἔφερον εἰς τὸ Βυζάντιον. Ἐκεῖ ἐξέθρεψαν τοὺς σκώληκας μὲ φύλλα μορέας καὶ ἐδίδαξαν τὴν ἀνατροφὴν των καὶ τὴν παραγωγὴν τῆς μετάξης.

Ἀπὸ τότε ὁ Ἰουστινιανὸς ἵδρυσε βιομηχανικὰ ἐργαστήρια μετάξης καὶ πολὺ γρήγορα τὸ πολύτιμον αὐτὸ νῆμα ἔγινε μονοπώλιον τοῦ κράτους καὶ ἐπωλεῖτο εἰς μεγάλας τιμάς.

« Μέταξα » *Γ. Κυριακὸς (Διασκευή)*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

134. Η ΕΡΓΑΣΙΑ

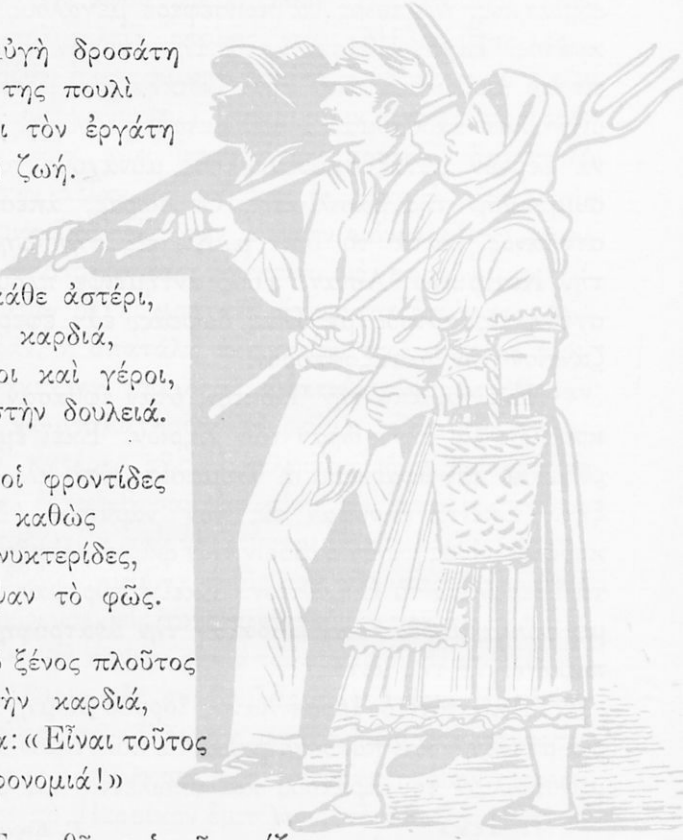

Ξημερώνει. Αὐγὴ δροσάτη
μὲ τὸ πρῶτό της πουλὶ
λὲς καὶ κράζει τὸν ἐργάτη
στὴν φιλόπονη ζωή.

Πρὶν ἀχνίσῃ κάθε ἀστέρι,
μὲ χαρούμενη καρδιά,
νέοι, μεσόκοποι καὶ γέροι,
τρέξετε ὅλοι στὴν δουλειά.

Τώρα ἐκεῖθε οἱ φροντίδες
ἂς πετάξουνε, καθὼς
ξαφνιασμένες νυκτερίδες,
ὅπου ἀγνάντεψαν τὸ φῶς.

Μὴ σᾶς εἶναι ὁ ξένος πλοῦτος
ἐν ἀγκάθι στὴν καρδιά,
πέστε ἀζήλευτα: «Εἶναι τοῦτος
ἐργασίας κληρονομιά!»

Σηκωθῆτε· ἡ γῆ χαρίζει
μόνον ἄφθονον καρπό,
ἂν ὁ κόπος τὴν ποτίζῃ
ἕναν ἵδρωτα συχνό.

Γεράσιμος Μαρκορᾶς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ζ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΦΥΣΙΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΖΩΗΝ

135. ΜΑΪΟΣ

Ἦλθεν ὁ Μάϊος.

Μεγάλη ἑορτὴ εἰς τὸν δροσερὸν καὶ ἀνθοστόλιστον κῆπον. Ἄνθη εἰς τὰ δένδρα, ἄνθη εἰς τοὺς θάμνους, ἄνθη εἰς τὴν χλόην, ἄνθη παντοῦ. Τὰ χρώματα συνδυάζονται ἁρμονικῶς μὲ τὰ ἀρώματα. Αἱ κατακόκκιναι παπαροῦναι ἀδελφώνονται μὲ τὰς λευκὰς μαργαρίτας καὶ τὸ βαρὺ ἄρωμα τῶν κρίνων μὲ τὴν λεπτὴν εὐωδίαν τῶν ρόδων. Καὶ ἡ πρωϊνὴ δρόσος στολίζει τὰ φύλλα καὶ τὰ πέταλα μὲ ἀδάμαντας, μὲ τοὺς ὁποίους παίζουν φαιδρῶς αἱ πρῶται τοῦ ἡλίου ἀκτῖνες.

Εἰς τὴν καθαράν, τὴν γαλανήν, τὴν εὐώδη ἀτμόσφαιραν τοῦ κήπου πετοῦν ἀναρίθμητα ἔντομα καὶ πτηνά, βομβοῦντα, τερετίζοντα, κελαδοῦντα. Ἡ συναυλία των ἡ πανηγυρικὴ συμπληρώνει τὴν ὄψιν τοῦ κήπου τὴν ἑορτάσιμον, ἀντὶ τῶν ἀφώνων ἀνθέων, τὰ ὁποῖα κοιτάζουν μὲ ἀγάπην καὶ θαυμασμόν. Ψάλλουν τὰ πτηνὰ τὸν ὕμνον τοῦ Μαΐου. Καὶ ἐνῷ πετοῦν μὲ κελαδήματα, πλησιάζουν τὰ ἄνθη, ὡς διὰ νὰ αἰσθανθοῦν αὐτὰ τὴν εὐωδίαν των, ὡς διὰ νὰ ἀκούσουν ἐκεῖνα τὸ ᾄσμά των.

— Καὶ λέγουν τὰ ἄνθη πρὸς τὰ πτηνά :

Σᾶς ζηλεύομεν καὶ σᾶς μακαρίζομεν. Πόσον εἶσθε εὐτυχισμένα, ποὺ ἔχετε λάρυγγα μουσικὸν καὶ ἠμπορεῖτε νὰ τονίζετε ᾄσματα πρὸς τὸν Δημιουργόν σας. Ἡμεῖς εὐω-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

διάζομεν καὶ αἰσθανόμεθα, ἀλλὰ δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ἐκφράσωμεν ὅ,τι αἰσθανόμεθα μὲ ἄσματα.

Καὶ ἀπαντοῦν τὰ πτηνὰ πρὸς τὰ ἄνθη:

—Ἡ εὐωδία σας ἐκφράζει τὰ αἰσθήματά σας. Ἡμεῖς προσευχόμεθα μὲ ἄσματα εἰς τὸν μέγαν αὐτὸν Ναὸν τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ σεῖς εἶσθε τὰ θυμιατήρια, ἐκ τῶν ὁποίων ἐκπέμπεται πρὸς τὸν οὐρανόν, μαζὶ μὲ τὴν προσευχήν, ἡ εὐωδία τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης.

Καὶ τὸ ἁγνὸν παιδίον, τὸ ὁποῖον ἔρχεται τὴν πρωϊνὴν ἐκείνην ὥραν διὰ νὰ δρέψῃ τὰ ἄνθη τοῦ Μαΐου, ἀκούει, ἐννοεῖ τὴν γλῶσσαν τῶν ἀνθέων καὶ τῶν πτηνῶν καὶ λέγει:

—Ναί, ὁ κῆπος αὐτὸς εἶναι ναός, ὅπου δοξάζεται καὶ ὑμνεῖται ὁ Δημιουργός. Σήμερον εἶναι ἡ μεγίστη τῶν ἑορτῶν. Ἑορτάζει ἡ Φύσις. Τὰ πτηνὰ διηγοῦνται τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ θυμιατήρια τῶν ἀνθέων ἀναπέμπουν πρὸς Αὐτὸν τὸν λιβανωτὸν τῆς λατρείας καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης.

Γρηγόριος Ξενόπουλος (Διασκευή)

136. Η ΠΡΩΤΗ ΜΑΪΟΥ

Τοῦ Μαΐου ροδοφαίνεται ἡ μέρα,
πού ὡραιότερη ἡ φύση ξυπνάει
καὶ τὴν κάμνουν λαμπρὰ καὶ γελάει
πρασινάδα, ἀκτῖνες, νερά.
Ἄνθη καὶ ἄνθη βαστοῦνε στὸ χέρι
παιδιὰ κι ἄνδρες γυναῖκες καὶ γέροι.
Ἀσπροεντύματα, γέλοια καὶ κρότοι.
ὅλοι οἱ δρόμοι γεμᾶτοι χαρά.
Ναί, χαρῆτε τοῦ χρόνου τὴ νιότη,
ἄντρες, γέροι, γυναῖκες παιδιά.

Διονύσιος Σολωμὸς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

137. ΤΟ ΔΑΣΟΣ

Τὸ δάσος, ποὺ λαχτάριζες
ὥσπου νὰ τὸ περάσῃς,
τώρα νὰ τὸ ξεχάσῃς,
διαβάτη ἀποσπερνέ.

Μιὰν αὐγινὴ τὸ κούρσεψαν
ἀνίδρωτο λοτόμοι,
κι ἐκεῖ εἶναι τώρα δρόμοι,
διαβάτη ἀποσπερνέ.

Τὸ σιγαλὸ τραγούδισμα
ποὺ σ' ἔσερνε, διαβάτη,
σὲ μαγικὸ παλάτι,
δίχως ἐλπίδα αὐγῆς,

τὸ πήρανε, γιὰ κοίταξε,
στερνὴν ἀνατριχίλα,
τὰ πεθαμένα φύλλα,
ποὺ ἀπόμειναν στὴ γῆς.

Γενῆκαν νεκροκρέβατα
τ' ἄγρια του δένδρα τώρα
καὶ θὰ τὰ βρῇς στὴν χώρα,
διαβάτη ἀποσπερνέ.

Μιλτιάδης Μαλακάσης

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΑΙ ΧΕΛΙΔΟΝΕΣ

Τὰ πρωϊνὰ κελαδήματα, τὰ χαιρετίζοντα τὸν ἥλιον καὶ δοξολογοῦντα τὸν Πλάστην, ἀντηχοῦν ζωηρότερα, πολυπληθέστερα. Ἡ συναυλία των μὲ εὐφραίνει τὴν αὐγήν, ὅταν ἐξυπνῶ καὶ ἀνοίγω τὸ παράθυρόν μου. Ἀπέναντι ἔχω ἓν δένδρον ὑψηλόν, τοῦ ὁποίου οἱ κλάδοι τώρα ἤρχισαν νὰ πρασινίζουν. Ἐπὶ τοῦ δένδρου τούτου τονίζουν τὸν πρωϊνόν των ὕμνον οἱ πτερωτοὶ ψάλται τῆς περιοχῆς μας. Καὶ πέριξ ἀναθάλλουν τὰ φυτὰ καὶ τὰ δενδρύλλια τῆς αὐλῆς, καὶ ἀναζωογονεῖται ὁ κισσός, ὁ ὁποῖος καλύπτει ἕως ἐπάνω τοὺς τοίχους, καὶ τὸ νωπὸν πράσινον, τὸ ἀνοικτόν, δίδει τὸν ζωηρότερον τόνον εἰς τὴν εἰκόνα.

Καὶ εἶναι μία μικρὰ εἰκὼν ἀνοίξεως αὐτή, ποὺ παρουσιάζεται ἐμπρός μου τὸ πρωΐ, ὅταν ἀνοίγω τὸ παράθυρόν μου. Ἂν ἤμην ζωγράφος, θὰ ἐζωγράφιζον αὐτὸ τὸ δένδρον, ὅπως τὸ ἔβλεπον πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ἡμερῶν, γυμνόφυλλον, πένθιμον, ἰσχνὸν ὡς σκελετός, ποὺ ἐξέτεινε τοὺς τεφρούς του κλάδους ἐπὶ οὐρανοῦ συννεφώδους, διὰ νὰ παραστήσω τὸν χειμῶνα. Καὶ πάλιν θὰ τὸ ἐζωγράφιζον ὅπως τὸ βλέπω τώρα θαλερόν, πράσινον, ἐπὶ οὐρανοῦ ἀνεφέλου, διὰ νὰ παραστήσω τὴν ἄνοιξιν.

Ναί, ἡ ἄνοιξις ἦλθεν ! Ὁ Πλούτων ἀφῆκε πάλιν τὴν Περσεφόνην νὰ ἀναβῇ ἀπὸ τὸν Ἅδην εἰς τὴν γῆν καὶ νὰ συναντήσῃ τὴν μητέρα της Δήμητρα καὶ νὰ φέρῃ τὰ ἄνθη καὶ τὴν χαράν. Ἡ ἄνοιξις ἦλθε. Μᾶς τὸ λέγει το κυανοῦν τοῦ οὐρανοῦ, μᾶς τὸ ἐπαναλαμβάνει τὸ πράσινον τῆς γῆς, μᾶς τὸ βεβαιώνει τὸ κελάδημα τῶν πτηνῶν.

Ἦλθεν ἡ ἄνοιξις καί, ὅπως πάντοτε, τὸ ἀνθοστόλιστον ἅρμα της ἔσυραν αἱ χελιδόνες. Ὤ, τ' ἀγαπημένα, τὰ λα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τρευτὰ πτηνά, οἱ πρόδρομοι, οἱ προάγγελοι τῶν ὡραίων ἡμερῶν ! Τὰς εἴδατε ; τὰς εἴδατε πάλιν νὰ διασχίζουν μὲ τὴν χαριτωμένην των πτῆσιν τὸν κυανοῦν ἀέρα καὶ νὰ τὸν γεμίζουν μὲ τὴν ἁρμονίαν τῶν τερετισμῶν των ; Καὶ ἐνεπλήσθη εὐφροσύνης ἡ ψυχή μας εἰς τὴν συνάντησιν τῶν καλῶν, πιστῶν φίλων, αἱ ὁποῖαι ἐπανέρχονται εἰς τὰς παλαιάς των φωλεάς, διὰ νὰ μείνουν μαζί μας ὅσον θὰ μείνῃ καὶ ἡ Περσεφόνη, ὅσον θὰ διατηρηθῇ ἡ ὡραία ἐποχή !

Ναί, διότι δὲν ὑπάρχει ἀγαπητότερον πτηνὸν ἀπὸ τὴν χελιδόνα ! Ἔρχεται μαζὶ μὲ τὴν ἄνοιξιν καὶ εἶναι τὸ ἔμβλημα τῆς ἀναγεννήσεως, τῆς ἀφυπνίσεως τῆς ζωῆς. Εἶναι φίλη τοῦ ἀνθρώπου. Διότι, κατὰ προτίμησιν, στήνει τὴν φωλεάν της εἰς τὰς πόλεις, παρὰ τὰς κατοικίας τῶν ἀνθρώπων καὶ πολλάκις μέσα εἰς τὰς κατοικίας των. Δίδει τὸ μέγα παράδειγμα τῆς φιλοπονίας, τῆς οἰκογενειακῆς ἀγάπης, τοῦ κοινωνικοῦ αἰσθήματος, διότι εἶναι κατ' ἐξοχὴν φιλόπονος, φιλόστοργος καὶ κοινωνική. Ἡ παρουσία της θεωρεῖται ὡς καλὸς οἰωνὸς καὶ γίνεται πανταχοῦ δεκτὴ ὡς εὐλογία Θεοῦ. Καὶ δὲν εἶναι μόνον στολισμός, δὲν μᾶς τέρπει ἁπλῶς μὲ τὴν χάριν τῆς πτήσεώς της καὶ μὲ τὴν γλυκύτητα τοῦ ἄσματός της· εἶναι καὶ εὐεργέτις, διότι καθαρίζει τὴν ἀτμόσφαιραν ἀπὸ τοὺς κώνωπας καὶ ἄλλα βλαβερὰ ἔντομα, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν κυρίως τὴν τροφήν της.

Ἔπειτα, χρησιμεύει κάποτε καὶ ὡς εἶδος βαρομέτρου. Οἱ χωρικοὶ μάλιστα, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν ἄλλο, μεταχειρίζονται τὴν χελιδόνα· ὅταν πετᾷ χαμηλά, προμηνύει βροχήν· ὅταν πετᾷ ὑψηλά, προμηνύει καλοκαιρίαν.

Ὑποθέτω ὅτι δὲν ὑπάρχουν χειρότερα παιδία εἰς τὸν κόσμον ἀπὸ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα καταδιώκουν τὰς χελιδόνας καὶ δοκιμάζουν κατ' αὐτῶν τὴν δύναμιν τῆς σαΐτας των ἢ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πετροβολοῦν τὰς φωλεάς των ἢ συλλαμβάνουν καὶ βασανίζουν τοὺς νεοσσούς. Μαρτυροῦν σκληρότητα ψυχῆς ἀπαραδειγμάτιστον. Διότι πληγώνουν ἢ φονεύουν χωρὶς λόγον, ἀπὸ ἁπλῆν εὐχαρίστησιν, ποίαν—ἀγρίαν εὐχαρίστησιν!—πτηνὰ ὄχι μόνον ἀβλαβῆ, ἀλλὰ καὶ ὠφέλιμα καὶ εὐεργετικά!

Γρηγόριος Ξενόπουλος (Διασκευή)

Ο ΧΕΛΙΔΟΝΙ

Καλῶς μᾶς ἦλθες, ἄκακο πουλὶ χαριτωμένο,
καλῶς μᾶς ἦλθες, τοῦ Μαρτιοῦ πρωτόλουβο
λουλούδι!
Μὲ πόση, νά 'ξερες, κρυφὴ λαχτάρα περιμένω
ν' ἀκούσω μέσ' στὰ σύννεφα τὸ πρῶτό σου
τραγούδι!
Τόσο συνήθισα ὁ φτωχὸς νὰ βλέπω κάθε μέρα
χαρὲς κι ἐλπίδες νὰ πετοῦν, νὰ πνίγωνται στὸ
ρέμμα
τοῦ χρόνου τ' ἀνυπότακτου, ποὺ ἀκόμ' ἀκόμα
ψέμα μοῦ φαίνετ' ὅτι σὲ θωρῶ νὰ σχίζῃς τὸν
αἰθέρα
μὲ τὰ σπαθᾶτά σου πτερά...Γλυκό μου χελιδόνι,
μᾶς ἔφερες καλοκαιριά... Ὄψιμο θά 'λθῃ χιόνι;..

« Βίος καὶ Ἔργα ». *Ἀριστ τέλης Βαλαωρίτης*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

140. ΑΙ ΜΕΛΙΣΣΑΙ

α) Ἡ βασίλισσα. Ὁ λαὸς ὀνομάζει τὴν βασίλισσαν Μάνναν, διότι πράγματι εἶναι ἡ μήτηρ ὁλοκλήρου τοῦ μελισσίου καὶ ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς καὶ ἀναπτύξεώς του.

Ἡ βασίλισσα γνωρίζεται ἀπὸ τὰς ἄλλας μελίσσας, διότι ἔχει μικρότερον τὸ σῶμα καὶ κοντὰ τὰ πτερὰ καὶ ὅλον τὸ ὀπίσω μέρος τῆς κοιλίας μένει ἀσκέπαστον. Εἶναι περισσότερον κιτρινωπὴ ἀπὸ τὰς ἐργάτιδας καὶ εἰς τὸν ἥλιον φαίνεται ὡσὰν χρυσωμένη. Ἐὰν ἰδῇ κανεὶς διὰ πρώτην φορὰν βασίλισσαν, ἠμπορεῖ νὰ τὴν νομίσῃ μικρὰν σφῆκα, διότι ἔχει πολλὴν ὁμοιότητα. Αἱ κινήσεις τῆς βασιλίσσης εἶναι βραδεῖαι καὶ σοβαραί, ὡσὰν νὰ ἐννοῇ ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ μεγαλυτέρα ἀρχόντισσα τῆς κυψέλης. Ἐὰν ὅμως τύχῃ ἀνάγκη, τότε γίνεται ἔξαφνα πολὺ ζωηρὰ καὶ εὐκίνητος.

Ὅλαι αἱ ἄλλαι μέλισσαι τῆς κυψέλης ἀγαποῦν καὶ σέβονται τὴν βασίλισσαν. Τρέχει κάθε μία νὰ παραμερίσῃ, διὰ νὰ τῆς ἀφήσῃ τόπον εἰς τὰς κηρήθρας, νὰ τὴν χαϊδεύσῃ μὲ τὰ κέρατά της καὶ νὰ τῆς προσφέρῃ τροφήν.

Χωρὶς βασίλισσαν τὸ μελίσσιον δὲν δύναται νὰ διατηρηθῇ, ἀλλὰ σκορπίζεται καὶ χάνεται. Αἱ μέλισσαι ἐννοοῦν τοῦτο καί, ἅμα χάσουν τὴν ἀγαπημένην μητέρα των, φανερώνουν μὲ διαφόρους τρόπους τὴν λύπην καὶ ταραχὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νὰ ἐξέρχηται ἀπὸ τὴν κυψέλην, τὰς πρώτας ἡμέρας φέρει νερόν, ἔπειτα γῦριν καὶ ἐπὶ τέλους μέλι.

Ἐὰν καμμία ἀπὸ τὰς ἐργάτιδας γεννηθῇ ἀνίκανος δι' ἐργασίαν, ἀμέσως θανατώνεται ἀπὸ τὰς ἀδελφάς της. Ἐπίσης καταδικάζεται εἰς θάνατον ἀπὸ πεῖναν, ἐὰν παύσῃ νὰ ἐργάζηται, διότι ἔπαθε κάποιαν σωματικὴν βλάβην. Τότε αἱ ἄλλαι μέλισσαι μὲ Σπαρτιατικὴν αὐστηρότητα τὴν σύρουν καὶ τὴν ρίπτουν ἔξω ἀπὸ τὴν κυψέλην. Τὸ βασίλειον τῶν μελισσῶν δὲν ἐννοεῖ νὰ τρέφῃ πολίτας ἀέργους καὶ ἀχρήστους.

Ἐὰν τύχῃ νὰ συλληφθῇ μία μέλισσα ἀπὸ κανὲν ἔντομον ἢ εὑρεθῇ εἰς κίνδυνον, τότε ὅλαι αἱ ἄλλαι μέλισσαι, χωρὶς νὰ ὑπολογίσουν μήπως πάθουν καὶ αὐταί, τρέχουν νὰ τὴν σώσουν.

Αἱ ἐργάτιδες μέλισσαι ἔχουν ὅπλον δυνατὸν τὸ φαρμακερὸν κέντρον. Δὲν τὸ μεταχειρίζονται ὅμως διὰ νὰ ἐπιτεθοῦν χωρὶς λόγον, παρὰ μόνον διὰ νὰ ὑπερασπίσουν τὴν ζωήν των καὶ νὰ προφυλάξουν τὴν κατοικίαν των.

Κάποτε πειραταί, καταδιωκόμενοι ἀπὸ μέγα Τουρκικὸν πλοῖον, κατώρθωσαν νὰ ἐπιτεθοῦν καὶ νὰ τὸ κυριεύσουν μὲ τὴν βοήθειαν τῶν μελισσῶν. Ἐπλησίασαν τὸ τουρκικὸν σκάφος καὶ ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ ἱστοῦ ἔρριψαν μέσα εἰς αὐτὸ τὰς πηλίνας κυψέλας, τὰς ὁποίας εἶχον εἰς τὸ πλοιάριόν των. Αἱ κυψέλαι ἔσπασαν καὶ αἱ μέλισσαι ἐσκορπίσθησαν καὶ ἐπετέθησαν ἐναντίον τοῦ πληρώματος. Οἱ Τοῦρκοι τόσον ἐζαλίσθησαν ἀπὸ τὰ κεντρίσματα χιλιάδων μελισσῶν, ὥστε ἔτρεχον καὶ ἐκρύπτοντο εἰς τὰ βάθη τοῦ πλοίου. Ἐνῷ οἱ πειραταί, προφυλαγμένοι μὲ προσωπίδας, ὥρμησαν καὶ ἐκυρίευσαν τὸ πλοῖον, χωρὶς νὰ εὕρουν καμμίαν ἀντίστασιν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γ) Ὁ κηφὴν

Κηφῆνες εἶναι αἱ νωθραὶ καὶ ἄκεντροι μέλισσαι. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν αὔξησιν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς κυψέλης, καμμίαν ἄλλην χρησιμότητα δὲν ἔχουν. Μένουν σχεδὸν διαρκῶς κλεισμέναι καὶ τρέφονται μὲ μέλι. Οἱ κηφῆνες εἶναι περισσότερον μεγαλόσωμοι καὶ χονδροὶ ἀπὸ τὰς ἐργάτιδας καί, ὅσον ὑπάρχουν ἀρκετὰ ἄνθη, χωρὶς κανὲν παράπονον ἐξακολουθοῦν νὰ φέρουν τροφήν, ἅμα ὅμως ἀρχίσῃ νὰ ὀλιγοστεύῃ ἡ συγκομιδὴ τοῦ μέλιτος, ἡ ὑπομονή των παύει.

Τότε αἱ ἐργάτιδες ἀνησυχοῦν καὶ φοβοῦνται μήπως οἱ πολυφάγοι κηφῆνες ἐξοδεύσουν τὸ ἀποθηκευμένον μέλι καὶ χαθῇ ἀπὸ πεῖναν τὸ μελίσσιον κατὰ τὸ διάστημα τοῦ χειμῶνος. Ἀρχίζουν λοιπὸν τὴν καταδίωξιν τῶν κηφήνων. Τοὺς ἕως χθὲς ἀγαπητοὺς ἀδελφούς, τοὺς ὁποίους ἔθρεψαν μὲ τὸ προϊὸν τόσον κόπων καὶ τόσων φροντίδων, τώρα τοὺς συλλαμβάνουν χωρὶς εὐσπλαγχνίαν καὶ τοὺς σύρουν ἔξω ἀπὸ τὴν κυψέλην. Τώρα τροφὴ δὲν ὑπάρχει παρὰ μόνον διὰ τοὺς ἐργαζομένους καὶ τοὺς χρησίμους διὰ τὴν διατήρησιν τῆς κυψέλης. Ἡ καταστροφὴ τῶν κηφήνων εἶναι ἀπαραίτητος. Ἂν αὐτοὶ πλεονάσουν καὶ ἂν τὸ μέλι ἐξοδευθῇ πρὶν ἔλθῃ ὁ καιρὸς τῆς νέας συγκομιδῆς, τότε ὁλόκληρον τὸ μελίσσιον θὰ χαθῇ τὸν χειμῶνα.

Ὁ κηφὴν εἶναι ὅλως διόλου διαφορετικὸς ἀπὸ τὴν ἐργάτιδα. Ἡ ἐργάτις εἶναι φιλόπονος καὶ ἐργατική, ἐκεῖνος εἶναι χωθρὸς καὶ ἄεργος. Δι' αὐτὸ τὸ ὄνομα « κηφὴν » εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν καὶ εἰς τὴν νέαν γλῶσσαν τὸ ὄνομα « κηφηναρειὸ » σημαίνει τὸν ἄεργον καὶ ὀκνηρὸν ἄνθρωπον. Τὸν ἄχρηστον εἰς τὴν κοινωνίαν, ὁ ὁποῖος ζῇ ἀπὸ τοὺς ξένους κόπους καὶ ἀπὸ τὴν ἐργασίαν τῶν ἄλλων.

« Αἱ Μέλισσαι »

Γεώργιος Δροσίνης (Διασκευὴ)

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

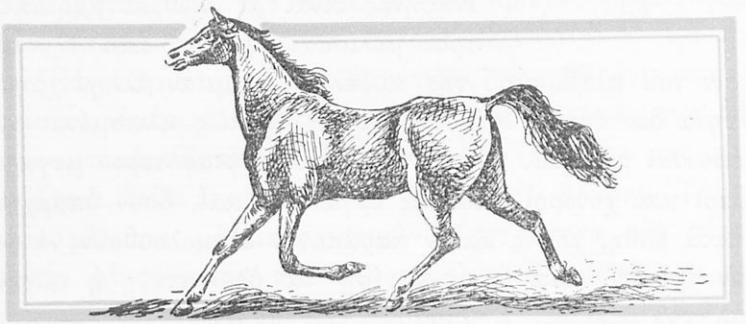

141. Ο ΙΠΠΟΣ

Ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Λουδοβῖκος ὁ 18ος περιηγεῖτο εἰς μίαν ἐπαρχίαν τῆς Γαλλίας συνοδευόμενος ἀπὸ ὕλην ἱππέων λογχοφόρων. Καθ' ὁδὸν ἡ συνοδεία συνήντησε τὸν μυλωθρὸν (μυλωνᾶν), ὁ ὁποῖος ὡδήγει ἄλογον φορτωμένον μὲ δύο σάκκους ἀλεύρου. Ἐξαίφνης τὸ ἄλογον ἀγριεύει, ρίπτει κατὰ γῆς τὸ φορτίον του καὶ ἀφήνει τὸν μυλωθρὸν εἰς τὴν μέσην τοῦ δρόμου. Τρέχει τότε δρομαῖον εἰς τὴν ὕλην τοῦ ἱππικοῦ καὶ τοποθετεῖται μεταξὺ τῶν ἄλλων ἵππων. Μὲ δυσκολίαν ἐδιώχθη ἀπὸ τὴν ὕλην. Ἀνεκαλύφθη ἔπειτα ὅτι ἦτο ἀρχαῖος ἵππος τοῦ στρατοῦ καί, ἀφοῦ ἐγήρασεν, ἐπωλήθη εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ ἠγοράσθη ἀπὸ τὸν μυλωθρόν. Ἡ θέα τῆς στρατιωτικῆς παρατάξεως ἐζωντάνευσε τὰς παλαιὰς ἀναμνήσεις του.

Ὁ ἵππος ἀγαπᾷ τὴν βοὴν τοῦ πολέμου καὶ τὴν ταραχὴν τῶν μαχῶν. Σύντροφος πιστὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ εἰς τοὺς κινδύνους του καὶ εἰς τοὺς εἰρηνικοὺς ἀγῶνας, εἰς ἱπποδρομίας καὶ τὰ κυνήγια. Ὑπακούει πάντοτε εἰς τὰς ὁδηγίας τοῦ ἀναβάτου του καὶ εἰς τὴν θέλησίν του, εἴτε διὰ νὰ ἀδιαφορήσῃ εἰς τὸν κίνδυνον εἴτε διὰ νὰ περιορίσῃ τὴν ὁρμήν του.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ὁ ἵππος εἶναι ὄχι μόνον τὸ χρησιμώτερον εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ καὶ τὸ ὡραιότερον ἀπὸ ὅλα τὰ τετράποδα. Ἡ ἀναλογία τῶν μελῶν του, ἡ στάσις τῆς κεφαλῆς του, ἡ χάρις τῶν κινήσεών του, ἡ ζωηρότης τοῦ βλέμματός του, ἡ χαίτη του, ἡ οὐρά του, ὅλα αὐτὰ δεικνύουν τὴν εὐγένειαν τοῦ ὑπερηφάνου αὐτοῦ ζῴου.

Ὁ ἵππος ἀρέσκεται εἰς τὰ κοσμήματα καὶ γίνεται κομψότερος καὶ δυνατώτερος, ὅταν τὸν στολίζουν μὲ φάλαρα πολυτελῆ, μὲ ἐφίππια χρυσοκέντητα, μὲ πτερὰ καὶ μὲ κώδωνας. Οἱ ἀγωγιᾶται τῆς Ἱσπανίας, ὅταν θέλουν νὰ τιμωρήσουν κανὲν ἄλογον διὰ τὴν ἀταξίαν του, τοῦ ἀφαιροῦν τὰ κοσμήματά του ἢ τὸ ἀναγκάζουν νὰ μένῃ ὀπίσω ἀπὸ τὰ ἄλλα ἄλογα τῆς συνοδείας. Φαίνεται τότε τὸ ζῷον ὅτι συναισθάνεται τὴν ταπείνωσιν.

Τὰ ὦτά του ἐκφράζουν αὐτὰ καὶ μόνον τὴν κατάστασίν του. Ὅσον τὰ κρατεῖ ὄρθια, ὅταν βαδίζῃ ἀγερώχως, τόσον τὰ χαμηλώνει ὅταν τὸ ἀναγκάζουν νὰ ὑπομείνῃ κόπους ἀναξίους του. Ὅταν στενοχωρῆται ἢ θυμώνῃ, τότε τὰ κινεῖ τὸ ἓν ἐμπρὸς καὶ τὸ ἄλλο ὀπίσω.

Εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Ρωσίας, ὅπου τὰ ἄλογα, πρὶν ἐξημερωθοῦν, ζοῦν ἐλεύθερα, περιφέρονται εἰς τὰς ἀπεράντους ἐκείνας ἐκτάσεις εἰς ἀγέλας τριακοσίων, τετρακοσίων ἢ καὶ πεντακοσίων ζῴων.

Ὅταν ἡ γῆ εἶναι σκεπασμένη ἀπὸ χιόνας, σκάπτουν τὴν χιόνα μὲ ἕνα τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν, διὰ νὰ εὕρουν τὸ χόρτον μὲ τὸ ὁποῖον τρέφονται. Ἑκάστη ἀγέλη ἔχει τὸν ἀρχηγόν της. Ὁ ἵππος ὁδηγεῖ τὴν ἀγέλην καὶ αὕτη στρέφεται ὁλόκληρος ἢ βαδίζει, τρέχει ἢ στέκει κατὰ τὰς ὁδηγίας του. Αὐτὸς ὁρίζει τὰς κινήσεις της, ὅταν λύκοι προσβάλλουν τὴν ἀγέλην. Εἶναι πάντοτε εἰς κίνησιν καὶ πάντοτε εἰς προσοχήν. Ἐπιθεωρεῖ τὴν ἀγέλην καί, ἂν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κανεὶς ἵππος ἐξέλθῃ ἀπὸ τὰς τάξεις της ἢ μείνῃ ὀπίσω, τρέχει πρὸς αὐτόν, τὸν κτυπᾷ καὶ τὸν ἐπαναφέρει εἰς τὴν θέσιν του. Ὅταν μετὰ τέσσαρα ἢ πέντε ἔτη γηράσῃ ὁ ἀρχηγός, ἄλλος ἵππος τῆς ἀγέλης νεώτερος καὶ δυνατώτερος ἐξέρχεται ἀπὸ τὰς τάξεις καὶ ἐπιτίθεται κατὰ τοῦ ἀρχηγοῦ. Ἂν τὸν νικήσῃ, λαμβάνει τὴν θέσιν του. Καὶ ἡ ἀγέλη τὸν ἀναγνωρίζει τότε ὡς ἀρχηγόν της, ἀντὶ τοῦ νικηθέντος καὶ ἐκθρονισθέντος.

Εἰς τὴν Φιλλανδίαν, τὸν Μάϊον, ἀφοῦ λειώσουν αἱ χιόνες, τὰ ἄλογα ἀφήνονται ἐλεύθερα καὶ πηγαίνουν μόνα των εἰς τὰ δάση. Ἐκεῖ σχηματίζουν ἀγέλας χωριστάς, αἱ ὁποῖαι οὔτε διαλύονται οὔτε ἀναμειγνύονται μὲ ἄλλας. Ἑκάστη ἀγέλη ἐκλέγει διὰ τὴν βοσκήν της ἓν μέρος τοῦ δάσους, ὅπου μένει, χωρὶς νὰ καταπατῇ τὴν ξένην περιοχήν.

Γνωστὸν εἶναι πόσον ὁ ἵππος ἀφοσιώνεται εἰς τὸν κύριόν του ἢ τὸν ἱπποκόμον του. Γνωστὸν ἐπίσης εἶναι πόσον φροντίζει διὰ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ ἀναβάτου, ὅταν τὸν γνωρίζῃ καὶ τὸν ἀγαπᾷ. Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος εἰς τὴν Ρωσίαν, εἷς στρατιώτης ἐπλανήθη ἐν μέσῳ καταιγίδος χιόνων, καί, πεσὼν ἀπὸ τὸν ἵππον ἔσπασε τὸν πόδα του. Μόνος ἐκεῖ, μὴ δυνάμενος νὰ κινηθῇ, ἐξηπλωμένος κατὰ γῆς, ἀνέμενεν ὁ δυστυχὴς τὸν θάνατον. Ὁ ἵππος του τὸν ἔσωσε. Ἐνόησεν ὅτι ὁ ἱππεύς του δὲν ἠδύνατο νὰ ἀνυψωθῇ μέχρις αὐτοῦ· ἐγονάτισε λοιπὸν καὶ ἐξηπλώθη ὅσον χαμηλὰ ἠδυνήθη, διὰ νὰ εὐκολύνῃ τὴν ἀνάβασιν εἰς τὸν πληγωμένον στρατιώτην. Ἀφοῦ δὲ κατώρθωσεν ἐκεῖνος μὲ πολὺν κόπον νὰ καθίσῃ εἰς τὸ ἐφίππιον, ὁ ἵππος ἐσηκώθη μὲ μεγάλην προσοχὴν καὶ ἐπανέλαβε τὸν δρόμον του. Καὶ ἔφερε τὸν ἀναβάτην του εἰς τὸ σύνταγμα, ὅπου ἐφρόντισαν διὰ τὴν πληγήν του.

(Κατὰ διασκευὴν ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ)

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Η ΔΟΞΑ ΤΩΝ ΨΑΡΩΝ

Στῶν Ψαρῶν τὴν δλόμαυρη ράχι
περπατῶντας ἡ Δόξα μονάχη
μελετᾷ τὰ λαμπρὰ παλληκάρια
καὶ στὴν κόμη στεφάνι φορεῖ,
γινωμένο ἀπὸ λίγα χορτάρια,
πού 'χαν μείνει στὴν ἔρημη γῆ.

Διονύσιος Σολωμὸς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ*

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Σελίς

Ὕμνος εἰς τὴν Σημαίαν (ποίημα) Σ. Δάφνη 7

Α'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

1. Ἀνάστασις, Α. Καρκαβίτσα 9
2. Χριστὸς Ἀνέστη (ποίημα) Ι. Πολέμη 12
3. Χρονιάρες μέρες (ποίημα) Γ. Δροσίνη 13
4. Ὁ Πατριάρχης, Γ. Τερτσέτη 14
5. Ὁ Θεὸς προστατεύει τὴν Ἑλλάδα, Σ. Τρικούπη 16
6. Τὸ τάμα τοῦ Κολοκοτρώνη, Γ. Τερτσέτη 18
7. Ὁ Παπᾶ-Ἀρσένης, Ν. Σπηλιάδη-Γιάννη Βλαχογιάννη 19
8. Ὁ ἀληθινὸς κληρικός, Ν. Μακρῆ 21
9. Νύχτα Χριστουγεννιάτικη (ποίημα) Γ. Δροσίνη 22
10. Ὁ παπᾶς τοῦ Σταρτσόβου, Η. Οἰκονομοπούλου 23
11. Μία χριστιανικὴ πρᾶξις 24
12. Ἡ εὐσέβεια τοῦ στρατοῦ μας 25
13. Ἡ καμπάνα τοῦ χωριοῦ (ποίημα) Α. Φωτιάδη 26
14. Τὸ ἱερὸ κειμήλιο, Σ. Δάφνη 27
15. Ἀϊ-Δημήτρης (ποίημα) Γ. Ἀθάνα 32

Β'. ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΘΝΙΚΟΝ ΒΙΟΝ

16. Ζῇ ὁ Βασιλιᾶς Ἀλέξανδρος; (ποίημα) Γ. Δροσίνη 33
17. Γραικός, γενίτσαρος καὶ βενετσιάνος, Δ. Καμπούρογλου 35
18. Ὁ ἐξωμότης, Ε. Π. Φωτιάδου 39
19. Οἱ Ψαριανοὶ στὴν Ἐπανάστασιν (διασκευή) 42
20. Τὸ κρυφὸ σχολειὸ (ποίημα) Ι. Πολέμη 48

---

* *Ἐκ τῶν συμβραβευθεισῶν συλλογῶν τῶν Γ. Μέγα-Δ. Οἰκονομίδου καὶ τοῦ Θ. Παρασκευοπούλου ἐλήφθησαν τὰ ἑξῆς ἀναγνώσματα:*

1) Ἐκ τῆς συλλογῆς Γ. Μέγα-Δ. Οἰκονομίδου τὰ ὑπ' ἀριθ. 59, 67, 69, 70, 86, 88, 95, 107, 114, 122 καὶ 142.

2) Ἐκ τῆς συλλογῆς Θ. Παρασκευοπούλου τὰ ὑπ' ἀριθ. 9, 14, 15, 58, 60, 66, 68, 105, 117, 127 καὶ 131.

Ἅπαντα τὰ λοιπὰ ἀναγνώσματα ἐλήφθησαν ἐκ τῆς συλλογῆς τῶν Ε. Π. Φωτιάδου-Η. Μηνιάτη.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Σελὶς

21. Ἡ Σουλιωτοπούλα, Γιάννη Βλαχογιάννη 50
22. Ἡ καταστροφὴ τοῦ Σουλίου (ποίημα δημῶδες) 52
23. Χήρα Σουλιώτισσα, Γιάννη Βλαχογιάννη 53
24. Ἡ Δέσπω (ποίημα δημῶδες) 55
25. Εἰς τὸ Μέγα Σπήλαιον, Χ. Σταυροπούλου 56
26. Ἡ τιμιότης τοῦ Κανάρη (διασκευή) 59
27. Ἡ καταστροφὴ τοῦ Δράμαλη (ποίημα δημῶδες) 62
28. Ὁ Κολοκοτρώνης, Σ. Μελᾶ 63
29. Οἱ Κολοκοτρωναῖοι (ποίημα δημῶδες) 69
30. Ἡ ἅλωσις τῆς Τριπολιτσᾶς (ποίημα) Δ. Σολωμοῦ 70
31. Κολοκοτρώνης καὶ Καποδίστριας, Ν. Σπηλιάδη 71
32. Ἡ φοῦντα τοῦ σπαθιοῦ, Γ. Τερτσέτη 72
33. Σύνορα πλατύτερα (διασκευή) 72
34. Ὁ γιατρὸς τοῦ Καραϊσκάκη, Ρ. Γκόλφη 73
35. Στὸ χάνι τῆς Γραβιᾶς, Γιάννη Βλαχογιάννη 77
36. Σὰν ἀρχαῖοι Ἕλληνες, Δ. Δημητρακάκη 78
37. Ὁ Παπαφλέσσας, Φωτάκου 79
38. Πῶς ἐσώθηκεν ὁ Παρθενὼν 80
39. Ἅγια λιθάρια, Δ. Ρώμα 81
40. Ὁ Σολωμὸς καὶ τὸ Μεσολόγγι, Σ. Ραφτάνη 82
41. Μεσολόγγι (ποίημα δημῶδες) 83
42. Στὴν μάχη τοῦ Σαραντοπόρου, Ν. Σπανδωνῆ 84
43. Ὁ Διάδοχος καὶ ὁ στρατιώτης, Ν. Σπανδωνῆ 85
44. Ἡ συμπεριφορὰ τῶν στρατιωτῶν μας, Ν. Σπανδωνῆ 86
45. Σκαρφαλωμένοι στὸ Μπιζάνι, Ν. Σπανδωνῆ 88
46. Δίψα νίκης, Η. Οἰκονομοπούλου 90
47. «Στὴν Σόφια», Η. Οἰκονομοπούλου 91
48. Ἐπιστολὴ μαχητοῦ τοῦ πολέμου τοῦ 1913, Η. Οἰκονομοπούλου ... 96
49. Τὸ Ἔπος 1940-41, Ἀχ. Κύρου 97

Γ'. ΑΠΟ ΤΟΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΝ ΒΙΟΝ

50. Στὸν καινούργιο χρόνο (ἀκροστιχίς) 100
51. Τὸ ναυτόπουλο, Α. Κουρτίδη 101
52. Ὁ Ἕλλην ναύτης (ποίημα) Γ. Βιζυηνοῦ 103
53. Τὸ μικρό μας περιβόλι, Γ. Δροσίνη 105
54. Τὸ σπίτι μας (ποίημα) Γ. Στρατήγη 107
55. Ἡ σύντροφος τοῦ ναυάρχου Δέσποινα Κανάρη, Ε. Π. Φωτιάδου .. 108
56. Μάννα (ποίημα) Γ. Μαρκορᾶ 110

Δ'. ΑΠΟ ΤΟΝ ΗΘΙΚΟΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΝ ΒΙΟΝ

57. Κουπὶ καὶ τιμόνι (ποίημα) Ι. Πολέμη 112
58. Ροδιὰ καὶ πεῦκος, Γιάννη Βλαχογιάννη 113

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Σελὶς

59. Τὶ θέλω (ποίημα) Γ. Δροσίνη 115
60. Ἀμερικανοὶ φιλέλληνες, Δ. Βαγενᾶ - Ε. Δημητρακοπούλου 116
61. Παροιμίαι, Ν. Πολίτου 120
62. Δημώδη αἰνίγματα 122

Ε'. ΑΠΟ ΤΑΣ ΑΣΧΟΛΙΑΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΦΥΣΙΝ ΚΑΙ ΖΩΗΝ

63. Ὁ τρύγος, Η. Βουτιερίδη 123
64. Ὁ τρύγος (ποίημα) Α. Χριστόπουλου 129
65. Οἱ τέσσερες ἐποχὲς τοῦ χρόνου (ποίημα) Γ. Μαρκορᾶ 130
66. Στὴν Ρόδο, Κ. Οὐράνη 134
67. Ἡ Δῆλος, Π. Νιρβάνα 137
68. Τὰ Γρεβενά, Δ. Κοντογιάννη 141
69. Τὸ Ἀργυρόκαστρο, Γ. Α. Μέγα 145
70. Ἡ Κέρκυρα, Ν. Πετμεζᾶ - Λαύρα 147
71. Ἀπὸ τὸν γῦρο τῆς Πελοποννήσου, Ν. Μαρτίνη 150
72. Οἱ παλιόπετρες, Ε. Π. Φωτιάδου 155
73. Ἡ πέρδικα, Σ. Γρανίτσα 157
74. Ἡ ἐλιὰ (ποίημα) Ι. Πολέμη 160

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Α'. ΑΠΟ ΤΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ ΒΙΟΝ

75. Πατρὶς καὶ Θρησκεία, Δ. Π. Τυπάλδου Φορέστη 163
76. Οἱ τρεῖς ἱεράρχαι, Ε. Π. Φωτιάδου 164
77. Δέησις πρὸς τὸν Χριστὸν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, Φ. Σκούφου 169
78. Ἡ τελευταία λειτουργία, Σ. Ζαμπελίου 172
79. Τὸ Μπαλουκλὶ (ποίημα) Γ. Βιζυηνοῦ 177
80. Ἁγία Σοφία, Ε. Π. Φωτιάδου 179
81. Ἡ Παναγία τῆς Τήνου, Α. Μωραϊτίδου 182
82. Εὐθύμιος Βλαχάβας (διασκευὴ) 188
83. Ὁ νεομάρτυς Ἅγιος Δημήτριος, † Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου ... 189
84. Ὁ κλῆρος κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821, Δ. Μπαλάνου 192
85. Τὸ χρυσοῦν μετάλλιον τῆς Ἀκαδημίας, Κ. Βοβολίνη 195
86. Ἡ δόξα τῆς Ἑλλάδος (ποίημα) Α. Μαβίλη 197

Β'. ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΘΝΙΚΟΝ ΒΙΟΝ

87. Τὰ Παναθήναια, Χ. Τσούντα 198
88. Παρελθὸν καὶ Μέλλον (ποίημα) Α. Προβελέγγιου 201
89. Ὁ Σαμουήλ, Α. Βαλαωρίτου 202

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Σελὶς

90. Ὁ θούριος τοῦ Ρήγα, Ι. Γενναδίου 203
91. Κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς ἐπαναστάσεως, Γ. Δροσίνη 205
92. Ὁ ὅρκος τῶν Φιλικῶν, Ι. Φιλήμονος 212
93. Ἡ προκήρυξις τοῦ Ὑψηλάντου 215
94. Τὰ ἔτη τῆς νεότητος τοῦ Ἀθανασίου Διάκου, Α. Καρκαβίτσα 219
95. Ρούμελη (ποίημα) Ζ. Παπαντωνίου 225
96. Τὸ φίλημα, Μ. Μητσάκη 225
97. Μεσολόγγιον, Δ. Βικέλα 228
98. Ὁ Γεννάδιος κηρύσσει τὴν ἀνάγκην τῶν θυσιῶν, Ε. Π. Φωτιάδου . 233
99. Τὰ πυρπολικά, Φ. Κουκουλὲ 238
100. Κανάρης (ποίημα) Α. Πάλλη 240
101. Ἡ Ἀκρόπολις μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν, Χ. Τσούντα 241
102. Ἡ Σημαία, Ε. Λυκούδη 243
103. Ἡ κήρυξις τοῦ πολέμου τοῦ 1912, Σ. Μελᾶ 245
104. Ἐμπρὸς (ποίημα) Κ. Παλαμᾶ 251
105. Τὰ πήραμε τὰ Γιάννινα (ποίημα) Γ. Σουρῆ 252
106. Ἡ θυσία τοῦ Κιλκίς, Ε. Π. Φωτιάδου 252
107. Ἑλλάδα - Ἑλλάδα (ποίημα) Σ. Σπεράντσα 254
108. Λόγοι τοῦ Κωνσταντίνου 255
109. Ὁ δωδεκανήσιος ἐθελοντὴς 256
110. Κύπριον αἷμα (διασκευὴ) 257
111. Ἡ μάχη τοῦ Σκρᾶ, Γ. Βραχνηοῦ 258
112. Οἱ εὔζωνοι, Γ. Τσοκοπούλου 261
113. Στὰ σύνορα (ποίημα) Ι. Πολέμη 265
114. Ἵνδος (ποίημα) Σ. Σπεράντσα 266
115. Οἱ νέοι Λεωνίδαι, Φ. Αἰβιτσιάνου 267
116. Τὸ ὕψωμα Ντὶκ εἰς τὴν Κορέαν, Ε. Θωμοπούλου 269
117. Πατρίδα (ποίημα) Γ. Δροσίνη 273

Γ'. ΑΠΟ ΤΟΝ ΗΘΙΚΟΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΝ ΒΙΟΝ

118. Ὁ Σωκράτης, ὁ Ἀλκιβιάδης καὶ ὁ Ξενοφῶν (διασκευὴ) 274
119. Ὁ Μ. Ἀλέξανδρος καὶ ὁ Φωκίων (διασκευὴ) 276
120. Ὁ Θρίαμβος τοῦ Διαγόρα, Α. Κεραμοπούλλου 277
121. Ὁ Παπατρέχας, Α. Κοραῆ 279
122. Λάζαρος Κουντουριώτης, Ε. Σίμου 283
123. Ἀνδρέας Συγγρός, Γρ. Ξενοπούλου 286

Δ'. ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΝ

124. Ἡρῴδης ὁ Ἀττικὸς, Κ. Παπαρρηγοπούλου 288
125. Αἱ ἀρχαιότητες, Ε. Λυκούδη 290
126. Ὁ Ἀρχιμήδης (διασκευὴ) 293

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Σελὶς

Ε'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΝ ΤΩΝ ΛΑΩΝ

127. Ὀργανισμὸς Ἡνωμένων Ἐθνῶν (Ο.Η.Ε.) Θ. Παρασκευοπούλου ... 296

ΣΤ'. ΑΠΟ ΤΑΣ ΑΣΧΟΛΙΑΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

128. Ὁ Σωκράτης ὑπὲρ τῆς γεωργίας (διασκευὴ) 300
129. Τὸ ἐμπόριον, Σ. Λοβέρδου 301
130. Ναυτιλία (διασκευὴ) 306
131. Παιδί μου, ὥρα σου καλὴ (ποίημα) Γ. Βιζυηνοῦ 308
132. Ἡ βιοτεχνία καὶ ἡ οἰκοτεχνία (διασκευὴ) 309
133. Ἡ μέταξα, Γ. Κυριακοῦ 311
134. Ἡ ἐργασία (ποίημα) Γ. Μαρκορᾶ 314

Ζ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΦΥΣΙΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΖΩΗΝ

135. Μάϊος, Γρ. Ξενοπούλου 315
136. Ἡ πρώτη Μαΐου (ποίημα) Δ. Σολωμοῦ 316
137. Τὸ δάσος (ποίημα) Μ. Μαλακάση 317
138. Αἱ χελιδόνες, Γρ. Ξενοπούλου 318
139. Τὸ χελιδόνι (ποίημα) Α. Βαλαωρίτου 320
140. Αἱ μέλισσαι, Γ. Δροσίνη 321
141. Ὁ ἵππος (διασκευὴ) 326
142. Ἡ δόξα τῶν Ψαρῶν 329

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ 331

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΙΣ ΑΓ. ΑΣΤΕΡΙΑΔΟΥ

Ἐπιμελητὴς ἐκδόσεως Α. ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ (ἀπ. Δ.Σ. ΟΕΣΒ 2885/2-6-54)

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τὰ ἀντίτυπα τοῦ βιβλίου φέρουν τὸ κάτωθι βιβλιόσημον εἰς ἀπόδειξιν τῆς γνησιότητος αὐτῶν.

Ἀντίτυπον στερούμενον τοῦ βιβλιοσήμου τούτου θεωρεῖται κλεψίτυπον. Ὁ διαθέτων, πωλῶν ἢ χρησιμοποιῶν αὐτὸ διώκεται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 7 τοῦ νόμου 1129 τῆς 15/21 Μαρτίου 1946 (Ἐφ. Κυβ. 1946, Α 108).

0020555638
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ Α', ΣΕΙΡΑ Α', 1954 (VIII) — ΑΝΤΙΤΥΠΑ 100.000

Ἐκτύπωσις - βιβλιοδεσία Κοινοπραξίας Γ. Σ. ΧΡΗΣΤΟΥ & ΥΙΟΥ - ΑΔΕΛΦΩΝ ΡΟΔΗ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

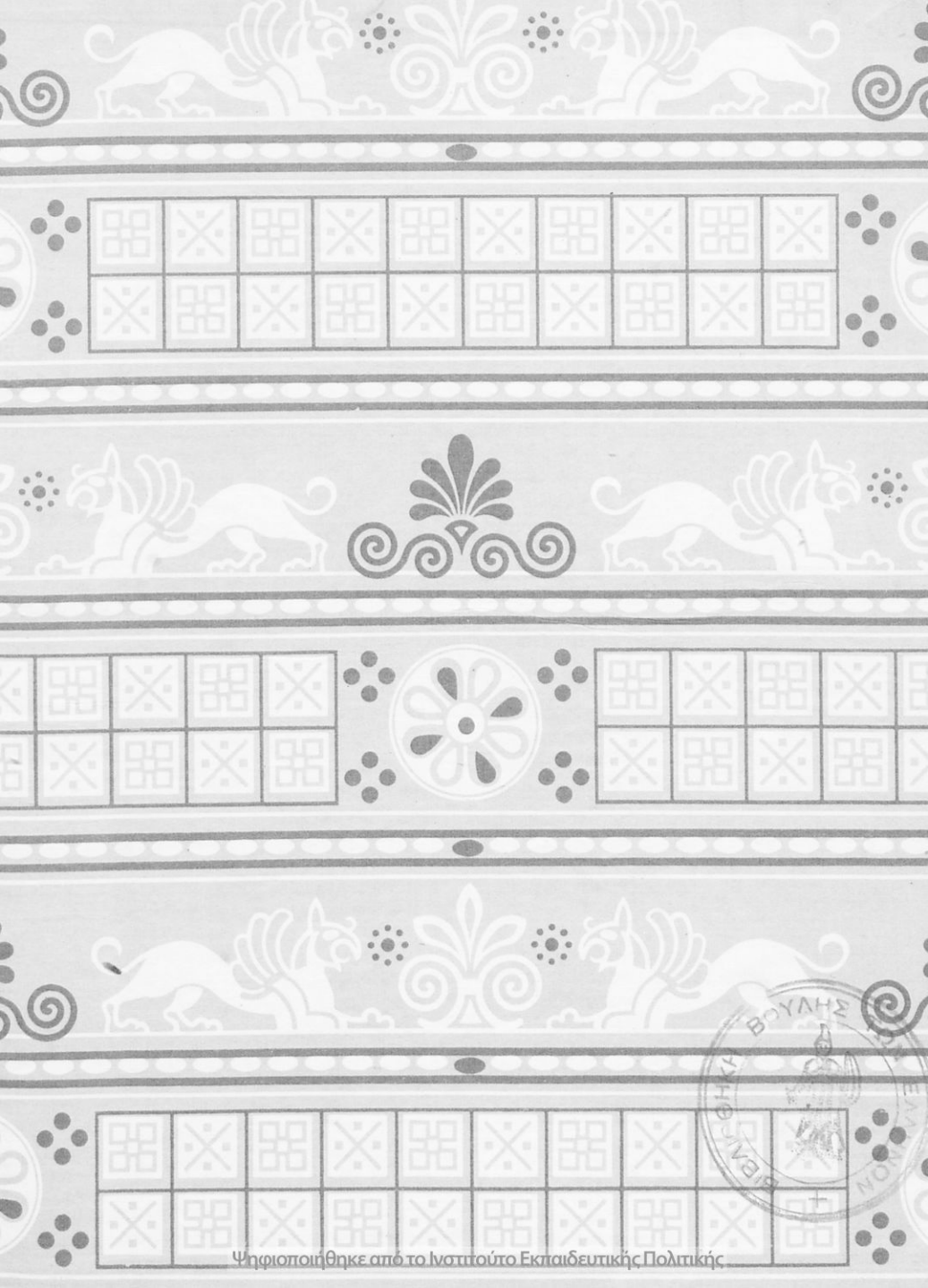

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής